

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΚΑΙ Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
(1950-1967)

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ ΚΡΑΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΚΑΙ Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Πλήρη τα απόρρητα βουλγαρικά έγγραφα 1950-1967

ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΣΧΟΛΙΑ
Σπυρίδων Σφέτας

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ 2006-2009

Πρόεδρος : Νικόλαος Μέρτζος
Αντιπρόεδρος : Χαράλαμπος Νάσλας
Γεν. Γραμματεύς : Τερέζα Πεντζοπούλου-Βαλαλά
Ταμίας : Θεόδωρος Δαρδαβέσης
Έφορος Βιβλιοθήκης : Ιωάννης Κολιόπουλος
Σύμβουλοι : Κωνσταντίνος Βαβούσκος
Αθανάσιος Καραθανάσης
Βασίλειος Πάππας
Αριστοτέλης Βρίτσιος

Αριθμός Εκτύπωσης: 1355

ISBN 978-960-467-092-5

© 2009

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
Κων. Μελενίκου 5, Τ.Κ. 546 35, Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310-208.540, Fax 2310-245.541
Web: <http://www.kyriakidis.gr>

Αθήνα: Κεντρικό Αρσάκειο Μέγαρο, Στοά του Βιβλίου,
Πεσμαζόγλου 5, Τ.Κ. 105 64
Τηλέφωνο και fax: 210-32.11.097

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Πάντως, κατά το Ν. 2121/1993 και τη διεθνή σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο (ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο), τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ του Προέδρου της ΕΜΣ Νικολάου Μέρτζου.....	11
ΠΡΟΛΟΓΟΣ της διευθύντριας των Βουλγαρικών Κρατικών Αρχείων Borjana Bužadžka.....	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ Σπυρίδωνα Σφέτα	15

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1) Από τα Πρακτικά της Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (16-17 Ιανουαρίου 1950). Ομιλία του Κρστγιου Στόϊτσεφ	33
2) Επιστολή του Ποπτόμοφ (2 Φεβρουαρίου 1950) προς τη Γραμματεία της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος για τα μέτρα που προτίθεται να λάβει το υπουργείο Εξωτερικών της Βουλγαρίας ενόψει των καταστατικών μέτρων του Βελιγραδίου εναντίον Βουλγάρων πολιτών και «Αιγαιατών» προσφύγων που ζούσαν στη Γιουγκοσλαβία και επιθυμούσαν να επιστρέψουν στη Βουλγαρία.....	38
3) Επιστολή (17 Μαΐου 1950) της Κεντρικής Επιτροπής των Μακεδονικών πολιτιστικο-μορφωτικών συλλόγων της Βουλγαρίας προς τη Γραμματεία της ΚΕ του ΒΚΚ για τη διάσκεψη των συλλόγων. Επισυνάπτονται οι αποφάσεις των πολιτιστικο-μορφωτικών συλλόγων.....	41
4) Έκθεση του Κρ. Τρίτσκοφ «Ανάδυση και εξέλιξη του μακεδονικού επαναστατικού κινήματος, το Μακεδονικό ζήτημα και το μακεδονικό έθνος» (Οκτώβριος 1950), Μπλαγκόεφγραντ	49
5) Απόφαση Νο 37 του Πολιτικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (20 Δεκεμβρίου 1951) - Θέσεις για την καθοδήγηση των κομμα-	

τικών επιτροπών και οργανώσεων στην περιοχή του Πιρίν και των Κομμουνιστών στους πολιτιστικο-μορφωτικούς συλλόγους των Μακεδόνων προσφύγων κατά τη δραστηριοποίησή τους στο Μακεδονικό ζήτημα.....	61
6) Παρατηρήσεις της οργάνωσης «Ίλιντεν», διαδόχου της οργάνωσης ΝΟΦ, στις νέες θέσεις του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος για το Μακεδονικό (22 Απριλίου 1952)....	73
7) Προκήρυξη της οργάνωσης «Ίλιντεν» (Απρίλιος 1952)	76
8) Επιστολή του Χρ. Καλαϊτζήφ (27 Αυγούστου 1956) προς τους Ντημήταρ Γκάνεφ και Αντών Γιούγκωφ για την αποσαφήνιση της θέσης του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος στο Μακεδονικό ζήτημα και στο πολιτικό μέλλον της Μακεδονίας του Πιρίν, για την ενότητα του «μακεδονικού έθνους».....	82
9) Μελέτη του Νάιντεν Νικόλωφ (23 Νοεμβρίου 1957) «Υπάρχει σήμερα Μακεδονικό ζήτημα;»	85
10) Σχέδιο απόφασης του Πολιτικού Γραφείου για το Μακεδονικό ζήτημα που συντάχθηκε από τους Ε. Στάικωφ και Ντ. Γκάνεφ (29 Απριλίου 1958). Δεν εγκρίθηκε	92
11) Πρωτόκολλο συνεδρίασης του Πολιτικού Γραφείου για τον εορτασμό της εξέγερσης της Κρέσνας και για την αποκάλυψη της αντιβουλγαρικής εκστρατείας στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας (15 Οκτωβρίου 1958)	97
12) Επιστολή (25 Ιανουαρίου 1959) του συγγραφέα Στανισλάβ Σιβριέφ προς τον Μίτκο Γκρηγκόρωφ, γραμματέα της ΚΕ του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, με πρόταση για επανεξέταση των εκπομπών του ραδιοφωνικού σταθμού Σόφιας στη μακεδονική γλώσσα και για την ερμηνεία των μακεδονικών λαϊκών τραγουδιών - ξένη για τη βουλγαρική λαογραφία	99
13) Πρακτικά της Ολομέλειας της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (11-12 Μαρτίου 1963)	102
14) Υλικό για το Μακεδονικό Ζήτημα (6 Ιανουαρίου 1965). Τμήμα κινητοποίησης και προπαγάνδας της Περιφερειακής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος	

(Μπλαγκόεφγκραντ).....	129
15) Πρακτικά συνομιλιών του Τόντωρ Ζίφκωφ με τον Τίτο στη Σόφια για το Μακεδονικό (23 Σεπτεμβρίου 1967)	165
16) Πληροφορίες του Τμήματος «προπαγάνδας και διαφώτισης» της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος για αντιβουλγαρικά δημοσιεύματα των Σκοπίων (30 Νοεμβρίου 1965)	169
17) Πληροφορίες του Γκ. Μαντόλεφ για νέα αντιβουλγαρικά δημοσιεύματα στον γιουγκοσλαβικό τύπο. Διεκδικήσεις στην περιοχή του Πιρίν (11 Ιανουαρίου 1966)	174
18) Πρακτικά Ολομέλειας της ΚΕ του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος όπου θίγονται οι διεξαχθείσες συνομιλίες μεταξύ του Τόντωρ Ζίφκωφ, του Τίτο και του Τσερβενκόφσκυ (12 Δεκεμβρίου 1966)	180
19) Πρακτικά συζητήσεων μεταξύ του Τόντωρ Ζίφκωφ, πρώτου γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος και προέδρου του Κρατικού Συμβουλίου, και του συντρόφου Κρτσγιε Τσερβενκόφσκυ, προέδρου της ΚΕ της Ένωσης Κομμουνιστών στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας και μέλους του προεδρείου της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας (19 Μαΐου 1967)	190
20) Πρωτόκολλο συζητήσεων μεταξύ βουλγαρικής και γιουγκοσλαβικής κομματικο-κυβερνητικής αντιπροσωπείας στο Βελιγράδι (6 Ιουνίου 1967)	214
21) Υπηρεσιακό σημείωμα της Περιφερειακής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος του Μπλαγκόεφγκραντ προς τη Γραμματεία της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος για την ενίσχυση του αγώνα κατά της εθνικιστικής προπαγάνδας και των εθνικιστικών εκδηλώσεων στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ (14 Δεκεμβρίου 1967)	216
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	225

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών και τα Κρατικά Αρχεία Βουλγαρίας παραδίδουν στη δημοσιότητα την ανά χειράς έκδοση με εξαιρετική ικανοποίηση και μεγάλες προσδοκίες.

Η ικανοποίηση οφείλεται στο γεγονός ότι, για πρώτη φορά στα χρονικά, η Ελλάδα και η Βουλγαρία, μέσω των δύο επιστημονικών οργανισμών τους, συνεργάζονται στενά και ανοίγουν παραγωγικό διάλογο για το Μακεδονικό Ζήτημα. Οι δύο χώρες και οι δύο Λαοί ανταγωνίστηκαν μεταξύ τους επί ένα τουλάχιστον αιώνα ως αδιαμφισβήτητοι πρωταγωνιστές, η Ιστορία του ενός Λαού στάζει το αίμα του άλλου Λαού, διασταυρούμενος ο λόγος τους συνθέτει αυθεντία έναντι κάθε τρίτου και, ως άλλος μίτος της Αριάδνης, οδηγεί στον λαβύρινθο του πολύπλοκου αυτού Ζητήματος, που οι τρίτοι αδυνατούν να το κατανοήσουν, το περιπλέκουν και το σφετερίζονται, είτε από άγνοια και υπεραπλούστευση είτε από κραυγαλέα ιδιοτέλεια. Όταν, όμως, οι αυθεντικοί πρωταγωνιστές ομιλούν, οι τρίτοι οφείλουν τουλάχιστον να ακούν –αν όχι και να σιωπούν.

Η συνεργασία μας δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι τώρα πια οι Έλληνες και οι Βούλγαροι συμφωνούμε σε όλες τις πτυχές του Μακεδονικού. Σημαίνει, όμως, ότι δεν έχουμε να κρύψουμε ούτε να φοβηθούμε τίποτε. Προ παντός σημαίνει ότι, στο κατώφλι της Τρίτης Χιλιετίας, στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και στους θεσμούς της Ατλαντικής Συμμαχίας, οι Έλληνες και οι Βούλγαροι, όπως ενωρίτερα οι Γάλλοι και οι Γερμανοί, γυρίζουν σελίδα στην Ιστορία και ενδέχεται να συναποτελέσουν έναν αποφασιστικό πυλώνα ασφαλείας, συνεργασίας και ευημερίας στα πολύπαθα Βαλκάνια, όπου το σχετικό ζωτικό έλλειμμα είναι προφανές και δίπλα μας καλλιεργούνται επιθετικοί τυχοδιωκτισμοί και άνευ αντικρίσματος εθνικισμοί, αυτόχρημα ανιστόρητοι και γελοίοι αλλά εξαιρετικά επικίνδυνοι για την περιοχή.

Γι' αυτό μας διακατέχουν μεγάλες προσδοκίες. Προσδοκούμε,

επίσης, ότι θα επακολουθήσουν κι άλλα βήματα προς τα εμπρός τόσο μεταξύ μας όσο, και κυρίως, μεταξύ των δυο μας και άλλων βαλκανικών Λαών. Μακάρι. Είμαστε ανοικτοί. Βάσιμη, τέλος, είναι η κοινή μας προσδοκία ότι η ανά χείρας κοινή μας έκδοση, χωρίς ιδεοληψίες ούτε φοβίες, προσφέρει πλούσια και ιδίως εγκυρότατα τεκμήρια προς περαιτέρω έρευνα, μελέτη, αξιοποίηση, ακόμη και πολιτική ανάλυση από κάθε ενδιαφερόμενο. Αυτούσιο το περιεχόμενό της διαχύθηκε ήδη στο Διαδίκτυο, δωρεά στη διεθνή κοινότητα.

Η Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών ευχαριστεί θερμά τα Κρατικά Αρχεία Βουλγαρίας για την πρόθυμη και άνευ όρων ολόπλευρη συνεργασία τους. Θερμές ευχαριστίες, επίσης, στον επίκουρο καθηγητή της Νεότερης Ιστορίας Σπύρο Σφέτα και σε όλους τους λοιπούς επιστημονικούς συνεργάτες μας και Εταίρους συντελεστές αυτού του εμβληματικού, νομίζω, τόμου. Ευχαριστούμε, τέλος, τον εκδοτικό οίκο Αφοί Κυριακίδη που αδαπάνως προσέφερε στην έκδοση αυτή τις άρτιες εγκαταστάσεις του και το πανελλαδικό του δίκτυο μοιραζόμενος μαζί μας τα αντίτυπά της.

Νικόλαος Ι. Μέρτζος

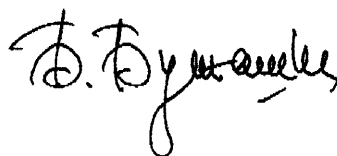
Πρόεδρος της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών

Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2009

Πρόλογος

Της Διευθύντριας του Βουλγαρικών Κρατικών Αρχείων
Borjana Bužaiška

В ръцете на читателя е документално издание, плод на сътрудничество между експерти и изследователи занимаващи се с политическите процеси на Балканите след Втората световна война. То стана възможно, благодарение на установените за първи път контакти между Държавна агенция "Архиви" България и Център за македонски изследвания – Солун, Гърция. Това сътрудничество отговаря на трайната политика на Държавна агенция "Архиви" и по повод подготвяне на издания да активизира своите връзки със сродни институции и изследователски центрове. Изданието включва една част от многобройните документи, съхранявани в агенцията и разкриващи сложните и не еднозначните процеси във формиране на българската политика по македонския въпрос. Като поздравявам всички, благодарение на чийто усилия изданието е факт, пожелавам успех и изразявам увереност, че сътрудничеството между нашите – Държавна агенция "Архиви" и Център за македонски изследвания ще бъде и занапред успешно и плодотворно.

Στα χέρια του αναγνώστη βρίσκεται μια έκδοση εγγράφων, καρπός συνεργασίας ειδικών και ερευνητών που ασχολούνται με τις πολιτικές εξελίξεις στα Βαλκάνια μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αυτό κατέστη δυνατό χάρη στις επαφές που αποκαταστάθηκαν για

πρώτη φορά ανάμεσα στα Κρατικά Αρχεία της Βουλγαρίας και στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών (Θεσσαλονίκη, Ελλάδα) και ανταποκρίνεται στη σταθερή πολιτική των Κρατικών Αρχείων, με αφορμή την προετοιμασία εκδόσεων να εντείνουν τις επαφές τους με συγγενή ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα. Η έκδοση περιλαμβάνει ένα μέρος από πολυάριθμα έγγραφα που διατηρούνται στα Αρχεία και αποκαλύπτουν τις περίπλοκες και ταυτόσημες διαδικασίες κατά τη διαμόρφωση της βουλγαρικής πολιτικής στο Μακεδονικό Ζήτημα. Καθώς συγχαίρω όλους όσους συνέβαλαν ώστε να πραγματοποιηθεί η έκδοση, εύχομαι επιτυχία και εκφράζω τη βεβαιότητα ότι η συνεργασία μεταξύ των δικών μας Κρατικών Αρχείων και της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών θα είναι και στο μέλλον επιτυχής και καρποφόρα.

Borjana Bužaiška

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η στάση που ακολούθησε η κομμουνιστική Βουλγαρία στο Μακεδονικό Ζήτημα, μετά τη ρήξη του Τίτο με τον Στάλιν, διαμορφώθηκε υπό την επίδραση πολλών και ποικίλων παραγόντων. Καθοριστικοί παράγοντες για τη διαμόρφωσή της αναδείχτηκαν το ιδεολογικό σύμπλεγμα που δημιούργησε στα κομμουνιστικά κόμματα η Κομμουνιστική Διεθνής με τη θέση που υιοθέτησε για «μακεδονικό έθνος» ήδη από το 1934, η ανάγκη να αντιμετωπιστούν δραστικά οι εδαφικές διεκδικήσεις που η Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας ήγειρε με τη συνεπικουρία του Βελιγραδίου επί του βουλγαρικού τμήματος της Μακεδονίας, η αναγνώριση ή η αμφισβήτηση της ύπαρξης «μακεδονικής μειονότητας» στη Βουλγαρία καθώς και η διακύμανση των διπλωματικών σχέσεων της Σοβιετικής Ένωσης και της Γιουγκοσλαβίας. Η πολιτική του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος μετά το 1948 επικεντρώθηκε σε μια δύσκολη προσπάθεια σύζευξης της ιδεολογικής παρακαταθήκης «του μακεδονισμού» με τα βουλγαρικά εθνικά συμφέροντα: της διατήρησης της εδαφικής ακεραιότητας της Βουλγαρίας, της απονεύρωσης της θέσης για την ύπαρξη «μακεδονικής μειονότητας» στο βουλγαρικό τμήμα της Μακεδονίας με την επισήμανση των στενών σχέσεων Βουλγάρων και «Μακεδόνων», της άρνησης τελικά της ύπαρξης «μακεδονικής μειονότητας» στη Βουλγαρία και της αμφισβήτησης της ιστορικότητας του «μακεδονικού έθνους». Η βουλγαρική στάση στο Μακεδονικό διήλθε από παλινωδίες και αντιφάσεις, ανάλογα με την πορεία των σοβιετο-γιουγκοσλαβικών σχέσεων, έως ότου αποκρυσταλλωθεί τελικά το 1963.

Το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα αναγνώριζε ήδη από το 1934 την ύπαρξη «μακεδονικού έθνους», αλλά κατά βάση σε θεωρητικό επίπεδο. Στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου δεν διαφοροποιήθηκε επί της ουσίας από την πολιτική που εφάρμοσε η κυβέρνηση του Φίλωφ στο Μακεδονικό. Καταδίκασε το βουλγαρικό

σύστημα διοίκησης στη σερβική Μακεδονία αλλά όχι την πράξη της ένωσης της σερβικής Μακεδονίας με τη Βουλγαρία. Δεν πίστευε ότι υπήρχαν συνθήκες για ένοπλη αντίσταση κατά των γερμανοβουλγαρικών φασιστικών στρατευμάτων, σε καμιά περίπτωση δεν ήταν διατεθειμένο να αποδεχτεί τη μετάλλαξη του Μακεδονικού από βουλγαρικό σε γιουγκοσλαβικό ζήτημα και είχε την άποψη ότι έπρεπε να παίξει καθοριστικό ρόλο στη λύση του Μακεδονικού. Όταν στις 29 Νοεμβρίου 1945 η Δεύτερη Αντιφασιαστική Συνέλευση της Λαϊκής Απελευθέρωσης της Γιουγκοσλαβίας (στο Γιάιτσε της Βοσνίας), ποδηγετούμενη από τον Τίτο και το Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας, αποφάσισε την ομοσπονδοποίηση της Γιουγκοσλαβίας και άφησε να εννοηθεί ότι ολόκληρη η Μακεδονία θα εντασσόταν στη νέα γιουγκοσλαβική ομοσπονδία, επιλέγοντας τον Ντημήταρ Βλάχωφ ως εκπρόσωπο της ελληνικής Μακεδονίας και τον Βλαντιμίρ Ποπτόμωφ ως εκπρόσωπο της βουλγαρικής Μακεδονίας, το Πατριωτικό Μέτωπο της Βουλγαρίας αντέδρασε. Η θέση που διακήρυξε το Πατριωτικό Μέτωπο (το αντίστοιχο ΕΑΜ της Βουλγαρίας, που συγκροτήθηκε το 1942 από το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα, τους Σοσιαλδημοκράτες, τη στρατιωτική οργάνωση «Ζβενό» για τη διεξαγωγή αντίστασης στη Βουλγαρία κατά των Γερμανών, αλλά μόλις το 1944 άρχισε να σημειώνει κάποιες επιτυχίες) ήταν «ενιαία, ελεύθερη και κυρίαρχη Μακεδονία». Προκλήθηκε έτσι διένεξη μεταξύ Βουλγάρων και Γιουγκοσλάβων κομμουνιστών. Ο Τίτο απευθύνθηκε στον Δημητρώφ που ήταν στη Μόσχα. Η Κομμουνιστική Διεθνής είχε ήδη διαλυθεί (1943) και στη θέση της λειτουργούσε μια «Σλαβική Επιτροπή», καθώς η Σοβιετική Ένωση καλλιεργούσε ένα πνεύμα σλαβικής αλληλεγγύης στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Με σοβιετική παρότρυνση οι Τίτο και Δημητρώφ συμφώνησαν να μην ανακινούνται στη διάρκεια του πολέμου ζητήματα σχετικά με τα σύνορα και ότι το Μακεδονικό θα επιλύονταν στο πλαίσιο μιας ομοσπονδίας των Νοτίων Σλάβων.

Μετά την ίδρυση του κράτους των Σκοπίων (2 Αυγούστου 1944), «της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας», και την απελευθέρωση της Γιουγκοσλαβίας (1944/45) εντάθηκαν οι πιέσεις του Βελιγραδίου και των Σκοπίων στη Βουλγαρία για την ένταξη της βουλγαρικής Μακεδονίας στη γιουγκοσλαβική. Σε αντίθεση με τη Γιουγκοσλαβία του Τίτο, η οποία ήταν διεθνώς αναγνωρισμένη και καταξιωμένη λό-

γω της αντίστασης κατά των κατοχικών δυνάμεων και της συμβολής της στη συμμαχική νίκη, η Βουλγαρία του Δημητρώφ ήταν μια ηττημένη χώρα, χωρίς ακόμα διεθνή υπόσταση. Έτσι, διαπραγματευόταν με το Βελιγράδι από μειονεκτική θέση και υπό εξωτερική πίεση. Η Βουλγαρία έπρεπε όχι μονάχα να αποδεχτεί τη «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας» και να αναγνωρίσει την ύπαρξη «μακεδονικού έθνους» με τους γιουγκοσλαβικούς όρους, αλλά και να εκχωρήσει το βουλγαρικό τμήμα της Μακεδονίας στη «Λαϊκή Δημοκρατία τη Μακεδονίας» εντός της γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας, στο όνομα του «μακεδονισμού». Ο Δημητρώφ εφάρμοσε μια παρελκυστική τακτική και έθεσε όρους για εδαφικές ανακατατάξεις: 1) αποσαφήνιση του χαρακτήρα του νοτιοσλαβικού κρατικού μορφώματος. Η Γιουγκοσλαβία πρότεινε στη Βουλγαρία να ενταχθεί ως έβδομη Δημοκρατία στη γιουγκοσλαβική ομοσπονδία με τα ίδια δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των άλλων Δημοκρατιών, πράγμα που θα σήμαινε την απορρόφηση της Βουλγαρίας από τη Γιουγκοσλαβία. Η Βουλγαρία όμως δεν ήθελε να απολέσει την κρατική της κυριαρχία και αντιπρότεινε ένα είδος συνομοσπονδίας σε ισότιμη βάση. 2) επιστροφή των «δυτικών επαρχιών», των πόλεων Τσάρμπροντ και Μποσίλεφγκραντ που προσάρτησαν οι Σέρβοι από τη Βουλγαρία το 1920 για στρατηγικούς λόγους, για να ελέγχουν τη Σόφια. Σε τελευταία ανάλυση η ικανοποίηση των βουλγαρικών εδαφικών διεκδικήσεων επί της Δυτικής Θράκης ήταν και ένας επιπλέον όρος για τις παραχωρήσεις της Βουλγαρίας. Οι βουλγαρογιουγκοσλαβικές διαφωνίες και οι αγγλικές αντιδράσεις στο ενδεχόμενο ένωσης της Βουλγαρίας με τη Γιουγκοσλαβία, πράγμα που θα συνιστούσε απειλή για την Ελλάδα, είχαν ως αποτέλεσμα την προσωρινή παύση των διαπραγματεύσεων.

Στα Σκόπια πάλι είχε ήδη αρχίσει η διαδικασία της σλαβομακεδονικής «εθνογένεσης» σε αντιβουλγαρική κυρίως βάση. Εξαρθρώθηκαν οι διάφορες βουλγαρικές οργανώσεις που θεωρούσαν τεχνητό το «μακεδονικό έθνος», οι καταλήξεις των ονομάτων άλλαξαν σε -onski από -on (Popovski - Popov), δημιουργήθηκε μια λόγια γλώσσα με βάση τις κεντρικές διαλέκτους, με προσανατολισμό προς το σερβικό αλφάβητο και με απομάκρυνση από το βουλγαρικό, εισήχθησαν πολλές σερβικές λέξεις για αφηρημένες κυρίως έννοιες, ιδρύθηκε μια αυτόνομη ορθόδοξη εκκλησία σε κανονική σχέση με το σερβικό Πατριαρχείο,

προπαγανδίστηκε η «ιστορική συνέχεια του μακεδονικού λαού από το μεσαιωνικό κράτος του Σαμουήλ», προβλήθηκε «η μακεδονική Μεγάλη Ιδέα», η ένωση δηλαδή της Μακεδονίας με αφετηρία τη γιουγκοσλαβική Μακεδονία ως το Πεδεμόντιο της «μακεδονικής» ενοποίησης.

Τον Ιούνιο του 1946, ενόψει της Συνδιάσκεψης της Ειρήνης των Παρισίων, ο Στάλιν παρενέβη στη βουλγαρο-γιουγκοσλαβική διένεξη για το Μακεδονικό. Παρότρυνε τους Βούλγαρους κομμουνιστές να παραχωρήσουν πολιτιστική αυτονομία στο σλαβικό πληθυσμό της βουλγαρικής Μακεδονίας με σκοπό τη «μακεδονοποίησή του», αλλά να μην επιδείξουν βιασύνη στο ζήτημα της ένωσης της βουλγαρικής Μακεδονίας με τη γιουγκοσλαβική Μακεδονία, παρά μονάχα όταν τεθεί ζήτημα επιστροφής των δυτικών επαρχιών (Τσάρμπροντ, Μποσίλεφγκραντ). Με απόφασή της η Δέκατη Ολομέλεια του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (9-10 Αυγούστου 1946) αναγνώρισε ακόμα μια φορά επίσημα την ύπαρξη «μακεδονικού έθνους», θεώρησε τη γιουγκοσλαβική Μακεδονία ως το Πεδεμόντιο της ενοποίησης της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβίας, αλλά έθεσε τη διαδικασία αυτή σε συνάρτηση με τη σύναψη συνθήκης συμμαχίας μεταξύ Βουλγαρίας - Γιουγκοσλαβίας και με την επιστροφή των δυτικών επαρχιών. Ήταν προφανές ότι η πολιτική του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος διαμορφωνόταν κάτω από εξωτερική πίεση. Η Βουλγαρία προσήγαγε σε δίκη τη VMRO ως «σοβινιστική, αντισοσιαλιστική οργάνωση», διέλυσε τις μακεδονικές αδελφότητες, τους συλλόγους δηλαδή των Βουλγαρομακεδόνων προσφύγων, παρέδωσε τα λείψανα του μέχρι τότε εθνικού ήρωα των Βουλγάρων, του Γκότσε Ντέλτσεφ, στα Σκόπια και κατήργησε το Μακεδονικό Επιστημονικό Ινστιτούτο (1947) που ασχολούνταν με την ιστορία των Βουλγάρων της Μακεδονίας. Στην απογραφή του πληθυσμού το Δεκέμβριο του 1946 η περιφερειακή επιτροπή του Πατριωτικού Μετώπου στην Άνω Τζουμαγιά δημοσίευσε εγκύκλιο στην οποία τονιζόταν ότι η εγγραφή του πληθυσμού ως «μακεδονικού» ήταν η πιο σωστή. Κατά την απογραφή από τους 252.575 κατοίκους της βουλγαρικής Μακεδονίας 160.641 άτομα δηλώθηκαν ως «Μακεδόνες», αλλά μονάχα 28.611 απ' αυτά δήλωσαν τη «μακεδονική» ως μητρική τους γλώσσα. Επίσης, από τις 600.000 προσφύγων από τη Μακεδονία που ζούσαν στη Βουλγαρία μονάχα 8.903 δηλώθηκαν ως «Μακεδόνες». Δεν υπάρχει αμφιβο-

λία ότι ο πληθυσμός στη συντριπτική του πλειοψηφία, είχε βουλγαρική συνείδηση και είχε ενεργήσει υπό την επήρεια φόβου.

Στη Συνδιάσκεψη της Ειρήνης (Αύγουστος 1946 - Φεβρουάριος 1947) η Γιουγκοσλαβία υποστήριξε τις βουλγαρικές διεκδικήσεις επί της Δυτικής Θράκης και παραιτήθηκε από τις βουλγαρικές πολεμικές επανορθώσεις ως αντάλλαγμα για την μέχρι τότε πολιτική της Βουλγαρίας στο Μακεδονικό. Αλλά η Συνδιάσκεψη της Ειρήνης επιδίκασε τη Δυτική Θράκη στην Ελλάδα (10.2.1947), ενώ το Μάρτιο του 1947 εξαγγέλθηκε η αμερικανική βοήθεια στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση του κομμουνισμού. Οι εξελίξεις αυτές κατέστησαν τη Βουλγαρία περισσότερο επιφυλακτική στο Μακεδονικό, εφόσον ήταν πλέον δύσκολη η εδαφική διέξοδός της στο Αιγαίο. Έτσι, στη βουλγαρογιουγκοσλαβική συνδιάσκεψη του Μπλεντ (27 Ιουλίου - 1 Αυγούστου 1947) η βουλγαρική αντιπροσωπεία έθεσε πάλι ως όρο τη συγκρότηση της νοτιοσλαβίας για μια συνολική λύση του Μακεδονικού. Η μόνη υποχώρηση της Βουλγαρίας ήταν η παραχώρηση πολιτιστικής αυτονομίας στη βουλγαρική Μακεδονία για τη διαμόρφωση «μακεδονικής» συνείδησης, χωρίς όμως να θιγεί η κρατική κυριαρχία της Βουλγαρίας. Η σχετική απόφαση είχε ως εξής:

«1. Μέχρι της οριστικής διευθέτησης του ζητήματος της ένωσης του μακεδονικού τμήματος της Βουλγαρίας με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, το τμήμα αυτό υπάγεται πλήρως στη δικαιοδοσία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Δεν επιτρέπεται καμιά ανάμιξη των οργάνων της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στην περιοχή αυτή. Οι επαφές ανάμεσα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας και στο μακεδονικό τμήμα της Βουλγαρίας θα πραγματοποιούνται μέσω των κυβερνήσεων της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας

2. Θα ληφθούν όλα τα μέτρα για την εκλαίκευση στη Βουλγαρία, ιδιαίτερα στο μακεδονικό τμήμα, των δραστηριοτήτων και των επιτευγμάτων της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, όπως και για την εκλαίκευση στη Γιουγκοσλαβία, ιδιαίτερα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, των δραστηριοτήτων και των επιτευγμάτων της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και των επιτευγμάτων στο μακεδονικό τμήμα.

3. Για την πολιτική προσέγγιση του μακεδονικού πληθυσμού της

Βουλγαρίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας θα οικοδομηθεί στο μακεδονικό τμήμα μια σειρά πολιτιστικών ιδρυμάτων, όπως μακεδονικό θέατρο, μακεδονική βιβλιοθήκη κλπ., όπως επίσης και θα εισαχθεί στα βουλγαρικά σχολεία του μακεδονικού τμήματος η εκμάθηση της μακεδονικής λόγιας γλώσσας και της ιστορίας του μακεδονικού λαού.

4. Και οι δύο κυβερνήσεις συμφωνούν στην αρχή, ότι η ένωση του μακεδονικού τμήματος με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας θα πραγματοποιηθεί στη βάση μιας μελλοντικής συνθήκης συμμαχίας μεταξύ της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας με την ταυτόχρονη επιστροφή των δυτικών βουλγαρικών επαρχιών στη Βουλγαρία. Τώρα δεν τίθεται το ζήτημα και δεν διεξάγεται προπαγάνδα για την άμεση ένωση του μακεδονικού τμήματος της Βουλγαρίας με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Στη Συνδιάσκεψη του Μπλεντ συζητήθηκαν θέματα σχετικά με την υπογραφή συμφώνου φιλίας, συνεργασίας και αμοιβαίας βοήθειας, την τελωνειακή ένωση μεταξύ Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας, την αποκατάσταση οδικής και σιδηροδρομικής επικοινωνίας και την ασφάλεια των συνόρων από τις προκλήσεις του μοναρχοφασισμού. Ωστόσο, οι Τίτο και Δημητρώφ προχώρησαν σε μια σειρά κινήσεων, χωρίς να ενημερώσουν τον Στάλιν. Μονογράφησαν στο Μπλεντ το σύμφωνο φιλίας και αμοιβαίας βοήθειας. Ο Στάλιν, φοβούμενος αμερικανικά αντίποινα από τη στενή προσέγγιση Βουλγαρίας-Γιουγκοσλαβίας, αντέδρασε έντονα και άσκησε κριτική στον Τίτο και στον Δημητρώφ για τη δημοσιοποίηση του συμφώνου, πριν ακόμα τεθεί σε ισχύ η συνθήκη ειρήνης και η Βουλγαρία αποκτήσει νομική υπόσταση.

«Δεν έπρεπε να δημοσιοποιηθεί η συγκατάθεση για το κείμενο του συμφώνου. Για τη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία μεγαλύτερη βαρύτητα έχει ο εξωτερικός κίνδυνος και όχι ο εσωτερικός. Γενικά είναι εντελώς απαράδεκτο που όλα αυτά έγιναν πριν από την επικύρωση της συνθήκης ειρήνης με τη Βουλγαρία. Οι Αγγλο-Αμερικανοί θα εκμεταλλευτούν το γεγονός αυτό για να αυξήσουν τη στρατιωτική βοήθεια προς την Ελλάδα και την Τουρκία. Η σοβιετική κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να προειδοποιήσει ότι δεν μπορεί να αναλάβει την ευθύνη για συμφωνίες μεγάλης σπουδαιότητας που υπογράφηκαν χω-

ρίς τη συμβουλή της», δήλωσε ο Στάλιν στον Δημητρώφ στις 13 Αυγούστου 1947.

Μόνο μετά την επικύρωση της συνθήκης ειρήνης από την αμερικανική γερουσία έδωσε ο Στάλιν τη συγκατάθεσή του για την υπογραφή του βουλγαρο-γιουγκοσλαβικού συμφώνου φιλίας και αμοιβαίας βοήθειας. Το σύμφωνο υπογράφηκε στις 27 Νοεμβρίου 1947 στο Ευξείνωφγκραντ (περιοχή Βάρνας).

Στη βουλγαρική Μακεδονία έφθασαν τελικά στη διάρκεια του Δεκεμβρίου 1947 93 δάσκαλοι από τα Σκόπια για τη διδασκαλία της «μακεδονικής γλώσσας», όπως αυτή κωδικοποιήθηκε στα Σκόπια, ενώ 200 δάσκαλοι από τη βουλγαρική Μακεδονία στάλθηκαν στα Σκόπια για την παρακολούθηση ενός εξαμηνιαίου κύκλου εκμάθησης της «μακεδονικής γλώσσας» και 100 φοιτητές από τη βουλγαρική Μακεδονία με υποτροφία της κυβέρνησης των Σκοπίων άρχισαν να σπουδάζουν στο Πανεπιστήμιο των Σκοπίων. Άνοιξαν «μακεδονικά» βιβλιοπωλεία στο Πετρίτσι, στην Άνω Τζουμαγιά, στο Σαντάνσκυ, κινητή βιβλιοθήκη και κινητός κινηματογράφος από τα Σκόπια περιόδευε τη βουλγαρική Μακεδονία, ενώ στην Άνω Τζουμαγιά άρχισε να λειτουργεί και θέατρο με παραστάσεις στη «μακεδονική» γλώσσα. Το υπουργείο Παιδείας της Βουλγαρίας πάλι αποφάσισε ορισμένες διορθωτικές παρεμβάσεις στο περιεχόμενο των σχολικών βιβλίων ιστορίας που τυπώθηκαν μετά την 9^η Σεπτεμβρίου 1944. Τις διορθώσεις αυτές έπρεπε να επισημαίνουν οι ντόπιοι δάσκαλοι κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας. Για παράδειγμα, το κράτος του Σαμουήλ δεν έπρεπε να ονομάζεται «δυτικό βουλγαρικό κράτος», όπως αναφερόταν στο εγχειρίδιο, αλλά κράτος των Μακεδόνων Σλάβων στο οποίο δεν μπορούσε να υπάρξει εθνική συνείδηση. Οι Κλήμης και Ναούμ, μαθητές των Κυρίλλου και Μεθοδίου, έπρεπε να εξαίρονται ως διαφωτιστές και λόγιοι των Νοτίων Σλάβων και όχι των Βουλγάρων. Οι αδελφοί Μιλαντίνωφ να μην αναφέρονται ως εκπρόσωποι της βουλγαρικής αναγέννησης, αλλά ως ενσαρκωτές των κοινών αγώνων Βουλγάρων και «Μακεδόνων» κατά των Φαναριωτών. Το «μακεδονικό κίνημα για την απελευθέρωση της Μακεδονίας» δεν έπρεπε να ερμηνεύεται ως βουλγαρικό εθνικό κίνημα, αλλά ως εκδήλωση συμπάθειας των προοδευτικών κύκλων της Βουλγαρίας προς τους υπόδουλους «Μακεδόνες».

Σύντομα ωστόσο προέκυψαν σοβαρά προβλήματα στις σχέσεις

των ντόπιων δασκάλων με τους νεήλυδες από τα Σκόπια. Ντόπιοι Βούλγαροι δάσκαλοι αρνήθηκαν να προβούν στις διορθώσεις που είχε ορίσει το υπουργείο Παιδείας και συνέχιζαν να διδάσκουν την ιστορία της Μακεδονίας ως τμήμα της βουλγαρικής ιστορίας. Έτσι, συχνά προκαλούνταν μια σύγχυση στους μαθητές, όταν στα σχολικά βουλγαρικά εγχειρίδια η ιστορία της Μακεδονίας καταγραφόταν ως αναπόσπαστο μέρος της βουλγαρικής ιστορίας, ενώ οι δάσκαλοι από τα Σκόπια τη δίδασκαν ως αυθύπαρκτη ενότητα. Η συμπεριφορά των δασκάλων από τα Σκόπια υπήρξε γενικά υπεροπτική. Αφαιρούσαν τα πορτραίτα του Δημητρώφ, του Μπότσεφ και του Λέσφκν από τα σχολεία, αφήνοντας μονάχα τα πορτραίτα του Τίτο και του Κολισέφσκν και προπαγανδίζοντας ότι η ένωση της βουλγαρικής Μακεδονίας με τη Γιουγκοσλαβική ήταν ζήτημα χρόνου. Η σερβοποιημένη γλώσσα των Σκοπίων δεν ήταν βέβαια ακατανόητη στις προσωπικές συζητήσεις, αλλά απαιτούνταν η καταβολή προσπάθειας για την εκμάθησή της, ώστε να εκφράζεται κανείς σωστά στο γραπτό και στον προφορικό λόγο. Οι δάσκαλοι από τα Σκόπια μάλιστα προωθούσαν τη βίαιη εκμάθηση της γλώσσας ενόψει της επικείμενης ένωσης.

Ενώ σε τοπικό επίπεδο στη βουλγαρική Μακεδονία υπήρχε μια ατμόσφαιρα έντασης μεταξύ των ντόπιων δασκάλων και των νεήλυδων πεφωτισμένων δασκάλων από τα Σκόπια, χωρίς η Σόφια να παρεμβαίνει δυναμικά, οι σχέσεις της Σοβιετικής Ένωσης με τη Γιουγκοσλαβία εισήλθαν σε μια φάση ψύχρανσης. Μετά την υπογραφή του βουλγαρογιουγκοσλαβικού συμφώνου φιλίας και αμοιβαίας βοήθειας, ακολούθησε η υπογραφή παρόμοιων συμφωνιών της Γιουγκοσλαβίας με άλλες ανατολικές χώρες. Το ζήτημα της αποστολής Γιουγκοσλαβικής μεραρχίας στην Αλβανία με σκοπό τη μελλοντική απορρόφηση της χώρας από τη Γιουγκοσλαβία και η υπερβολική δέσμευση της Γιουγκοσλαβίας στον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο (είχαν διαρρηθεί οι πληροφορίες ότι ο Τίτο σκόπευε να εφοδιάσει το Δημοκρατικό Στρατό με αεροπλάνα) δυσαρέστησαν τον Στάλιν. Οι ανεύθυνες δηλώσεις του Δημητρώφ στη Ρουμανία τον Ιανουάριο του 1947 για μια μελλοντική ομοσπονδία των ανατολικών χωρών στην οποία θα μπορούσε να συμμετάσχει και η «Λαϊκή Δημοκρατία της Ελλάδας!» προκάλεσαν την οργή του Στάλιν. Ο Στάλιν δεν μπορούσε να ανεχθεί μείωση της σοβιετικής επιρροής στην Ανατολική Ευρώπη και αντιτάχθηκε στην

ιδέα της ομοσπονδίας ή συνομοσπονδίας των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης. Ιδιαίτερα η αναφορά του Δημητρώφ στην Ελλάδα, όπου μαινόταν ο εμφύλιος πόλεμος, μπορούσε να ερμηνευθεί ως τεκμήριο ανάμιξης της Βουλγαρίας και της Γιουγκοσλαβίας στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας. Ο Στάλιν έβλεπε στο γιουγκοσλαβικό ηγεμονισμό μείωση της σοβιετικής επιρροής στα Βαλκάνια και ενόψει του ψυχρού πολέμου φοβόταν αντιπαράθεση με τους Αμερικανούς, οι οποίοι διέθεταν την ατομική βόμβα, καθόσον οι δηλώσεις του Τίτο και του Δημητρώφ μπορούσαν να ερμηνευτούν ως έχουσες τη συγκατάθεση της Σοβιετικής Ένωσης. Έτσι, στη σοβιετο-βουλγαρο-γιουγκοσλαβική συνάντηση της 10^{ης} Φεβρουαρίου 1948 στο Κρεμλίνο ο Στάλιν άσκησε οξεία κριτική τόσο στη βουλγαρική όσο και στη γιουγκοσλαβική αντιπροσωπεία και απαίτησε τη σοβιετική γνωμοδότηση για διεθνή θέματα που αφορούσαν στις δύο χώρες.

Από τη βουλγαρική αντιπροσωπεία ο Δημητρώφ παραδέχτηκε το λάθος του για τις δηλώσεις σχετικά με την ομοσπονδία της Ανατολικής Ευρώπης και τόνισε ότι στο Μπλεντ δεν υπέγραψε κανένα σύμφωνο με τον Τίτο, αλλά απλά οι δύο ηγέτες μονόγραψαν το κείμενο του μελλοντικού συμφώνου. Ο Τράϊτσο Κοστώφ πάλι προσπάθησε να καλύψει τον Δημητρώφ.

«Είναι πολύ δύσκολο να είσαι μικρή και υπανάπτυκτη χώρα. Αν θέτουμε το ζήτημα της οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των βαλκανικών χωρών, του συντονισμού των προγραμμάτων τους, είναι γιατί έχουμε ανάγκη της αλληλοβοήθειας για να μπορέσουμε να επιταχύνουμε την οικονομική μας ανάπτυξη».

Ιδιαίτερα επικριτικός στάθηκε ο Στάλιν έναντι της γιουγκοσλαβικής ηγεσίας σχετικά με την απόφασή της για αποστολή μεραρχίας στην Αλβανία, όταν εκκρεμούσε ακόμα η υπόθεση του επεισοδίου της Κέρκυρας και ήταν γνωστή η αγγλο-αμερικανική πολιτική έναντι της κυβέρνησης Χότζα (ανατροπή του Χότζα).

«Πόσο εύκολα λύνεται το ζήτημα από τους Γιουγκοσλάβους συντρόφους! Κατά τη διάρκεια του πολέμου τα τρία συμμαχικά κράτη ανακήρυξαν την ανεξαρτησία της Αλβανίας και δήλωσαν ότι θα την υποστηρίζουν. Από όλους τους κόμβους της πάλης ανάμεσα στην αντίδραση και τη δημοκρατία ο αλβανικός κόμβος είναι το πιο αδύναμο σημείο. Η Αλβανία δεν είναι ακόμα δεκτή στον ΟΗΕ. Οι Αγγλο-

Αμερικάνοι δεν την αναγνωρίζουν. Το ζήτημα εκεί παραμένει ανοικτό. Μόνο από την άποψη του διεθνούς δικαίου η Αλβανία είναι ανυπεράσπιστη. Αν ο Τίτο εγκαταστήσει εκεί μια μεραρχία ή μόνο ένα σύνταγμα, αυτό δεν θα διαφύγει της προσοχής της Αμερικής και της Αγγλίας. Θα αρχίσουν να φωνάζουν ότι η Αλβανία έχει καταληφθεί. Μήπως άραγε η Αλβανία απευθύνθηκε δημόσια στη Γιουγκοσλαβία για βοήθεια! Και τότε η Αγγλία και η Αμερική θα εμφανιστούν στο ρόλο των προστατών της αλβανικής ανεξαρτησίας. Ποιος άλλος, εκτός από έναν τρελό, θα καθίσει να συγκροτήσει ένα μέτωπο που είναι ολοφάνερα χωρίς προοπτική; Τώρα πρέπει να ενισχυθεί η οργάνωση του αλβανικού στρατού, να του δοθούν εκπαιδευτές, οπλισμός. Μετά απ' αυτό, αν η Αλβανία δεχτεί επίθεση, θα πρέπει να απευθυνθεί για βοήθεια στη Γιουγκοσλαβία. Διαφορετικά η Γιουγκοσλαβία θα εμφανιστεί ως κράτος που καταλαμβάνει ένα ανεξάρτητο κράτος. Και τότε είναι απολύτως δυνατή η στρατιωτική επέμβαση. Τα αμερικανικά πλοία, οι βάσεις περιμένουν. Αυτή θα είναι η πιο άνετη και η πιο ευνοϊκή θέση για την Αμερική. Πολύ απλά λύνετε αυτά τα ζητήματα, αλλά είναι περίπλοκα. Αν οι Έλληνες αντάρτες συντριφτούν, εσείς θα αρχίσετε τον πόλεμο;».

Ο Στάλιν δεν τάχθηκε υπέρ του άμεσου τερματισμού του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα, στράφηκε όμως κατά της υπερβολικής εμπλοκής της Γιουγκοσλαβίας στις ελληνικές υποθέσεις στο βαθμό που θα διαταράσσονταν οι αμερικανοσοβιετικές σχέσεις. Ο εμφύλιος στην Ελλάδα κατά τη γνώμη του, ήταν καταδικασμένος να αυτοαναλωθεί.

Ο Τίτο δεν παραβρέθηκε στη συνάντηση της 10^{ης} Φεβρουαρίου 1948, προαισθανόμενος την κριτική του Στάλιν. Η κριτική του σοβιετικού ηγέτη ισοδυναμούσε με αποδοκιμασία της γιουγκοσλαβικής βαλκανικής πολιτικής. Επιπλέον, ήταν εμφανείς οι προσπάθειες του Στάλιν να ελέγξει τη Γιουγκοσλαβία είτε οικονομικά μέσω της ίδρυσης μικτών σοβιετο-γιουγκοσλαβικών εταιρειών είτε πολιτικά, επιλέγοντας το Βελιγράδι ως έδρα της Κομινφόρμ. Έτσι, άρχισε η σοβιετο-γιουγκοσλαβική προσέγγιση που αποκορυφώθηκε με την αποπομπή της Γιουγκοσλαβίας από την Κομινφόρμ στις 28 Ιουνίου 1948. Κύρια αιτία της ρήξης ήταν η πολιτική ηγεμονισμού του Τίτο στα Βαλκάνια. Η Γιουγκοσλαβία επιβίωσε, όπως είναι γνωστό, με ισχυρή αμερικανική βοήθεια με ανταλλάγματα την παύση της παροχής βοήθειας προς το Δημοκρατικό Στρατό,

την υπογραφή το 1953/54 του Βαλκανικού Συμφώνου, τη συναίνεση σε μια λύση του ζητήματος της Τεργέστης και την παραίτηση από τη διεκδίκηση της Καρινθίας και της Τεργέστης.

Η αποπομπή της Γιουγκοσλαβίας από την Κομινφόρμ είχε άμεση αντανάκλαση και στην πολιτική του Βουλγαρικού Κόμματος σχετικά με το Μακεδονικό που χαρακτηριζόταν πλέον από μια σύζευξη βουλγαρικού εθνικισμού και μαρξιστικού διεθνισμού. Η Βουλγαρία απέλασε τους δασκάλους των Σκοπίων από τη βουλγαρική Μακεδονία και καθιέρωσε ως προαιρετική τη διδασκαλία της σλαβομακεδονικής από ντόπιους δασκάλους, έθεσε υπό έλεγχο την περιοχή, διέταξε την επιστροφή των Βουλγάρων φοιτητών που σπούδαζαν στα Σκόπια και κατήγγειλε τις συμφωνίες που υπέγραψε με τη Γιουγκοσλαβία. Δεν αρνήθηκε φανερά την ύπαρξη «μακεδονικού έθνους» και «Μακεδόνων» στη Βουλγαρία, αλλά με απόφαση της 16^{ης} Ολομέλειας του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (12.7.1948) έθεσε το αίτημα του σεβασμού των δικαιωμάτων της βουλγαρικής μειονότητας στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία, δηλαδή των ατόμων εκείνων που είχαν ακραιφνή βουλγαρική συνείδηση και αντιστέκονταν στη «μακεδονοποίηση», ενώ στην εισήγησή του ο Δημητρώφ στο Πέμπτο Συνέδριο του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (19.12.1948) καταδίκασε την πολιτική της βίαιης «μακεδονοποίησης» και εκρίζωσης του βουλγαρισμού στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία, χαρακτήρισε την ιδέα της βουλγαρο-γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας ως μια προσπάθεια της κλίκας του Τίτο να απορροφήσει τη Βουλγαρία, τάχθηκε κατά της απόσχισης της βουλγαρικής Μακεδονίας από τη σύσταση του βουλγαρικού κράτους, ενώ σχετικά με τους «Μακεδόνες» της Βουλγαρίας τόνισε ότι αυτοί ήταν συνδεδεμένοι πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά με το βουλγαρικό λαό και γνώριζαν καλά τη βουλγαρική γλώσσα. Πέρα από τα ιδεολογικά προσχήματα, επί της ουσίας η πολιτική του κόμματος ισοδυναμούσε με μια πλήρη απονεύρωση των συστατικών του «μακεδονικού έθνους». Με την ανακίνηση ζητήματος βουλγαρικής μειονότητας στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία, το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα υπονόμωσε τη διαδικασία της εθνογένεσης. Με την ίδια λογική θα μπορούσαν να ζητήσουν δικαιώματα οι Σερβομάνοι ή οι Γραικομάνοι. Δεν κατέβαλε καμιά προσπάθεια για τη διδασκαλία της «μακεδονικής γλώσσας» είτε όπως αυτή είχε κωδικοποιηθεί στα Σκόπια είτε δημιουργώντας μια νέα γλώσσα, εγγύτερα στη λόγια

βουλγαρική γλώσσα.

Το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα στην Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Ιανουαρίου 1950 συζήτησε διεξοδικά την πολιτική της «πολιτιστικής αυτονομίας» του 1947/48 και επέρριψε έμμεσα ευθύνη στον Κροστγιου Στόιτσεφ, γραμματέα της περιφερειακής κομματικής επιτροπής της Άνω Τζουμαγιάς, για την ενδοτικότητα του έναντι των πρακτόρων των Σκοπίων, επιβάλλοντάς του την ποινή του αποκλεισμού από την υποψηφιότητα για μέλος της Κεντρικής Επιτροπής. Ο Στόιτσεφ ανταπάντησε ότι η ευθύνη ήταν συλλογική (εγγρ. 1). Η Σόφια προέβη σε διαβήματα προς το Βελιγράδι για την απαγόρευση εισόδου στη βουλγαρική επικράτεια Βουλγάρων πολιτών που διαβιούσαν στη Γιουγκοσλαβία, όπως και Σλαβομακεδόνων προσφύγων από το ελληνικό τμήμα της Μακεδονίας που είχαν συγγενείς στη Βουλγαρία και επιθυμούσαν να εγκατασταθούν εκεί (εγγρ. 2). Στη διάσκεψη των μακεδονικών πολιτιστικών-μορφωτικών συλλόγων της Βουλγαρίας (Απρίλιος 1950) καταδικάστηκε τόσο η προδοτική στάση της ομάδας των Τίτο-Κολισέφσκυ, που «παρέδωσε τη Μακεδονία στον αγγλο-αμερικανικό ιμπεριαλισμό και τη φασιστική τρομοκρατία», όσο και η πολιτική των Ελλήνων μοναρχοφασιστών «που έθεσαν ως σκοπό την εξόντωση του μακεδονικού λαού» (εγγρ. 3). Το «μακεδονικό έθνος» χαρακτηρίστηκε από τον Κρ.Τρίσκωφ ως σοσιαλιστικό έθνος, δεν ανιχνεύτηκαν καταβολές του στην Αρχαιότητα και στο Μεσαίωνα και κρίθηκε ανιστόρητη η αντιπαράθεση «Βουλγάρων και Μακεδόνων» (εγγρ. 4). Η αντιγιουγκοσλαβική εκστρατεία του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος εμφάνισε μια κλιμάκωση. Απόφαση του Πολιτικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος καλούσε τους λαούς της Γιουγκοσλαβίας να ξεγερθούν κατά του Τίτο και χαρακτήριζε το βουλγαρικό τμήμα της Μακεδονίας ως τη μόνη ελεύθερη περιοχή (εγγρ. 5). Αλλά, όπως αναφέρθηκε, η διάκριση «Βουλγάρων και Μακεδόνων» στο βουλγαρικό τμήμα της Μακεδονίας είχε αποκλειστικά θεωρητική σημασία. Το κόμμα επέτρεπε τη διοργάνωση χορών και φολκλορικών εκδηλώσεων, όπου εξυμνούνταν οι αγώνες του Γιάνε Σαντάνσκυ και του Γκότσε Ντέλτσεφ, αλλά επίσημη γλώσσα θα ήταν η βουλγαρική, οι «Μακεδόνες» δεν θα είχαν δικές τους κομματικές οργανώσεις. Τη «στενόκαρδη» αυτή πολιτική του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος έναντι των «Μακεδόνων» επισήμανε η οργάνωση «Ίλιντεν», διάδοχη του ΝΟΦ, που ιδρύθηκε το 1952 στην Πολωνία με κύ-

ριο στόχο την υπονόμευση της κυριαρχίας του Τίτο στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία (εγγρ. 6, 7).

Η σοβιετο-γιουγκοσλαβική προσέγγιση του 1955/56, απόρροια της πολιτικής του Χρουστώφ να αποτρέψει τη στενότερη πρόσδεση της Γιουγκοσλαβίας στο δυτικό κόσμο και κυρίως την ένταξή της στο ΝΑΤΟ, επέδρασε μοιραία στις βουλγαρο-γιουγκοσλαβικές σχέσεις και στη μακεδονική πολιτική της Βουλγαρίας. Η αντιγιουγκοσλαβική εκστρατεία της Σόφιας ατόνησε. Στην απογραφή του 1956, πάλι με κομματική εντολή, 180.000 περίπου άτομα δηλώθηκαν «ως Μακεδόνες», πράγμα που έδινε στη γιουγκοσλαβική πλευρά το «δικαίωμα» επέμβασης στα εσωτερικά της Βουλγαρίας. Εκφράστηκε από βουλγαρικής πλευράς ο φόβος μήπως το Βελιγράδι και τα Σκόπια θέσουν όχι μονάχα ζήτημα σεβασμού των δικαιωμάτων της «μακεδονικής μειονότητας» στη Βουλγαρία με τους γιουγκοσλαβικούς όρους, αλλά και εδαφικές διεκδικήσεις (εγγρ. 8). Η Σόφια εκτοπιζόταν σε αμυντικές θέσεις (εγγρ. 9, 10). Η νέα ψύχρανση των σοβιετογιουγκοσλαβικών σχέσεων το 1957/59- απόρροια της καταδίκης της σοβιετικής επέμβασης στην Ουγγαρία από τον Τίτο, της εκτέλεσης του Ούγγρου πρωθυπουργού Ίμρε Νάγκυ από τους Σοβιετικούς και της άρνησης της Γιουγκοσλαβίας να αναγνωρίσει τον ηγεμονικό ρόλο της Σοβιετικής Ένωσης- επηρέασε τις βουλγαρο-γιουγκοσλαβικές σχέσεις και είχε ως αποτέλεσμα μια νέα αντιγιουγκοσλαβική εκστρατεία της Σόφιας (έγγρ. 10, 11, 12). Ωστόσο, η νέα ψύχρανση των σοβιετο-γιουγκοσλαβικών σχέσεων δεν είχε την ένταση του παρελθόντος και το 1961/62 σημειώθηκε μια αισθητή σοβιετο-γιουγκοσλαβική προσέγγιση. Η Γιουγκοσλαβία στήριξε τη Σοβιετική Ένωση στο ζήτημα της απύραυλης Βαλκανικής και στην κρίση του Βερολίνου (1958-1961), καταδίκασε τον τυχοδιωκτισμό της Κίνας και τον αμερικανικό κατασκοπευτικό πόλεμο κατά της Σοβιετικής Ένωσης. Το Βαλκανικό Σύμφωνο του 1953/54 είχε πλέον μονάχα μια τυπική πολιτική σημασία. Η Μόσχα αποδέχτηκε το γιουγκοσλαβικό δρόμο προς το σοσιαλισμό (αυτοδιαχείριση των εργατών, αδέσμευτη εξωτερική πολιτική) και χορήγησε χαμηλότοκα δάνεια στη Γιουγκοσλαβία. Το νέο κλίμα στις σοβιετο-γιουγκοσλαβικές σχέσεις επιβεβαιώθηκε κατά την πολυήμερη επίσκεψη του Τίτο στη Σοβιετική Ένωση τον Δεκέμβριο του 1962

Στη Βουλγαρία αναβίωσαν πάλι οι φόβοι για εδαφικές διεκδικήσεις της Γιουγκοσλαβίας επί του βουλγαρικού τμήματος της Μακεδο-

νίας. Έτσι, στη Σόφια τέθηκε επί τάπητος το ζήτημα της χάραξης μιας σταθερής πολιτικής στο Μακεδονικό, ανεξάρτητα από τις διακυμάνσεις των σοβιετογιουγκοσλαβικών σχέσεων. Ο Τόντωρ Ζίφκωφ, γενικός γραμματέας του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος και Πρωθυπουργός της Βουλγαρίας, συγκάλεσε, τον Μάρτιο του 1963, την Ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Οι αποφάσεις της έθεσαν σε μια ρεαλιστική βάση το Μακεδονικό ζήτημα για τη Βουλγαρία. Το «μακεδονικό έθνος» δεν είχε ιστορικές καταβολές ούτε στην Αρχαιότητα ούτε στο Μεσαίωνα ούτε στον 19^ο αιώνα. Συνθήκες για τη μετάλλαξη των Βουλγάρων σε «Μακεδόνες» υπήρχαν στο σερβικό τμήμα της Μακεδονίας, όπου ο πληθυσμός χρησιμοποιούσε τον όρο «Μακεδόνες» αντί για Βούλγαρους για μην εκτίθεται στα καταπιεστικά μέτρα των Σέρβων και τελικά ταύτιζε τη μοίρα του με τους γιουγκοσλαβικούς λαούς. Υπήρχε «σλαβο»μακεδονική συνείδηση στη «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας», αλλά ήταν απαράδεκτη η θεμελίωση του «μακεδονικού έθνους» σε αντιβουλγαρική βάση και η διαστρέβλωση της βουλγαρικής ιστορίας από τους ιστορικούς των Σκοπίων. Η Ολομέλεια χαρακτήρισε εσφαλμένη την πολιτική του κόμματος στο Μακεδονικό την περίοδο 1944-48 και έθεσε οριστικό τέλος σε κάθε αναφορά σε «μακεδονική» μειονότητα στη Βουλγαρία (εγγρ. 13). Πάνω στους άξονες αυτούς κινήθηκε η Βουλγαρία του Ζίφκωφ, ο οποίος έθετε επιπλέον και ζήτημα Βουλγάρων στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία (εγγρ. 14, 15, 16, 17, 18). Τελικά, υπήρξε μια άτυπη συμφωνία μεταξύ της βουλγαρικής ηγεσίας και της ηγεσίας των Σκοπίων το 1967 να μην ανακινούνται τέτοια ζητήματα κατά τις διμερείς συναντήσεις, αλλά τον κύριο λόγο να έχει η ιστορική επιστήμη (εγγρ. 19, 20). Έτσι, η Βουλγαρία ανήγαγε σε εθνική αποστολή τη διαφώτιση της βουλγαρικής κοινής γνώμης σχετικά με τις βουλγαρικές ιστορικές διαστάσεις του Μακεδονικού και την αντιβουλγαρική προπαγάνδα των Σκοπίων (εγγρ. 21).

Η νέα κρίση στις σοβιετικο-γιουγκοσλαβικές σχέσεις, μετά την εισβολή των χωρών του Συμφώνου της Βαρσοβίας στην Τσεχοσλοβακία (Αύγουστος 1968), έδωσε στη Βουλγαρία την ευκαιρία να υψώσει τους τόνους έναντι της Γιουγκοσλαβίας. Ο Τίτο παρείχε ηθική υποστήριξη στον Αλεξάντερ Ντούμπτσεκ, καταδίκασε τη σοβιετική εισβολή στην Τσεχοσλοβακία και το «δόγμα Μπρέζνιεφ» για την περιορισμένη κυριαρχία των σοσιαλιστικών χωρών και κατηγόρησε έμμεσα

τη Σοβιετική Ένωση για ηγεμονισμό. Αντιπροσωπεία της Γιουγκοσλαβίας που επισκέφθηκε τη Μόσχα τον Ιούνιο του 1970 υπέστη την οξεία κριτική του Πρωθυπουργού της Σοβιετικής Ένωσης, Αλεξέι Κοσύγκιν, ο οποίος κατηγορήσε τη Γιουγκοσλαβία για καιροσκοπική πολιτική με τους ελιγμούς της μεταξύ Ανατολής-Δύσης και, υπαινισσόμενος το «δόγμα Μπρέζνιεφ», δήλωσε ότι η Σοβιετική Ένωση δεν θα επιτρέψει να απειληθούν τα επιτεύγματα του σοσιαλισμού στην Ευρώπη και θα επέμβει «αν κάποιος επιτεθεί στη Γιουγκοσλαβία».

Το Νοέμβριο του ίδιου έτους, όταν γιουγκοσλαβική αντιπροσωπεία υπό τον Βέλκο Βλάχοβιτς επισκέφθηκε τη Σόφια, το Μακεδονικό ζήτημα κατείχε κεντρική θέση στις συζητήσεις. Η βουλγαρική πλευρά επανέλαβε τις θέσεις της: Δεν υπήρξε στο Μεσαίωνα «μακεδονική εθνότητα» που αργότερα εξελίχθηκε σε έθνος, επρόκειτο για μια βουλγαρική ιστορική παράδοση, υπήρχε η Σοσιαλιστική Ομόσπονδη Δημοκρατία της Μακεδονίας, ο πληθυσμός εκεί αποτελούσε μέρος του βουλγαρικού έθνους και για συγκεκριμένους λόγους αποκτήσει «μακεδονική συνείδηση». *«Κάντε ό,τι θέλετε, αλλά όχι σε αντιβουλγαρική βάση. Δεν αρνούμαστε ότι εκεί διαμορφώθηκε μακεδονικός λαός, αμφισβητούμε το παρελθόν, το πότε δηλαδή το μακεδονικό έθνος οικοδομήθηκε ως έθνος. Αυτή η διαδικασία κινείται σε αντιβουλγαρική βάση. Δεν θέλουμε να γίνουμε οι προστάτες του μακεδονικού λαού, δεν είμαστε τόσο ανόητοι ώστε να μην αναγνωρίζουμε τη Μακεδονία ως πραγματικότητα, αναγνωρίζουμε τη διαδικασία διαμόρφωσης μακεδονικής συνείδησης»* επισήμανε ο Μπόρις Βέλτσεφ. Η Βουλγαρία είχε ήδη εισαγάγει την 3^η Μαρτίου, επέτειο της υπογραφής της συνθήκης του Αγίου Στεφάνου το 1878, ως νέα εθνική εορτή. Το Ίλιντεν εορταζόταν παραδοσιακά.

Σύντομα ωστόσο επήλθε μια νέα σοβιετο-γιουγκοσλαβική προσέγγιση. Επισκεπτόμενος το Βελιγράδι τον Σεπτέμβριο του 1971 ο Μπρέζνιεφ πρότεινε στον Τίτο την υπογραφή ενός συμφώνου φιλίας, χωρίς αυτό να σημαίνει ένταξη της Γιουγκοσλαβίας στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας, και δήλωσε κατηγορηματικά ότι το «δόγμα Μπρέζνιεφ» δεν είχε ισχύ στη γιουγκοσλαβική περίπτωση. Τα αίτια της σοβιετικής αναδίπλωσης ήταν κυρίως εξωτερικής φύσης. Ο Μπρέζνιεφ ανησυχούσε για την αύξηση της αμερικανικής επιρροής στη Γιουγκοσλαβία λόγω της παρατεινόμενης σοβιετο-γιουγκοσλαβικής ψύχρανης. Η ε-

πίσκεψη του Προέδρου Νίξον στη Γιουγκοσλαβία (20.9.-2.10.1970), η πρώτη επίσκεψη αμερικανού Προέδρου, θορύβησε τη Μόσχα. Με την Κίνα, τον αναδυόμενο νέο κομμουνιστικό πόλο, η Γιουγκοσλαβία είχε αναβαθμίσει τις σχέσεις της σε επίπεδο πρεσβευτών (17 Αυγούστου 1970), σε μια περίοδο που η σινοσοβιετική ρήξη ήταν στο αποκορύφωμά της και η αμερικανο-κινεζική προσέγγιση αισθητή. Άμεση επιδίωξη της Μόσχας ήταν η εξασφάλιση της χρήσης του εναερίου χώρου της Γιουγκοσλαβίας, αλλά και των αεροδρομίων της, για τα σοβιετικά αεροπλάνα που είχαν προορισμό τη Μέση Ανατολή. Μετά τον πόλεμο των έξι ημερών το 1967 και το θάνατο του Νάσερ το 1970 η Σοβιετική Ένωση ήθελε να παρακολουθεί τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, ενώ επιδίωκε την κατασκευή και μιας ναυτικής βάσης στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Γιουγκοσλαβία τηρούσε μια παραδοσιακή φιλοαραβική στάση και είχε διακόψει τις σχέσεις της με το Ισραήλ το 1967. Τέλη Σεπτεμβρίου - αρχές Οκτωβρίου 1973 ο Κοσούγιν επισκέφθηκε το Βελιγράδι. Είχε επιτευχθεί συμφωνία για τη χορήγηση σοβιετικού δανείου ύψους 45 εκτ. δολλαρίων για την ανάπτυξη της βιομηχανίας και της μεταλλουργίας της Γιουγκοσλαβίας. Ανταποδίδοντας την προσφορά, η Γιουγκοσλαβία παραχώρησε τον εναέριο χώρο της και τα αεροδρομιά της στα σοβιετικά αεροπλάνα κατά τον πόλεμο του Γιομ-Κιπούρ (Οκτώβριος 1973). Στα μέσα Νοεμβρίου 1973 ο Τίτο επισκέφθηκε τη Μόσχα, έτυχε θερμής υποδοχής και στο κοινό ανακοινωθέν τονίστηκε η σοβιετο-γιουγκοσλαβική συνεργασία στον πολιτικό, οικονομικό, επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα.

Νέα κρίση στις σοβιετο-γιουγκοσλαβικές σχέσεις δεν προκλήθηκε, όπως αποδεικνύουν το ταξίδι του Μπρέζνιεφ στο Βελιγράδι (Νοέμβριος 1976) και οι δύο επισκέψεις του Τίτο στη Σοβιετική Ένωση, τον Αύγουστο του 1977 και τον Μάιο του 1979. Η Γιουγκοσλαβία εξασφάλιζε από τη Σοβιετική Ένωση πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Η Βουλγαρία ωστόσο δεν μετέβαλε τη στάση της στο Μακεδονικό μέχρι τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Από το 1991/92 μάλιστα υποστηρίζει ότι Βούλγαροι και «Μακεδόνες» έχουν κοινές ρίζες, κοινό παρελθόν, πράγμα που προοιωνίζεται ίσως και ένα κοινό μέλλον.

ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

1.

Από τα Πρακτικά της Ολομέλειας της ΚΕ του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (16-17 Ιανουαρίου 1950) - Ομιλία του Κρστιγιου Στόϊτσεφ¹

Κρστιγιου Στόϊτσεφ. Αρκετά πράγματα μας έκαναν εντύπωση. Οι οπαδοί του Τίτο και του Κολισέφσκυ μας συμπεριφέρονταν αλαζονικά, επειδή ήμασταν στελέχη διαπαιδαγωγημένα από το Βουλγαρικό κόμμα και νόμιζαν ότι μπορούν να έχουν ιδιαίτερα υπεροπτική συμπεριφορά απέναντί μας. Εμείς τους δικαιολογούσαμε, λόγω του γεγονότος ότι αγωνίστηκαν περισσότερο από εμάς, και γι' αυτό είχαν το δικαίωμα αυτό, αν και παρατηρούσαμε ότι οι σοβιετικοί σύντροφοι, οι οποίοι πάλεψαν περισσότερο από όλους, δεν συμπεριφέρονταν έτσι. Η συνεχής περιφρόνηση του αγώνα του βουλγαρικού λαού, η απαγόρευση κυκλοφορίας βουλγαρικών εφημερίδων, η έλλειψη πορτραίτων του συντρόφου Δημητρόφ ήταν ζητήματα για τα οποία ρω-

1. Ο Κρστιγιου Στόϊτσεφ ήταν γραμματέας της περιφερειακής κομματικής οργάνωσης του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος στην Άνω Τζουμαγιά. Μετά τη ρήξη του Τίτο με τον Στάλιν θεωρήθηκε υπεύθυνος για την «κακή εφαρμογή» της πολιτιστικής αυτονομίας στη βουλγαρική Μακεδονία. Ο λόγος του έχει όχι μονάχα απολογητικό, αλλά και επικριτικό τόνο. Επιρρίπτει συνολικά την ευθύνη στην Κεντρική Επιτροπή και όχι μονάχα στον εαυτό του. Θεωρεί ότι η Κεντρική Επιτροπή του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, υποκύπτοντας στις πιέσεις του Τίτο, με τις αποφάσεις της Δέκατης Ολομέλειας για την ένωση της βουλγαρικής Μακεδονίας με τη γιουγκοσλαβική, χωρίς να ρυθμιστεί το ζήτημα της νοτιοσλαβικής ομοσπονδίας, ουσιαστικά άνοιξε το δρόμο στην προπαγάνδα των πρακτόρων του Τίτο και του Κολισέφσκυ. Κατηγορεί επίσης τον Ποπτόμωφ για την ανεργιά της στάσης του. Υποστηρίζει ακόμη ότι ο ίδιος αντιστεκόταν στην απροκάλυπτη προπαγάνδα των Σκοπίων. Τέλος, εντοπίζει το λάθος του στο ότι δεν ενημέρωνε την ΚΕ τακτικά για την κατάσταση στη βουλγαρική Μακεδονία.

τήσαμε μια φορά τον Λάζαρο Κολισέφσκυ. Αυτός απάντησε πολύ αυταρχικά ότι δεν είναι περίεργο πως δεν υπάρχει το πορτραίτο του συντρόφου Δημητρώφ, αλλά όσον αφορά στο πορτραίτο του Τίτο – δεν πρέπει να απορούμε, διότι υπάρχει σε όλο τον κόσμο. Προβλήθηκε το σύνθημα: μόνο ο Τίτο και κανένας άλλος. Εμείς το ερμηνεύσαμε σαν κατάλοιπο του αγώνα εναντίον του βασιλιά Πέτρου και δεν θεωρούσαμε πως στρεφόταν κατά του Δημητρώφ και του Στάλιν. Θεωρούσαμε όλα αυτά έργο μεμονωμένων ατόμων. Και δεν καταφέραμε να καταλάβουμε πως αυτό είναι μια συνεπής, εθνικιστική και εχθρική πολιτική. Δεν δώσαμε σημασία σε πολλές προειδοποιήσεις του λαού, ο οποίος εξέφραζε την αγανάκτησή του για τέτοια συνθήματα, για τις πράξεις των απεσταλμένων του Τίτο. Ο λαός αντιδρούσε παντού. Εμείς τείναμε περισσότερο να πιστεύουμε πως αυτό ήταν το χέρι της αντίδρασης, ενώ ουσιαστικά ήταν η σωστή διαίσθηση του λαού. Σε τέτοια πράγματα δεν δίνουμε σημασία.

Έρχεται ο Μασλάροφ² στο Ραζλόγκ και δεν δίνει σημασία στους συντρόφους μας και στους συγγενείς τους, αλλά πάντα στους εξέχοντες εμπόρους. Τότε κανείς δεν προειδοποιούσε γι' αυτό. Ένας από τους εμπόρους είπε: «Ο Ιβάν Μασλάροφ δεν είναι με το τωρινό καθεστώς». Εμείς το αγνοήσαμε περιφρονητικά και θεωρήσαμε πως ο εχθρός θέλει να ενσπείρει έριδες. Δεν δίνουμε αρκετές πληροφορίες για όλα όσα συνέβαιναν σε μας και αυτό ήταν μια μεγάλη παράλειψή μας. Ένα από τα συμπεράσματα για τη μελλοντική μας δουλειά είναι ότι πρέπει να ενημερώνεται η ΚΕ για όλα όσα παρατηρούνται. Εγώ σχεδόν καθόλου δεν έδινα πληροφορίες, αλλά αυτό γινόταν τυχαία και όχι εσκεμμένα.

Θεωρώ πως όταν μιλάμε για τη δράση μας εκεί, δεν πρέπει να λησμονούμε και την ευθύνη που έχει γενικά η Κεντρική Επιτροπή. Όσον αφορά σ' αυτό, πιστεύω πως η ΚΕ δεν δούλεψε αρκετά στην περιοχή του Πιρίν. Ο σύντροφος Ποπτόμοφ³ προώθησε τις αποφάσεις του

2. Ο Ιβάν Μασλάροφ ήταν μέλος της ΚΕ του ΒΚΚ, υπεύθυνος για στρατιωτικά και εθνικά ζητήματα. Η στάση του κατά την επίσκεψή του στο Ραζλόγκ έδωσε λανθασμένο μήνυμα στην τοπική κομματική οργάνωση.

3. Ο Βλαντιμίρ Ποπτόμοφ (1890-1952), με καταγωγή από τη βουλγαρική Μακεδονία, ήταν μέλος του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος από τη δεκαετία του '20 και μέλος της Κεντρικής Επιτροπής της ΕΜΕΟ (Ενωμένης). Μετά

Γραφείου Πληροφοριών και της Δέκατης Έκτης Ολομέλειας σε περιφερειακή σύσκεψη στην Άνω Τζουμαγιά.⁴ Ο Ποπτόμωφ άσκησε έντονη κριτική στην επιτροπή της περιοχής, στα πλέον υπεύθυνα άτομα και ιδιαίτερα σ' μένα· η κριτική αυτή, αν και ήταν αρκετά πικρή, με βοήθησε να σκεφτώ τη σοβαρότητα αυτών των λαθών, αλλά ο σύντροφος Ποπτόμωφ δεν άσκησε σχεδόν καμία αυτοκριτική στην ΚΕ, ίσως επειδή δεν συμφωνούσε με κάποιες διατάξεις και οδηγίες. Η διαφωνία του όμως δεν αποκλείει την άσκηση αυτοκριτικής. Δεν αρκεί μόνο αυτό που λέει – ότι φυσικά τη μεγαλύτερη ευθύνη έχει η ΚΕ. Εγώ θεωρώ ότι η ΚΕ σφάλλει όχι μόνο στο ότι δεν είδε τι υπάρχει στην περιοχή του Πιρίν, αλλά και στις λανθασμένες διατάξεις και οδηγίες. Ο σύντροφος Ποπτόμωφ στην εισήγησή του στην Δέκατη Ολομέλεια πήρε τη θέση της νοτιοσλαβικής ομοσπονδίας. Πιστεύω ότι η Δέκατη Ολομέλεια σε μεγάλο βαθμό ενέδωσε στην πίεση του Τίτο η οποία ασκήθηκε στην δική μας ΚΕ. Οι αποφάσεις της Δέκατης Ολομέλειας επιτρέπουν την ένωση του μακεδονικού λαού σε μακεδονικό κράτος στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο. Βεβαίως, υπάρχει εξήγηση – τελωνειακή συμφωνία κ.α., κ.α. Εμείς τόση προσπάθεια καταβάλλαμε για να επιτευχθεί η ένωση, ενώ οι άνθρωποι μας ρωτούσαν: θα είναι ομοσπονδία; Αλλά δεν υπάρχει ομοσπονδία στις αποφάσεις. Δεν ήταν τυχαίο που ο Ιβανόφσκυ στέλνει ένα τηλεγράφημα από τα Σκό-

την επιστροφή του στη Βουλγαρία στα τέλη του 1944 έγινε μέλος της Κεντρικής Επιτροπής και του Πολιτικού Γραφείου του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Αρχικά είχε επιφυλάξεις για τη συνολική λύση του Μακεδονικού εντός της Γιουγκοσλαβίας και για την προώθηση του «μακεδονισμού» στη βουλγαρική Μακεδονία. Είχε δηλώσει ότι δεν θα συγκροτούνταν το «μακεδονικό έθνος», αν δημιουργούνταν η Μεγάλη Βουλγαρία του Αγίου Στεφάνου, ωστόσο δεν αντιστάθηκε δυναμικά στο Βελιγράδι και στα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, όπως για παράδειγμα στον Γκεόργκυ Τσανκώφ και στον Βούλκο Τσερβένκωφ, που δεν συμμερίζονταν τις επιφυλάξεις του Ποπτόμωφ για την ένωση της βουλγαρικής Μακεδονίας με τη Γιουγκοσλαβική.

4. Εννοεί την απόφαση της Κομινφόρμ (28.6.1948) για την αποπομπή της Γιουγκοσλαβίας από το Γραφείο Πληροφοριών και τις αποφάσεις 16^{ης} Ολομέλειας του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος για την καταδίκη του Τίτο, την αποπομπή των δασκάλων που ήρθαν από τα Σκόπια στη βουλγαρική Μακεδονία και την αναστολή της «μακεδονοποίησης» του πληθυσμού με τους Γιουγκοσλαβικούς όρους.

πια: «Νίκη» και ο Ζαμφιρόφσκυ πανηγύριζε, αν και δεν ήταν ακριβώς έτσι όπως ήθελαν αυτοί, αλλά η Δέκατη Ολομέλεια είναι μια νίκη.⁵ Μια τέτοια στάση σαν αυτή που εξέφρασε ο σύντροφος Ποπτόμωφ δεν είναι σωστή – ότι εκεί οι υπεύθυνοι άνθρωποι τη διαστρέβλωσαν. Τη διαστρεβλώσαμε εμείς με την διάταξη στο πλαίσιο της ομοσπονδίας. Ο σύντροφος Τσερβένκωφ⁶ θα θυμηθεί την προκήρυξη εκείνη η οποία έλεγε ότι το Πατριωτικό Μέτωπο θα δώσει τη δυνατότητα και στον πληθυσμό της περιοχής του Πιρίν να ενωθεί με τους Μακεδόνες στη Γιουγκοσλαβία του Τίτο. Θεωρήσαμε πως αυτή η προκήρυξη θα είχε τα αντίθετα αποτελέσματα και προτείναμε στην ΚΕ να την ακυρώσει και την ακύρωσε. Ο σύντροφος Τσανκώφ εξέφρασε τη δυσπιστία του στον σύντροφο Ποπτόμωφ ο οποίος είχε κάποιες επιφυλάξεις όσον αφορά στην μακεδονική πολιτική, και πιθανότατα για κάποιο χρονικό διάστημα ο Ποπτόμωφ έγινε άθυρμα του Τσανκώφ και του Τσερβένκωφ. Εμείς δεν ήμασταν σύμφωνοι να υπάρχουν δάσκαλοι. Στην αρχή συμφωνήσαμε να υπάρχουν 5 άτομα, μετά 20, αλλά υπήρχαν διαπραγματεύσεις μεταξύ του Τσαλιόβσκυ και του Τσανκώφ και δεχτήκαμε 100 άτομα, για τα βιβλιοπωλεία και τα υπόλοιπα εμείς αντιδρούσαμε πολύ καιρό. Εγώ απευθύνθηκα στον κύριο Τσερβένκωφ και του είπα ότι αυτά δεν χρειάζονται. Εκείνος μου είπε: ο Ζαμφιρόφ-

5. Εννοεί τη θετική απήχηση που είχαν σε πολιτικούς παράγοντες των Σκοπίων οι αποφάσεις της 10^{ης} Ευρείας Ολομέλειας του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (9-10 Αυγούστου 1946) για την ένωση της βουλγαρικής Μακεδονίας με τη Γιουγκοσλαβική, άσχετα αν η Ολομέλεια έθεσε όρους.

6. Βούλκο Τσερβένκωφ (1900-1980). Μέλος του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος από το 1919. Μετά την αποτυχία της κομμουνιστικής εξέγερσης του Σεπτέμβρη του 1923, κατέφυγε στη Σοβιετική Ένωση, όπου σπούδασε στο Κομμουνιστικό Πανεπιστήμιο για τις εθνικές μειονότητες της Δύσης. Κατέλαβε υψηλές θέσεις στην Κομμουνιστική Διεθνή. Μετά την επιστροφή του στη Βουλγαρία το 1944 έγινε μέλος του Πολιτικού Γραφείου και γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής. Από τον Στόιτσεφ κατηγορείται για ενδοτική στάση έναντι της Γιουγκοσλαβίας στο Μακεδονικό, την περίοδο 1946-48. Την 1^η Φεβρουαρίου του 1950, λίγες μέρες μετά την Ολομέλεια του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, έλαβε τη θέση του πρωθυπουργού και στις 11 Νοεμβρίου εξελέγη γενικός γραμματέας της ΚΕ του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Επέβαλε σταλινικό καθεστώς προσωπολατρίας.

σκυ επιμένει πολύ, εσείς ανοίξτε ένα βιβλιοπωλείο!⁷ Επίσης σχετικά με την εκμάθηση της γλώσσας, θεωρούμε πως η γλώσσα είναι απαράδεκτη. Εγώ έχω μια έκθεση, μπορώ να την παραδώσω. Αυτή συντάχτηκε πριν την αναχώρηση της αντιπροσωπείας μας για την πόλη Μπλέντ. Στην έκθεση αναφέρεται ότι ως προς τη γλώσσα δεν έχουμε κάνει τίποτα, διότι την θεωρούμε απαράδεκτη. Πιστεύω πως πρέπει να έχουμε υπόψη μας και όλα αυτά τα πράγματα, όταν μιλάμε για το τι συνέβη στην περιοχή του Πιρίν.

Θέλω να τονίσω, ότι κατέβαλα μεγάλη προσπάθεια για να αντιληφθώ όλες τις εσφαλμένες εθνικιστικές τάσεις υπό την επίδραση των οπαδών του Τίτο και του Κολισέφσκυ, να θεωρούμε δηλαδή ότι στην περιοχή του Πίριν εμείς μπορούμε καλύτερα να λύσουμε το Μακεδονικό ζήτημα παρά η δική μας ΚΕ. Πρέπει να πω επίσης ότι, ενώ νωρίτερα με το Μακεδονικό ζήτημα ασχολούνταν ο Τσερβένκωφ και ο Τσανκώφ, τώρα σ' αυτό επιδόθηκε ο σύντροφος Ποπτόμωφ.

Fond IB, Opis 5, Arhivna Edinica 55.

7. Ο Τρίτσωφ μεταθέτει τις ευθύνες στην ΚΕ, και συγκεκριμένα στον Τσερβένκωφ, για την εφαρμογή της πολιτικής της «μακεδονοποίησης» στο βουλγαρικό τμήμα της Μακεδονίας με τους όρους των Σκοπίων.

2.

Επιστολή του Ποπτόμωφ (2 Φεβρουαρίου 1950) προς τη Γραμματεία της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος για τα μέτρα που προτίθεται να λάβει το υπουργείο Εξωτερικών της Βουλγαρίας ενόψει των κατασταλτικών μέτρων του Βελιγραδίου εναντίον Βουλγάρων πολιτών και «Αιγαιατών προσφύγων» που ζούσαν στη Γιουγκοσλαβία και επιθυμούσαν να επιστρέψουν στη Βουλγαρία.

Προς τη Γραμματεία της ΚΕ του ΒΚΚ.

Μέσω ειδικών διαβημάτων και διπλωματικών διακοινώσεων, το υπουργείο Εξωτερικών επισημαίνει επανειλημμένα στην κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας τις βιαιοπραγίες εναντίον Βουλγάρων πολιτών και Αιγαιατών προσφύγων που επιθυμούν να επιστρέψουν στη Βουλγαρία.⁸

Συνοπτικά οι βιαιοπραγίες και οι παρανομίες αυτές συνίστανται

⁸. Πρόκειται για Βούλγαρους πολίτες οι οποίοι είχαν μεταβεί την περίοδο 1944-48 στη Γιουγκοσλαβία, για πρόσφυγες από την ελληνική Μακεδονία, οι οποίοι αρχικά είχαν μεταναστεύσει στη Βουλγαρία κατά το Μεσοπόλεμο, αλλά μετά το 1944 εγκαταστάθηκαν στην Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, προσδοκώντας την ένωση, και για πρόσφυγες του ελληνικού εμφυλίου πολέμου, οι οποίοι είχαν καταφύγει στη Γιουγκοσλαβία, αλλά μετά τη ρήξη του Τίτο με τον Στάλιν ευθυγραμμίστηκαν με τη θέση της Σοβιετικής Ένωσης και επιθυμούσαν να μεταβούν στη Βουλγαρία. Για το ζήτημα των Βουλγάρων προσφύγων από την ελληνική Μακεδονία οι οποίοι το 1944/45 εγκαταστάθηκαν ως «Μακεδόνες» στη «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας» για να συμβάλουν στην ενοποίηση της Μακεδονίας, αλλά μετά το 1948 αντιμετώπισαν την εχθρότητα των γιουγκοσλαβικών αρχών βλ. Δ. Petkov, «Văprosât za Bâlgarite bežanci ot Egejska Makedonija v otnošenijata meždu Bâlgarija i Jugoslavija (1948-1955 g.)» *Makedonski Pregled 1* (2008) 45-60.

στο εξής:

1. Αυθαίρετες συλλήψεις και παράνομη παρεμπόδιση Βούλγαρων πολιτών που επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα τους και διαμένουν προσωρινά, λόγω δουλειάς, στη Γιουγκοσλαβία.
2. Απαγόρευση σε εθελοντές μετανάστες από τη Βουλγαρία στη Γιουγκοσλαβία, στους οποίους δεν έχει αναγνωριστεί ακόμα η γιουγκοσλαβική υπηκοότητα, να επιστρέψουν στη Βουλγαρία – διότι οι γιουγκοσλαβικές αρχές δεν σκοπεύουν να εκπληρώσουν τις υποσχέσεις με τις οποίες τους έχουν παραπλανήσει να μεταναστεύσουν στη Γιουγκοσλαβία. Επιπλέον, οι διοικητικές και αστυνομικές αρχές τους συμπεριφέρονται με αυθαιρεσία, προκαλώντας τους ανυπόφορες οικονομικές ζημιές.
3. Απαγόρευση σ' αυτά τα πρόσωπα να επικαλούνται την αναμφισβήτητη βουλγαρική τους υπηκοότητα και δια της βίας κατάσχεση των βουλγαρικών τους διαβατηρίων.
4. Δια της βίας κράτηση στη Γιουγκοσλαβία πολιτικών και άλλων προσφύγων από τη Μακεδονία του Αιγαίου και τη μοναρχοφασιστική Ελλάδα, οι οποίοι επιθυμούν να ζητήσουν άσυλο στη Βουλγαρία λόγω εθνικής συνείδησης, περιουσιακών συμφερόντων στη Βουλγαρία ή συγγενικών σχέσεων με πρόσωπα διαμένοντα στη Βουλγαρία ή λόγω προσωπικής προτίμησης να βρουν άσυλο στη Βουλγαρία. Η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση μέχρι στιγμής δεν έχει κάνει τίποτα για την κατάργηση των αναγροφόμενων πιο πάνω σημαντικών παραβάσεων των στοιχειωδών αρχών του διεθνούς δικαίου.

Για τους λόγους αυτούς το υπουργείο Εξωτερικών προτείνει να εγκριθούν τα εξής διαβήματα, στα οποία σκοπεύει να προβεί:

1. Να ξεκινήσει εκστρατεία στον τύπο υπέρ των δικαιωμάτων των Βούλγαρων πολιτών και των αναφερόμενων πιο πάνω Αιγαιατών προσφύγων οι οποίοι βρίσκονται σε γιουγκοσλαβικό έδαφος, οργανώνοντας εκ των προτέρων μια συνέντευξη τύπου, στην οποία να ανακοινωθούν τα συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία διαθέτει το υπουργείο Εξωτερικών.
2. Το υπουργείο Εξωτερικών να προβεί στα απαραίτητα διπλωματικά διαβήματα προς την κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας,

λόγω των παράνομων κωλυμάτων σε βάρος των Βούλγαρων υπηκόων να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, λόγω του καθεστώτος στο οποίο υποβάλλονται και λόγω της παράνομης άρνησης χορήγησης άδειας στους υπόλοιπους πρόσφυγες -μη Βούλγαρους υπηκόους- να εγκαταλείψουν τη Γιουγκοσλαβία και να εγκατασταθούν στη Βουλγαρία, εφόσον αυτοί έχουν εκφράσει την επιθυμία να έρθουν στη Βουλγαρία.

2 Φεβρουαρίου 1950, Βλαντιμίρ Ποπτόμωφ
(υπογραφή)

3.

Επιστολή (17 Μαΐου 1950) της ΚΕ των Μακεδονικών πολιτιστικο-μορφωτικών συλλόγων της Βουλγαρίας προς τη Γραμματεία της ΚΕ του ΒΚΚ για τη διάσκεψη των συλλόγων. Επισυνάπτονται οι αποφάσεις της διάσκεψης των πολιτιστικο-μορφωτικών συλλόγων.

Προς τη Γραμματεία της ΚΕ του ΒΚΚ

Σύντροφοι,

Η διάσκεψη των Μακεδονικών πολιτιστικο-μορφωτικών συλλόγων Βουλγαρίας θα λάβει χώρα στις 19 του μηνός και ώρα 6 μμ στην αίθουσα του κινηματογράφου «Μακεδονία», οδός «Ζντάνωφ» № 5. Με την αφορμή αυτή, η Κεντρική Επιτροπή των συλλόγων θεωρεί καθήκον της με ευχαρίστηση να προσκαλέσει την ΚΕ του ΒΚΚ να στείλει δικό της εκπρόσωπο, ο οποίος να απευθύνει χαιρετισμό και να διατυπώσει τη θέση του Κόμματος σχετικά με τους συλλόγους και γενικά έναντι του Μακεδονικού ζητήματος το οποίο τόσο πολύ θέλει να καπηλευτεί η συμμορία του Τίτο.

Με συντροφικούς χαιρετισμούς!

Η Κεντρική Επιτροπή
Αντιπρόεδρος: Χρ. Καλαϊτζήφ⁹
(υπογραφή)⁹

9. Ο Χρήστο Καλαϊτζήφ (1886-1964), καταγόμενος από τα Γιαννιτσά, αποφοίτησε από το βουλγαρικό εξαρχικό γυμνάσιο της Θεσσαλονίκης και εργάστηκε ως δάσκαλος σε βουλγαρικά σχολεία της Μακεδονίας. Μέλος του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος από το 1919, βουλευτής και ενεργό στέλεχος της ΕΜΕΟ (Ενωμένης) στο Μεσοπόλεμο. Αποδέχτηκε την ιδεολογία του μακεδονισμού ως οροθέτηση του σλαβικού πληθυσμού της Μακεδονίας από το βουλγαρισμό και

Αποφάσεις

Η διάσκεψη των Μακεδονικών πολιτιστικο-μορφωτικών συλλόγων Βουλγαρίας, η οποία διεξήχθη στις 19, 20 και 21 Απριλίου του 1950, μετά από την εισήγηση του αντιπροέδρου της Ανώτατης Κεντρικής Επιτροπής των Μακεδονικών πολιτιστικο-μορφωτικών συλλόγων Βουλγαρίας, του συντρόφου Χρ. Καλαϊτζήφ, διαπιστώνει:

Οι αγώνες του μακεδονικού λαού στο παρελθόν στρέφονταν κατά της σουλτανικής φεουδαρχικής Τουρκίας, αλλά στον ίδιο βαθμό και κατά της κλίκας των Βαλκάνιων μοναρχοκαπιταλιστών, οι οποίοι πίσω από τις πλάτες του μακεδονικού λαού επιδίωκαν την ηγεμονία των Βαλκανίων και συνεπώς αντιστρατεύονταν τους πόθους του λαού αυτού να εξελιχθεί αυτόνομα και να υπάρξει ως ισότιμος λαός ανάμεσα στους άλλους βαλκανικούς λαούς. Σ' αυτόν τον αγώνα ο μακεδονικός λαός πάντα συναντούσε την αντίδραση των παγκόσμιων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων για τις οποίες η Μακεδονία ήταν ανταλλάξιμο νόμισμα, το οποίο υπόσχονταν σε διάφορες βαλκανικές χώρες για να τις «δέσουν» στο ιμπεριαλιστικό άρμα τους. Στήριγμα του αγώνα του ο μακεδονικός λαός αναζητούσε στην αδελφική συνεννόηση και ένωση με τις δημοκρατικές δυνάμεις των βαλκανικών λαών για κοινό αγώνα εναντίον του κοινού εχθρού - του βαλκανικού και παγκόσμιου ιμπεριαλισμού.

Στον αγώνα εναντίον του φασισμού από τον Α΄ έως το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο μακεδονικός λαός ήταν στην πρώτη γραμμή της μάχης και στα τρία τμήματα της Μακεδονίας, στα οποία διαμελίστηκε από τους ιμπεριαλιστές. Αυτός ο λαός διεξήγε αγώνα ως πιστός σύμμαχος της Σοβιετικής Ένωσης και των βαλκανικών δημοκρατιών με τη βαθιά συνείδηση ότι η νίκη του είναι δυνατή μόνο μέσω της νίκης της βαλκανικής και παγκόσμιας δημοκρατίας, συνδεδεμένης με το σοσιαλιστικό οικονομικό σύστημα, επικεφαλής του οποίου είναι η

το σερβισμό και το 1946 «τεκμηρίωσε» θεωρητικά το «μακεδονικό έθνος» με βάση το σταλινικό ορισμό περί έθνους. Μετά τη ρήξη του Τίτο με τον Στάλιν ευθυγραμμίστηκε με την εκστρατεία του βουλγαρικού κομμουνιστικού κόμματος κατά του Τίτο. Δεν αρνήθηκε ότι στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία διαμορφωνόταν μια νέα ταυτότητα, αλλά, όπως ήταν και η επίσημη γραμμή του κόμματος, ενδιαφερόταν κυρίως για τη σωτηρία του βουλγαρικού τμήματος της Μακεδονίας.

μεγάλη Σοβιετική Ένωση. Ο δρόμος της δημοκρατίας, του σοσιαλισμού και της φιλίας με τη Σοβιετική Ένωση ήταν και δεν παύει να είναι και σήμερα η σταθερή στάση του μακεδονικού λαού κατά την εξέλιξή του.

Κατά την περίοδο από την πρώτη μας διάσκεψη το 1945 έως τη σημερινή μας διάσκεψη αποκαλύφτηκε ότι οι οπαδοί του Τίτου είναι ένας προδοτικός, ιμπεριαλιστικός όμιλος πρακτόρων με σοσιαλιστική μάσκα και με αποστολή να απομακρύνουν τους λαούς από τη Λαϊκή Δημοκρατία, και ειδικά τους βαλκανικούς, και να τους παραδώσουν στους Αγγλοαμερικάνους ιμπεριαλιστές για να τους εκμεταλλεύονται αυτοί στον αγώνα εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης. Οι οπαδοί του Τίτο αποδείχτηκαν οι πιο ύπουλοι και άσπονδοι εχθροί της δημοκρατίας και της Σοβιετικής Ένωσης. Αυτοί είναι οι πιο άσπονδοι και επικίνδυνοι εχθροί και του μακεδονικού λαού. Υπό την κάλυψη μιας ξεδιάντροπης διπλωματίας με το ψεύτικο μακεδονικό κράτος θέλουν να κάνουν το λάθος με κατράμι για τη μεγαλογιουγκοσλαβική και αγγλοαμερικανική ιμπεριαλιστική άμαξα, ξεγελώντάς τον εναντίον του βουλγαρικού λαού, της Σοβιετικής Ένωσης και του παγκόσμιου δημοκρατικού μετώπου.

Αγανακτισμένοι απ' αυτή την προδοσία και ύπουλη εκτροπή των οπαδών του Τίτου, οι Μακεδόνες της Μακεδονίας του Βαρδάρη, παρά την ξέφρενη φασιστική τρομοκρατία των οπαδών του Τίτο στα Σκόπια, όπως του Κολισέφσκυ,¹⁰ του Βλάχωφ¹¹ κ.α., ξεσηκώνονται πάλι

¹⁰. Ο Λάζαρ Κολισέφσκυ (1914-2001) ήταν από το 1945 πρωθυπουργός της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Ως όργανο του Βελιγραδίου, καταπολέμησε κάθε φανερή ή λανθάνουσα μορφή φιλοβουλγαρισμού και στράφηκε κυρίως εναντίον όσων θεωρούσαν το Μακεδονικό όχι ως γιουγκοσλαβικό ζήτημα, αλλά ως ζήτημα ενιαίας και ανεξάρτητης Μακεδονίας. Έθετε συχνά ζήτημα «μακεδονικής» μειονότητας στη Βουλγαρία με τους γιουγκοσλαβικούς όρους. Μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας από το 1935, ορίστηκε το Σεπτέμβριο του 1941 γραμματέας της περιφερειακής οργάνωσης του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία. Το Νοέμβριο του 1941 συνελήφθη από τις βουλγαρικές κατοχικές αρχές και καταδικάστηκε σε θάνατο. Για να σώσει τη ζωή του έγραψε επιστολή μεταμέλειας στο βασιλιά Βόρι III, επικαλούμενος τη βουλγαρική του καταγωγή. Η θανατική ποινή μετατράπηκε τελικά σε ισόβια κάθειρξη. Μέχρι την 9^η Σεπτεμβρίου 1944 παρέμεινε έγκλειστος στις φυλακές της Πλέβνας.

σε αγώνα - πιο σκληρό από ποτέ, υπέρ της εμπιστοσύνης τους στους δημοκρατικούς λαούς και στη Σοβιετική Ένωση και υπέρ της πίστης τους πως το Μακεδονικό ζήτημα μπορεί να λυθεί ορθά μόνο μέσω αγώνα εναντίον του ιμπεριαλισμού, επικεφαλής του οποίου είναι οι Αμερικάνοι τραπεζίτες, και μέσω της νίκης του παγκόσμιου δημοκρατικού μετώπου με επικεφαλής τη Σοβιετική Ένωση. Στο όνομα του αγώνα αυτού οι Μακεδόνες αυτού του τμήματος της Μακεδονίας υποβάλλονται σήμερα σε φρικτή τρομοκρατία και θρηγούν πολλά θύματα.

Στη Μακεδονία του Αιγαίου οι Μακεδόνες είχαν φανερό εχθρό τους Έλληνες μοναρχοφασίστες, εναντίον των οποίων διεξήγαν αγώνα με το όπλο στο χέρι. Αυτός ο ηρωικός αγώνας χτυπήθηκεπισώπλατα με την ύπουλη προδοσία των οπαδών του Τίτο.

Η Μακεδονία του Πιρίν είναι σήμερα το μοναδικό τμήμα της Μακεδονίας στο οποίο οι Μακεδόνες έχουν πλήρη ελευθερία να εξελίσσονται, να απολαμβάνουν τα αγαθά της λαοκρατίας, να οικοδομούν το σοσιαλισμό, ελεύθερα να εμπεδώνουν τις σχέσεις τους με τους δημοκρατικούς λαούς, τη Σοβιετική Ένωση και να διαπαιδαγωγούνται στην εθνική τους εξέλιξη με διεθνιστικό πνεύμα.

Οι Μακεδόνες πρόσφυγες στη Βουλγαρία είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με το λαό τους στη Μακεδονία και έχουν λάβει ενεργό μέρος στα επαναστατικά ιστορικά γεγονότα της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατία. Αν και κατόπιν αποσπασμένοι από το λαό τους, οι Μακεδόνες πρόσφυγες πάντα συμμαρζίζονταν τους δικούς του πόνους και αγώνες. Αυτοί και σήμερα, ηθικά και πολιτικά, στηρίζουν το λαό

11. Ο Ντημήταρ Βλάχωφ (1878-1953), καταγόμενος από το Κιλκίς, ήταν αρχικά δάσκαλος στο βουλγαρικό εξαρχικό γυμνάσιο της Θεσσαλονίκης. Μετά τη νεοτουρκική επανάσταση ίδρυσε αρχικά με τον Σαντάνσκυ το «Λαϊκό Ομοσπονδιακό Κόμμα». Αργότερα εγκατέλειψε τον Σαντάνσκυ και συνεργάστηκε με τη Φεντερασιόν. Ήταν από τους πρώτους Σοσιαλιστές βουλευτές στην οθωμανική βουλή. Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο εντάχθηκε στο βουλγαρικό κομμουνιστικό κίνημα. Ήταν μέλος της Κεντρικής Επιτροπής της ΕΜΕΟ (Ενωμένης). Αποδέχτηκε το μακεδονισμό ως νέα εθνική ιδεολογία και το 1944 ήρθε στα Σκόπια. Υποστήριξε τη λύση μιας ενιαίας και ανεξάρτητης Μακεδονίας, προέτασε την απελευθέρωση του ελληνικού και βουλγαρικού τμήματος της Μακεδονίας έναντι της οργανικής ένταξης της σερβικής Μακεδονίας στη Γιουγκοσλαβική Μακεδονία. Σύντομα παραγκωνίστηκε από τον Κολισέσφκυ.

τους. Αυτό είναι δικαίωμά τους το οποίο κανείς δεν μπορεί να τους το αρνηθεί. Είναι μακριά από μας - τους Μακεδόνες πρόσφυγες, οργανωμένους στους δικούς μας πολιτιστικο-μορφωτικούς συλλόγους- η επιθυμία να καθοδηγούμε τους αγώνες του μακεδονικού λαού. Αλλά θα ήμασταν προδότες απέναντι στο ίδιο το έργο μας για το οποίο παλεύαμε και χύναμε το αίμα μας υπό την αρχηγία του Γκότσε, Γιάνε, Ντάμε, Χατζή¹² κ.α. και απέναντι στους αδελφούς και στις αδελφές μας, που αγωνίζονται και σήμερα στη Μακεδονία για το ίδιο ιδανικό, αν παραμέναμε σιωπηλοί θεατές, αν δεν χαιρόμασταν για τις επιτυχίες του λαού μας, αν δεν διαμαρτυρόμασταν για τις βιαιότητες εναντίον του, αν δεν του παρείχαμε την ηθική και πολιτική μας υποστήριξη. Δεν είναι δυνατόν να μην χαιρόμαστε σήμερα για την επιδίωξη του λαού μας να καταστεί ελεύθερος, κυρίαρχος και ισότιμος λαός και για την προσήλωσή του στη δημοκρατία και στο σοσιαλισμό, με επικεφαλής τη μεγάλη Σοβιετική Ένωση. Εμείς επαγρυπνούμε υπό τη σημαία του Πατριωτικού Μετώπου και υπό την καθοδήγηση του ΒΚΚ για τη διατήρηση του προοδευτικού χαρακτήρα του μακεδονικού κινήματος. Γι' αυτό το λόγο θα συνεχίσουμε να το αποκαθαίρουμε από τα υπολείμματα του φασισμού και του μεγαλοβουλγαρικού σωβινισμού. Αντιμετωπίσαμε τους πράκτορες του Τίτο και θα απομακρύνουμε και τα τελευταία υπολείμματά τους. Αναπτύξαμε με το μορφωτικό μας έργο τη μακεδονική προοδευτική συνείδηση και προσπαθήσαμε να συμβάλουμε στην ανάπτυξη του μακεδονικού εθνικού πολιτισμού μέσω της εκλαίκευσης του μακεδονικού τραγουδιού, χορού και τρόπου ζωής. Εμείς θα καταβάλλουμε όλες τις προσπάθειές μας για τη σταθεροποίηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, συμμετέχοντας ενεργά στη σοσιαλιστική οικοδόμηση.

Σημειώσαμε κάποια σημαντικά επιτεύγματα στη δραστηριότητά μας. Αλλά ταυτόχρονα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν μπορέσαμε να εκμεταλλευτούμε τη ζύμωση που δημιουργήθηκε για να οργανωθούμε καλύτερα και σ' αυτό το θέμα είμαστε ακόμα πολύ αδύνατοι. Δεν έχουμε επαρκώς καταρτισμένα στελέχη για επιδέξια διαφώτιση του Μακεδονικού εθνικού ζητήματος στην προπαγάνδα μας. Αυτή η αδυ-

12. Εννοεί τους Γκότσε Ντέλτσεφ, Ντάμε Γκρούεφ, Ντήμο Χατζηνητόφ, αγωνιστές της ΕΜΕΟ

ναμία εκδηλώνεται ειδικά στην έλλειψη ικανότητας να προσδώσουμε επίκαιρο πολιτικό περιεχόμενο στην προπαγάνδα μας. Δυστυχώς εμείς, με μερικές εξαιρέσεις, δεν καταφέραμε να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον και να κινητοποιήσουμε τους Μακεδόνες, μέλη του κόμματος. Η αυτοκριτική όσον αφορά στη μόλυνση από τον Τιτοϊσμό σε μας δεν διεξήχθη στο απαιτούμενο επίπεδο. Υπολείμματα από το βουλγαρικό εθνικισμό υπάρχουν ακόμα που και που.

Ενόψει αυτής της διεθνούς κατάστασης και εξέλιξης του Μακεδονικού ζητήματος, η διάσκεψη αναθέτει στους Μακεδόνες πρόσφυγες στη Βουλγαρία τα εξής καθήκοντα:

1. Ενίσχυση του αγώνα για την πλήρη αποκάλυψη των οπαδών του Τίτο ως μιας κατασκοπευτικής, ιμπεριαλιστικής οργάνωσης πρακτόρων, ως άσπονδων εχθρών του μακεδονικού λαού, της δημοκρατικής Βουλγαρίας και της Σοβιετικής Ένωσης, ως μιας προδοτικής συμμορίας, η οποία με ξεδιάντροπη δημαγωγία και φασιστική τρομοκρατία στοχεύει να παραπλανήσει και να υποδουλώσει το μακεδονικό λαό, για να προδώσει αυτός τα ιδανικά και τους πόθους του στους μεγαλοσέρβους σωβινιστές και ηγεμόνες και στους Αγγλοαμερικάνους ιμπεριαλιστές, οι οποίοι ήταν και είναι οι μεγαλύτεροι εχθροί του σλαβισμού και οι οποίοι με τη βοήθεια των οπαδών του Τίτο και των Ελλήνων μοναρχοφασιστών ματαίωσαν την απελευθέρωση και την ένωση του μακεδονικού λαού. Και σήμερα, χωρίς την υποστήριξη των Αγγλοαμερικάνων ιμπεριαλιστών, οι οπαδοί του Τίτο και οι Έλληνες μοναρχοφασίστες δε θα μπορούσαν να καταπιέζουν και να τρομοκρατούν το μακεδονικό λαό. Να διαμαρτυρόμαστε κατά των βιαιοπραγιών των οργάνων των Τίτο - Ράνκοβιτς¹³ στα Σκόπια για την κατάπνιξη του αγώνα για ελευθερία και δημοκρατία του μακεδονικού λαού όπως και κατά των Ελλήνων μοναρχοφασιστών, οι οποίοι έχουν ως σκοπό τη φυσική εξόντωση του μακεδονικού λαού στη Μακεδονία του Αιγαίου.
2. Να ενδυναμώνουμε την πίστη στη νίκη του παγκόσμιου δημοκρατικού μετώπου με επικεφαλής τη Σοβιετική Ένωση, να νιώ-

¹³. Ο Ράνκοβιτς ήταν αρχηγός της γιουγκοσλαβικής κρατικής ασφάλειας.

θουμε ενεργά μέρη του μετώπου, με τη συνείδηση ότι αυτή η νίκη φέρνει τη νίκη και του μακεδονικού λαού, φέρνει και τη δίκαιη λύση του Μακεδονικού ζητήματος.

3. Να ενδυναμώνουμε τη μακεδονική εθνική συνείδηση, την αγάπη για την πατρίδα και τον λαό μας και να υποστηρίζουμε τις δίκαιες προσπάθειές του να διαμορφωθεί ως ελεύθερος, κυρίαρχος και ισότιμος δημοκρατικός λαός. Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητο να αναπτύξουμε μακεδονική προοδευτική εθνική κουλτούρα μέσω προφορικής και έντυπης προπαγάνδας, μέσω καλλιτεχνικού, ηθογραφικού ερασιτεχνισμού κ.α.
4. Να ενώσουμε όλους τους προοδευτικούς Μακεδόνες υπό τη σημαία του Πατριωτικού Μετώπου και υπό την καθοδήγηση του ΒΚΚ για την ενίσχυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, για τη δραστήρια συμμετοχή στη σοσιαλιστική οικοδόμηση.
5. Να συσπειρώσουμε όλους τους προοδευτικούς Μακεδόνες στους συλλόγους μας και να τους αποσαφηνίσουμε τους στόχους και τα καθήκοντα του απελευθερωτικού αγώνα του μακεδονικού λαού, να τους δώσουμε σαφή προοπτική και να ενισχύσουμε τη συνείδηση, ότι έξω από το δρόμο της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού βρίσκεται η μαύρη απάτη και η προδοσία των οπαδών του Τίτο και του Μιχαήλωφ,¹⁴ τους οποίους χρησιμοποιεί ο αγγλοαμερικανικός ιμπεριαλισμός για να υποτάξει το μακεδονικό λαό και τους άλλους βαλκανικούς λαούς και να τους εκμεταλλευτεί στον αγώνα εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης και των χωρών της Λαϊκής Δημοκρατίας.
6. Να παλεύουμε για την εκκαθάριση από τις τάξεις μας όλων των οπαδών του Τίτο και του Μιχαήλωφ και άλλων εθνικιστικών και φασιστικών υπολειμμάτων – φανερών ή κρυφών πρα-

14. Πρόκειται για τον Ιβάν Μιχαήλωφ, ηγέτη της ΕΜΕΟ (1925-1934), ο οποίος προπαγάνδιζε τη γραμμή «Ενιαία και Ανεξάρτητη Μακεδονία» ως δεύτερο βουλγαρικό κράτος. Απέρριπτε το «μακεδονικό έθνος» ως τεχνητό δημιούργημα της Τρίτης Διεθνούς. Στην Αμερική η ΜΡΟ (Macedonian Patriotic Organization) ακολουθούσε τη γραμμή του και στρεφόταν κατά της εξάλειψης του βουλγαρισμού στη Γιουγκοσλαβική Μακεδονία από το καθεστώς του Τίτο και του Κολιτσέφσκυ.

κτόρων των Αγγλοαμερικάνων ιμπεριαλιστών.

7. Να ενταχτούμε στη γραμμή του ισχυρού μετώπου της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού, με επικεφαλής τη Σοβιετική Ένωση, να ενώσουμε τις προσπάθειές μας με τις προσπάθειες της προοδευτικής ανθρωπότητας η οποία, υπό την καθοδήγηση του μεγάλου Στάλιν, παλεύει υπέρ της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού και κατά των υποκινητών νέων πολέμων, κατά των νέων διεκδικητών της κυριαρχίας του κόσμου - των Αγγλοαμερικάνων ιμπεριαλιστών.

ΚΑΤΩ Η ΦΑΡΑ ΤΟΥ ΤΙΤΟ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΛΙΣΕΦΣΚΥ!

ΚΑΤΩ ΟΙ ΥΠΟΚΙΝΗΤΕΣ ΝΕΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΛΑΩΝ - ΟΙ ΑΓΓΛΟΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΕΣ!

ΖΗΤΩ Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΓΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ, ΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ!

ΑΔΕΡΦΙΚΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΕΣ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΤΟΥ ΒΑΡΔΑΡΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ!

ΝΑ ΖΟΥΝ ΚΑΙ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΟΝΤΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ-ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΙ ΜΑΣ ΣΥΛΛΟΓΟΙ!

ΝΑ ΖΕΙ Η ΛΑΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ ΚΑΙ ΝΑ ΠΑΓΙΩΝΕΙ Η ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ!

ΖΗΤΩ Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ Η ΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ!

ΖΗΤΩ Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΣΤΑΛΙΝ - Ο ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ!

4.

Έκθεση του Κρ. Τρίτσκωφ¹⁵ – «Ανάδυση και εξέλιξη του μακεδονικού επαναστατικού κινήματος, το Μακεδονικό ζήτημα και το μακεδονικό έθνος» (Οκτώβριος 1950), Μπλαγκόεφγκραντ. Σημειώσεις στις εισηγήσεις των Ασ. Τσααρακτσιέφ, Τ. Βλάχωφ κ.α.

II. Το ζήτημα του μακεδονικού έθνους και το μέλλον του

Κατά την εξέταση οποιουδήποτε εθνικού ζητήματος και ειδικά του δικού μας περίπλοκου Μακεδονικού ζητήματος πρέπει να επωφεληθούμε από τους κλασικούς του Μαρξισμού – Λενινισμού – τον Μαρξ, τον Ένγκελς, τον Λένιν, τον Στάλιν και πρώτα απ' όλα – από τα έργα του μεγαλύτερου ειδικού στο εθνικό ζήτημα στην εποχή μας – του συντρόφου Στάλιν.

Ο σύντροφος Στάλιν έχει γράψει πολλά πάνω στο εθνικό ζήτημα. Στα πρώιμα έργα του αναλύει τα αστικά έθνη και την αστική λύση του εθνικού ζητήματος, ενώ στα νέα έργα του αναλύει το σοσιαλιστικό τρόπο λύσης του εθνικού ζητήματος. Επειδή βρισκόμαστε σε μια περίοδο κατά την οποία η αστική τάξη δεν είναι πια σε θέση να λύσει οποιoδήποτε εθνικό ζήτημα, ειδικά ωφέλιμο για μας είναι να εξετάσουμε, εκτός από τα παλιά, και τα νεότερα έργα του συντρόφου Στάλιν, να επωφεληθούμε από τα νεότερα έργα του συντρόφου Στάλιν, στα οποία αναλύει τα νέα σοσιαλιστικά έθνη και τον σοσιαλιστικό τρόπο λύσης του εθνικού ζητήματος – τέτοια έργα αποτελούν οι μελέ-

15. Ο Τρίτσκωφ, μέλος του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος από το 1942, συμμετείχε ως πολιτικός επίτροπος στο παρτιζάνικο απόσπασμα του Νικόλα Παραπούνωφ στη βουλγαρική Μακεδονία. Τα έτη 1949-1953 ήταν γραμματέας του τμήματος «προπαγάνδας και κινητοποίησης» στο Μπλαγκόεφγκραντ.

τες του και οι αποφάσεις του μετά τη νίκη της Οκτωβριανής Επανάστασης και ειδικά το έργο του «*Το εθνικό ζήτημα και ο Λενινισμός*».

Το έργο του σύντροφου Στάλιν «*Το εθνικό ζήτημα και ο Λενινισμός*», γραμμένο το 1929 και δημοσιευμένο στον ενδέκατο τόμο των Απάντων, αποτελεί ανεκτίμητη συμβολή στη μαρξιστική θεωρία για το εθνικό ζήτημα, στην περαιτέρω εξέλιξη της μαρξιστικο-λενινιστικής θεωρίας για το εθνικό ζήτημα, αποσαφηνίζει τις νομοτέλειες και τις προοπτικές για την περαιτέρω ανάπτυξη των εθνών, των εθνικών γλωσσών και πολιτισμού στην εποχή του σοσιαλισμού.

Στο έργο του «*Το εθνικό ζήτημα και ο Λενινισμός*» ο σύντροφος Στάλιν για πρώτη φορά στη μαρξιστική φιλολογία θεμελιώνει την άποψη για τα αστικά και τα σοσιαλιστικά έθνη.

Τι μας διδάσκει ο σύντροφος Στάλιν στο έργο του «*Το εθνικό ζήτημα και ο Λενινισμός*», τι συμπεράσματα μπορούμε να βγάλουμε για το μακεδονικό μας έθνος;

Ακόμη στην αρχή του έργου του ο σύντροφος Στάλιν τονίζει ότι οι Ρώσοι μαρξιστές από καιρό έχουν δική τους θεωρία για τα έθνη, σύμφωνα με την οποία το έθνος είναι μια ιστορικά συγκροτημένη σταθερή κοινότητα ανθρώπων με βάση τέσσερα κύρια κοινά χαρακτηριστικά: την κοινότητα της γλώσσας, την κοινότητα του εδάφους, την κοινότητα της οικονομικής ζωής και την κοινότητα της ψυχούσθησης, η οποία εκδηλώνεται με τα κοινά, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εθνικής κουλτούρας (Απαντα, τ. 11, σελ. 333).

Κάποιοι ψευδοθεωρητικοί προσπάθησαν να «συμπληρώσουν» αυτόν τον ορισμό του έθνους με ένα ακόμη γνώρισμά του – την ύπαρξη διαμορφωμένου εθνικού κράτους. Στο ίδιο το έργο του ο σύντροφος Στάλιν αποκαλύπτει το λάθος και την αντιεπιστημονικότητα αυτού του «συμπληρώματος» του όρου του «έθνους».

Εάν μαζί με τα τέσσερα χαρακτηριστικά του έθνους δεχτούμε και το πέμπτο – την ύπαρξη διαμορφωμένου εθνικού κράτους, θα έπρεπε – λέει ο σύντροφος Στάλιν – να αναγνωριστούν ως έθνη μόνο έθνη τα οποία έχουν δικό τους κράτος, ξεχωριστό από τα υπόλοιπα κράτη, και όλα τα καταπιεσμένα έθνη, στερημένα αυτόνομης κρατικής οργάνωσης, θα έπρεπε να διαγραφούν από την κατηγορία των εθνών. Έτσι, ο αγώνας των καταπιεσμένων εθνών έναντι της εθνικής τυραννίας, ο αγώνας των λαών των αποικιών εναντίον του ιμπεριαλισμού θα

έπρεπε να εξαιρεθεί από την έννοια του «εθνικού κινήματος», του «εθνικού απελευθερωτικού κινήματος» (Άπαντα, τ. 11, σελ. 334).

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, τα έθνη παύουν να είναι έθνη όταν χάσουν, έστω και προσωρινά, τη δική τους κρατική ανεξαρτησία και αυτονομία. Γι' αυτό ο σύντροφος Στάλιν μας διδάσκει πως εμείς αναγνωρίζουμε ως έθνη και εκείνα τα έθνη τα οποία δεν είχαν και δεν έχουν δικό τους διαμορφωμένο εθνικό κράτος, και τέτοιες περιπτώσεις υπάρχουν πολλές, όπως είναι η περίπτωση του μακεδονικού έθνους.

Στη συνέχεια, αιτιολογώντας την άποψή του για τα αστικά και τα σοσιαλιστικά έθνη, ο σύντροφος Στάλιν λέει: «στον κόσμο υπάρχουν διάφορα έθνη. Υπάρχουν έθνη τα οποία αναπτύχθηκαν στην εποχή του ανερχόμενου καπιταλισμού, όταν η αστική τάξη, συντριβοντας τη φεουδαρχία και τον φεουδαρχικό κατακερματισμό, συσπείρωνε το έθνος και το εμπέδωνε. Αυτά είναι τα λεγόμενα «σύγχρονα» έθνη». Κατόπιν, αναιρώντας τις αντιμαρξιστικές θέσεις για τη γένεση και την ύπαρξη των εθνών πριν από τον καπιταλισμό, ο σύντροφος Στάλιν συνεχίζει: «στην προκαπιταλιστική περίοδο δεν υπήρχαν και δεν μπορούσαν να υπάρχουν έθνη, επειδή ακόμα δεν υπήρχαν εθνικές αγορές, δεν υπήρχαν ούτε οικονομικά ούτε πολιτιστικά εθνικά κέντρα. Δεν υπήρχαν επομένως εκείνοι οι παράγοντες οι οποίοι ανατρέπουν τον οικονομικό κατακερματισμό ενός ορισμένου έθνους και ενώνουν τα μέχρι τότε κατακερματισμένα τμήματα αυτού του λαού σε μια εθνική ολότητα. Εννοείται τα στοιχεία του έθνους - γλώσσα, έδαφος, πολιτιστική κοινότητα κ.α., δεν προήρθαν από το πουθενά, γεννήθηκαν βαθμιαία στην προκαπιταλιστική περίοδο, αλλά αυτά τα στοιχεία βρίσκονταν σε εμβρυώδη κατάσταση και, στην καλύτερη περίπτωση, αποτελούσαν δυνητικά στοιχεία για εθνογένεση στο μέλλον υπό κάποιες ευνοϊκές συνθήκες» (Άπαντα, τ. 11, σελ. 336).

Έτσι, δημιουργήθηκαν τα «σύγχρονα» αστικά έθνη όπως το γαλλικό, το αγγλικό, το ιταλικό, το αμερικανικό κ.α. Η αστική τάξη και τα εθνικιστικά της κόμματα ήταν η βασική καθοδηγητική δύναμη αυτών των εθνών.

Η μοίρα αυτών των εθνών είναι δεμένη με τη μοίρα του καπιταλισμού.

Με την πτώση του καπιταλισμού τέτοια έθνη θα ατονήσουν. Έτσι έχει το ζήτημα με τα αστικά έθνη.

Η μεγάλη Οκτωβριανή Σοσιαλιστική Επανάσταση εγκαινίασε νέα εποχή στην ιστορία της ανθρωπότητας, νέα εποχή στην ιστορία των εθνών. Αυτή έθεσε τα θεμέλια της δημιουργίας νέων εθνών.

«Αλλά στον κόσμο –λέει ο σύντροφος Στάλιν– υπάρχουν και άλλα έθνη. Αυτά είναι τα νέα σοβιετικά έθνη, τα οποία εξελίχθηκαν και διαμορφώθηκαν με βάση τα παλιά αστικά έθνη μετά από την πτώση του καπιταλισμού στη Ρωσία, μετά από τη συντριβή της αστικής τάξης και των εθνικιστικών της κομμάτων, μετά την εμπέδωση του σοβιετικού καθεστώτος. Η εργατική τάξη και το διεθνιστικό της κόμμα είναι εκείνη η δύναμη η οποία συνενώνει αυτά τα έθνη και τα καθοδηγεί...» (Άπαντα, τ. 11, σελ. 339).

Τι είναι τα νέα έθνη – «η συμμαχία της εργατικής τάξης και της αγροτικής τάξης μέσα στο έθνος για την διάλυση των υπολειμμάτων του καπιταλισμού στο όνομα της νικηφόρας οικοδόμησης του σοσιαλισμού· αφανισμός των υπολειμμάτων της εθνικής καταπίεσης στο όνομα της ισότητας και της ελεύθερης εξέλιξης των εθνών και των εθνικών μειονοτήτων· αφανισμός των υπολειμμάτων του εθνικισμού στο όνομα της αποκατάστασης της φιλίας μεταξύ των εθνών και της ενίσχυσης του διεθνισμού· ενιαίο μέτωπο με όλα τα καταπιεσμένα και μη έχοντα ίσα δικαιώματα έθνη στον αγώνα εναντίον του ιμπεριαλισμού – αυτή είναι η πνευματική και κοινωνικοπολιτική μορφή των εθνών αυτών...» – διδάσκει ο σύντροφος Στάλιν.

Τέτοια έθνη πρέπει να ονομάζονται σοσιαλιστικά.

«Αυτά τα νέα έθνη γεννήθηκαν και εξελίχθηκαν με βάση τα παλιά αστικά έθνη ως αποτέλεσμα της συντριβής του καπιταλισμού – μέσω της ριζικής τους μεταμόρφωσης κατά το πνεύμα του σοσιαλισμού. Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί πως τα παρόντα σοσιαλιστικά έθνη στη Σοβιετική Ένωση – το Ρωσικό, το Ουκρανικό, το Λευκορωσικό, το Ταταρικό, το Ουζμπεκιστανικό, το Μπασκιριανό,¹⁶ το Αζερμπαϊτζάνικο, το Γεωργιανό, το Αρμενικό κ.α. έθνη διαφέρουν ριζικά από τα αντίστοιχα παλιά αστικά έθνη στην παλιά Ρωσία, τόσο από την άποψη της ταξική τους σύνθεσης και πνευματικής μορφής όσο και από την άποψη των κοινωνικοπολιτικών τους συμφερόντων και επιδιώξεων

16. Πρόκειται για τον τουρκικό πληθυσμό της Δημοκρατίας της Μπασκιρίας εντός της σημερινής ρωσικής ομοσπονδίας.

...» (Άπαντα, τ. 11, σελ. 339 και 340).

Αυτοί είναι οι δυο τύποι εθνών, γνωστών στην ιστορία.

Επιπλέον, μιλώντας για το μέλλον των εθνών και των εθνικών γλωσσών, ο σύντροφος Στάλιν λέει: «μέχρι στιγμής γινόταν το εξής: η σοσιαλιστική επανάσταση δεν μείωνε, αλλά αύξανε τον αριθμό των γλωσσών, επειδή αυτή, αναβαθμίζοντας τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα της ανθρωπότητας και αναδεικνύοντάς τα στην πολιτική σκηνή - αφυπνίζει μια σειρά νέων εθνοτήτων, πρωτύτερα αγνώστων ή ελάχιστα γνωστών. Ποιος θα μπορούσε να σκεφτεί πως η παλιά τσαρική Ρωσία αποτελούνταν τουλάχιστον από 50 έθνη και εθνοτικές ομάδες; Όμως η Οκτωβριανή επανάσταση, σπάζοντας τα παλιά δεσμά και αναδεικνύοντας στη σκηνή μια σειρά λησμονημένων εθνών και εθνοτήτων, τους έδωσε μια καινούργια ζωή και μια καινούργια εξέλιξη...» (Άπαντα, τ. 7, σελ. 38-39).

Σχετικά μ' αυτό είναι απαραίτητο να έχουμε υπόψη μας και το ότι στη Σοβιετική Ένωση δημιουργήθηκαν σοσιαλιστικά έθνη απευθείας από εθνοτικές ομάδες, χωρίς να διέλθουν από το στάδιο των αστικών εθνών. Τέτοια είναι η περίπτωση, για παράδειγμα, του κιρκασιανού έθνους. Οι Κιρκάσιοι στην πρώην τσαρική Ρωσία δεν ήταν διαμορφωμένοι και εμπεδωμένοι ως αστικό έθνος με τη σταλινική έννοια του όρου. Οι Κιρκάσιοι ασχολούνταν με την κτηνοτροφία, ήταν νομάδες. Δεν είχαν οικονομικά και πολιτιστικά κέντρα κ.α. δηλαδή δεν είχαν τα στοιχεία ενός αυτοτελούς έθνους, αλλά έγιναν έθνος κατά τη σοβιετική εξουσία, όταν αυτοί άρχισαν να ασχολούνται με τη γεωργία, όταν ιδρύθηκαν χωριά και πόλεις, κολχόζ, βιομηχανικά και πολιτιστικά κέντρα. Γι' αυτό το λόγο λέμε ότι αυτοί διαμορφώθηκαν απευθείας σε σοσιαλιστικό έθνος.¹⁷

17. Στο όνομα του νέου τύπου ανθρώπου που διαμορφώνεται στο σοσιαλισμό ο Στάλιν ισοπεδώνει τις εθνοτικές ομάδες, που δεν μπόρεσαν να εξελιχθούν σε «αστικά έθνη», με τα ιστορικά «αστικά» έθνη. Στη Σοβιετική Ένωση οι εθνοτικές ομάδες, με την απόκτηση κράτους, αναβαθμίστηκαν σε «σοσιαλιστικά» έθνη, δημιουργώντας μια κουλτούρα εθνική στη μορφή, αλλά σοσιαλιστική στο περιεχόμενο. Πρόκειται για τη σοβιετική πολιτική της «korenizaciija» (επιστροφή στις ρίζες, αυτοχθονισμός) που αποσκοπούσε στην ανάσχεση του εκρωτισμού διαφόρων εθνοτικών ομάδων που είχαν πολιτισμικά χαρακτηριστικά, αλλά δεν κατόρθωσαν να αναπτύξουν εθνικά κινήματα στην τσαρική Ρωσία. Έτσι, για

Στη συνέχεια ο σύντροφος Στάλιν μας διδάσκει πως στην πρώτη φάση της περιόδου της παγκόσμιας προλεταριακής επανάστασης – «την περίοδο κατά την οποία θα καταλυθεί οριστικά η εθνική καταπίεση, θα υπάρξει μια φάση ακμής και ανάπτυξης των προηγούμενων καταπιεσμένων εθνών, μια φάση άρσης της αμοιβαίας δυσπιστίας, μια φάση δημιουργίας και ενδυνάμωσης των διεθνιστικών σχέσεων μεταξύ των εθνών.

Μόλις στη δεύτερη φάση της περιόδου της παγκόσμιας προλεταριακής δικτατορίας, με την βαθμιαία ίδρυση της ενιαίας παγκόσμιας σοσιαλιστικής οικονομίας –αντί για την παγκόσμια καπιταλιστική οικονομία– μόνο σ' αυτή τη φάση θα αρχίσει να διαμορφώνεται κάτι σαν κοινή γλώσσα... τα έθνη θα νιώσουν την ανάγκη να έχουν, εκτός από τις δικές τους εθνικές γλώσσες, και μια κοινή διεθνή γλώσσα». Θα αρχίσουν να καταργούνται οι εθνικές διαφορές – διδάσκει ο σύντροφος Στάλιν (Άπαντα, τ. 11, σελ. 348).¹⁸

Σε τι συμπεράσματα μπορούμε να καταλήξουμε από τα λόγια αυτά του συντρόφου Στάλιν για το μέλλον του μακεδονικού έθνους; Υπάρχει μακεδονικό έθνος;

παράδειγμα διαμορφώθηκε το λευκορωσικό, το молδαβικό έθνος κλπ μετά την «εκ των άνω» συγκρότηση της σοβιετικής δημοκρατίας της Λευκορωσίας, της Μολδαβίας. Η σταλινική θέση για το εθνικό ζήτημα βρίσκεται σε διαμετρική αντίθεση με τις θέσεις των Μαρξ και Ένγκελς για τους οποίους λαοί χωρίς ιστορική παράδοση δεν έχουν ζωτικότητα και δεν θα φθάσουν ποτέ στην πλήρη ανεξαρτησία, πρόκειται για ψυχορραγούσες εθνότητες που ή θα αφομοιωθούν ή θα παραμείνουν εθνογραφικά μνημεία. Για τον Μαρξ και τον Ένγκελς τα μεγάλα ιστορικά έθνη θα ήταν οι φορείς της κομμουνιστικής επανάστασης. Ο Τρίτσκωφ κατατάσσει το «μακεδονικό έθνος» στα σοσιαλιστικά έθνη. Θέλει να τονίσει ότι στην «καπιταλιστική περίοδο» οι Σλαβομακεδόνες δεν μπόρεσαν να συγκροτήσουν εθνική ταυτότητα λόγω της «αφομοιωτικής πολιτικής των Βαλκάνιων καπιταλιστών». Το σοβιετικό σταλινικό μοντέλο εθνογένεσης επιβεβαιώνεται στη σλαβομακεδονική περίπτωση, κατά τον Τρίτσκωφ.

18. Ο διεθνισμός των κομμουνιστών και ο σύγχρονος κοσμοπολιτισμός των οπαδών της παγκοσμιοποίησης έχουν ως κοινό παρανομαστή τη συρρίκνωση του εθνικού κράτους. Αν το λυκόφως του 20ού αιώνα σηματοδεύτηκε από την πτώση του κομμουνισμού, το λυκαυγές του 21^{ου} αιώνα χαρακτηρίστηκε από την κατάρρευση του νεοφιλελεύθερου καπιταλιστικού μοντέλου. Το εθνικό κράτος αποδείχτηκε μέχρι σήμερα αξεπέραστο, άσχετα αν η ευέλικτη προσαρμογή του στα νέα δεδομένα είναι απαραίτητη.

Την προηγούμενη περίοδο, στην εποχή του Γκότσε Ντέλτσεφ και του φεουδαρχοτουρκικού καθεστώτος, το μακεδονικό έθνος δεν υπήρχε ακόμα στην πραγματικότητα. Αυτή την περίοδο μπορούμε να μιλήσουμε μόνο για στοιχεία του μακεδονικού έθνους και δυνητικά μάλιστα, στοιχεία που εμφανίστηκαν και αποτέλεσαν πραγματικότητα αργότερα – μετά την ανάπτυξη του καπιταλισμού, μετά την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τον τουρκικό ζυγό, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Πρέπει όμως να τονίσουμε πως η Μακεδονία δεν μπόρεσε να διαμορφωθεί ως αυτόνομο αστικό έθνος, με δικό της εθνικό κράτος την περίοδο της ανόδου του καπιταλισμού, όταν η αστική τάξη και τα κόμμάτα της έπρεπε να ενώσουν το μακεδονικό έθνος σε ένα σύνολο. Δεν φταίει όμως ο μακεδονικός λαός, ο οποίος διεξάγει αγώνα εδώ και 50-60 χρόνια αγώνα. Ο γερμανικός και ο αγγλικός ιμπεριαλισμός από τη μία και τα βαλκανικά καπιταλιστικά κράτη από την άλλη απέτρεψαν στο παρελθόν να γίνει αυτό. Η Μακεδονία καθυστέρησε στην ανάπτυξή της και αυτό επέτρεψε στα πιο αναπτυγμένα βαλκανικά καπιταλιστικά κράτη να κατακερματίσουν τη Μακεδονία και να εμποδίσουν την εξέλιξή της σε αυτόνομο μακεδονικό έθνος.

Έτσι όπως έχουν τα πράγματα, το μακεδονικό έθνος θα διαμορφωθεί και θα εμπεδωθεί οριστικά και θα ακμάσει πραγματικά ως σοσιαλιστικό έθνος την περίοδο της σοσιαλιστικής επανάστασης – «περίοδο κατά την οποία, λέει ο σύντροφος Στάλιν, θα αρθεί οριστικά η εθνική καταπίεση» και θα αναπτυχθούν και θα ακμάσουν τα προηγούμενως καταπιεσμένα έθνη. Και αυτό ήδη συμβαίνει στη δική μας, τη μόνη ελεύθερη προς το παρόν περιοχή του Πιρίν. Οι σοσιαλιστικές συνθήκες της Λαϊκής Δημοκρατίας στη Βουλγαρία και στην περιοχή του Πιρίν επιτρέπουν να εξελίσσεται η μακεδονική κουλτούρα μας με εθνική μορφή και σοσιαλιστικό περιεχόμενο. Η μακεδονική συνείδηση μέρα με τη μέρα δυναμώνει. Αυτό ειδικά αποδείχτηκε στα δικά μας καλλιτεχνικά ερασιτεχνικά φεστιβάλ, όπου παρουσιάστηκαν υπέροχοι μακεδονικοί χοροί και μακεδονικά τραγούδια. Με το μακεδονικό μας έθνος στο μέλλον θα συμβεί αυτό που συνέβη και με πολλά σοβιετικά έθνη, κάποια από τα οποία εξελίχτηκαν υπό τις συνθήκες του σοσιαλισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Σοβιετική Δημοκρατία της Κιργισίας η οποία τώρα έχει 1,5 εκατομμύρια πληθυσμό, ενώ άλλες [δημοκρατίες] διαμορφώθηκαν τελικά και εξελίχτηκαν ως

σοβιετικά έθνη μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση. Τέτοια είναι: το Αζερμπαϊτζάνικο έθνος με 3.200.000 πληθυσμό, το Γεωργιανό με 3.500.000 πληθυσμό, το Αρμένικο με 1.300.000 πληθυσμό κ.α. Αυτό είναι το μέλλον και του μακεδονικού έθνους. Επομένως, είναι **εντελώς επιστημονικό και σωστό να πιστεύουμε ότι με τη νίκη της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού στα Βαλκάνια το μακεδονικό έθνος θα διαμορφωθεί και θα ακμάσει μόνο ως σοσιαλιστικό έθνος κάτω από τη σημαία του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού.**

Προς το παρόν όμως ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί το ζήτημα: **υπάρχει σήμερα μακεδονικό έθνος;**

Για το θέμα υπάρχουν αρκετές ασάφειες και πολλές λανθασμένες απόψεις. Κάποιοι αρνιούνται την ύπαρξη του μακεδονικού έθνους. Αυτοί είναι άνθρωποι που είτε δεν γνωρίζουν το Μακεδονικό ζήτημα είτε δεν έχουν ξεπεράσει τα μεγαλοβουλγαρικά αισθήματα, οπαδοί της παλιάς φασιστικής σοβινιστικής θέσης πως όλη η Μακεδονία είναι βουλγαρική και οι Μακεδόνες είναι «Μακεδόνες Βούλγαροι».

Άλλοι πάλι, όπως οι προδότες οπαδοί του Τίτο και του Κολισέφσκυ, τεχνητά μεγαλοποιούν το ζήτημα του μακεδονικού έθνους. Παντού αντιπαραθέτουν το μακεδονικό λαό στον αδελφό βουλγαρικό λαό. Ψάχνουν υπάρχουσες και ανύπαρκτες διαφορές ανάμεσα στους δυο σλαβικούς λαούς με σκοπό να δημιουργήσουν τεχνητό φράκτη ανάμεσά τους. Κάτι παραπάνω – οι πλαστογράφοι ιστορικοί του Κολισέφσκυ άρχισαν να αναζητούν την ιστορική και τη θεωρητική τεκμηρίωση της ύπαρξης του μακεδονικού έθνους περίπου 1000 χρόνια πίσω, στην εποχή του Αλεξάνδρου του Μακεδόνα. Αυτοί ισχυρίζονται πως οι Μακεδόνες είχαν στο παρελθόν δικό τους εθνικό κράτος, δικούς τους βασιλιάδες και αρχιεπισκόπους, πως το κράτος του Σαμουήλ του 10ου αιώνα ήταν μακεδονικό εθνικό κράτος. Αυτοί δε συμμορφώνονται με τις υποδείξεις του Στάλιν πως «στην προκαπιταλιστική περίοδο δεν υπήρχε και δε θα μπορούσε να υπάρχει έθνος».

Πρέπει να πούμε ότι μακεδονικό έθνος υπάρχει και αυτό είναι αναμφισβήτητο γεγονός. Η γένεσή του δεν ανάγεται ούτε στην εποχή του Αλεξάνδρου του Μακεδόνα, ούτε στην εποχή του Σαμουήλ, αλλά αργότερα. Η μακεδονική εθνική αναγέννηση είναι στενά συνδεδεμένη με την αναγέννηση του βουλγαρικού λαού. Το μακεδονικό έθνος γεννήθηκε στους αγώνες του μακεδονικού λαού υπό την αρχηγία του

προοδευτικού εθνικοεπαναστατικού κινήματος με επικεφαλής τους Γκότσε Ντέλτσεφ, Γιάνε Σαντάνσκυ, Ντήμο Χατζηντήμωφ κ.α. για αυτόνομη ύπαρξη του μακεδονικού λαού, για εθνική, πολιτική και πολιτιστική απελευθέρωση. Το ίδιο το γεγονός ότι ο μακεδονικός λαός πάνω από 50 έτη διεξάγει αγώνα για την εθνική του απελευθέρωση δείχνει ότι εδώ υπάρχει άλυτο εθνικό ζήτημα, υπάρχει εθνική τυραννία, εθνική καταπίεση. Η εθνική καταπίεση και η δουλεία του μακεδονικού λαού στη μοναρχοφασιστική Ελλάδα και στη Γιουγκοσλαβία του Τίτου συνεχίζονται. Δεν υπάρχει εθνική καταπίεση μόνο για τους Μακεδόνες στην ελεύθερη περιοχή του Πιρίν και για τους πρόσφυγες στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και γι' αυτό το λόγο ο αγώνας του μακεδονικού λαού θα συνεχιστεί μέχρι την πλήρη λύση του Μακεδονικού ζητήματος και την ένωση του μακεδονικού λαού.

Υπάρχει μακεδονικό εθνικό αίσθημα, το οποίο έχει ριζώσει πολύ βαθιά στη Μακεδονία του Αιγαίου και του Βαρδάρη. Και αυτό εξηγείται εύκολα. Ο μακεδονικός πληθυσμός στη Μακεδονία του Αιγαίου και του Βαρδάρη είχε πιο στενές σχέσεις με το βουλγαρικό λαό και μετά την προσάρτησή του στην Ελλάδα και στη Σερβία αισθάνθηκε εθνικά υποδουλωμένος. Υπάρχει μακεδονικό εθνικό αίσθημα και στους Μακεδόνες που βρίσκονται στη Βουλγαρία. Ο λαός μας θυμάται την παλιά ΒΜΡΟ (ΕΜΕΟ - Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση, ΣτΜ) του Γκότσε και του Γιάνε Σαντάνσκυ. Οι Μακεδόνες συγκινούνται ακούγοντας το μακεδονικό τραγούδι, τη μακεδονική γλώσσα, τους μακεδονικούς χορούς. Παρά την αφομοιωτική πολιτική των βαλκανικών κυβερνήσεων σε γενικές γραμμές υφίστανται όλα τα χαρακτηριστικά του μακεδονικού έθνους - κοινή γλώσσα, κοινό έδαφος, κοινή οικονομική ζωή, κοινή ψυχρόσυνθεση. Οι Μακεδόνες έχουν κοινή ομιλούμενη λαϊκή γλώσσα με μερικές διαλέκτους και αυτό είναι ουσιαστικό στοιχείο του μακεδονικού έθνους. Όσον αφορά όμως στη λόγια μακεδονική γλώσσα, εξαιτίας του κατακερματισμού της Μακεδονίας σε 3 τμήματα ακόμα δεν υπάρχει κωδικοποιημένη και από κοινού αποδεκτή μακεδονική λόγια γλώσσα. Η γλώσσα την οποία μιλάμε εμείς στην περιοχή του Πιρίν είναι η βουλγαρική γλώσσα. Η γλώσσα η οποία επιβάλλεται στη Μακεδονία του Βαρδάρη είναι εκσερβισμένη. Όπως και αν είναι όμως η γλώσσα δεν μπορεί να αποτελεί εμπόδιο για την ανάπτυξη της μακεδονικής συνείδησης και για τη λύση του Μακε-

δονικού ζητήματος. Το ζήτημα της λόγιας μακεδονικής γλώσσας θα λυθεί στο μέλλον σε μια ελεύθερη Μακεδονία.

Με μια τέτοια αντίληψη του ζητήματος της ύπαρξης του μακεδονικού έθνους, το ΒΚΚ ακόμα πριν από τον πόλεμο υποστήριξε τη θέση για το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού του μακεδονικού λαού ως αυτόνομου έθνους.

Και σήμερα το κόμμα μας υποστηρίζει την άποψη για την ύπαρξη μακεδονικού έθνους και για το δικαίωμα εθνικού αυτοπροσδιορισμού όλων των Μακεδόνων.

Κάθε διαμάχη για το ζήτημα της ύπαρξης του μακεδονικού έθνους είναι περιττή. Για το θέμα αυτό διατύπωσε τη θέση του ο σύντροφος Δημητρώφ ο οποίος στο Πέμπτο Συνέδριο του ΒΚΚ δήλωσε: «Το κόμμα μας υποστήριξε πάντα και σήμερα σταθερά υποστηρίζει **πως η Μακεδονία ανήκει στους Μακεδόνες**. Πιστοί στην παράδοση των Μακεδόνων επαναστατών, μαζί με όλους τους τίμιους Μακεδόνες πατριώτες, εμείς είμαστε απόλυτα σίγουροι ότι ο μακεδονικός λαός θα πραγματοποιήσει την εθνική του ενότητα και θα εξασφαλίσει το μέλλον του ως ελεύθερο και ισότιμο έθνος στα πλαίσια της Νοτιοσλαβικής Ομοσπονδίας».

Και ο σύντροφος Ντίνο Κιόσεφ λέει: «Για μας το μακεδονικό έθνος δεν είναι μόνο ιστορικό γεγονός, αλλά μια πολιτική και ιστορική αναγκαιότητα, η οποία είναι εξαιρετικά ωφέλιμη για μη δυσάρεστες μελλοντικές εξελίξεις στη Μακεδονία και στα Βαλκάνια».

Παρ' όλα αυτά, θα ήταν ολότελα λάθος σήμερα να αρχίσουμε να πιέζουμε τον κόσμο οπωσδήποτε να δεχτεί ότι υπάρχει μακεδονικό έθνος και ότι αναγκαστικά όλοι στην περιοχή του Πιρίν πρέπει να αναγνωριστούν ως Μακεδόνες στην εθνικότητα. Σχετικά μ' αυτό χρειάζεται όχι βία, αλλά πεποίθηση, ευρείας κλίμακας διαφωτιστική δουλειά. Η γραμμή μας είναι αρκετά σωστή και, αν την αποσαφηνίσουμε, θα γίνει δεκτή από όλο το λαό μας.

Η μοναδική ελεύθερη περιοχή της Μακεδονίας όπου σήμερα ο μακεδονικός λαός μπορεί ελεύθερα να ενδυναμώνει τις σχέσεις του με την Σοβιετική Ένωση και τους δημοκρατικούς λαούς και να δημιουργήσει δικό του σοσιαλιστικό έθνος είναι η περιοχή του Πιρίν.

Στην περιοχή του Πιρίν υπάρχουν όλες οι ευνοϊκές συνθήκες υπό την ηγεσία του ΒΚΚ και με τη βοήθεια της Λαϊκής Δημοκρατίας της

Βουλγαρίας να διαμορφωθεί και να ενδυναμωθεί το μακεδονικό σοσιαλιστικό έθνος που θα συσπειρώνει όλους τους Μακεδόνες. Στη Μακεδονία του Πιρίν ο μακεδονικός λαός θα δει πραγματοποιημένο το ιδανικό του για εθνική και κοινωνική ελευθερία. Το καθήκον μας είναι να ενδυναμώνουμε το μακεδονικό αίσθημα και τη μακεδονική συνείδηση, να εμπνέουμε αγάπη για το μακεδονικό απελευθερωτικό έργο στο παρελθόν και στο παρόν, αγάπη για τη μακεδονική ενότητα, να ενδυναμώνουμε την πίστη μας στο δίκαιο ιδανικό των Μακεδόνων και στο γρήγορο θρίαμβο του ιδανικού κατά την πορεία του μακεδονικού λαού προς τη δημοκρατία.¹⁹

Έτσι έχει το ζήτημα της ύπαρξης μακεδονικού έθνους.

Πάντα πρέπει να έχουμε υπόψη μας τις οδηγίες του Στάλιν, ότι τα έθνη διαθέτουν εξαιρετικά μεγάλη συνοχή, κολοσσιαία δύναμη και ανθεκτικότητα έναντι της πολιτικής της αφομοίωσης, ότι η πολιτική της αφομοίωσης, όντας αντιλαϊκή, αντεπαναστατική, είναι καταδικασμένη σε αναπόφευκτη αποτυχία και κραχ. Γι' αυτό μιλούν τα αδιάψευστα γεγονότα της ιστορίας. Έτσι, για παράδειγμα οι Τούρκοι αφομοιωτές, «οι πιο σκληροί από όλους τους αφομοιωτές», εκατοντάδες χρόνια βασάνιζαν και σακάτευαν τα βαλκανικά έθνη, αλλά, παρ' όλα αυτά, δεν πέτυχαν τον απαίσιο σκοπό τους - τον αφανισμό των βαλκανικών εθνών. Απέτυχαν και εξαναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν. Οι αφομοιωτές στην τσαρική Ρωσία, όπως και οι σκληροί πρωτεργάτες του εκγερμανισμού στην Πρωσία και στην Αυστρία, διαμέλισαν το πολωνικό έθνος πάνω από 100 χρόνια. Οι Πέρσες και οι Τούρκοι αφομοιωτές εκατοντάδες χρόνια διαμέλιζαν, βασάνιζαν και εξολόθρευαν το αρμενικό και το γεωργιανό έθνος, αλλά ούτε οι πρῶ-

19. Ο Τρίτσκοφ θεωρεί το «μακεδονικό» έθνος ως σύγχρονο σοσιαλιστικό έθνος και αρνείται την ιστορικότητά του, την οξεία αντιπαράθεσή του με το βουλγαρικό λαό. Συντονιζόμενος με την αντιγιουγκοσλαβική εκστρατεία του ΒΚΚ, θεωρεί το βουλγαρικό τμήμα της Μακεδονίας ως τη «μόνη ελεύθερη περιοχή» όπου οι «Μακεδόνες» απολαμβάνουν την ελευθερία τους και «καλλιεργούν την κουλτούρα τους» σε ακατάλυτη ενότητα με το βουλγαρικό λαό. Στην πράξη ωστόσο οι «Μακεδόνες του Πιρίν» χρησιμοποιούσαν τη βουλγαρική γλώσσα και δεν είχαν δικές τους κομματικές οργανώσεις, θεωρούνταν τμήμα του βουλγαρικού λαού, γλωσσική-πολιτισμική ομάδα και όχι εθνική μειονότητα. Απλά για λόγους πολιτικής προπαγάνδας το ΒΒΚ διοργάνωνε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις «των Μακεδόνων του Πιρίν» που δεν είχαν αντιβουλγαρικό περιεχόμενο.

τοι, ούτε οι δεύτεροι κατάφεραν τον ύπουλο σκοπό τους. Οι Αγγλοαμερικάνοι αφομοιωτές, τυραννώντας και εξολοθρεύοντας κατά τη διάρκεια εκατοντάδων ετών δεκάδες και εκατοντάδες φυλές, εθνικότητες και έθνη στην Ασία, Αφρική, Αυστραλία και Αμερική επίσης θα αποτύχουν και θα εξαναγκαστούν να συνθηκολογήσουν μπροστά στο ενιαίο μέτωπο των φιλελεύθερων εθνών που ξεσηκώνονται σε αγώνα για την ελευθερία και την ανεξαρτησία τους.

Ο σύντροφος Στάλιν διδάσκει πως είναι απαραίτητο να έχουμε υπόψη αυτές τις περιστάσεις «για να μπορούμε σωστά να προβλέψουμε την πιθανή πορεία των γεγονότων από τη σκοπιά της εξέλιξης των εθνών, αμέσως μετά την καταστροφή του παγκοσμίου ιμπεριαλισμού».

Γι' αυτό το λόγο η αγνόηση του μακεδονικού έθνους είναι λάθος. Ακόμα μεγαλύτερο λάθος είναι να θεωρείται πως είναι δυνατόν μέσω διατάγματος εκ των άνω να γίνει η ένωση της Μακεδονίας με τους άλλους λαούς. Όπως και αν έχει - αυτό δεν μπορεί να γίνει. Έτσι έχει το ζήτημα του μακεδονικού έθνους. Απόλυτα σωστό και επιστημονικό είναι να θεωρούμε ότι με τη νίκη της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού στα Βαλκάνια θα λυθεί και το μακεδονικό εθνικό ζήτημα, η Μακεδονία θα εξελιχτεί σε ελεύθερο σοσιαλιστικό έθνος στην οικογένεια των ελεύθερων βαλκανικών χωρών υπό την προστασία της Σοβιετικής Ένωσης.

5.

**ΑΠΟΦΑΣΗ ΝΩ 37
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΒΚΚ
(20 Δεκεμβρίου 1951)**

Παρόντες: οι σύντροφοι Β. Τσερβένκωφ, Γ. Τσανκώφ, Βλ. Ποπτόμωφ, Ρ. Νταμιγιάνωφ, Μ. Νέιτσεφ, Αντών Γιούγκωφ, Τ. Ζίφκωφ, Γ. Τσανκώφ, Ντ. Ντήμωφ, Ιβ. Ράϊκωφ.

ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΠΙΡΙΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ-ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

1. Καθοδηγητικές αρχές στην πολιτική του Κόμματος σχετικά με το Μακεδονικό ζήτημα παραμένουν και σήμερα οι βασικές θέσεις οι οποίες εκφράστηκαν στην εισήγηση του συντρόφου Γεώργιου Δημητρώφ στο Πέμπτο Συνέδριο του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος.
Αυτές οι βασικές θέσεις συνοψίζονται στα εξής:
 - α) το κόμμα μας υποστηρίζει σταθερά την άποψη πως η Μακεδονία ανήκει στους Μακεδόνες,
 - β) το κόμμα είναι υπέρ της δίκαιης και συνολικής δημοκρατικής λύσης του Μακεδονικού ζητήματος με την ισχυρή υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης,
 - γ) η απιστία της προδοτικής κλίκας του Τίτο ματαίωσε τη δίκαιη και συνολική λύση του Μακεδονικού ζητήματος και την πραγματοποίηση της εθνικής ενότητας του μακεδονικού λαού.
2. Η προδοσία των οπαδών του Τίτο και η μεταπήδησή τους στο

πλευρό των ιμπεριαλιστών μετέβαλε ριζικά τις μέχρι τότε σχέσεις μεταξύ Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας. Απώλεσαν το νόημά τους τα ζητήματα για την ίδρυση μιας Νοτιοσλαβικής Ομοσπονδίας Λαϊκών Δημοκρατιών και για τη συνένωση της μακεδονικής περιοχής του Πιρίν στο πλαίσιο μιας Μακεδονικής Λαϊκής Δημοκρατίας στην Γιουγκοσλαβία. Επιπλέον, έγινε σαφές πως τον πόθο για ενότητα, για κρατική ένωση των λαών της Βουλγαρίας και της Γιουγκοσλαβίας που απελευθέρωσε ο σοβιετικός στρατός από το ζυγό του ιμπεριαλισμού και του φασισμού, τον εκμεταλλεύτηκε δολίως η κλίκα του Τίτο για να υποτάξει τη Βουλγαρία, να την αποσπάσει από τη Σοβιετική Ένωση και να την οδηγήσει στο στρατόπεδο των Αγγλοαμερικάνων ιμπεριαλιστών. Για τους ίδιους προδοτικούς σκοπούς οι οπαδοί του Τίτο ήθελαν να εκμεταλλευτούν το φυσικό πόθο για εθνική ένωση του μακεδονικού πληθυσμού από τα δύο τμήματα της Μακεδονίας.

Η προδοσία των οπαδών του Τίτο εμπόδισε τη δημοκρατική λύση του Μακεδονικού ζητήματος. Αυτή η προδοσία, μαζί με τη φασιστικοποίηση του καθεστώτος στη Γιουγκοσλαβία (συμπεριλαμβανομένης και της Δημοκρατίας της Μακεδονίας) και τη μετατροπή της σε προγεφύρωμα για επίθεση του αγγλοαμερικανικού συνασπισμού εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης, της Λαϊκής δημοκρατίας της Βουλγαρίας και των άλλων χωρών των λαϊκών δημοκρατιών έδωσαν νέα πολιτική τροπή στο Μακεδονικό εθνικό ζήτημα. Για το μακεδονικό πληθυσμό στη Γιουγκοσλαβία (για τον πληθυσμό της Δημοκρατίας της Μακεδονίας), όπως και για το μακεδονικό πληθυσμό στην Ελλάδα, αυτή η νέα τροπή εκφράστηκε στο συνεχή και αποφασιστικό του αγώνα, μαζί με τις δημοκρατικές δυνάμεις σ' αυτές τις δυο χώρες, για την ανατροπή του αιμοδιψούς αυτού φασιστικο-αστυνομικού καθεστώτος της κλίκας των Τίτο-Κολιζέφσκυ και των Ελλήνων μοναρχοφασιστών και για τη συντριβή των αλυσίδων του ενισχυόμενου ιμπεριαλιστικού ζυγού, τον οποίο επέβαλαν οι Αγγλοαμερικάνοι επιδρομείς στους λαούς της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένου και του μακεδονικού λαού.

Όσον αφορά στο μακεδονικό πληθυσμό στη Βουλγαρία (την περιοχή του Πιρίν και τους πολυάριθμους Μακεδόνες πρόσφυ-

γες), η νέα τροπή του Μακεδονικού ζητήματος εκδηλώνεται στην υποστήριξη με όλες τις δυνάμεις του απελευθερωτικού αγώνα του μακεδονικού πληθυσμού στη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα, στην αποφασιστική αποκάλυψη της κλίκας του Τίτο και του Κολισέφσκυ η οποία παρέδωσε τη Γιουγκοσλαβία (μαζί με τη Μακεδονία) στα χέρια των Αγγλοαμερικάνων, υποκινητών πολέμου. Μ' αυτόν τον τρόπο οι μακεδονικές μάζες στη Βουλγαρία μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στον αγώνα εναντίον της φασιστικής κλίκας του Τίτο και των Ελλήνων μοναρχοφασιστών.

3. Στην παρούσα πολιτική κατάσταση των Βαλκανίων το μεγαλύτερο τμήμα του μακεδονικού λαού τελεί υπό την καταπίεση της φασιστικής συμμορίας του Τίτο και της μοναρχοφασιστικής κλίκας στην ελληνική Μακεδονία. Και οι δυο αυτές χώρες έχουν φασιστικό καθεστώς και βρίσκονται σε υποτελή εξάρτηση από τους Αγγλοαμερικάνους ιμπεριαλιστές, επομένως και οι δυο χώρες είναι στο στρατόπεδο των υποκινητών νέου πολέμου.

Μόνο στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας, η οποία βρίσκεται στο μέτωπο της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού, με επικεφαλής τη Σοβιετική Ένωση, ο μακεδονικός πληθυσμός στην περιοχή του Πιρίν και οι Μακεδόνες πρόσφυγες έχουν αποκτήσει την οικονομική και εθνική απελευθέρωσή τους και απολαμβάνουν σήμερα όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες, αναπτύσσουν ελεύθερα την εθνική τους κουλτούρα και μαζί με το βουλγαρικό λαό οικοδομούν με επιτυχία το σοσιαλισμό στη Μακεδονία του Πιρίν και σ' όλο το κράτος μας.

Έτσι όπως έχουν τα πράγματα είναι σαφές ότι, εφόσον στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα υπάρχει φασιστικό καθεστώς και εφόσον αυτές οι χώρες βρίσκονται στο στρατόπεδο των Αγγλοαμερικάνων ιμπεριαλιστών, δεν μπορεί ούτε καν να υπάρξει συζήτηση για δημοκρατική λύση του Μακεδονικού ζητήματος. Αυτό θα γίνει δυνατόν μόνο μετά τη συντριβή του ιμπεριαλιστικού ζυγού και της φασιστικής τυραννίας, μετά τη νίκη των δημοκρατικών δυνάμεων στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα. Τότε θα δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για τον ελεύθερο αυτοπροσδιορισμό του μακεδονικού λαού, για την εθνική και την κρατική του ένωση.

Για τη λύση αυτού του προβλήματος ο μακεδονικός λαός θα έχει την αδελφική υποστήριξη της σοσιαλιστικής Βουλγαρίας, των δημοκρατικών δυνάμεων στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα, όλου του μετώπου της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού και προπάντων θα έχει την ισχυρή υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης. Γι' αυτό ακριβώς ο μακεδονικός λαός ενδιαφέρεται έντονα για τη νίκη των δημοκρατικών δυνάμεων στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα, για τη νίκη του μετώπου της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού με επικεφαλής τη Σοβιετική Ένωση.

4. Το κεντρικό καθήκον σήμερα για όλες τις δημοκρατικές και προοδευτικές δυνάμεις του κόσμου είναι ο αγώνας για ειρήνη, για ματαίωση των σχεδίων των Αγγλοαμερικάνων ιμπεριαλιστών να προκαλέσουν νέο παγκόσμιο πόλεμο. Η νίκη της ειρήνης θα σημαίνει νίκη των δυνάμεων της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού στα Βαλκάνια και στον κόσμο. Γι' αυτό το λόγο ακριβώς ο μακεδονικός λαός ενδιαφέρεται έντονα για την επιτυχία του αγώνα για ειρήνη, για την αποκάλυψη των Αγγλοαμερικάνων υποκινητών πολέμου και των υπηρετών του φασισμού στα Βαλκάνια που εκπροσωπούνται από την προδοτική συμμορία του Τίτο και από τους Έλληνες μοναρχοφασίστες. Έτσι, το βασικό καθήκον του μακεδονικού εθνικού κινήματος σήμερα είναι ο αγώνας για ειρήνη, ελευθερία και δημοκρατία στα Βαλκάνια και η επιτυχία του αγώνα αυτού θα δημιουργήσει προϋποθέσεις για εθνική ένωση του μακεδονικού λαού.
5. Η φασιστική κλίκα του Τίτο, αλλά και οι Έλληνες μοναρχοφασίστες, προσχώρησαν οριστικά στο στρατόπεδο των Αγγλοαμερικάνων υποκινητών πολέμου. Αρχηγοί στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα είναι σήμερα οι Αμερικάνοι ιμπεριαλιστές οι οποίοι όλο και περισσότερο υποδουλώνουν οικονομικά, πολιτικά και στρατιωτικά αυτές τις χώρες, υποδουλώνουν επομένως και το μακεδονικό λαό. Ο γιουγκοσλαβικός στρατός, όπως και ο ελληνικός, εξοπλίζονται με αμερικανικά όπλα, εκπαιδεύονται σε αμερικανικές στρατιωτικές αποστολές και τέθηκαν πραγματικά υπό τον έλεγχο της αμερικανικής στρατιωτικής διοίκησης στην Ευρώπη. Η Γιουγκοσλαβία και η Ελλάδα, επομένως και η Μακεδονία, μετατράπηκαν σε στρατιωτική βάση των Αμερικάνων επιδρομέων ε-

ναντίον της Σοβιετικής Ένωσης, της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και των άλλων Λαϊκών Δημοκρατιών. Πρόσφατα ο προϊστάμενος του επιτελείου των αμερικανών χειρσαίων στρατευμάτων – ο στρατηγός Κόλινς- ήρθε στη Γιουγκοσλαβία για να ελέγξει τις στρατιωτικές της δυνάμεις και την στρατιωτική της ετοιμότητα, πήγε και στη Μακεδονία για την οποία είπε πως έχει εξαιρετική στρατηγική σημασία για τις μελλοντικές επιθετικές δραστηριότητες στα Βαλκάνια. Η συμμορία του Τίτο, και αυτό πια δεν αμφισβητείται, ετοιμάζεται να θυσιάσει τους γιουγκοσλαβικούς λαούς, συμπεριλαμβανομένου και του μακεδονικού λαού, για τα συμφέροντα των Αμερικανών εκατομμυριούχων και την τρελή τους μανία να επιβάλουν την παγκόσμια ηγεμονία. Η Γιουγκοσλαβία στην πραγματικότητα θα καταληφθεί από το στρατό του αγγλοαμερικανικού επιθετικού συνασπισμού, έτσι όπως καταλήφθηκαν η Ελλάδα και οι χώρες της δυτικής Ευρώπης. Δεν θα απομείνει τίποτα από την εθνική ανεξαρτησία των γιουγκοσλαβικών λαών, έτσι όπως δεν απέμεινε τίποτα από την ανεξαρτησία του ελληνικού λαού. Για τη μοίρα τους θα αποφασίζουν μόνο οι Αμερικάνοι ιμπεριαλιστές.

6. Ως αποτέλεσμα ο μακεδονικός λαός, αλλά και οι άλλοι λαοί στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα, υποβάλλονται σήμερα σε διπλή καταπίεση – την καταπίεση των Αμερικάνων ιμπεριαλιστών και την καταπίεση της φασιστικής τυραννίας των υπηρετών του Τίτο και των μοναρχοφασιστών.

Γι' αυτό μπροστά στο μακεδονικό λαό και στους άλλους λαούς της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας, μπροστά στα δημοκρατικά κινήματα αυτών των χωρών τίθεται το ιστορικό καθήκον να ξεκινήσουν αποφασιστικό αγώνα εναντίον του αιμοδιψούς φασιστικο-αστυνομικού καθεστώτος της συμμορίας του Τίτο και των μοναρχοφασιστών για ελευθερία και δημοκρατία. Για το λόγο αυτό ο εθνικός απελευθερωτικός αγώνας του μακεδονικού λαού έχει σήμερα αντιιμπεριαλιστικό και ταυτόχρονα αντιφασιστικό και επομένως λαοκρατικό χαρακτήρα.

7. Η κλίκα του Τίτο, κυριευμένη από ασυγκράτητη εθνικιστική λύσσα, δεν εμπιστεύεται τις μακεδονικές λαϊκές μάξες των οποίων η συμπάθεια προς τη Σοβιετική Ένωση, τη Λαϊκή Δημοκρατία της

Βουλγαρίας, προς τις δυνάμεις της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού είναι γνωστή και γι' αυτό όλες οι νευραλγικές θέσεις (στρατός, αστυνομία, διοίκηση, οικονομία, παιδεία) στην λεγόμενη Δημοκρατία της Μακεδονίας στη Γιουγκοσλαβία παραδόθηκαν στα χέρια των σταλμένων από έξω πρακτόρων του Τίτο. Η πουλημένη ληστοσυμμορία του Κολισέφσκυ είναι μόνο επικάλυμμα της εθνικής καταπίεσης στην οποία υποβάλλεται σήμερα ο μακεδονικός λαός και η οποία δεν διαφέρει από την καταπίεση του βασιλιά Αλέξανδρου και του γνωστού Ζίκα Λάζιτς.²⁰ Σήμερα, όπως και στην εποχή της μοναρχικής Γιουγκοσλαβίας, οι καλύτεροι και οι ευφυέστεροι γιοι και κόρες του μακεδονικού λαού στέλνονται εκατοντάδες και χιλιάδες σε αργό θάνατο στα στρατόπεδα του θανάτου.²¹

Έτσι, τίποτα δεν απέμεινε από τις ελευθερίες και τη λεγόμενη αυτοδιαχείριση του μακεδονικού λαού στη Δημοκρατία της Μακεδονίας στη Γιουγκοσλαβία. Αυτή η κατάσταση μετατρέπει τον εθνικό απελευθερωτικό αγώνα στη Δημοκρατία της Μακεδονίας σ' έναν παλλαϊκό αγώνα. Όλος ο μακεδονικός λαός, εξαιρουμένων των λίγων πουλημένων πρακτόρων του Τίτο γύρω από τον Κολισέφσκυ, ενδιαφέρεται γι' αυτόν τον πατριωτικό, παλλαϊκό αγώνα για κατάλυση του μισητού φασιστικο-αστυνομικού καθεστώτος της κλίκας του Τίτο, για αγώνα απόκτησης μιας ανεξάρτητης και δημοκρατικής Μακεδονίας.

8. Ο μακεδονικός πληθυσμός στην ελληνική Μακεδονία, ο οποίος υποβάλλεται σε αγριότατη εθνική τυραννία και απεθνοποίηση, ενδιαφέρεται ζωηρά να αγωνιστεί μαζί με τις δημοκρατικές δυνάμεις στην Ελλάδα, υπό την καθοδήγηση του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας, για την αποτίναξη του ζυγού της αγγλοαμερικανικής ιμπεριαλιστικής δουλείας, για την κατάργηση του αιμοδιψούς μοναρχοφασιστικού καθεστώτος, για ειρήνη, ανεξαρτησί-

20. Εννοεί την πολιτική του βίαιου εκσερβισμού των Σλαβομακεδόνων στη Γιουγκοσλαβία του Μεσοπολέμου και τη δράση παραστρατιωτικών σερβικών οργανώσεων των οποίων προίσατο ο Λάζιτς.

21. Εννοεί τα στρατόπεδα συγκέντρωσης των Κομμουνιστών, όσων δηλαδή δέχτηκαν τις αντιτιτοϊκές θέσεις της Κομινφόρμ, στο ξερονήσι της Αδριατικής Γκόλι Ότοκ, τη Μακρόνησο της Γιουγκοσλαβίας.

α, ελευθερία και δημοκρατία.

9. Ο μακεδονικός πληθυσμός στην περιοχή του Πιρίν, καθώς επίσης και οι Μακεδόνες πρόσφυγες στη Βουλγαρία, υποστηρίζουν ηθικά και πολιτικά τον απελευθερωτικό αγώνα του μακεδονικού λαού στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία, αλλά και στην ελληνική Μακεδονία.

Αυτή η ηθικο-πολιτική υποστήριξη εκδηλώνεται με διάφορες μορφές - με συστηματική προπαγάνδα μέσω του ραδιοφώνου και μέσω του τύπου· με συλλαλητήρια, συνελεύσεις και συζητήσεις, στις οποίες παίρνονται αποφάσεις διαμαρτυρίας και γίνονται αποκαλύψεις²² για να σταλθούν στην ΟΗΕ, στον Παγκόσμιο Συμβούλιο Ειρήνης και σε άλλες διεθνείς οργανώσεις, με την προβολή και αντίστοιχων συνθημάτων και εκκλήσεων. Είναι λογικό κάποιοι Μακεδόνες επαναστάτες του παρελθόντος, μέσω του ραδιοφώνου και του τύπου, να προβαίνουν σε αποκαλύψεις και να κάνουν εκκλήσεις, στιγματίζοντας το φασιστικο-αστυνομικό αιμοδιψές καθεστώς των οπαδών του Τίτο και των Ελλήνων μοναρχοφασιστών, να καλούν ταυτόχρονα τους Μακεδόνες πατριώτες να συγκροτήσουν ένα ευρύ εθνικοαπελευθερωτικό μέτωπο και, μαζί με τις γιουγκοσλαβικές και ελληνικές λαϊκές μάζες, να ξεκινήσουν αποφασιστικό αγώνα για την κατάλυση της φασιστικής τυραννίας, για ελευθερία και δημοκρατία.

10. Τα πιο σημαντικά συνθήματα και οι εκκλήσεις που πρέπει να προβάλλονται στην προφορική και γραπτή μακεδονική προπαγάνδα έχουν ως εξής:

«Μακεδόνες πατριώτες, αγωνιστείτε για ειρήνη, ξεσκεπάστε τους Αγγλοαμερικάνους, τους υποκινητές νέου παγκοσμίου πολέμου, και τους υπηρέτες τους στα Βαλκάνια - τους οπαδούς του Τίτο και τους Έλληνες μοναρχοφασίστες».

«Κάτω η προδοτική συμμορία του Τίτο και του Κολισέφκυ η οποία εξαπάτησε τη Σοβιετική Ένωση, το σλαβισμό, τη δημοκρατία και το σοσιαλισμό και η οποία παίζει τον απαίσιο ρόλο του πολιτικού και στρατιωτικού προβοκάτορα των Αγγλοαμερικανών, των υποκινητών πολέμου».

22. Εννοεί ότι αποκαλύπτονται οι πράκτορες του Τίτο και η προδοσία τους.

«Έξω οι αμερικανικές στρατιωτικές και πολιτικές αποστολές από τη Μακεδονία και τη Γιουγκοσλαβία που μετατρέπουν τη χώρα σε βάση επίθεσης εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης και των χωρών της Λαϊκής Δημοκρατίας»,

«Μακεδόνες πατριώτες από την ελληνική Μακεδονία, αγωνιστείτε υπό την ηγεσία του ΚΚΕ μαζί με τις ελληνικές λαϊκές μάζες, εναντίον του αιμοδιψούς μοναρχοφασιστικού καθεστώτος για ελευθερία και δημοκρατία, για ανεξαρτησία»,

«Οι Μακεδόνες ποτέ δε θα στρέψουν το όπλο τους εναντίον της αδελφικής Σοβιετικής Ένωσης, εναντίον της αδελφικής Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και των άλλων λαοκρατικών χωρών»

«Τα ζωτικά εθνικά συμφέροντα των Μακεδόνων επιβάλλουν αποφασιστικό αγώνα εναντίον της προδοτικής συμμορίας των οπαδών του Τίτο και του Κολισέφσκυ και των Ελλήνων μοναρχοφασιστών, υπηρετών των ιμπεριαλιστών - άσπονδων εχθρών των πόθων για ελευθερία και δημοκρατία, για εθνική ένωση του μακεδονικού λαού»,

«Μακεδόνες πατριώτες, μην επιτρέπετε στους προδότες οπαδούς του Τίτο και του Κολισέφσκυ να ληστεύουν, να εξάγουν τα πλούτη της γης σας και να τα παραδίδουν στους Αγγλοαμερικάνους, τους υποκινητές πολέμου»,

«Στο αιμοβόρο φασιστικό, αστυνομο-τρομοκρατικό καθεστώς του Τίτο και του Κολισέφσκυ αντιπαραθέστε τον αποφασιστικό ενιαίο αγώνα σας, αγώνα ανδρών και γυναικών, νεαρών αγοριών και κοριτσιών για ελευθερία και δημοκρατία - αγωνιστείτε έτσι όπως πριν οι πατέρες και οι μάνες σας ηρωικά πάλευαν για την ελευθερία τους υπό τη σημαία των επαναστατών του Ίλιντεν, υπό την αρχηγία των μεγάλων Μακεδόνων επαναστατών, Γκότσε Ντέλτσεφ, Γιάνε Σαντάνσκυ, Ντήμο Χατζηνήμωφ και άλλων, εναντίον της τυραννίας και του ζυγού των Τούρκων σουλτάνων, πασάδων και μπέηδων»

«Μακεδόνες, μην πιστεύετε τα ψέματα του Τίτο ότι δήθεν στη Γιουγκοσλαβία οικοδομείται σοσιαλισμός και ότι οι Αμερικάνοι ιμπεριαλιστές εξοπλίζουν το στρατό του Τίτο για την άμυνα της χώρας. Με τα ψέματα αυτά στοχεύουν να σας αποκοιμίσουν και

πιο εύκολα να σας οδηγήσουν στο μακελειό που ετοιμάζεται για τα συμφέροντα των Αγγλοαμερικάνων εκατομμυριούχων»,

«Ο φιλελεύθερος και προοδευτικός μακεδονικός λαός, όπως και οι άλλοι φιλελεύθεροι λαοί της Γιουγκοσλαβίας και της Ελλάδας, θα σπάσουν τις αλυσίδες του αγγλοαμερικανικού ιμπεριαλιστικού ζυγού και των οπαδών του Τίτο και των μοναρχοφασιστών υπηρετών τους και θα ταχθούν εκεί που είναι η θέση τους - στην οικογένεια των ειρηνοφίλων και δημοκρατικών λαών, με επικεφαλής τη Σοβιετική Ένωση»,

«Μακεδόνες, αγωνιστείτε για αδελφική φιλία με τη μεγάλη Σοβιετική Ένωση, με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας, με τις δημοκρατικές δυνάμεις στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα και με τις δυνάμεις της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού σε όλον τον κόσμο»,

«Οι δυνάμεις της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού με επικεφαλής τη Σοβιετική Ένωση είναι πολύ πιο ισχυρές από τις δυνάμεις των Αγγλοαμερικάνων, των υποκινητών πολέμου, η ειρήνη θα νικήσει τον πόλεμο, εμπρός για αποφασιστικό αγώνα για ειρήνη, ελευθερία και δημοκρατία».

11. Για να είναι αποτελεσματική η πολιτική βοήθεια που ο μακεδονικός πληθυσμός στην περιοχή του Πιρίν και οι Μακεδόνες πολιτικοί πρόσφυγες πρέπει να παρέχουν στους Μακεδόνες από τη Γιουγκοσλαβία και την ελληνική Μακεδονία είναι απαραίτητο οι ίδιοι οι Μακεδόνες να γνωρίζουν σωστά τη σημερινή κατάσταση του Μακεδονικού ζητήματος, να γνωρίζουν πολύ καλά το χαρακτήρα, τους σκοπούς και τα καθήκοντα του μακεδονικού απελευθερωτικού αγώνα, καθώς επίσης και τις προοπτικές για δημοκρατική λύση του Μακεδονικού ζητήματος, για εθνική ένωση του μακεδονικού λαού. Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητο σε εισηγήσεις, ομιλίες και συζητήσεις στις οποίες θίγεται η διεθνής κατάσταση να αναφέρεται και το Μακεδονικό ζήτημα, να αποσαφηνίζονται οι προοπτικές της δημοκρατικής του λύσης, αλλά και οι στόχοι και τα καθήκοντα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα των Μακεδόνων από τη Γιουγκοσλαβική και ελληνική Μακεδονία. Δεν πρέπει να παραλείπεται κατά την αποκάλυψη της προδοτικής, φασιστικής συμμορίας του Τίτο και των Ελλήνων μοναρχο-

φασιστών ο στιγματισμός τους ως καταπιεστών και υποδουλωτών του μακεδονικού λαού.

Είναι επίσης απαραίτητο να παρουσιάζονται μπροστά στο μακεδονικό πληθυσμό στην περιοχή του Πιρίν και στους Μακεδόνες πολιτικούς πρόσφυγες αυτοτελή θέματα για το Μακεδονικό ζήτημα στο παρελθόν και στο παρόν, για το χαρακτήρα και τα καθήκοντα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του μακεδονικού λαού σήμερα.

Σε ομιλίες και συζητήσεις να αντιπαραθέτονται οι μεγάλες οικονομικές και πολιτιστικές επιτυχίες, τα επιτεύγματα στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην περιοχή του Πιρίν έναντι της οικονομικής και πολιτιστικής παρακμής, της ιμπεριαλιστικής ληστείας και καταπίεσης στη Μακεδονία υπό το ζυγό της φασιστικής συμμορίας του Τίτο και των Ελλήνων μοναρχοφασιστών.

12. Οι κομματικές οργανώσεις πρέπει να δώσουν σημαντική βοήθεια στο μακεδονικό πληθυσμό στην περιοχή του Πιρίν για να αναπτύξει σε προοδευτική κατεύθυνση τον τρόπο ζωής του, την επαναστατική παράδοσή του στα λαϊκά πολιτιστικά έργα του και πάνω τους να οικοδομήσει και να αναπτύξει την εθνική και σοσιαλιστική του νέα μακεδονική κουλτούρα. Πρέπει να προβάλλονται τα λαϊκά έργα με όλα τα μέσα, με την ίδρυση εθνικών χορωδιών, μουσικών και χορευτικών συγκροτημάτων, ερασιτεχνικών θεατρικών ομίλων και άλλων μορφών ποικίλου εθνικού ερασιτεχνισμού. Το ίδιο πρέπει να συμβαίνει και σ' εκείνες τις αστικές και αγροτικές περιοχές όπου ζει η πιο συμπαγής μάζα των Μακεδόνων πολιτικών προσφύγων, οι καλύτεροι μακεδονικοί ερασιτεχνικοί σύλλογοι πρέπει να ασκούν συστηματική προπαγάνδα μέσω ραδιοφώνου στο μακεδονικό πληθυσμό στη Γιουγκοσλαβία και στην Ελλάδα. Είναι απαραίτητη η αντιπαραβολή της λεγόμενης μακεδονικής πολιτιστικής ερασιτεχνικής δημιουργίας στη Δημοκρατία της Μακεδονίας στη Γιουγκοσλαβία, η οποία αναπτύσσεται στη δηλητηριώδη ατμόσφαιρα της πολιτικής αντίδρασης και της πνευματικής παρακμής, προς τον ελεύθερο και προοδευτικό πολιτιστικό ερασιτεχνισμό του μακεδονικού πληθυσμού στην περιοχή του Πιρίν ο οποίος αναπνέει τον αέρα της σοσιαλιστικής οικοδόμησης, της οικονομικής, πολιτιστικής και ηθικής ακμής της

Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και εμπνέεται από την πιο προοδευτική ιδεολογία του Μαρξισμού- Λενινισμού.

13. Όλη η προπαγάνδα και η διαφώτιση στο Μακεδονικό ζήτημα πρέπει να πραγματοποιηθεί υπό την ηγεσία του Κόμματος, των κομματικών επιτροπών και οργανώσεων στην περιοχή του Πιρίν, έχοντας πάντα υπόψη τη θέση του Λένιν και του Στάλιν πως το εθνικό ζήτημα υποτάσσεται στα συμφέροντα της προλεταριακής επανάστασης. Αυτή η μπολσεβίικη θέση, εφαρμοσμένη στην επικρατούσα σημερινή κατάσταση, σημαίνει πως τα πρωταρχικά καθήκοντα των μαζών στην περιοχή του Πιρίν, είτε ανήκουν στο κόμμα είτε όχι, είναι η οικοδόμηση του σοσιαλισμού, η ενίσχυση της οικονομικής, πολιτικής και αμυντικής δύναμης της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Είναι απαραίτητο να συνδυαστούν με ευφυή τρόπο τα πρωταρχικά καθήκοντα για τη σοσιαλιστική οικοδόμηση με τα καθήκοντα του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του μακεδονικού λαού.

Πρέπει επίσης να επισημανθεί η αναγκαιότητα για μπολσεβίικη επαγρύπνηση, ώστε να μην επιτραπούν εθνικιστικές και σοβινιστικές διαστρεβλώσεις στη διαφώτιση και στην προπαγάνδα για το Μακεδονικό ζήτημα. Ποτέ οι προδοτικές φασιστικές κλίκες του Τίτο και των Ελλήνων μοναρχοφασιστών δεν συγγέονται με τις εργατικές μάζες στην Ελλάδα και στη Γιουγκοσλαβία με τις οποίες ο μακεδονικός λαός έχει φιλικές σχέσεις και δίνει από κοινού απελευθερωτικό αγώνα εναντίον του ίδιου εχθρού.

Η απελευθέρωση της Μακεδονίας και η εθνική ένωση του μακεδονικού λαού θα πραγματοποιηθούν με τη ισχυρή υποστήριξη των δυνάμεων της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού, με επικεφαλής τη Σοβιετική Ένωση. Επομένως, στη βάση του απελευθερωτικού αγώνα του μακεδονικού λαού σήμερα πρέπει να τίθεται η αδελφική φιλία και η μαχητική συνεργασία με τους δημοκρατικούς λαούς.

Απαιτείται συνεχή επαγρύπνηση και μεγάλη προσοχή από την πλευρά των κομματικών οργανώσεων, αλλά και από την πλευρά των ίδιων των μακεδονικών μαζών της περιοχής του Πιρίν, στην αντιλαϊκή και υπονομευτική δραστηριότητα των πρακτόρων του Τίτο και του Μιχαήλωφ, που υπηρετούν σήμερα και

οι δύο τον ίδιο αφέντη, τους Αμερικάνους επιδρομείς. Εναντίον αυτών των εχθρικών πρακτόρων πρέπει να δίνεται αποφασιστικότατος αγώνας σαν να είναι οι μεγαλύτεροι εχθροί της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και του μακεδονικού απελευθερωτικού έργου. Ένα επιτακτικό καθήκον των κομματικών οργανώσεων στην περιοχή του Πιρίν, βρισκόμενη κοντά σε δύο εχθρικά σύνορα, είναι η διαπαιδαγώγηση του πληθυσμού για μεγάλη επαναστατική επαγρύπνηση στην υπονομευτική και προκλητική δραστηριότητα των εχθρών πέρα από τα δύο σύνορα, διαπαιδαγώγηση για την παροχή ολόπλευρης βοήθειας για την άμυνα των συνόρων, διαπαιδαγώγηση για απεριόριστη αγάπη προς τη σοσιαλιστική πατρίδα, για φλογερό πατριωτισμό και προλεταριακό διεθνισμό, καθώς επίσης και για μαζικό εργατικό ηρωισμό, για την οικοδόμηση μιας ισχυρής και ακμάζουσας σοσιαλιστικής Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας.

(υπογραφή του Τσερβένκωφ)

6.

Παρατηρήσεις της οργάνωσης «Ιλιντεν», διαδόχου της οργάνωσης ΝΟΦ, στις νέες θέσεις του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος για το Μακεδονικό (22 Απριλίου 1952).²³

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

Σχετικά με τη λύση του Μακεδονικού ζητήματος στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας.

(Πάνω στις «Θέσεις για την καθοδήγηση των κομματικών επιτροπών και οργανώσεων στην περιοχή του Πιρίν και των κομμουνιστών στους πολιτιστικο-μορφωτικούς συλλόγους των Μακεδόνων πολιτικών προσφύγων στην πρακτική τους δράση στο Μακεδονικό ζήτημα»).

1. Ο μακεδονικός λαός του Πιρίν και οι Μακεδόνες πολιτικοί πρόσφυγες στη Βουλγαρία και μόνο από το γεγονός πως υπάρχει λαϊκοδημοκρατικό καθεστώς σώθηκαν από την εθνική καταπίεση, η οποία ασκούνταν κατά το μοναρχοφασιστικό καθεστώς, κατέκτησαν λοιπόν την εθνική τους ελευθερία. Σώθηκαν από την οικονομική εκμετάλλευση, όπως σώθηκε και ο βουλγαρικός λαός.

Εκλέγουν και εκλέγονται στα τοπικά όργανα της αυτοδιοί-

23. Με πρωτοβουλία του ΚΚΕ ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1952 στην Πολωνία η οργάνωση «Ιλιντεν» με σκοπό την υπονόμευση της κυριαρχίας του Τίτο στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία. Όταν τα δύο βασικά στελέχη της οργάνωσης, ο Τάσο Γκούσεφ και ο Σταύρος Κωστόπουλος, έλαβαν γνώση των βουλγαρικών θέσεων στο Μακεδονικό ζήτημα, θεώρησαν στενόκαρδη τη στάση του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, διότι περιοριζόταν σε θεωρητικές διακηρύξεις και δεν αναγνώριζε έμπρακτα την εθνική ιδιαιτερότητα των Μακεδόνων (γλώσσα, ιδιαίτερες κομματικές οργανώσεις, εθνικές οργανώσεις), σε αντίθεση με το ΚΚΕ που είχε τότε (1952) τη γραμμή της Πέμπτης Ολομέλειας (Ιανουάριος 1949) για την εθνική αυτοδιάθεση και αποκατάσταση του μακεδονικού λαού.

κησης (λαϊκά συμβούλια) και σε άλλες δημόσιες υπηρεσίες - ζούνε δηλαδή το λαοκρατικό καθεστώς, έτσι όπως και ο βουλγαρικός λαός. Υπάρχει και πολιτιστικό - μορφωτική ισοτιμία.

2. Το ΚΚΒ σωστά θέτει τους μελλοντικούς πόθους του μακεδονικού λαού για εθνική και κρατική διαμόρφωση και σωστά τους συνδέει με τον αγώνα εναντίον του ιμπεριαλισμού, υπέρ της ειρήνης και της δημοκρατίας.
3. Το ΚΚΒ σωστά θέτει το καθήκον των Μακεδόνων του Πιρίν και των Μακεδόνων πολιτικών προσφύγων στη Βουλγαρία για τη βοήθεια που πρέπει να παρέχουν στους αγωνιζόμενους αδελφούς τους από τη Μακεδονία του Βαρδάρη και του Αιγαίου.

Δίνει σωστή κατεύθυνση στον αγώνα των Μακεδόνων του Βαρδάρη κατά του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, για την ανατροπή της κλίμακας του Τίτο, για την κατάκτηση μιας ελεύθερης και λαοκρατικής δημοκρατίας της Μακεδονίας.

Δίνει σωστή κατεύθυνση στους Μακεδόνες του Αιγαίου για αγώνα μαζί με τους Έλληνες για τους κοινούς τους πόθους - για «ειρήνη, ανεξαρτησία, ελευθερία και δημοκρατία». Δεν αναφέρει όμως τους μεγάλους εθνικούς πόθους τους, αν και είναι γνωστή η θέση του ΚΚΕ περί της εθνικής ισοτιμίας (αυτονομίας).

4. Στο κομματικό έγγραφο δεν αναφέρεται τίποτα συγκεκριμένο για το αν ο μακεδονικός λαός στη Βουλγαρία έχει πολιτική αυτοδιοίκηση (αυτονομία), εκτός από πολιτιστικό - μορφωτική αυτονομία.

Η μοναδική επίσημη γλώσσα είναι η βουλγαρική και η μακεδονική χρησιμοποιείται μόνο στις προσωπικές σχέσεις. Οι Μακεδόνες στη Βουλγαρία δεν έχουν μαζικές πολιτικές εθνικές οργανώσεις ως συστατικά τμήματα του Πατριωτικού Μετώπου της Βουλγαρίας.

Δεν έχουν ανεξάρτητη μακεδονική κομματική οργάνωση.

Από όσα ειπώθηκαν παραπάνω προκύπτει ότι αυτό που τίθεται ως άμεση επιδίωξη του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος του σλαβομακεδονικού λαού στην Ελλάδα (δηλαδή πολιτική αυτοδιοίκηση στο πλαίσιο της Λαϊκής Δημοκρατίας της Ελλάδας), εκεί (στη Μακεδονία του Πιρίν) δεν φαίνεται να είναι ουσιαστικό. Ας διατυπωθούν με σαφήνεια οι τελικές του επιδιώξεις.

Η γνώμη μας είναι ότι μια λύση του Μακεδονικού ζητήματος

στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας, αντίστοιχη μ' αυτή για την οποία παλεύει το ΚΚΕ, θα αφαιρούσε από τον Τίτο και τον Μιχαήλωφ και τις ελάχιστες δυνατότητες να καπηλευτούν το Μακεδονικό ζήτημα και θα συντελούσε ακόμα περισσότερο στην ενθουσιώδη συμβολή του μακεδονικού λαού στη Βουλγαρία στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού εκεί.

Μια τέτοια λύση του Μακεδονικού ζητήματος στην Μακεδονία του Πιρίν θα αποτελούσε το καλύτερο πρότυπο για τους Μακεδόνες του Βαρδάρη και του Αιγαίου και θα τους προσανατόλιζε πιο θερμά στον αγώνα τους για την απόκτηση των δικαιωμάτων τους.

Η Μακεδονία του Πιρίν -το μοναδικό ελεύθερο τμήμα της Μακεδονίας- πρέπει να είναι μαχητική βάση στον αγώνα για «Ειρήνη - Δημοκρατία - Ανεξαρτησία της Μακεδονίας», για την ένωση ολόκληρου του μακεδονικού λαού.

Γκ. Νεντέλκο
Τάσο Γκούσεφ (Μάκης)

7.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ Το συνέδριο του «ΙΛΙΝΤΕΝ»

Προς το σλαβομακεδονικό λαό της Μακεδονίας του Αιγαίου

Αδελφοί και αδελφές,

Στη ζωή του λαού μας συνέβη ένα ιστορικό γεγονός. Από την 1^η μέχρι την 3^η Απριλίου 1952 πραγματοποιήθηκε το πρώτο συνέδριο της εθνικοαπελευθερωτικής λαοκρατικής οργάνωσής μας «ΙΛΙΝΤΕΝ». Αυτό το λαϊκό μας συνέδριο εξέτασε και επισκόπησε τους μακροχρόνιους απελευθερωτικούς επαναστατικούς αγώνες του λαού μας και καθόρισε τη περαιτέρω μας πορεία.

Στη μακροχρόνια ιστορία του ο μακεδονικός λαός διαμορφώθηκε ως ξεχωριστό έθνος στη μεγάλη οικογένεια των αδελφών σλαβικών λαών και δεκάδες χρόνια παλεύει και συνεχίζει να παλεύει, ασυμβίβαστος και ακαταπόνητος, για να κατακτήσει την ελευθερία του, την οικονομική και πολιτική του ανεξαρτησία, την κοινωνική του απελευθέρωση, για να δημιουργήσει ανεξάρτητο κράτος στη γη των πατέρων του.

Παλλαϊκές ήταν οι αγροτικές επαναστάσεις των Μακεδόνων από τους μακεδονικούς νομούς της Κρέσνας, Ραζλόγκ, Αχρίδας κ.α. το 1878 εναντίον της τουρκικής καταπίεσης και του τουρκικού ζυγού.

Η εθνική εξέγερση του Ίλιντεν το 1903 - αυτή η παλλαϊκή εξέγερση του μακεδονικού λαού, μαζί με τη δημοκρατία στο Κρούσεβο - είναι από τα πιο λαμπερά γεγονότα στην ιστορία του μακεδονικού έθνους. Ο λαός μας δίκαια καμαρώνει γι' αυτά. Αυτός είναι γαλουχημένος με την παράδοσή του και ο αγώνας για την τελική νίκη συνεχίζεται.

Ο μακεδονικός λαός και μετά τον κατακερματισμό της Μακεδο-

νίας το 1912-1913 από τις μοναρχικές κυβερνήσεις στα Βαλκάνια υπό την αρχηγία των ξένων ιμπεριαλιστών, και πρωτ' απ' όλα της Αγγλίας, συνέχισε τους αγώνες του μαζί με τις προοδευτικές δυνάμεις της Σερβίας, Ελλάδας και Βουλγαρίας, οι οποίες πάλευαν για δημοκρατία και σοσιαλισμό στις χώρες αυτές όπου θα λυνόταν και το Μακεδονικό ζήτημα.

Στον αγώνα εναντίον των κατακτητών του Χίτλερ οι Μακεδόνες ξεσηκώθηκαν και μαζί με τους βαλκανικούς λαούς πάλευαν σκληρά για την εκδίωξη των κατακτητών και για την εθνική και κρατική τους αποκατάσταση.

Ο σοβιετικός στρατός, σαρώνοντας τις ορδές του Χίτλερ, απελευθέρωσε τους βαλκανικούς λαούς, αλλά η αγγλική επέμβαση στην Ελλάδα και η προδοσία του Τίτο στη Γιουγκοσλαβία έθεσαν τους Μακεδόνες του Αιγαίου και του Βαρδάρη υπό νέο ζυγό. Μόνο τα αδέρφια μας από το Πιρίν απέκτησαν την ελευθερία τους και τώρα μαζί με το βουλγαρικό λαό οικοδομούν το σοσιαλισμό.

Πατριώτες και πατριώτισσες,

Οι Σλαβομακεδόνες από τη Μακεδονία του Αιγαίου διεξήγαν τα τελευταία χρόνια σημαντικούς αγώνες για τα εθνικά δικαιώματά τους. Την περίοδο 1946-1949, σε αδιάσπαστη ενότητα με τον αδελφικό ελληνικό λαό, πάλευαν ηρωικά στις τάξεις του θρυλικού Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας και έδωσαν τα πάντα στον αγώνα εναντίον των Αμερικάνων ιμπεριαλιστών και των Ελλήνων μοναρχοφασιστών για την ανεξαρτησία της Ελλάδας, για την ειρήνη, για τη Λαϊκή Δημοκρατία, για την εθνική απελευθέρωσή τους.

Εκείνα τα χρόνια ο σλαβομακεδονικός λαός είδε στην πράξη πως η ενότητα με τον ελληνικό λαό είναι πηγή ανεξάντλητης δύναμης και ο κοινός αγώνας εγγύηση για τη νίκη.

Στις απελευθερωμένες από το Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας σλαβομακεδονικές περιοχές οι Σλαβομακεδόνες για πρώτη φορά στην ιστορία τους άρχισαν να θέτουν τα θεμέλια μιας ελεύθερης εθνικής, δημιουργικής ζωής, με πλήρη ασφάλεια και βεβαιότητα για ένα καλύτερο μέλλον. Αλλά αυτό το λαμπερό εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα του σλαβομακεδονικού λαού, όπως και η λαοκρατική εξέγερση στην Ελλάδα, ανακόπηκαν μετά την επέμβαση των Αμερικάνων και των

Αγγλων και μετά την προδοσία του Τίτο ο οποίος μας χτύπησε πισώπλατα.

Η κλίκα του Τίτο ακόμα από το 1943 με τους πράκτορες της, τον Μίτρεφσκυ, τον Γκότσε, τον Κεραμιτζίεφ κ.α.²⁴ και ύστερα με τις προδοτικές της οργανώσεις NOF - NOMS - AFZ²⁵ υπονόμει, δίχαζε και πρόδιε το σλαβομακεδονικό απελευθερωτικό κίνημα και το 1949, με το δόλιο και προδοτικό χτύπημά του, συνέβαλε στη νίκη του μοναρχοφασισμού. Γι' αυτό το λόγο το συνέδριο του «ΙΛΙΝΤΕΝ», εκφράζοντας τη βούληση του σλαβομακεδονικού λαού, με αγανάκτηση στιγμάτισε αυτή τη συμμορία του Τίτο, κατήγγειλε τις εστίες των προδοτικών οργανώσεων του Τίτο και των αντιμακεδονικών οργανώσεων NOF - NOMS - AFZ και δημιούργησε τη νέα εθνικοαπελευθερωτική λαοκρατική σλαβομακεδονική οργάνωση «ΙΛΙΝΤΕΝ».²⁶

Ο σλαβομακεδονικός λαός της Μακεδονίας του Αιγαίου, αφού απομάκρυνε από τις τάξεις του τους πράκτορες του Τίτο και έφραξε το δρόμο της παρέμβασης του Τίτο, συνεχίζει τους μακροχρόνιους αγώνες για την πραγματοποίηση των εθνικών του πόθων και δικαιωμάτων. Αυτός ο λαός συνεχίζει τους αγώνες και εμπνέεται από το λαμπερό παράδειγμα των αρχηγών και ηρώων του - Γκότσε Ντέλτσεφ, Γιάνε Σαντάνσκυ, Λάζο Τουρπόφσκυ, Μίρκε Γκίνβα, Τσβέτα, Σιπέροφ,

24. Οι Πασχάλης Μητρόπουλος, Μιχάλης Κεραμιτζής και Ηλίας Δημάκης (Γκότσε) υποκίνησαν την απόσχιση του τάγματος Φλώρινας-Καστοριάς από τον ΕΛΑΣ τον Οκτώβριο του 1944, με απώτερο σκοπό το τάγμα να ενισχυθεί στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία και να κατέλθει για την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και της Δυτικής Μακεδονίας. Στην διάρκεια του εμφυλίου ο Μητρόπουλος ήταν υπό την επιρροή του ΚΚΕ, αλλά το 1949 θεωρήθηκε από τον Ζαχαριάδη όργανο του Τίτο και του Κολισέφσκυ ώστε η ηγεσία του ΚΚΕ να αποσειεί τις δικές της ευθύνες για την ήττα.

25. Πρόκειται για τις οργανώσεις των Σλαβοφώνων NOF (Λαϊκό Απελευθερωτικό Μέτωπο), NOMS (Λαϊκο-Απελευθερωτική Ένωση Νεολαίας) και AFZ (Αντιφασιστικό Μέτωπο Γυναικών).

26. Σε πλήρη αρμονία με τη θέση του ΚΚΕ και η οργάνωση «Ιλιντεν» αναζήτησε τα αίτια της ήττας του Δημοκρατικού Στρατού στην «προδοσία» του Τίτο και στους «πράκτορές του» στο NOF. Για τις σχέσεις ΚΚΕ και NOF την περίοδο 1946-49 βλ. Σπ. Σφέτας, *Όψεις του Μακεδονικού ζητήματος στον 20ό αιώνα*, Θεσσαλονίκη 2001, σσ.157-203.

αδελφών Πέσο.²⁷

Ο σλαβομακεδονικός λαός διατηρεί το αναφαίρετο δικαίωμά του για πλήρη εθνική αποκατάσταση, για την ένωση με τους αδελφούς του, όταν στην Ελλάδα και στη Γιουγκοσλαβία θα νικήσει η λαϊκή δημοκρατία, σε μια ενιαία και ανεξάρτητη Μακεδονία εντός της οικογένειας των ελευθέρων βαλκανικών λαών και των σλαβικών λαών με επικεφαλής τον ηρωικό ρωσικό λαό-απελευθερωτή.

Η οργάνωση «ΙΛΙΝΤΕΝ», εκφράζοντας τους πόθους του λαού μας και ενώνοντας όλες τις πατριωτικές του δυνάμεις, θα οργανώσει και θα καθοδηγήσει αυτές τις δυνάμεις στον αγώνα εναντίον της αμερικάνικης κατοχής και του φασιστικού καθεστώτος στην Ελλάδα σε αδιάσπαστη συνεργασία με τον ελληνικό λαό.

- Για εθνική ισότητα του μακεδονικού λαού, δηλαδή για την πολιτική του αυτονομία, η οποία σημαίνει εδαφική, διοικητική, οικονομική, κοινωνική, πολιτιστικο-μορφωτική, θρησκευτική αυτοδιοίκηση. Για την ελεύθερη χρήση της μητρικής του γλώσσας.
- Για ειρήνη.
- Για την απελευθέρωση της Ελλάδας από την αγγλοαμερικανική κατοχή.
- Για τη θέσπιση της Λαϊκής Δημοκρατίας στην Ελλάδα.

Αυτή η οργάνωση θα αναπτύξει πολυμέτωπο αγώνα εναντίον του εθνικισμού και της επιβουλής του Τίτο, μαζί με τους δεκάδες χιλιάδες Σλαβομακεδόνες αδελφούς, οι οποίοι γεύονται το πικρό ποτήρι της πολιτικής προσφυγιάς, της ταπείνωσης και των καταδιώξεων στην υπόδουλη από τον Τίτο Μακεδονία του Βαρδάρη.

Θα εμπνεύσει τον λαό μας με βάση τους εθνικοαπελευθερωτικούς λαϊκούς αγώνες, την παράδοσή του και τα διδάγματα από τον κοινό αγώνα με τον ελληνικό λαό.

Θα ενώσει όλα τα σλαβομακεδονικά αδέρφια, που ζουν στον Καναδά, στην Αμερική, στην Αυστραλία, τους αδελφούς και τις αδελφές μας οι οποίοι στενάζουν υπό το ζυγό του φασίστα προδότη Τίτο.

Θα εκλαϊκεύσει και θα αναπτύξει την εθνική μας κουλτούρα, ε-

27. Ο αγώνας των Σλαβομακεδόνων από την ελληνική Μακεδονία θεωρείται ως ενσάρκωση των ιδανικών της ΕΜΕΟ του Ντέλτσεφ και του Σαντάνσκυ.

μπλουτίζοντάς την με νέα στοιχεία από τη σοσιαλιστική κουλτούρα, η οποία αναπτύσσεται στη Σοβιετική Ένωση και στις Λαϊκές Δημοκρατίες. Σήμερα στις Λαϊκές Δημοκρατίες φιλοξενούνται δεκάδες χιλιάδες δικοί μας αδελφοί, αδελφές και παιδιά που συμμετέχουν στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού, διαφωτίζονται πολιτικά, εξελίσσονται και διαμορφώνονται σε ικανότατους και αξιότατους αγωνιστές.

Αδελφοί και αδελφές,

Ο λαός μας, υπό το τυραννικό καθεστώς του μοναρχοφασισμού και της αμερικάνικης κυριαρχίας, απειλείται με φυσική εξολόθρευση. Χιλιάδες αδέρφια μας εξοντώνονται με αργό θάνατο ή σκοτώνονται στα κάτεργα του μοναρχοφασισμού. Δεκάδες χιλιάδες ορφανοί και άλλοι απροστάτευτοι περιπλανούνται και πεθαίνουν από πείνα. Εκατοντάδες χωριά μας είναι κατεστραμμένα. Δεκάδες χιλιάδες Μακεδόνες αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν. Οι αγροτικοί παραγωγικοί συνεταιρισμοί μας καταστράφηκαν. Πρωτοφανής οικονομική λεηλασία και μιζέρια μαστιγώνουν το λαό.

Τα εθνικά μας δικαιώματα καταπνίγηκαν. Και μόνο να πεις ότι είσαι Μακεδόνας, απειλείσαι με εκτέλεση ή τουλάχιστον με τα μπουντρούμια του Ρέντη - Πλαστήρα-Παπάγου. Οι Αμερικάνοι κατακτητές και οι υπηρέτες τους - οι Αθηναίοι μοναρχοφασίστες - συνεχίζουν να σκοτώνουν τα αδέρφια μας στην Κορέα και ετοιμάζουν καινούργιο μακελειό με τον πόλεμο που προπαρασκευάζουν εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης και των Λαϊκών Δημοκρατιών. Η κατάσταση χειροτερεύει. Οι Αμερικάνοι για να παραμείνουν, σκοτώνουν. Αυτοί εκτέλεσαν τον ήρωα του ελληνικού λαού, τον προστάτη των εθνικών μας δικαιωμάτων, τον Νίκο Μπελογιάννη και μαζί με τον φασίστα Παπάγο ετοιμάζουν ακόμα πιο σκληρά δεσμά.

Αλλά ο λαός μας δεν υποτάσσεται. Οι Έλληνες και οι Σλαβομακεδόνες παλεύουν ενωμένοι και ματαιώνουν τα σχέδια της αμερικάνικης κυριαρχίας. Δικό μας καθήκον είναι να ενισχύουμε τον αγώνα τους.

Ο αγώνας μας είναι σκληρός και δύσκολος, αλλά η νίκη θα είναι δική μας:

Επειδή το έργο μας είναι δίκαιο.

Επειδή έχουμε γερή οργάνωση με καθαρό προσανατολισμό ο ο-

ποιός ενώνει όλο το λαό μας.

Επειδή προβαίνουμε σε αποκαλύψεις και παλεύουμε εναντίον των προδοτών οπαδών του Τίτο.

Επειδή έχουμε γερό και πιστό σύμμαχο - τον ηρωικό και αγέρωχο ελληνικό λαό.

Επειδή μαζί μας είναι το ισχυρό παγκόσμιο στρατόπεδο της ειρήνης και της δημοκρατίας.

Ζήτω ο αδούλωτος σλαβομακεδονικός λαός και η εθνικοαπελευθερωτική του οργάνωση - «ΙΛΙΝΤΕΝ»!

Να σφυρηλατείται η μαχητική ενότητα ανάμεσα στον ελληνικό και στον σλαβομακεδονικό λαό στον αγώνα για ειρήνη, δημοκρατία, εθνική ανεξαρτησία!

Ζήτω το παγκόσμιο στρατόπεδο της ειρήνης και της δημοκρατίας με επικεφαλής τη χώρα του σοσιαλισμού και του μεγάλου Στάλιν!

Fond IB-Opis 6-Arhivna Edinica 160.

8.

Επιστολή του Χρ. Καλαϊτζήφ (27 Αυγούστου 1956) προς τους Ντημήταρ Γκάνεφ και Αντών Γιούγκωφ για την αποσαφήνιση της θέσης του ΚΚΒ στο Μακεδονικό ζήτημα και στο πολιτικό μέλλον της Μακεδονίας του Πιρίν, για την ενότητα του μακεδονικού έθνους.²⁸

Ντημήταρ,

Γράφω τις παρακάτω γραμμές για να σκεφτούμε και να υιοθετήσουμε, όποτε χρειαστεί, μια σαφή θέση για ένα περίπλοκο και σύνθετο ζήτημα. Αφού διαβάσεις την επιστολή, θα ήθελα να μιλήσουμε.

Στην επίμονη δραστηριότητα των ηγετών της Γιουγκοσλαβίας να επιβάλουν τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας ως μητέρα που ενώνει όλους τους Μακεδόνες εμείς σιωπούμε. Πρέπει να αναγνωρίσουμε πως αυτή η δραστηριότητά τους δεν είναι άκαρπη. Ένα μέρος των πολιτικών προσφύγων από τη Μακεδονία του Αιγαίου ήδη στρέφει με συμπάθεια το βλέμμα του προς τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας και βλέπει σ' αυτήν δικό του κράτος. Αν και ολίγοι, υπάρχουν φανατικοί σ' αυτό το θέμα και μέσα στη μαθητιώσα νεολαία στην περιοχή του Πιρίν. Απατώνται αυτοί που πιστεύουν πως το βουλγαρικό αίσθημα στη Μακεδονία του Βαρδάρη είναι και τώρα τόσο σταθερό, όπως πριν από 40 χρόνια. Αυτό μπορεί να έχει μοιραίες συνέπειες.

Παρ' όλα αυτά, καταλαβαίνω το νόημα της σιωπής μας στο όνομα μεγάλων σημαντικών ζητημάτων από τα οποία εξαρτώνται τα πάντα.²⁹ Τα γεγονότα όμως αναπόφευκτα, και μάλιστα σύντομα, θα επι-

28. Οι Ντημήταρ Γκάνεφ (1898-1964) και Αντών Γιούγκωφ (1904-1991) ήταν γραμματείς της Κεντρικής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος.

29. Εννοεί προφανώς τη σοβιετο-γιουγκοσλαβική προσέγγιση (1955-56) που

βάλουν να ληφθεί ανοιχτή και σαφή θέση. Οι Γιουγκοσλάβοι ηγέτες, στο όνομα της πολιτικής της φιλίας, αναμένουν τη στιγμή να θέσουν το ζήτημα της τύχης της περιοχής του Πιρίν, η οποία είναι τμήμα του εδάφους της Μακεδονίας και κατά τη γνώμη τους είναι λογικό να ενσωματωθεί στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας. Στο όνομα της περιοχής καλούν τις μακεδονικές μάζες να ενωθούν.

Μου φαίνεται πως εμείς δεν πρέπει να απορούμε τι να κάνουμε όταν τεθεί αυτό το ζήτημα, αλλά να είμαστε έτοιμοι με σαφή θέση και πειστικά επιχειρήματα να αμυνθούμε.

Από τις προσωπικές μου συζητήσεις μου φαίνεται πως διαμορφώνονται δύο απόψεις: 1) θα αφήσουμε ο πληθυσμός να εκφράσει την άποψή του και 2) εάν η Γιουγκοσλαβία σταθεί σε υγιείς σοσιαλιστικές αρχές δε θα μας ενοχλήσει το γεγονός ότι η Μακεδονία θα είναι τμήμα της Γιουγκοσλαβίας.

Σχετικά με την πρώτη άποψη προκύπτουν δυο ερωτήματα: θα ρωτηθεί ο πληθυσμός του Πιρίν αν θέλει να ενσωματωθεί στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας ή θα ρωτηθεί ο μακεδονικός λαός από τα δύο τμήματα πώς θέλει να οργανωθεί; Εάν ισχύσει το πρώτο, δεν υπάρχει αμφιβολία πως ο πληθυσμός του Πιρίν δε θα θελήσει να αποσχιστεί από το βουλγαρικό κράτος. Και αυτό σημαίνει να επισφραγιστεί η υπάρχουσα διανομή της Μακεδονίας από το βαλκανικό πόλεμο μέχρι σήμερα. Η δεύτερη εκδοχή περιλαμβάνει το σοβαρό κίνδυνο το αποτέλεσμα να είναι η συνένωση, παρά τα δεδομένα μειονεκτήματα στην εξέλιξη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Θα έχουμε ένα νέο προσφυγικό κύμα.

Σχετικά με τη δεύτερη άποψη, ότι δηλαδή, αν η Γιουγκοσλαβία σταθεί σε υγιείς σοσιαλιστικές θέσεις, δε θα μας ενοχλήσει το γεγονός ότι όλος ο μακεδονικός λαός θα είναι τμήμα της Γιουγκοσλαβίας, μπορούμε να αναρωτηθούμε: είναι δυνατόν να θεωρηθεί πως βασίζεται σε γερές σοσιαλιστικές θέσεις η επιδίωξη να θεμελιώνεται το μακεδονικό έθνος με σοβαρές διαστρεβλώσεις της μακεδονικής ιστορίας; Να σχηματίζεται μια γλώσσα η οποία διαφέρει πολύ από τη λαϊκή και την οποία η πλειοψηφία του λαού δεν αποδέχεται, επειδή δεν τη νιώθει ως

εξανάγκασε τη Βουλγαρία να σταματήσει την αντιγιουγκοσλαβική εκστρατεία και στην απογραφή του πληθυσμού το 1956 να καταγράψει «Μακεδόνες».

δική του, και μπορεί να θεωρηθεί πως βασίζεται σε γερές σοσιαλιστικές θέσεις η διαπαιδαγώγηση με μακεδονικό πατριωτισμό η οποία έχει ως βάση δυσπιστία και εμπάθεια προς το βουλγαρικό λαό;

Μου φαίνεται πως η σύνθεση των αντιπαραθέσεων αυτών βρίσκεται στις εξής τοποθετήσεις:

Το απελευθερωτικό κίνημα του μακεδονικού λαού, ακόμα από την Τουρκοκρατία, είναι στενά συνδεδεμένο με τη βουλγαρική προοδευτική κοινότητα. Για τον πληθυσμό του Πιρίν και τους πολυάριθμους πολιτικούς πρόσφυγες αυτό ισχύει και μετά από το βαλκανικό πόλεμο, μέχρι σήμερα. Να υψώνεται σινικό τείχος μεταξύ τους στο όνομα του μακεδονικού πατριωτισμού, όπως θέλουν οι Γιουγκοσλάβοι, είναι αδύνατον. Τέτοια ακατάλυτη σχέση έχει ο πληθυσμός της Μακεδονίας του Βαρδάρη και με τη γιουγκοσλαβική προοδευτική κοινότητα. Ωπως έχουν τα πράγματα, η μακεδονική ενότητα είναι αδύνατη χωρίς ενότητα υπό κάποια μορφή ανάμεσα στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και την Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

Για την πραγματοποίηση αυτής της ενότητας χρειάζεται κοινή θέση στο Μακεδονικό ζήτημα. Και αυτή η κοινή θέση είναι δυνατή με βάση το μακεδονικό έθνος και κράτος, χωρίς καμιά διαστρέβλωση της ιστορικής εξέλιξης και της γλώσσας.³⁰

Δεύτερον - να αφήσουμε το μακεδονικό έθνος στη φυσική του εξέλιξη, χωρίς να ασκήσουμε καμιά βία.

Σόφια, 27.8.1956 (Χρ. Καλαϊτζήφ)

Fond 1B, Opis 7, Arhivna Edinica 1773.

30. Ο Καλαϊτζήφ θέτει όρους για την ένωση του βουλγαρικού τμήματος της Μακεδονίας με τη γιουγκοσλαβική Μακεδονία, 1) την παύση της θεμελίωσης του «μακεδονικού έθνους» σε αντιβουλγαρική βάση, 2) μια συμμαχία μεταξύ Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας.

9.

Μελέτη του Νάιντεν Νικόλωφ (23 Νοεμβρίου 1957). «Υπάρχει σήμερα Μακεδονικό ζήτημα;»

Μέχρι το βαλκανικό πόλεμο του 1912-1913, όταν η Θράκη και η Μακεδονία αποτελούσαν τμήματα της ευρωπαϊκής Τουρκίας, οι περιοχές αυτές, κατοικούμενες κυρίως από Βούλγαρους, ανήκαν στη βουλγαρική Εξαρχία, όχι μόνο θρησκευτικά αλλά και εκπαιδευτικά. Την εκπαίδευση εκεί ανέλαβε η βουλγαρική Εξαρχία η οποία είχε στη δικαιοδοσία της τότε πάνω από 1.300 σχολεία, 4 γυμνάσια –στο Μοναστήρι, στη Θεσσαλονίκη, στις Σέρρες και στην Αδριανούπολη– και μια Παιδαγωγική Σχολή στα Σκόπια. Σ' αυτά τα σχολεία οι Βουλγαρόπαιδες μάθαιναν τη βουλγαρική γλώσσα, ενώ στην Παιδαγωγική Σχολή των Σκοπίων εκπαιδευόνταν Βούλγαροι δάσκαλοι για τα εξαρχικά σχολεία.

Στη Μακεδονία ο βουλγαρικός πληθυσμός ήταν πλειοψηφία και ο αγώνας του για απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό καθοδηγούνταν από τις δικές του επαναστατικές οργανώσεις, με επικεφαλής τους θρυλικούς βοεβόδες Γκότσε Ντέλτσεφ, Γιάνε Σαντάνσκυ, Ντάμε Γκρούεφ, Τσερνοπέεφ και πολλούς άλλους Βούλγαρους.

Αυτή η πραγματικότητα της εθνικής σύνθεσης του πληθυσμού στη Μακεδονία βρήκε αντανάκλαση και στο παράρτημα της συνθήκης της 29^{ης} Φεβρουαρίου 1912 μεταξύ Βουλγαρίας και Σερβίας. Σ' αυτό το παράρτημα το μεγαλύτερο τμήμα της Μακεδονίας υπό την επωνυμία «αναμφισβήτητη ζώνη» αναγνωρίζεται ως βουλγαρικό. Μόνο το βορειοδυτικό τμήμα της Μακεδονίας με κέντρο τα Σκόπια εντάσσεται στη λεγόμενη «αμφισβητούμενη ζώνη», την οποία οι τότε σερβικές αρχές δεν αναγνώριζαν ως αναμφισβήτητα βουλγαρική και, αν δεν υπήρχε ο λεγόμενος Δεύτερος Βαλκανικός Πόλεμος, στον οποίο η Βουλγαρία συντρίφτηκε, η Μακεδονία, χωρίς την περιοχή των Σκοπί-

ων, σύμφωνα με τη συνθήκη, θα έπρεπε να ενσωματωθεί στη Βουλγαρία.

Σύμφωνα με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (1913), η δυτική Μακεδονία, η λεγόμενη Μακεδονία του Βαρδάρη και τώρα Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, ενσωματώθηκε στη Σερβία και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο εντάχθηκε στη Γιουγκοσλαβία ως τμήμα της Σερβίας.

Σύμφωνα με την απόφαση της γιουγκοσλαβικής συνέλευσης στην πόλη Γιάϊτσε (Βοσνία) το 1943, που εγκρίθηκε από τη μακεδονική εθνοσυνέλευση στο μοναστήρι Πτσιν στις 2.8.1944³¹, η δυτική Μακεδονία αποτέλεσε ως Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας τμήμα της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Αυτό το γεγονός είχε ως αποτέλεσμα η Μακεδονία να αρχίσει να ζει τη δική της εθνική, πολιτιστική και εκπαιδευτική ζωή.

Ενώ από το 1912 μέχρι και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στη δυτική Μακεδονία υπήρχαν μόνο σερβικά σχολεία και επίσημη γλώσσα ήταν μόνο η σερβική, στην Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας επιβλήθηκε ως επίσημη γλώσσα το μακεδονικό λαϊκό ιδίωμα. Αυτή τη γλώσσα τώρα μαθαίνουν τα παιδιά του μακεδονικού λαού και σ' αυτή τη γλώσσα γράφονται όλα τα βιβλία, οι εφημερίδες, τα περιοδικά κτλ., που εκδίδονται στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας. Αν και αυτή η γλώσσα είναι νέα και ατελώς διαμορφωμένη, έχει ως βάση τα λαϊκά ιδιώματα και φυσικά θα εξελιχτεί και θα επιβληθεί ως λόγια γλώσσα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και κανείς δεν έχει το δικαίωμα να της αμφισβητήσει αυτή την ιδιότητα. Όπως κάθε νέα γλώσσα και αυτή έχει κάποιες ατέλειες, αλλά με τη χρήση της ως προφορικής και γραπτής θα εξελιχτεί και θα τελειοποιηθεί, όπως όλες οι υπάρχουσες γλώσσες, και θα γίνει αποδεκτή από το λαό στο πλαίσιο του νέου κράτους της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας ως τμήματος της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Φυσικά αυτή η γλώσσα θα αντικαταστήσει τη σερβική γλώσσα

31. Πρόκειται για το μοναστήρι Πρόχορ Πτσίνσκι όπου στις 2 Αυγούστου 1944 «η Αντιφασιστική Συνέλευση Λαϊκής Απελευθέρωσης της Μακεδονίας» ανακήρυξε τη «Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας». Το μοναστήρι σήμερα ανήκει στη Σερβία. Για το ζήτημα αυτό βλ. Σπ. Σφέτας, *Η διαμόρφωση της σλαβομακεδονικής ταυτότητας*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 177-179.

στην οποία διδάσκονταν τα παιδιά του μακεδονικού λαού από το 1912 μέχρι το 1944, αλλά και τη βουλγαρική γλώσσα στην οποία διδάσκονταν τα παιδιά του μακεδονικού λαού από την ίδρυση της Βουλγαρικής εξουσίας (1871) μέχρι το 1912.

Με βάση τη νέα μακεδονική λόγια γλώσσα, δημιουργείται μια νέα μακεδονική εθνική κουλτούρα. Εφόσον αυτή η γλώσσα χρησιμοποιείται τα λαϊκά ιδιώματα και τις διαλέκτους τους, θα αντλεί χυμούς από το θησαυροφυλάκιο της πλούσιας λαογραφίας και είναι βέβαιο ότι θα εξελιχθεί και θα εμπλουτιστεί.

* * *

Ενώ η δυτική Μακεδονία το 1912 καταλήφθηκε και ύστερα ενσωματώθηκε στη Σερβία, η νότια Μακεδονία ενσωματώθηκε στην Ελλάδα και το υπόλοιπο τμήμα του μακεδονικού εδάφους παρέμεινε στα όρια της Βουλγαρίας. Στη Βουλγαρία παρέμειναν οι περιοχές του Ραζλόγκ, του Νευροκοπίου (Γκότσε Ντέλτσεφ - ανατολικά από το Πίριν), του Μπλαγκόεφγκραντ, του Μελένικου, του Πετριτίου, κατά μήκος του ποταμού Στρυμόνα.

Από το 1912 αυτές οι περιοχές είναι τμήμα της Βουλγαρίας. Ούτε για μια στιγμή δεν έχουν πάψει να ανήκουν στη Βουλγαρία από την υπογραφή της συνθήκης του Λονδίνου στις 15.05.1913 και της συνθήκης του Βουκουρεστίου τον Αύγουστο του 1913 και μέχρι στιγμής δεν έχουν ενταχθεί στα όρια άλλου κράτους. Η βουλγαρική συνείδηση του πληθυσμού σ' αυτές τις περιοχές από τότε δεν τέθηκε σε δοκιμασία και ακόμα από το δεύτερο ήμισυ του 1912 αυτές οι περιοχές όχι μόνο εθνικά, αλλά και εδαφικά αποτελούν αδιάσπαστο κομμάτι της Βουλγαρίας.

Ήδη τις πρώτες εβδομάδες του βαλκανικού πολέμου το 1912 αυτές οι περιοχές απελευθερώθηκαν από την τουρκική κυριαρχία και συμπεριλήφθησαν στα όρια της Βουλγαρίας. Για την ελευθερία αυτή είχαν αγωνιστεί ασταμάτητα από τη συνθήκη του Βερολίνου. Σ' αυτόν τον αγώνα η ιστορία κατέγραψε δύο μεγάλες εξεγέρσεις - της Κρέσνας (1878) και του Ίλιντεν (1903). Και οι δυο εξεγέρσεις είχαν ως σκοπό να απελευθερωθούν οι Βούλγαροι από τον τουρκικό ζυγό και να συνενωθούν με τη Βουλγαρία.

Από το 1912 μέχρι σήμερα -πάνω από 45 χρόνια- ο πληθυσμός

στις περιοχές του Ραζλόγκ, Γκότσε Ντέλτσεφ, Πετρισίου, Μελένικου και Μπλαγκόεφγκραντ ζει ελεύθερα στα όρια της Βουλγαρίας και μέχρι τώρα δεν έχει παρατηρηθεί ούτε μια στιγμή εθνικής δυσαρέσκειας. Η χαρά του για την αποκτημένη εθνική ελευθερία δεν επισκιάστηκε από κανένα βίαιο γεγονός που θα έθιγε το εθνικό του αίσθημα.

Αυτός ο πληθυσμός και πριν από την απελευθέρωσή του ήταν βουλγαρικός, με διαμορφωμένη βουλγαρική συνείδηση και στις δυο αποτυχημένες εξεγέρσεις –Κρέσνας και του Ίλιντεν– αγωνίστηκε για τη συνένωση της πατρικής του γης με τη Βουλγαρία. Οι πρόσφυγες απ' αυτές τις περιοχές, μετά από τις δύο εξεγέρσεις, κατέφυγαν στη Βουλγαρία και αυτό είναι αναμφισβήτητη απόδειξη της εθνικής συνείδησης του πληθυσμού αυτών των περιοχών.

* * *

Η ιστορική μοίρα της δυτικής Μακεδονίας είναι διαφορετική από τη μοίρα των περιοχών του Ραζλόγκ, Γκότσε Ντέλτσεφ, Μπλαγκόεφγκραντ, Μελένικου και Πετρισίου. Όπως ανέφερα πιο πάνω, όχι μόνο η «αμφισβητούμενη ζώνη» της δυτικής Μακεδονίας, αλλά και η «αναμφισβήτητη ζώνη», σύμφωνα με τη συνθήκη του Βελιγραδίου το 1912, σύμφωνα με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου το 1913, έγιναν τμήματα της Σερβίας. Ο πληθυσμός αυτής της περιοχής πέρασε μια μακρά περίοδο μη αναγνώρισης του εθνικού του αυτοπροσδιορισμού. Από το 1912 μέχρι το 1944 τού απαγορευόταν να διαβάζει και να γράφει στη μητρική του γλώσσα. Καταδιωκόταν για εθνικούς λόγους και δεν μπορούσε ελεύθερα να δηλώνει τη βουλγαρική του καταγωγή. Ήταν υποχρεωμένος να διδάσκεται τα μαθήματα στη σερβική γλώσσα. Στα σχολεία που άνοιξαν μετά το 1912 σ' εκείνη την περιοχή η διδασκαλία γινόταν μόνο στα σερβικά, απαγορευόταν κάθε ελεύθερη εκδήλωση της βουλγαρικής εθνικότητας, καταδιώκονταν όσοι εισήγαν και διάβαζαν βουλγαρικά βιβλία. Λόγω αυτής της εθνικής καταπίεσης και της πλήρους απαγόρευσης στον πληθυσμό της δυτικής Μακεδονίας να δηλώνει τη βουλγαρική του εθνικότητα, ο τοπικός πληθυσμός ασπάστηκε ως αμυντικό μέσο μια νέα εθνότητα, ανύπαρκτη στο παρελθόν – τη μακεδονική εθνικότητα. Έτσι, δημιουργήθηκε ένα νέο έθνος το οποίο στη συνέχεια αναγνωρίστηκε ως Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, συστατικό τμήμα της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας

της Γιουγκοσλαβίας. Αυτή η εθνική εξέλιξη του βουλγαρικού πληθυσμού στη δυτική Μακεδονία ήταν αμυντικό μέσο απέναντι στο μεγαλοσερβικό σοβινισμό, οι φορείς του οποίου προσπαθούσαν να απεθνοποιήσουν και με τη βία να εκσερβίσουν το βουλγαρικό πληθυσμό στη δυτική Μακεδονία.

Για το μακεδονικό έθνος έχουμε μαρτυρίες μετά το 1912, όταν η Μακεδονία ενσωματώθηκε στη Σερβία. Αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι μόλις μετά το 1912 ή μάλλον το 1920 υπάρχουν αναφορές για μακεδονικό έθνος στη δυτική Μακεδονία, άρα αυτή η εθνική αλλαγή στη δυτική Μακεδονία έγινε την περίοδο 1912-1944.³²

Τα τριάντα χρόνια πλήρους απαγόρευσης στο βουλγαρικό πληθυσμό της δυτικής Μακεδονίας να διδάσκεται στη δική του μητρική γλώσσα και να δηλώνει τη βουλγαρική του εθνικότητα επέβαλαν στον ίδιο τον πληθυσμό τη νέα εθνική ονομασία, που έγινε αποδεκτή από τις σερβικές αρχές με την ελπίδα πως αυτή η εξέλιξη θα διευκολύνει την πολιτική της απεθνοποίησης απέναντι στον πληθυσμό στα νέα κατακτημένα εδάφη.

Ανεξάρτητα απ' αυτό, η μακεδονική εθνική συνείδηση διαμορφώθηκε όχι σαν αποτέλεσμα μιας φυσικής εξέλιξης, αλλά εξαιτίας εθνικής καταπίεσης με σκοπό την απεθνοποίηση. Η λύση του εθνικού προβλή-

32. Πρόκειται για μια υπεραπλουστευμένη προσέγγιση του ζητήματος της δημιουργίας του «σλαβομακεδονικού έθνους». Αργότερα η βουλγαρική πλευρά θα κάνει λόγο για συνωμοσία «Σέρβων εθνικιστών και Κομμουνιστικής Διεθνούς». Μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο ο σλαβικός πληθυσμός στη σερβική Μακεδονία αποτελούνταν από άτομα με βουλγαρική ή ρευστή εθνική συνείδηση, αλλά και από Σερβομάνους. Γνωρίζουμε ότι η ΕΜΕΟ είχε δώσει εντολή στον πληθυσμό να χρησιμοποιεί το γεωγραφικό όρο «Μακεδόνες» ως ένδειξη αυτοχθονισμού αντί του εθνικού προσδιορισμού «Βούλγαροι», για να μη εκτίθεται στις διώξεις των σερβικών αρχών. Για τους Βούλγαρους κομιτατζήδες η πολιτική ετικέτα «Μακεδών» ήταν απόλυτα συμβιβάσιμη με την εθνική ταυτότητα «Βούλγαρος». Οι Σέρβοι ασκούσαν μια πολύπλευρη πολιτική εκσερβισμού και δεν αναγνώριζαν καμιά εθνική ιδιαιτερότητα των «Σλαβομακεδόνων». Ότι η συνείδηση του πληθυσμού μεταβλήθηκε αμέσως από βουλγαρική σε «μακεδονική» λόγω της σερβικής κυριαρχίας, χωρίς να επενεργήσουν άλλοι παράγοντες, είναι μια υπεραπλούστευση. Στη μετάλλαξη αυτή καθοριστικό ρόλο έπαιξαν η Κομμουνιστική Διεθνής, η πολιτική του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας, ο αναλοκλήρωτος εκσερβισμός, η χρεοκοπία της βουλγαρικής διοίκησης κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και η έκβαση του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου.

ματος στη Γιουγκοσλαβία, η οποία δόθηκε από τη γιουγκοσλαβική συνέλευση στην πόλη Γιάϊτσε το 1943, όταν αναγνωρίστηκε η νέα μακεδονική εθνικότητα του πληθυσμού που ζει στη σημερινή Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, είναι αναμφισβήτητα ένα αποφασιστικό βήμα προς τη λύση του Μακεδονικού ζητήματος το οποίο δηλητηρίαζε τις αδελφικές σχέσεις μεταξύ Βουλγαρίας και Σερβίας.

Η ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας ως τμήματος της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας έδωσε μια λύση, η οποία απομακρύνει ένα από τα εμπόδια για την αποκατάσταση σχέσεων καλής γειτονίας μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

* * *

Από όσα ειπώθηκαν ως εδώ γίνεται σαφές πως σήμερα το Μακεδονικό ζήτημα δεν είναι τόσο οξύ ώστε να χρειάζεται να γίνονται συζητήσεις και να αναζητούνται κατάλληλες λύσεις. Η επάνοδος αυτού του ζητήματος στη διεθνή πολιτική των Βαλκανίων δεν δικαιολογείται πια και, εφόσον θα γινόταν, θα δηλητηρίαζε ξανά τις σχέσεις γειτονίας μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Ο σημερινός πραγματικός εδαφικός διαχωρισμός μεταξύ Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας αντιστοιχεί πλήρως στην εθνική συνείδηση των πληθυσμών στα όρια των δύο χωρών.

Στο όνομα των αδελφικών σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, η εθνική πραγματικότητα που δημιουργήθηκε πρέπει να αναγνωριστεί ως βάση για την οικοδόμηση γερών αδελφικών σχέσεων μεταξύ των δυο σοσιαλιστικών χωρών, οι οποίες αντιλαμβάνονται λενινιστικά τη λύση του εθνικού ζητήματος και πρόκειται να συνεργαστούν στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού, ανενόχλητες από παλιές εθνικιστικές έριδες.

Όσον αφορά στους Βούλγαρους στα όρια της Ελλάδας, εξαρτάται από τον καθένα πως θα αυτοπροσδιοριστεί ελεύθερα στη νότια Μακεδονία η οποία βρίσκεται στο πλαίσιο της Ελλάδας. Εκεί οι Βούλγαροι αποτελούν μειονότητα ανάμεσα στον ελληνικό πληθυσμό και

πρέπει να τους αναγνωριστούν και να διασφαλιστούν τα εθνικά δικαιώματα ως μειονότητα στα όρια της Ελλάδας. Πρέπει να βοηθηθούν ανάλογα με την εθνική τους συνείδηση, να αποκτήσουν ελευθερία, να φοιτούν είτε σε βουλγαρικά είτε σε μακεδονικά σχολεία, να χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα και να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα τα οποία απολαμβάνουν οι μειονότητες στις δημοκρατικές χώρες.

Fond 1 B, Opis 7, Arhivna Edinica 1781

10.

Σχέδιο απόφασης του Πολιτικού Γραφείου για το Μακεδονικό ζήτημα που συντάχθηκε από τους Ε. Στάικωφ και Ντ. Γκάνεφ (29 Απριλίου 1958). (Δεν εγκρίθηκε)

1. Το ΚΚΒ ασκεί συνεπή πολιτική προσέγγισης και συνεννόησης με την Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Τα τελευταία χρόνια έχουμε ορισμένες επιτυχίες στον τομέα της οικονομικής, πολιτιστικής και πολιτικής συνεργασίας με την Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Ειλικρινά αγωνιζόμαστε για την περαιτέρω μας προσέγγιση και συνεργασία με βάση τις σοβιετο-γιουγκοσλαβικές δηλώσεις του Βελιγραδίου και της Μόσχας³³ και σύμφωνα με τη δήλωση των αντιπροσώπων του ΚΚΒ και της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας το 1956.

Δεν μπορούμε να μην υπογραμμίσουμε όμως πως μερικές κινήσεις της γιουγκοσλαβικής πλευράς δεν βοηθάνε στη περαιτέρω προσέγγιση μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Οι γιουγκοσλάβοι ηγέτες προσπαθούν να παρεμβαίνουν και στα εσωτερικά μας, στη ζωή της χώρας μας και του κόμματός μας. Αυτό δεν συμβάλλει στη δημιουργία μιας πραγματικής ατμόσφαιρας ισοτιμίας, εμπιστοσύνης και φιλίας· αυτό εμποδίζει την περαιτέρω προσέγγιση μεταξύ Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας ως γειτονικών, σλαβικών και σοσιαλιστικών χωρών. Την προσέγγισή μας εμποδίζουν και η εθνικιστική αντίληψη των ηγετών της Γιουγκοσλαβίας για το Μακεδονικό ζήτημα, αλλά και η αντιβουλγαρική

33. Πρόκειται για τη Διακήρυξη του Βελιγραδίου και της Μόσχας κατά την επίσκεψη του Χρυστσώφ στο Βελιγράδι (1955) και του Τίτο στη Μόσχα (1956). Η Σοβιετική Ένωση αναγνώρισε το γιουγκοσλαβικό δρόμο προς το σοσιαλισμό.

εκστρατεία η οποία διεξάγεται στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας εναντίον του ΚΚΒ, της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και εναντίον όσων σχετίζονται με τη Βουλγαρία.

2. Μετά τη νίκη της λαϊκοδημοκρατικής επανάστασης στη Γιουγκοσλαβία ιδρύθηκε η Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας ως συστατικό τμήμα της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Εμείς το αποδεχτήκαμε ως θετικό γεγονός. Το Μακεδονικό ζήτημα όμως και μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο δεν βρήκε την οριστική του λύση. Οι γιουγκοσλάβοι ηγέτες και ειδικά αυτοί της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας ιδιοποιήθηκαν το δικαίωμα να λύσουν το Μακεδονικό ζήτημα μόνοι τους, ως δικό τους εσωτερικό θέμα, αν και τα υπόλοιπα τμήματα της Μακεδονίας βρίσκονται στα όρια άλλων δυο βαλκανικών χωρών - της Βουλγαρίας και της Ελλάδας. Για το λόγο αυτό, επίσημα και ανεπίσημα, θέτουν το θέμα της συνένωσης της περιοχής του Πιρίν με τη Γιουγκοσλαβία.

Η διαμόρφωση της εθνικής συνείδησης στη Μακεδονία του Βαρδάρη πραγματοποιείται από τους ηγέτες του Βελιγραδίου και των Σκοπίων σε κλίμα έχθρας και εμπάθειας προς το βουλγαρικό λαό, σε αντιπαράθεση με τη Σοσιαλιστική Βουλγαρία. Όποιος πει καλά λόγια για τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και για το βουλγαρικό λαό καταδιώκεται, ενώ οι Μακεδόνες, οι οποίοι έχουν βουλγαρική εθνική συνείδηση, υποβάλλονται σε κάθε μορφή βίας.

Γι' αυτό το σκοπό οι εν λόγω ηγέτες καταφεύγουν σε χοντροειδή ψέματα και συκοφαντίες, στη διαστρέβλωση της ιστορίας, αρνούνται εντελώς την κοινή οικονομική και πολιτιστική ζωή των Βουλγάρων και των Μακεδόνων στο παρελθόν, τους κοινούς τους επαναστατικούς αγώνες για εθνική και κοινωνική ελευθερία. Οι κατακτητικές επιδιώξεις της βουλγαρικής μοναρχίας και οι εγκληματικές ενέργειες των φασιστών αποδίδονται σ' ολόκληρο το βουλγαρικό λαό και με τέτοιο εθνικιστικό πνεύμα διαπαιδαγωγούνται η νέα γενιά και ο πληθυσμός στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας. Όλες αυτές οι εθνικιστικές τάσεις και ενέργειες, οι οποίες αντίκεινται στη λενινιστική αντίληψη για τη λύση του εθνικού ζητήματος, προφανώς δεν συμβάλλουν στην οικοδόμηση

αληθινών φιλικών σχέσεων και εμπιστοσύνης μεταξύ των δυο χωρών, αλλά και στη σωστή λύση του Μακεδονικού ζητήματος.

3. Το Πολιτικό Γραφείο θεωρεί πως με κανέναν τρόπο δεν μπορεί να γίνει λόγος για απόσπαση της περιοχής του Πιρίν από τη Βουλγαρία και για συνένωσή της με τη Γιουγκοσλαβία. Ιστορικό γεγονός είναι πως ο πληθυσμός αυτής της περιοχής είναι βουλγαρικός, όπως λέει ο Γκεώργκυ Δημητρόφ στο Πέμπτο Συνέδριο του κόμματος: «...εξ αμνημονεύτων χρόνων αισθάνεται δεμένος οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά με το βουλγαρικό λαό και δε θέλει να αποσχιστεί απ' αυτόν». Η πλειοψηφία αυτού του πληθυσμού δεν μπορεί να φανταστεί τη ζωή του χωριστά από τη Βουλγαρία. Γι' αυτό κάθε ανακίνηση ζητήματος απόσπασης της περιοχής του Πιρίν από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας προκαλεί στον πληθυσμό αυτό ανησυχία και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως απάτη και προδοσία και να τιμωρείται με όλη τη σκληρότητα του νόμου.

Η γλώσσα την οποία μιλάει ο πληθυσμός της περιοχής του Πιρίν είναι η γλώσσα την οποία μιλούσαν οι πρόγονοί του, αυτή είναι η βουλγαρική γλώσσα με μερικές ιδιαιτερότητες της μακεδονικής διαλέκτου. Γι' αυτό ο πληθυσμός δε θέλει να μάθει την τεχνητά χαλκευμένη, έντονα εκσερβισμένη μακεδονική λόγια γλώσσα, η οποία του είναι εντελώς ξένη και ακατανόητη. Το ζήτημα μιας ιδιαίτερης λόγιας μακεδονικής γλώσσας είναι ένα ζήτημα το οποίο μπορεί φιλικά να συζητείται και να εξετάζεται. Για βάση μιας τέτοιας γλώσσας πρέπει να ληφθεί η ομιλούμενη λαϊκή μακεδονική γλώσσα, χωρίς να αγνοούνται και τα ιδιώματα στη Μακεδονία του Πιρίν και του Αιγαίου.

4. Πιστεύουμε πως χρειάζεται να αποκατασταθούν οι πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, αλλά με βάση την ισοτιμία, την αποκήρυξη κάθε είδους εθνικιστικών επιδιώξεων και ειδικά των αντιβουλγαρικών αισθημάτων τα οποία καλλιεργούνται τεχνητά στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας. Λανθασμένη και επιβλαβής είναι η γραμμή της άρνησης ή της υποτίμησης της ιστορικής, εθνικής, γλωσσικής και πολιτιστικής κοινότητας μεταξύ

Βουλγάρων και Μακεδόνων στο παρελθόν. Η αναγνώριση της βουλγαρικής εθνικής συνείδησης των Μακεδόνων στο παρελθόν δεν είναι άρνηση του υπό διαμόρφωση μακεδονικού έθνους. Στις σημερινές συνθήκες, ενώ στη Βουλγαρία και στη Γιουγκοσλαβία έχει θεσπιστεί σοσιαλιστικό κοινωνικό καθεστώς, η διαμόρφωση μακεδονικής εθνικής συνείδησης πρέπει να εξελίσσεται με φυσικούς ρυθμούς και σε καμία περίπτωση να μην τίθεται σε αντιβουλγαρική βάση.

5. Είναι απαραίτητο να οργανωθεί καλύτερα και πολύπλευρα να ενισχυθεί η κομματική, πολιτική, διαφωτιστική και πολιτιστικομορφωτική δραστηριότητα ανάμεσα στον πληθυσμό της περιοχής του Μπλαγκόεφγκραντ για σωστή λενινιστική διαφώτιση στο Μακεδονικό ζήτημα, για ακόμα μεγαλύτερη συσπείρωση του πληθυσμού γύρω από την πολιτική του ΚΚΒ, για την περαιτέρω οικοδόμηση της σοσιαλιστικής μας πατρίδας, για τη συνεχή βελτίωση της οικονομικής του κατάστασης και την πολιτιστική του άνοδο. Πρέπει να διαφωτίζονται το ιστορικό παρελθόν, τα κοινά οικονομικά και εθνικά συμφέροντα, οι κοινοί επαναστατικοί αγώνες για εθνική και κοινωνική απελευθέρωση των Βουλγάρων και των Μακεδόνων. Γι' αυτό το λόγο είναι απαραίτητο να οργανωθούν και να ενισχυθούν η προπαγάνδα με διαλέξεις, η πολιτιστική διαπαιδαγώγηση και ο καλλιτεχνικός ερασιτεχνισμός του πληθυσμού της περιοχής του Πιρίν. Ιδιαίτερη προσοχή να δοθεί από την πλευρά των κομματικών οργανώσεων και των συλλόγων της Λαϊκής Ένωσης της Νεολαίας του Δημητρώφ στην ενεργό δράση και στη σωστή σοσιαλιστική διαπαιδαγώγηση της νεολαίας στην περιοχή του Πιρίν.
6. Πρέπει να δοθεί μεγάλη προσοχή στο ζήτημα της στάσης μας έναντι των Μακεδόνων πολιτικών προσφύγων που βρίσκονται σε διάφορα μέρη του κόσμου. Μεγάλο τμήμα των ανθρώπων αυτών αναζητούν επαφή μαζί μας, αλλά εμείς τους έχουμε εγκαταλείψει. Δεν πρέπει να διακόψουμε μια ζωντανή σχέση που δημιουργήθηκε ιστορικά και υφίσταται. Το Πολιτικό Γραφείο συνιστά στη σλαβική επιτροπή και στην επιτροπή φιλίας και πολιτιστικών σχέσεων με το εξωτερικό να αναπτύξουν μεγαλύτερη δραστηριότητα σ' αυτό το θέμα. Πρέπει να διαφωτίζουμε αυτούς τους ανθρώπους

για όσα γίνονται στη Βουλγαρία και στην περιοχή του Πιρίν, στέλνοντας περισσότερα βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, ταινίες, δίσκους και άλλο υλικό, τυπογραφικά στοιχεία και όλα τα υπόλοιπα τα οποία θα τους βοηθούσαν να μάθουν την αλήθεια για τη χώρα μας. Τα αντίτυπα της εφημερίδας « Πιρίνσκο Ντέλο» να αυξηθούν κατά 5000 τεύχη και να στέλνονται δωρεάν στους Μακεδόνες πρόσφυγες στις άλλες χώρες.

Επίσης, να εξεταστεί και να λυθεί το ζήτημα των Μακεδόνων πολιτικών μεταναστών και προσφύγων από τη Μακεδονία του Αιγαίου, οι οποίοι βρίσκονται σ' άλλες σοσιαλιστικές χώρες, αλλά επίμονα θέλουν να επιστρέψουν στη Βουλγαρία. Είναι απαραίτητο να ερευνηθεί το θέμα και να παρθούν μέτρα για να επιταχυνθεί και να διευκολυνθεί ο ερχομός τους στη Βουλγαρία καθώς και η εγκατάστασή τους σε κατοικίες και η εξεύρεση εργασίας.

7. Το Πολιτικό Γραφείο συνιστά στην κρατική επιτροπή πολεοδομίας και στα άλλα κρατικά όργανα τα οποία σχετίζονται με την πολεοδομία να εξετάσουν πολύ προσεκτικά την πρόταση της περιφερειακής επιτροπής του κόμματος και του περιφερειακού δημοτικού συμβουλίου του Μπλαγκόεφγκραντ, στο πλαίσιο των ετήσιων σχεδίων, να προβλεφτούν κάποια οικονομικά μέτρα στην περιοχή. Να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην οικοδόμηση βιομηχανικών επιχειρήσεων και στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής του Πιρίν.

11.

Πρωτόκολλο συνεδρίασης του Πολιτικού Γραφείου για τον εορτασμό της εξέγερσης της Κρέσνας³⁴ και για την αποκάλυψη της αντιβουλγαρικής εκστρατείας στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας (15 Οκτωβρίου 1958).

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ «Α» Νο 250
του Πολιτικού γραφείου της ΚΕ του ΚΚΒ

Παρευρίσκονται οι σύντροφοι: Μπογιάν Μπουλγκαράνωφ, Ντημήταρ Γκάνεφ, Ράϊκο Νταμιγιάνωφ, Τόντωρ Ζίβκωφ, Ιβάν Μιχάηλωφ, Έντσο Στάϊκωφ, Μπορίς Τάσκωφ, Γεώργκυ Τσανκώφ, Αντών Γιούγκωφ, Ντημήταρ Ντήμωφ, Μλαντέν Στογιάνωφ, Τοντώρ Πράχωφ, Στάνκο Τόντορωφ και Μίτκο Γρηγόρωφ

Παρευρίσκεται και ο σύντροφος Μπορίς Βαπτσάρωφ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ:

Εγκρίνονται οι θέσεις που πρότεινε ο σύντροφος Τοντώρ Ζίβκωφ για τον εορτασμό της 80ής επετείου της εξέγερσης της Κρέσνας και για τη στάση μας σχετικά με τη σοβινιστική και συκοφαντική εκστρατεία κατά της χώρας μας και του κόμματος μας στην οποία επιδίδεται η Γιουγκοσλαβία.

1. Για την εξέγερση της Κρέσνας

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 80 ετών από την εξέγερση της

34. Πρόκειται για βουλγαρική εξέγερση το 1878-79 κατά των αποφάσεων του συνεδρίου του Βερολίνου.

Κρέσνας η εξέγερση να γιορτάζεται ως προοδευτική εξέγερση στην περιοχή εκείνη για την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τον τουρκικό ζυγό και τη φεουδαρχία. Αυτή η εξέγερση έχει σημασία για όλη τη Μακεδονία. Αυτή εμπύχωσε τους αγώνες του μακεδονικού λαού για απελευθέρωση, εμπύχωσε το επαναστατικό κίνημα.

Ο εορτασμός της 80ής επετείου της εξέγερσης της Κρέσνας να γίνεται με την προοπτική της περαιτέρω συσπείρωσης του πληθυσμού της περιοχής του Μπλαγκόεφγκραντ γύρω από το κόμμα, την περαιτέρω ενίσχυση του ενθουσιασμού των εργατών για την εκπλήρωση των οικονομικών καθηκόντων, για την εκπλήρωση του πεντάχρονου λαϊκο-οικονομικού σχεδίου μέσα σε 3-3,5 χρόνια.

Το Μακεδονικό ζήτημα να μην τίθεται και να μην υπογραμμίζεται η συνθήκη του Βερολίνου, αλλά να αποκαλύπτονται η σοβινιστική εκστρατεία στην οποία τώρα επιδίδεται η Γιουγκοσλαβία και οι συκοφαντίες εναντίον του κόμματός μας.

Να επισημανθεί πως το πρώτο παρτιζάνικο όπλο στον αγώνα εναντίον των Γερμανών κατακτητών στα Βαλκάνια βρόντησε στην περιοχή του Μπλαγκόεφγκραντ από τους Κοζάροφ και Παραπούνωφ.

Έκθεση για τον εορτασμό να παρουσιάσει ο σύντροφος Κρστγιου Τρίτσκωφ.

Στον κεντρικό τύπο και στο ραδιόφωνο να δοθούν πληροφορίες για τον εορτασμό.

12.

Επιστολή (25 Ιανουαρίου 1959) του συγγραφέα Στανισλάβ Σιβριέφ προς τον Μίτκο Γκρηγκόρφ, γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΒ, με πρόταση για επανεξέταση των εκπομπών του ραδιοφωνικού σταθμού της Σόφιας στη μακεδονική³⁵ γλώσσα και για την ερμηνεία των μακεδονικών λαϊκών τραγουδιών – ξένη για την βουλγαρική λαογραφία

Σύντροφε Γκρηγκόρφ,

Αφορμή γι' αυτή την επιστολή μου είναι οι εκπομπές στη μακεδονική γλώσσα και η ερμηνεία μακεδονικών τραγουδιών στο πρόγραμμα του ραδιοφωνικού σταθμού «Σόφια».

Σε μια κυριακάτικη πρωινή εκπομπή, το Δεκέμβριο του 1958, άκουσα μακεδονικά λαϊκά τραγούδια από δικούς μας, άγνωστους σε μένα ερμηνευτές.

Μου έκανε άσχημη και θλιβερή εντύπωση ο έντονα εκσερβισμένος ερμηνευτικός τους τόνος με τις χαρακτηριστικές παρατάσεις των τελικών φωνηέντων, τις λαρυγγικές (επιπέδου καφενείου) μεταβάσεις και τη διφωνία – ξένα για το βουλγαρικό λαϊκό τραγούδι τμήμα του οποίου είναι και το φολκλόρ του μακεδονικού τραγουδιού.

Το ίδιο φαινόμενο γενικά παρατηρείται και στο στιλ των πάσης φύσεως ερμηνευτικών συγκροτημάτων που κάνουν συναυλίες στη χώρα. Το φαινόμενο αυτό λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις.

Από ανοησία και αναρμοδιότητα γίνεται αυτό; Από επιθυμία για

35. Πρόκειται προφανώς για εκπομπές στο βουλγαρομακεδονικό ιδίωμα του βουλγαρικού τμήματος της Μακεδονίας, που ελάχιστα διέφερε από τη λόγια βουλγαρική γλώσσα, σε αντιδιαστολή προς την εκσερβισμένη γλώσσα του κράτους των Σκοπίων. Ήταν ένας βουλγαρικό πόλεμος προπαγάνδας με στόχο καταδειχθεί ότι η «ακραιοφώνης μακεδονική γλώσσα» ήταν θυγατρική της βουλγαρικής.

εκλαϊκευμένο εξευτελισμό των τραγουδιών αυτών; Από καθαρά εμπορική ικανοποίηση του γούστου ανθρώπων της ταβέρνας, από συμβιβασμό με το επίπεδο νοημοσύνης ακροατών αμφιβόλου ποιότητας ή από απλή μίμηση του υποβολιμαίου από το ραδιοφωνικό σταθμό «Σκόπια» «ερμηνευτικού στιλ» των μακεδονικών τραγουδιών;

Σε μας γίνεται το εξής: ευδοκμεί και επιβάλλεται ένα ακαλαίσθητο ψευδοομοίωμα του μακεδονικού τραγουδιού το οποίο επικαλύπτει την αυθόρμητη ομορφιά του, την αφαιρεί από την ψυχή του λαού μας, για τον οποίο αυτό το τραγούδι από καιρό είναι τμήμα της ιστορικής του μοίρας.

Εδώ τα πράγματα είναι σαφή· δεν πρέπει να ξεχνάμε πως οι πρώτοι συλλέκτες λαϊκών τραγουδιών στην περιοχή της Μακεδονίας –οι αδελφοί Μιλαντίνωφ– ονόμασαν τα τραγούδια αυτά «βουλγαρικά».

Έτυχε μια φορά να ακούσω τους συγγραφείς Λαμάρ και Μίτσο Αντόνωφ ήρεμα και μέσα από την καρδιά τους να τραγουδούν μακεδονικά τραγούδια. Η ερμηνεία τους ήταν γεμάτη ομορφιά και γούστο. Η εκπληκτική ερμηνεία τους, με την καλαισθησία και την ακρίβεια του αισθήματος, ξαφνικά μου αποκάλυψε το χάσμα, την ανούσια ερμηνεία που μας μεταδίδει ο ραδιοφωνικός σταθμός «Σόφια».

Επίσης, μου φαίνεται πως είναι απαραίτητη μια σοβαρή γλωσσική επανεκτίμηση των εκπομπών που μεταδίδονται σε μακεδονικό ιδίωμα. Στα Σκόπια ως επίσημη μακεδονική γλώσσα ανακηρύχτηκε το ιδίωμα του Κούμανοβο, το οποίο απέχει πάρα πολύ από τη ζωντανή γλώσσα του πληθυσμού πέρα από την κοιλάδα του Στρυμόνα. Προσωπικά πιστεύω πως το ιδίωμα του Κούμανοβο λήφθηκε λόγω των ιδιοτήτων του ως καλύτερου συστατικού στοιχείου της γιουγκοσλαβικής θέσης για τη Μακεδονία.³⁶

Μήπως είμαστε επηρεασμένοι και εμείς απ' αυτή την τεχνητά δημιουργημένη και θνησιγενή γλώσσα; Μήπως πρέπει να μιλάμε μακεδονικά, είναι γενικά απαραίτητες οι εκπομπές στη «μακεδονική γλώσσα» η οποία είναι ανύπαρκτη, είναι απλά ιδίωμα μιας εθνικής ομάδας βουλγαρικής προέλευσης; Αυτά είναι τα ερωτήματα που με απασχολούν και στα οποία, λόγω έλλειψης αρμοδιότητας, μόνος μου δεν μπορώ να απαντήσω. Αυτοί που ξέρουν όμως πρέπει να μιλήσουν, να εκ-

36. Εννοεί ότι απέχει από τη βουλγαρική και είναι κοντά στη σερβική.

φέρουν γνώμη και να συμβάλουν στην επικράτηση της αλήθειας στο ζήτημα της «μακεδονικής γλώσσας».

Ως προς το διαδιδόμενο και σε μας μακεδονικό τραγούδι σ' αυτή τη μορφή, εκτός από την έκπληξη που μας προκαλεί, η υπόθεση καταντά ανυπόφορη. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που σας γράφω αυτή την επιστολή.

Με εκτίμηση: υπογραφή

(Στανισλάβ Σιβρίεφ συγγραφές)

Οδός «Σλαβιάνσκα» 20, τηλ. 8-20-09

Fond 1B, Opis 15-Arhivna Edinica 737.

Πρακτικά της Ολομέλειας της Κεντρικής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (11-12 Μαρτίου 1963).

*Τόντωρ Ζίφκωφ*³⁷: Οι βασικές θέσεις της εισήγησης που θα κάνω εδώ εγκρίθηκαν από το Πολιτικό Γραφείο. Εμείς θεωρούμε πως μετά τη συζήτηση στην Κεντρική Επιτροπή ίσως πρέπει να ανατεθεί στο Πολιτικό Γραφείο να επεξεργαστεί το κείμενο-απόφαση για τη λύση του Μακεδονικού ζητήματος.

Εγώ θα ξεκινήσω καταρχήν με το ζήτημα για το λεγόμενο μακεδονικό έθνος. Υπήρχε και υπάρχει μακεδονικό έθνος, μακεδονική εθνικότητα; Αν εξετάσουμε το θέμα από ιστορική σκοπιά, ας πούμε στο Μεσαίωνα, δεν υπήρχε κανένα μακεδονικό έθνος. Αν ληφθούν υπόψη τα ιστορικά γεγονότα και οι μαρτυρίες θα φανεί πως ακόμα τον 9^ο αιώνα στα όρια της Βουλγαρίας του Δούναβη, στη Θράκη και στη Μακεδονία διαμορφώνεται η βουλγαρική μεσαιωνική φεουδαρχική βουλγαρική εθνότητα η οποία εξελίσσεται τον 18^ο και το 19^ο αιώνα σε βουλγαρικό έθνος. Αυτή είναι η πραγματική κατάσταση.

Τι επιβεβαιώνει αυτό; Όλες οι πηγές εκείνης της εποχής επιβεβαιώ-

37. Ο Τόντωρ Ζίφκωφ (1911-1998) υπήρξε μέλος του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος από το 1932. Στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ήταν ο σύνδεσμος ανάμεσα στο Πατριωτικό Μέτωπο και στο απόσπασμα των παρτιζάνων «Τσαβντάρ». Ευνοούμενος του Χρουστσώφ ανέλαβε το 1954 τη θέση του πρώτου γραμματέα του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος και το 1962 και την πρωθυπουργία. Το 1971 εγκατέλειψε την πρωθυπουργία και εξελέγη πρόεδρος του Κρατικού Συμβουλίου. Διόρθωσε τα λάθη του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος στο Μακεδονικό το 1963, χωρίς να ενημερώσει τον Χρουστσώφ. Λόγω της σοβιετο-γιουγκοσλαβικής προσέγγισης (1961/62) φοβήθηκε την έγερση εδαφικών διεκδικήσεων από την πλευρά της Γιουγκοσλαβίας στη βουλγαρική Μακεδονία. Ως ηγέτης του κόμματος και του κράτους για 35 χρόνια στηρίχθηκε στη Σοβιετική Ένωση.

νουν αυτή ακριβώς τη θέση. Ποιες είναι αυτές οι πηγές; Αυτές είναι τα βυζαντινά και αραβικά χρονικά του Μεσαίωνα, οι ισχυρισμοί και οι πληροφορίες όλων των Ευρωπαίων επιστημόνων των αρχών του περασμένου αιώνα οι οποίοι ταξίδευαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Όλοι αυτοί, χωρίς εξαίρεση, κάνουν λόγο για βουλγαρικό πληθυσμό στη Μακεδονία. Το ίδιο μαρτυρούν και οι εκδοθέντες στο τέλος του περασμένου αιώνα και στις αρχές του παρόντος αιώνα εθνογραφικοί χάρτες της Βαλκανικής Χερσονήσου. Η ιστορία όλων των γειτονικών χωρών –και της Ελλάδας, και της Αλβανίας και της Σερβίας– μαρτυρεί πως αυτές οι χώρες είχαν ως γείτονες Βούλγαρους. Δεν αναφέρονται ούτε Μακεδόνες ούτε μακεδονική εθνότητα. Πρόκειται για Βούλγαρους οι οποίοι ζούσαν σ' αυτές τις περιοχές. Βούλγαρους τους θεωρούσαν και οι Τούρκοι, αλλά και οι Βλάχοι οι οποίοι ζούσαν κατά καιρούς σ' αυτές τις περιοχές.

Επομένως, εμείς πρέπει να απορρίψουμε αποφασιστικά τις παραποιήσεις των ηγετών των Σκοπίων οι οποίοι μιλάνε για μια μακεδονική εθνότητα, για μακεδονικό έθνος διαμορφωμένο στο Μεσαίωνα. Αυτό είναι απολύτως εσφαλμένο.

Επίσης εσφαλμένη είναι η άποψη ότι υπήρχε ένα μεσαιωνικό μακεδονικό κράτος κατά την εποχή του βασιλιά Σαμουήλ και ότι ο βασιλιάς Σαμουήλ ήταν βασιλιάς αυτού του μακεδονικού κράτους. Τι είναι αυτό το κράτος του Σαμουήλ; Είναι αλήθεια πως η βάση του ήταν η Μακεδονία, αλλά περιελάμβανε και μεγάλο τμήμα της Βαλκανικής Χερσονήσου. Στα όριά του ζούσαν και Σέρβοι, Έλληνες, Αλβανοί. Άρα, τον ίδιο λόγο έχουν Έλληνες, Αλβανοί και Σέρβοι να ισχυρίζονται πως αυτό ήταν δικό τους κράτος.

Οι ηγέτες των Σκοπίων επιμένουν πως αυτό το μακεδονικό κράτος διεξήγε αγώνα για την υπαρξή του με Βυζαντινούς και Βούλγαρους. Ξέρουμε από την ιστορία για τους πολέμους του Σαμουήλ με τους Βυζαντινούς, αλλά πόλεμοι με Βούλγαρους δεν υπήρχαν.

*Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα*³⁸: Επειδή ο ίδιος ο βασιλιάς είναι Βούλγα-

38. Η Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα (1898-1993) υπήρξε μέλος του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος από το 1919. Συμμετείχε στην κομμουνιστική εξέγερση του Σεπτεμβρίου του 1923 όπως και στη βομβιστική επίθεση στην εκκλησία της Αγίας Κυριακής το 1925. Φυλακίστηκε, κατέφυγε στη Μόσχα και εργάστηκε στην Κομμουνιστική Διεθνή. Στη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου

ρος.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Αυτό είναι εντελώς σωστό.

Επομένως, ποιο είναι το συμπέρασμα για την κατάσταση κατά το Μεσαίωνα; Το συμπέρασμα είναι πως καμία μακεδονική εθνότητα, κανένα μακεδονικό έθνος και κράτος δεν υπήρχαν κατά το Μεσαίωνα. Στο Μεσαίωνα η Μακεδονία ήταν κοιτίδα της παλιάς βουλγαρικής γραφής και γραμματολογίας. Αυτή είναι η αλήθεια.

Να εξετάσουμε κατόπιν το θέμα της εθνικής συνείδησης του μακεδονικού πληθυσμού κατά τα μέσα του περασμένου αιώνα, μέχρι την απελευθέρωση της Βουλγαρίας από τον τουρκικό ζυγό. Όλοι ξέρουμε πως εκείνη την εποχή η Μακεδονία ήταν το λίκνο της βουλγαρικής αναγέννησης, της διαμόρφωσης του βουλγαρικού έθνους στον αγώνα κατά του οθωμανικού ζυγού και του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Αυτό το ξέρουν όλοι όσοι σπούδασαν ιστορία. Αυτή είναι η αλήθεια. Αυτή είναι η ιστορία του βουλγαρικού λαού.

Επομένως, δεν υπήρχε κανένα μακεδονικό έθνος τότε. Αρχίζοντας από τους αδελφούς Μιλαντίνωφ και καταλήγοντας στους Ρακόβσκυ, Μπότεφ, Λέβσκυ...

Τσόλα Νραγκοϊτσεβα: Τον Ντημήταρ Μπλαγκόεβ

Τόντωρ Ζίφκωφ: Ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ είναι αργότερα. Τον Λιούμπεν Καραβέλωφ κ.α. - όλοι μιλάνε για Βούλγαρους στη Μακεδονία, κανένας δεν μιλάει για μακεδονικό έθνος, για μακεδονική εθνότητα. Ο αγώνας κατά του τουρκικού ζυγού διεξαγόταν από κοινού και στη Βουλγαρία του Δούναβη και στη Θράκη και στη Μακεδονία. Αυτό είναι ένα κοινό εθνικό μέτωπο για αγώνα κατά της Τουρκίας, αυτό είναι εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα.

Ας εξετάσουμε ένα άλλο ζήτημα - το ζήτημα της λεγόμενης μακεδονικής λόγιας γλώσσας η οποία τώρα δημιουργείται στα Σκόπια. Ξεχωριστή λαϊκή και λόγια σλαβική μακεδονική γλώσσα δεν υπήρχε ποτέ. Η μακεδονική γλώσσα είναι λαϊκή γλώσσα, ιδίωμα των δυτικών μας ιδιωμάτων, διάλεκτος. Αν πάρετε τα δυτικά ιδιώματα από την περιοχή του Τρούν³⁹ θα δείτε πως σ' αυτά υπάρχουν πολύ μεγαλύτερες διαφορές σε

ανέπτυξε αντιστασιακή δράση και υπήρξε ο σύνδεσμος του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος με το γιουγκοσλαβικό αντιστασιακό κίνημα. Μεταπολεμικά ανέλαβε υψηλές κομματικές και κρατικές θέσεις.

39. Παραμεθόρια περιοχή μεταξύ Βουλγαρίας και Σερβίας όπου ομιλείται

σχέση με το μακεδονικό ιδίωμα. Αλλά δεν μιλάμε για αυτόνομη γλώσσα του Τρούν, αν και κάποιοι θέλουν να αναγνωρίσουμε τους ανθρώπους από το Τρούν για αυτόνομο έθνος (Χαμόγελα).

Πουθενά, σύντροφοι, ούτε στις γειτονικές περιοχές της Μακεδονίας, ούτε στην ίδια τη Μακεδονία εκείνη την εποχή η μακεδονική γλώσσα δεν θεωρούταν ως μια ξεχωριστή γλώσσα. Την θεωρούσαν βουλγαρική γλώσσα. Όλοι οι ιστορικοί λένε πως αυτός ο πληθυσμός μιλούσε βουλγαρική γλώσσα.

Όπως είναι γνωστό, την παλαιότερη σλαβική γραφή από όλους τους σλαβικούς λαούς την έχουν οι Παλαιοβούλγαροι. Αυτή είναι η γλώσσα των αδελφών Κυρίλλου και Μεθοδίου, των μαθητών τους, της λεγόμενης σχολής της Αχρίδας, βάση της γλώσσας αυτής είναι η ομιλούμενη γλώσσα του 9^{ου} αιώνα από τους Σλαβοβούλγαρους οι οποίοι ζούσαν στο λεκανοπέδιο της Θεσσαλονίκης. Αυτή είναι η γραφή των Βουλγάρων στη Βουλγαρία του Δούναβη και των Βουλγάρων στη Μακεδονία και των Βουλγάρων στη Θράκη. Οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στο μακεδονικό ιδίωμα και στα άλλα ιδιώματα είναι διαφορές εντός της ίδιας γλώσσας, οι οποίες υπάρχουν σε όλες τις χώρες και σε όλους τους λαούς.

Οι βασικές διαφορές της μακεδονικής και της βουλγαρικής γλώσσας από τις άλλες σλαβικές γλώσσες είναι ίδιες. Και στη βουλγαρική, αλλά και στη μακεδονική γλώσσα δεν υπάρχουν πτωτικοί τύποι, και στη μακεδονική, αλλά και στη βουλγαρική γλώσσα τα ουσιαστικά ονόματα έχουν άρθρο που δεν υπάρχει σε καμία άλλη σλαβική γλώσσα.

Βέβαια, η γλώσσα δεν προσδιορίζει την εθνικότητα. Δεκαοχτώ έθνη, για παράδειγμα, μπορεί να μιλάνε την ισπανική γλώσσα, αλλά, παρόλα αυτά, αυτοί δεν είναι Ισπανοί, αλλά ξεχωριστά έθνη. Τέτοια είναι, όπως ξέρετε, τα λατινοαμερικάνικα έθνη. Πολλά έθνη επίσης μιλάνε την αγγλική γλώσσα. Στην Ελβετία η οποία κατοικείται από μια μόνο εθνότητα μιλιούνται τρεις γλώσσες κτλ.

Επομένως, και κατά το Μεσαίωνα, αλλά και στη νεώτερη και σύγχρονη ιστορία η Μακεδονία υπήρχε μόνο με την εδαφική και πολιτική έννοια και όχι με την εθνική έννοια, όχι ως ξεχωριστή εθνότητα, ως έθνος.

μια αγροτική δυτικοβουλγαρική διάλεκτος.

Εάν είμαστε συνεπείς, πρέπει να δούμε ότι για μακεδονική εθνότητα και μακεδονικό έθνος δεν γίνεται λόγος ακόμη και όταν ένα τμήμα της Μακεδονίας παραμένει υπό τον τουρκικό ζυγό.

Πότε άρχισε να γίνεται λόγος για μακεδονική εθνότητα και μακεδονικό έθνος; Άρχισε να γίνεται λόγος, όταν η Μακεδονία τέθηκε υπό το σερβικό ζυγό. Τότε οι Σέρβοι ιστορικοί, για να φανούν αρεστοί στη σερβική αστική τάξη με σκοπό την αφομοίωση αυτού του πληθυσμού, αφού δεν μπόρεσαν με τη βία να τον εκσερβίσουν, άρχισαν να λένε πως αυτοί δεν είναι ούτε Βούλγαροι, ούτε Σέρβοι, αλλά Μακεδόνες. Αυτά είναι τα ιστορικά γεγονότα.

Ποια ήταν η στάση του κόμματός μας όλες αυτές τις περιόδους απέναντι στο Μακεδονικό ζήτημα; Επιτρέψτε μου να μείνω λίγο σ' αυτό το θέμα.

Οι αγωνιστές και οι ιδρυτές της Εσωτερικής Μακεδονικής - Θρακικής Επαναστατικής Οργάνωσης (ΒΜΡΟ) πουθενά δεν αναφέρουν μακεδονικό έθνος και μακεδονική εθνική συνείδηση. Γι' αυτούς, ο αγώνας του πληθυσμού της Μακεδονίας είναι αγώνας για απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό. Αυτοί πάντα τόνιζαν πως οι Βούλγαροι στη Μακεδονία είναι συμπαγής μάζα, αλλά, εκτός από τους Βούλγαρους, εκεί υπάρχουν Έλληνες, Αλβανοί, Βλάχοι και άλλες εθνότητες. Αυτοί προέβαλλαν το σύνθημα για αυτονομία - «η Μακεδονία για τους Μακεδόνες», αλλά όχι με την έννοια της ενιαίας εθνικής μακεδονικής ταυτότητας. Ήταν σύνθημα για αγώνα, ισοτιμία και απελευθέρωση όλων των εθνοτήτων που κατοικούσαν τη Μακεδονία. Αυτοί σκόπευαν κατόπιν να ενώσουν τη Μακεδονία με τη Βουλγαρία. Αναφέρομαι στο αριστερό δημοκρατικό ρεύμα του μακεδονικού επαναστατικού κινήματος του οποίου κύριος εκπρόσωπος, όπως είναι γνωστό, ήταν ο Γκότσε Ντέλτσεφ.

Ποια ήταν η στάση των Στενών Σοσιαλιστών στο Μακεδονικό ζήτημα; Οι Στενοί Σοσιαλιστές⁴⁰ αγωνίζονταν ενεργά και με πάθος κατά του σοβινισμού της δικής μας, αλλά και της σερβικής και της ελληνικής αστικής τάξης, κατά των κατακτητικών πολέμων στα Βαλκάνια. Όσον αφορά στη Μακεδονία, οι Στενοί Σοσιαλιστές, ο παππούς Μπλαγκό-

40. Πρόκειται για την επαναστατική, ριζοσπαστική ομάδα του Ντημήταρ Μπλαγκόεφ μετά τη διάσπαση της βουλγαρικής σοσιαλδημοκρατίας το 1903.

εφ, πάντα έβλεπαν ότι η συμπαγής μάζα αυτού του πληθυσμού είναι Βούλγαροι. Πουθενά όμως, σε κανένα έγγραφο ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ, ο Γκεώργκι Κύρκωφ και οι άλλοι ηγέτες του κόμματος δεν αναφέρουν μακεδονική εθνότητα και μακεδονικό έθνος.

Στη δύσκολη και περίπλοκη κατάσταση των Βαλκανίων κατά τις διάφορες εποχές, και ειδικά κατά την εποχή της επικράτησης των Στενών Σοσιαλιστών στο κόμμα μας, ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ και οι άλλοι κομματικοί ηγέτες θεωρούσαν πως το Μακεδονικό ζήτημα μπορεί να λυθεί μόνο με βάση τη νίκη της προλεταριακής επανάστασης σ' όλες τις βαλκανικές χώρες, μέσω μιας σοσιαλιστικής ομοσπονδίας. Και αυτή τη θέση επέβαλαν στη βαλκανική συνδιάσκεψη των αδελφών κομμάτων όπου λήφθηκε η αντίστοιχη απόφαση.⁴¹

Μια τέτοια τοποθέτηση είναι σωστή. Πραγματικά, στη δημιουργηθείσα δύσκολη και περίπλοκη κατάσταση, όταν η αστική τάξη στη Βουλγαρία, Σερβία, Ελλάδα και στις άλλες βαλκανικές χώρες επιδίωκε τον κατακερματισμό αυτής της περιοχής, όταν και οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις επιδίωκαν το ίδιο, προφανώς άλλη απόφαση δε θα μπορούσε να ληφθεί, άλλη διέξοδος δε θα μπορούσε να υπάρχει –εκτός από αυτή, το ζήτημα να λυθεί ολοκληρωτικά– ισοτιμία όχι μόνο του πληθυσμού της Μακεδονίας, αλλά και των άλλων εθνοτήτων που είναι σκλαβωμένες σε διάφορες χώρες. Και αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσω της νίκης του σοσιαλισμού και μέσω της ίδρυσης μιας βαλκανικής σοσιαλιστικής ομοσπονδίας.

Ποια ήταν η στάση των δογματιστών στο Μακεδονικό ζήτημα την περίοδο της δογματικής κατεύθυνσης του κόμματός μας; Οι δογματιστές πρόβαλαν ουσιαστικά αντιλενινιστικά συνθήματα και εκτίμησαν με μηδενιστικό, αντιλενινιστικό τρόπο το εθνικό ζήτημα. Αυτοί έθεσαν ζήτημα για μακεδονικό λαό και μακεδονικό έθνος, για λαό της Ροδόπης, για έθνος τη Ροδόπης, για έθνος της Δοβρουτσάς, για έθνος της Θράκης κ.τ.λ.⁴² Αυτή είναι μια εντελώς λανθασμένη και μη μαρξι-

41. Στην πρώτη σοσιαλιστική συνδιάσκεψη στο Βελιγράδι ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ και ο Ντημήτριγιε Τούτσοβιτς, ηγέτης των Σέρβων Σοσιαλδημοκρατών, έλαβαν απόφαση για βαλκανική ομοσπονδία ως το μόνο μέσο για την επίλυση των εθνικών προβλημάτων στα Βαλκάνια.

42. Εννοεί τις αποφάσεις της Βαλκανικής Κομμουνιστικής Ομοσπονδίας και της Κομμουνιστικής Διεθνούς το 1923/24 για ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη,

στική τοποθέτηση.

Ας πάρουμε για παράδειγμα το άρθρο του Χρ. Καμπακτσίεφ στο περιοδικό «Κομμουνιστική Διεθνής», γραμμένο το 1934 με τίτλο «Το κομμουνιστικό κόμμα της Βουλγαρίας και το εθνικό ζήτημα στα Βαλκάνια». Εκεί αυτό το ζήτημα περιπλέκεται ακόμα περισσότερο. Σ' εκείνο το άρθρο αιτιολογείται το ζήτημα για το μακεδονικό έθνος και για τη διαμόρφωση αυτού του έθνους σε ξεχωριστό κράτος.⁴³

Ποια ήταν η στάση του κόμματός μας έναντι του Μακεδονικού ζητήματος στις παραμονές και κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου; Η Πέμπτη Πλατιά Ολομέλεια της ΚΕ του κόμματος το 1935...

Ακούγεται: Η Έκτη Ολομέλεια.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Είναι δύο Ολομέλειες - Πέμπτη και Έκτη. Η Πέμπτη Ολομέλεια τονίζει την αναγκαιότητα δημιουργίας ενός ενιαίου μετώπου των Μακεδόνων εργαζομένων και των μαζικών τους οργανώσεων υπό το σύνθημα του δικαιώματος αυτοπροσδιορισμού του μακεδονικού λαού, μέχρι και τον αποχωρισμό του σε ελεύθερη και ανεξάρτητη Μακεδονία.

Η Έκτη Ολομέλεια το 1936 θέτει το ζήτημα της συνένωσης όλων των μακεδονικών επαναστατικών δυνάμεων σε μια επαναστατική οργάνωση.

Πώς τίθεται το Μακεδονικό ζήτημα στη Δήλωση του Πατριωτικού Μετώπου το 1943; Για να αποφευχθούν οποιαδήποτε νέα ιστορικά λάθη και για να δοθεί ουσιαστική ηρεμία στη Μακεδονία, στη δήλωση του Πατριωτικού Μετώπου προβάλλεται το σύνθημα «η Μακεδονία στους Μακεδόνες». «Αυτό το σύνθημα έθεσε τέλος στον ανταγωνισμό μεταξύ των βαλκανικών χωρών. Καμιά μεταβολή του καθεστώτος της

για μακεδονικό και θρακικό λαό (χωρίς διάκριση εθνότητας), αλλά ως πολιτική οντότητα, κατά το πρότυπο του αμερικανικού έθνους.

43. Το 1934 η Κομμουνιστική Διεθνής είχε ήδη λάβει απόφαση για την ύπαρξη μακεδονικού (σλαβικού έθνους), αντιδιαστέλλοντας τις έννοιες «μακεδονικός λαός» (όλες οι εθνότητες της Μακεδονίας) και «μακεδονικό έθνος» (αποκλειστικά οι Σλάβοι της Μακεδονίας). Τα βαλκανικά κομμουνιστικά κόμματα ακολούθησαν τη γραμμή αυτή. Για το ζήτημα αυτό βλ. Σπ. Σφέτας, *Η διαμόρφωση της σλαβομακεδονικής ταυτότητας. Μια επώδυνη διαδικασία*, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 91-138.

τωρινής κατακερματισμένης από τους εχθρούς Μακεδονίας, ούτε η πλήρης συνένωσή της με οποιαδήποτε βαλκανική χώρα δεν μπορούν να λύσουν το Μακεδονικό ζήτημα. Η μοναδική σωστή λύση είναι η δημιουργία ενιαίας, ελεύθερης και ανεξάρτητης Μακεδονίας. Μόνο μ' αυτόν τον τρόπο θα πάψει να είναι το μήλο της έριδος και θα μετατραπεί σε σταθερό ενωτικό κρίκο μεταξύ των βαλκανικών λαών».⁴⁴

Αυτή είναι η δήλωση του Πατριωτικού Μετώπου το 1943.

Δεν γνωρίζω ποιοι ήταν οι λόγοι της συναίνεσής μας, να αποδεχτούμε δηλαδή η ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Μακεδονίας και οι αγώνες του μακεδονικού πληθυσμού κατά του φασισμού στην εποχή του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου να εξισωθούν με το Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας⁴⁵. Γι' αυτό το λόγο δε θα επιμείνω σ' αυτό το θέμα.

Τσόλα Ντραγκοϊτσεβα: Αυτό είναι γνωστό. Ακόμα το 1940, μόλις

44. Το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα είχε την άποψη ότι έπρεπε να παίξει καθοριστικό ρόλο στη λύση του Μακεδονικού. Το Πατριωτικό Μέτωπο της Βουλγαρίας (το αντίστοιχο ΕΑΜ, που συγκροτήθηκε από το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα, τους Βούλγαρους Αγροτικούς, τους Σοσιαλδημοκράτες και την οργάνωση «Ζβενό» για τη διεξαγωγή αντίστασης στη Βουλγαρία κατά των Γερμανών, αλλά μόλις το 1944 άρχισε να σημειώνει κάποιες επιτυχίες) αντέδρασε στην απόφαση του Γιάϊτσε για συνολική λύση του Μακεδονικού στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβίας και επανέλαβε την παλαιά θέση για «ενιαία, ελεύθερη και κυρίαρχη Μακεδονία». Ο Τίτο αντέδρασε και απευθύνθηκε στον Δημητρώφ που βρισκόταν στη Μόσχα. Μετά από την ανταλλαγή αλληλογραφίας, οι Τίτο και Δημητρώφ συμφώνησαν, με σοβιετική παρότρυνση, να μην ανακινούνται στη διάρκεια του πολέμου ζητήματα σχετικά με τα σύνορα και ότι το Μακεδονικό θα λυνόταν στο πλαίσιο μιας ομοσπονδίας των Νοτίων Σλάβων.

45. Διερωτάται προφανώς γιατί το Μακεδονικό ζήτημα να μετατραπεί σε γιουγκοσλαβικό ζήτημα και γιατί το Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας να μονοπωλεί την αντίσταση στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία. Οι λόγοι είναι προφανείς. Το Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας ίδρυσε το Κομμουνιστικό Κόμμα Μακεδονίας το 1943, αυτό είχε λόγους να οργανώσει αντίσταση κατά των Βουλγάρων και των Γερμανών στο όνομα του «μακεδονισμού», για να εντάξει σε πρώτη φάση τη γιουγκοσλαβική Μακεδονία στη γιουγκοσλαβική ομοσπονδία και κατόπιν να απορροφήσει τη βουλγαρική Μακεδονία και τμήματα της ελληνικής Μακεδονίας. Το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα θεωρούσε πως δεν υπήρχαν προϋποθέσεις για ουσιαστική αντίσταση στη σερβική Μακεδονία.

εισέβαλαν οι Γερμανοί (sic!),⁴⁶ ο Δημητρώφ έδωσε την ανάλογη έγκριση γραπτώς. Υπάρχουν ντοκουμέντα γι' αυτό..⁴⁷

Τόντωρ Ζίφκωφ: Ποια είναι η στάση του Κόμματος σχετικά με το Μακεδονικό ζήτημα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο; Θα υπενθυμίσω αυτά τα πράγματα, αν και οι περισσότεροι από τους συντρόφους τα γνωρίζουν.

Η Δέκατη Ολομέλεια το 1946 προέβαλε το σύνθημα να προετοιμαστεί η περιοχή του Πιρίν για συνένωση με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας. Η συνένωση να γίνει με βάση μια συμφωνία συμμαχίας μεταξύ Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας, λαμβάνοντας υπόψη τη βούληση και τα συμφέροντα του ίδιου του μακεδονικού λαού, καθώς και το δικαίωμα για την παραχώρηση βουλγαρικής υπηκοότητας προαιρετικά στους κατοίκους της περιοχής του Πιρίν. Επιστροφή των δυτικών περιοχών στη Βουλγαρία. Γραμμή αυτονομίας της περιοχής του Πιρίν.⁴⁸

46. Οι Γερμανοί εισέβαλαν τον Απρίλιο του 1941, χωρίς να συναντήσουν αντίσταση.

47. Ενοχοποιείται ο Δημητρώφ για την απόφαση της Κομμουνιστικής Διεθνούς (Αύγουστος 1941) σχετικά με την οργανική ένταξη της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας στη δικαιοδοσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας. Στη σερβική Μακεδονία ο βουλγαρικός στρατός έγινε αρχικά δεκτός ως απελευθερωτικός και κατά το πρώτο διάστημα εκδηλώθηκε ένα έντονο φιλοβουλγαρικό αίσθημα. Η περιφερειακή κομματική επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας υπό τον Μ. Σάτορωφ (πρώην μέλος του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος) αποσχίστηκε από το Κομμουνιστικό Κόμμα Γιουγκοσλαβίας και εντάχθηκε στο Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα. Ο Τίτο καθαίρεσε τον Σάτορωφ και απευθύνθηκε στην Κομμουνιστική Διεθνή, η οποία τον Αύγουστο του 1941 αποφάνθηκε ότι η Μακεδονία έπρεπε να είναι προς την πλευρά της Γιουγκοσλαβίας λόγω της αντίστασης που είχε ήδη αρχίσει στη χώρα, αφήνοντας ανοικτό το μέλλον της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας με βάση το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του πληθυσμού.

⁴⁸. Τον Ιούνιο του 1946, ενόψει της Συνδιάσκεψης της Ειρήνης των Παρισίων, ο Στάλιν παρενέβη στη βουλγαρο-γιουγκοσλαβική διαμάχη για το Μακεδονικό. Παρότρυνε τους Βούλγαρους κομμουνιστές να παραχωρήσουν πολιτιστική αυτονομία στο σλαβικό πληθυσμό της βουλγαρικής Μακεδονίας, με σκοπό τη μακεδονοποίησή του, αλλά να μην επιδείξουν βιασύνη στο ζήτημα της ένωσης της βουλγαρικής Μακεδονίας με τη γιουγκοσλαβική, παρά μονάχα όταν τεθεί ζήτημα επιστροφής των δυτικών επαρχιών (Τσάρμπροντ, Μποσσίλεφγραντ), που είχαν

Αυτή είναι η τοποθέτηση της Δέκατης Ολομέλειας της ΚΕ του Κόμματος το 1946.

Ποια είναι η τοποθέτηση του Πέμπτου Συνεδρίου του ΚΚΒ; Να τι λέγεται στην εισήγηση του Γκεώργκυ Δημητρόφ:

«Το κόμμα μας πάντα υποστήριξε και σήμερα υποστηρίζει ότι η Μακεδονία ανήκει στους Μακεδόνες. Πιστοί στην παράδοση των Μακεδόνων επαναστατών, μαζί με όλους τους ειλικρινείς Μακεδόνες πατριώτες, εμείς σταθερά πιστεύουμε πως ο μακεδονικός λαός θα πραγματοποιήσει την εθνική του ένωση και θα εξασφαλίσει το μέλλον του ως ελεύθερο και ισότιμο έθνος μόνο στο πλαίσιο της Ομοσπονδίας των Νοτίων Σλάβων».

Αυτή είναι η θέση.

Τι συμπεράσματα μπορούμε να βγάλουμε, σύντροφοι, σχετικά με τη στάση του κόμματός μας έναντι του Μακεδονικού ζητήματος στις διάφορες εποχές;

Πρώτα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι το κόμμα μας ακολουθούσε μια συνεπή διεθνιστική γραμμή στο Μακεδονικό ζήτημα, καθώς διεξήγε με πάθος έναν ανένδοτο αγώνα κατά του μεγαλοβουλγαρικού, μεγαλοσερβικού και μεγαλοελληνικού σοβινισμού, κατά της μετατροπής της Μακεδονίας σε μήλο της έριδος μεταξύ των βαλκανικών λαών. Αυτό αποτελεί την κόκκινη γραμμή σε όλες τις περιόδους σχετικά με τη στάση του κόμματός μας έναντι του Μακεδονικού ζητήματος.

Δεύτερον, το Κόμμα πάλευε με συνέπεια για τη δημοκρατική και επαναστατική λύση του Μακεδονικού ζητήματος, συνδέοντάς την με τη νίκη της προλεταριακής επανάστασης, με την επικράτηση του σοσιαλιστικού καθεστώτος στα Βαλκάνια. Προφανώς, ενόψει της δύ-

διαρπάξει οι Σέρβοι το 1920, στη Βουλγαρία. Με απόφασή της η Δέκατη Ολομέλεια του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (9 Αυγούστου 1946) αναγνώρισε ακόμα μια φορά την ύπαρξη «μακεδονικού» έθνους, θεώρησε τη Γιουγκοσλαβική Μακεδονία ως το Πεδεμόντιο της ενοποίησης της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβίας, αλλά έθεσε τη διαδικασία αυτή σε συνάρτηση με τη σύναψη συμμαχίας μεταξύ Βουλγαρίας-Γιουγκοσλαβίας και την επιστροφή των δυτικών επαρχιών. Με άλλα λόγια, η συγκρότηση της νοτιοσλαβικής ομοσπονδίας ή συνομοσπονδίας ήταν προϋπόθεση για την (αβέβαιη) συνολική λύση του Μακεδονικού. Είναι προφανές ότι η πολιτική του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος στο Μακεδονικό διαμορφωνόταν κάτω από εξωτερική πίεση.

σκολης κατάστασης και του περίπλοκου Μακεδονικού ζητήματος, το Κόμμα εφάρμοξε μια ευέλικτη τακτική. Για λόγους τακτικής προέβαλλε το σύνθημα «η Μακεδονία στους Μακεδόνες», το σύνθημα για αυτονομία της Μακεδονίας, αλλά πάντα τόνιζε πως αυτό πρέπει να πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο μιας Σοσιαλιστικής Βαλκανικής Ομοσπονδίας.

Όμως σύντροφοι, εμείς είμαστε η Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος και δε θα πέσει η υπόληψη ούτε του Γκεώργκυ Δημητρώφ ούτε οποιουδήποτε άλλου, εάν πούμε πως το Κόμμα έκανε και λάθη από τη δεκαετία του '30, από τη δογματική κατεύθυνση μέχρι το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και κάποιο χρονικό διάστημα αργότερα.

Ποια είναι αυτά τα λάθη;

Πρώτον, στο θέμα της εθνικής καταγωγής του μακεδονικού πληθυσμού. Αυτός αβάσιμα χαρακτηριζόταν ως αυτοδύναμο μακεδονικό έθνος. Αυτό είχε μεγάλη πολιτική σημασία για την πρακτική δραστηριότητα του κόμματος. Και δεν ήταν τυχαίο που δεν είχαμε μεγάλη επιτυχία σ' αυτή την κατεύθυνση, επειδή το κόμμα μας δεν έβλεπε εντελώς λενινιστικά αυτό το θέμα. Αυτό πρέπει να το εξετάσουμε.

Εσφαλμένα προβλήθηκε το σύνθημα για ομοσπονδία των Νοτίων Σλάβων. Αυτό το θέμα δεν ήταν επίκαιρο. Τι σημαίνει να προβληθεί σύνθημα για ομοσπονδία των Νοτίων Σλάβων μετά τη νίκη της προλεταριακής επανάστασης σε μια σειρά χώρες, αφού δημιουργηθεί παγκόσμιο σοσιαλιστικό σύστημα; Ερώτηση: εμείς πού θα έπρεπε να πηγαίνουμε - προς το Βελιγράδι ή προς τη Μόσχα;

Ράντα Τοντόροβα. Προς τη Μόσχα φυσικά.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Έτσι ήταν εσφαλμένη η προβολή αυτού του συνθήματος.

Εμείς, σύντροφοι, πρέπει να δούμε τα γεγονότα έτσι όπως είναι. Με όλα αυτά εμείς μέχρι ενός σημείου δώσαμε και τώρα δίνουμε αφορμή για εκμετάλλευση του Μακεδονικού ζητήματος, ανεξάρτητα από την πολιτική δραστηριότητα του κόμματος, από τις επαφές και την κινητοποίηση των δυνάμεων αυτού του πληθυσμού στις διάφορες περιόδους.

Ποια είναι τώρα η στάση μας σ' αυτά τα ζητήματα;

Πρέπει να έχουμε το κουράγιο, σύντροφοι, ως μαρξιστές να δούμε τα πράγματα έτσι όπως είναι, να βγάλουμε τα αντίστοιχα συμπερά-

σματα και να επεξεργαστούμε τη μαρξιστικο-λενινιστική θέση, η οποία αντιστοιχεί στην κοινή μας γραμμή του αγώνα για ειρήνη και σοσιαλισμό.

Πρώτον, εμείς πρέπει να αναγνωρίσουμε -φυσικά όταν δημιουργηθούν συνθήκες γι' αυτό, και όχι τώρα- την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Αυτή υπάρχει. Υπάρχει μόνο στη Μακεδονία του Βαρδάρη, αλλά υπάρχει. Να ισχυριζόμαστε πως δεν υπάρχει και δεν θα υπάρχει - αυτή η θέση δεν είναι ούτε μαρξιστική ούτε πολιτικά ορθή, ούτε θα μας υποστηρίξει κανείς.

Δεύτερον, στο πλαίσιο της Μακεδονικής Λαϊκής Δημοκρατίας διαμορφώνεται μακεδονική εθνική συνείδηση. Αυτή η συνείδηση δεν είναι διαμορφωμένη ακόμα, όπως ισχυρίζεται ο Γκεώργκυ Δημητρόφ στο Πέμπτο Συνέδριο του κόμματος, αυτή βρίσκεται σε εξέλιξη, δεν είναι διαμορφωμένη, αλλά διαμορφώνεται, γεννιέται και εξελίσσεται. Αυτή είναι σύνθετη διαδικασία. Εμείς πρέπει να εξετάσουμε τους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τη διαμόρφωση της μακεδονικής συνείδησης αυτού του πληθυσμού της Μακεδονίας του Βαρδάρη.

Ποιοι είναι αυτοί οι παράγοντες; Πρώτον, ο πληθυσμός της Μακεδονίας δεν απελευθερώθηκε από τον τουρκικό ζυγό μαζί με τον υπόλοιπο βουλγαρικό πληθυσμό, αλλά έμεινε υπό τον τουρκικό ζυγό και μετά την απελευθέρωση της Βουλγαρίας. Οι Βούλγαροι, όπως και οι άλλες εθνότητες, οι οποίες απελευθερώθηκαν, ίδρυσαν δικά τους κράτη, ακολούθησαν αμέσως τον καπιταλιστικό δρόμο ανάπτυξης, ενώ ο πληθυσμός της Μακεδονίας έμεινε στη φεουδαρχική Τουρκία υπό φεουδαρχικές συνθήκες και υπήρξε αντικείμενο σκληρότατης αφομοίωσης, βίας και απεθνοποίησης.

Επαναλαμβάνω ξανά, εδώ πρέπει να υπογραμμίσουμε τις θέσεις του κόμματός μας οι οποίες δεν ήταν συνεπείς όσον αφορά στην εθνικότητα αυτού του πληθυσμού. Αυτές επηρέασαν και δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσουν το ζήτημα αυτό.

Άλλος παράγοντας που επίσης επέδρασε είναι το γεγονός ότι κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο αυτός ο πληθυσμός και το Κομμουνιστικό Κόμμα Μακεδονίας διεξήγαν αγώνα κατά του φασισμού όχι μαζί με το δικό μας κόμμα, αλλά μαζί με το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα. Μαζί πολέμησαν, μαζί αγωνίστηκαν και είχαν κοι-

νή μοίρα. Εκεί αναπτύχθηκε μαζική ένοπλη εξέγερση, μαζικός αγώνας κατά του φασισμού μαζί με το Γιουγκοσλαβικό Κομμουνιστικό Κόμμα, υπό την καθοδήγησή του. Αυτός είναι επίσης ένας σημαντικός παράγοντας.

Η Μακεδονία του Βαρδάρη απελευθερώθηκε, εκεί δημιουργήθηκαν κράτος και κυβέρνηση. Οικοδομείται ενιαία σοσιαλιστική οικονομική βάση με την Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Εδώ πρέπει να ειπωθεί πως κάποιο ρόλο παίζει και η πολιτική της απεθνοποίησης την οποία η γιουγκοσλαβική ηγεσία και ειδικά η μακεδονική ηγεσία ασκούν πάνω στο πληθυσμό.⁴⁹

Αυτοί οι συγκεκριμένοι παράγοντες, και άλλοι στη συγκεκριμένη ιστορική κατάσταση, επιδρούν στη διαμόρφωση της μακεδονικής εθνικής συνείδησης του πληθυσμού αυτού την οποία εμείς πρέπει να δούμε και να έχουμε το κουράγιο να την αναγνωρίσουμε. Βεβαίως, αυτή η συνείδηση δεν διαμορφώθηκε πλήρως, βρίσκεται σε εξέλιξη. Οι γιουγκοσλάβοι ηγέτες στο παρελθόν, αλλά ίσως και τώρα, θέλουν να επισπεύσουν αυτή την εξέλιξη και γι' αυτό ενισχύουν την απεθνοποίηση σε αντιβουλγαρική βάση.

Επομένως, ποιο είναι το συμπέρασμα; Εμείς θα αναγνωρίσουμε δημόσια –επαναλαμβάνω ξανά – όταν συμφωνήσουμε μ' αυτούς και όχι τώρα – την πραγματική ύπαρξη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και τη διαμόρφωση της μακεδονικής εθνικής συνείδησης. Δε θέλουμε να εμποδίσουμε αυτή την εξέλιξη – αντίθετα, θέλουμε να την ενισχύσουμε. Δεν μπορούμε όμως να αποδεχτούμε σε καμία περίπτωση αυτή η εθνική συνείδηση να διαμορφώνεται, να οικοδομείται σε αντιβουλγαρική, εθνικιστική σοβινιστική βάση. Πρέπει να εργαστούμε για τη δημιουργία συνθηκών φιλίας μεταξύ του λαού της Μακεδονίας του Βαρδάρη και του δικού μας λαού και στη συνέχεια για τη δημιουργία προϋποθέσεων για την εμφάνιση της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των χωρών και λαών μας.

Αυτά όσον αφορά στο ζήτημα για τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας και για τη διαμόρφωση της μακεδονικής εθνικής συνείδησης στα όρια της Μακεδονίας του Βαρδάρη.

Όσον αφορά στην περιοχή του Πιρίν τώρα. Ο πληθυσμός της πε-

49. Εννοεί τη βίαιη αποβουλγαροποίηση με σκοπό τη μακεδονοποίηση.

ριοχής του Πιρίν είναι τμήμα του βουλγαρικού έθνους. Εκεί δεν υπάρχει καμιά μακεδονική εθνότητα και δεν μπορεί να υπάρχει. Εκεί δεν πραγματοποιείται διαμόρφωση μακεδονικής εθνικής συνείδησης, όπως στη Μακεδονία του Βαρδάρη, αν και εμείς πολύ συμβάλαμε σ' αυτό. Όπως είναι γνωστό, ο πληθυσμός της περιοχής του Πιρίν ακόμα το 1912 συνενώθηκε με τη μητέρα-πατρίδα και έδωσε μάχη μαζί με ολόκληρο το βουλγαρικό λαό κατά του καπιταλισμού και του φασισμού και σήμερα μαζί του οικοδομεί το σοσιαλισμό. Και δεν είναι δυνατόν εκεί ούτε καν να υπάρξει συζήτηση για μακεδονικό έθνος, για διαμορφωμένη μακεδονική εθνότητα.

Επομένως, αυτός ο πληθυσμός σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρείται τμήμα του μακεδονικού έθνους, το οποίο διαμορφώνεται τώρα στη Μακεδονία του Βαρδάρη και ούτε μπορεί να γίνει λόγος για τη συνένωσή του με εκείνο το έθνος. Άρα, όλα αυτά που κάναμε ως τώρα -επιβολή γλώσσας, επιβολή άλλης εθνικότητας, επιβολή μακεδονικής ταυτότητας κ.τ.λ.- ήταν άσκηση πίεσης σ' αυτόν τον πληθυσμό και δεν έχει καμιά σχέση με το μαρξισμό-λενινισμό στο εθνικό ζήτημα.

Άρα, στο μέλλον πρέπει να αντιτασσόμαστε σε κάθε επιδίωξη, απ' όπου και αν προέρχεται αυτή, και ειδικά από την πλευρά των ηγετών των Σκοπίων, αυτός ο πληθυσμός να χαρακτηρίζεται ως μακεδονικό έθνος. Αυτός ο πληθυσμός για μας είναι ό,τι είναι ο πληθυσμός π.χ. στην περιοχή του Βιδίν ή ό,τι είναι ο πληθυσμός των υπολοίπων περιοχών της χώρας.

Στην περιοχή του Πιρίν πρέπει ανοιχτά να διαφωτίζουμε τον πληθυσμό με τη μαρξιστικο-λενινιστική μας θέση και να ανακόπτουμε κάθε ξένη επιρροή. Είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν προϋποθέσεις άρσης και χαλάρωσης της πίεσης την οποία ασκούσαμε στον πληθυσμό να δηλωθεί ως μακεδονικός. Αυτό όμως πρέπει να πραγματοποιείται με ευέλικτη τακτική, επειδή υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι είναι δηλητηριασμένοι, μπερδεμένοι και δε θα δεχτούν αυτή τη θέση. Και εμείς συμβάλαμε πολύ σ' αυτή τη σύγχυση. Είναι απαραίτητο ενεργά και αδιάκοπα να επιβεβαιώνουμε τη βουλγαρική εθνική συνείδηση σ' αυτόν τον πληθυσμό. Πρέπει να καταβάλουμε ειδικές προσπάθειες για την πιο γρήγορη ανάπτυξη της οικονομίας σ' αυτή την περιοχή και κυρίως για τη βιομηχανία, να συνδέεται ακόμα πιο πολύ αυτή η οικονομία με την οικονομία της υπόλοιπης χώρας.

Όσον αφορά στην επιλογή και κατανομή των στελεχών, πρέπει να εφαρμόζονται οι ίδιες αρχές και θέσεις, όπως και για όλες τις υπόλοιπες περιοχές της χώρας μας, και να σταματήσει η διάκριση σε Βούλγαρους και Μακεδόνες. Γενικά στη χώρα μας μακεδονική εθνότητα δεν υπάρχει ούτε στην περιοχή του Πιρίν, ούτε υπάρχει καμία άλλη μακεδονική εθνότητα της οποίας πρόεδρος είναι ο σύντροφος Χρήστο Καλαϊτζήφ (Χαμόγελα).⁵⁰

Εμείς έτσι θέτουμε το ζήτημα. Δεν υπάρχει λόγος να ασκούμε βία. Όποιος αισθάνεται Μακεδόνας, ας δηλώσει Μακεδόνας. Αλλά μακεδονική εθνότητα δεν υπάρχει ούτε στην περιοχή του Πιρίν ούτε στη Θράκη του Αιγαίου, ούτε στους πολιτικούς μας φυγάδες στον Καναδά ή στις ΗΠΑ. Μόνο στη Μακεδονία του Βαρδάρη αντικειμενικά και ιστορικά διαμορφώνεται μακεδονική εθνότητα.

Δε θα είναι σωστό, δε θα είναι μαρξιστικό να αρνηθούμε την ιστορία του λαού μας. Αυτό θέλουν οι ηγέτες των Σκοπίων; Να αρνηθούμε τη μισή ιστορία του λαού μας; Σύμφωνα με τη λογική τους, όλοι είναι ακραίοι σοβινιστές, αρχίζοντας με τους αδελφούς Μιλαντίνοφ και τελειώνοντας με τους Μπότεφ, Ρακόβσκυ και τι να πούμε για τον Ντημήταρ Μπλαγκόεφ και τον Γκεώργκυ Δημητρόφ; Σύμφωνα μ' αυτούς, όλοι αυτοί είναι σοβινιστές, επειδή δηλώνουν ότι στη Μακεδονία ομιλείται η βουλγαρική γλώσσα και ότι η Μακεδονία κατοικείται από Βούλγαρους.

Εμείς δε μπορούμε να αρνηθούμε την ιστορία μας. Πρέπει να μελετάμε και τη μεσαιωνική ιστορία και τη νεότερη ιστορία του λαού μας. Αν την αρνηθούμε, δε θα είμαστε καθόλου διεθνιστές, καθόλου μαρξιστές, αλλά θα είμαστε μηδενιστές, θα είμαστε κοσμοπολίτες. Η ιστορική αλήθεια πρέπει να λέγεται. Πρέπει να αγωνιζόμαστε κατά των διαστρεβλώσεων της ιστορίας του λαού μας, όχι μέσω υπόθαλψης διενέξεων, αλλά μέσω της αντικειμενικής της παρουσίασης. Δεν υπάρχει λόγος τώρα να λογομαχούμε με τον έναν ή με τον άλλον, όμως στα σχολεία και στο λαό θα αποσαφηνίζουμε την ιστορία του λαού μας. Αλλιώς, θα έπρεπε να αρνηθούμε τον Παΐσιο, επειδή αυτός είναι Μα-

50. Ειρωνευόμενος τον Χρήστο Καλαϊτζήφ ο οποίος το 1946 «τεκηρίωσε» με βάση το σταλινικό ορισμό για το έθνος «το μακεδονικό έθνος», ο Ζίφκωφ θέλει να τονίσει ότι οι πρόσφυγες από τη Μακεδονία που κατέφυγαν στη Βουλγαρία είχαν βουλγαρική συνείδηση.

κεδόνας, τους αδελφούς Μιλαντίνωφ, τους Κύριλλο και Μεθόδιο, να αρνηθούμε δηλαδή τη μισή ιστορία της Βουλγαρίας. Μόνο τον βασιλιά Σαμουήλ μπορούμε να τους δώσουμε. Θα έπρεπε να βγάλουμε από τις τάξεις μας και τον παππού Τοντώρ Παβλώφ,⁵¹ διότι, όταν κατά την περίοδο που επικρατούσε ο δογματισμός σ' ένα συνέδριο τον ρώτησαν: «εσύ Μακεδόνας είσαι;» αυτός απάντησε: «όχι, είμαι Βούλγαρος από τη Μακεδονία».

Αλλά, παρόλα αυτά, κάποιιοι σύντροφοι θα θέσουν την ερώτηση: ποια είναι η προοπτική, ποια είναι η διέξοδος από όλα αυτά; Σύντροφοι, η προοπτική βρίσκεται στη νίκη του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού στα Βαλκάνια, στην κατάργηση των συνόρων και στη βαθμιαία συνένωση των εθνών. Άλλη προοπτική δεν υπάρχει και δεν μπορεί να υπάρξει.

Θα ήθελα να πω δυο κουβέντες και για το εξής θέμα. Διάβασα κάπου στον τύπο, σίγουρα το έχουν διαβάσει και άλλοι σύντροφοι, πως ο Καρντέλ έκανε ανακοινώσεις...

Μίτκο Γκρηγκόρωφ: Ο Καρντέλ και ο Τίτο.

Τόντωρ Ζίφκωφ: ... πως στο νέο σύνταγμα της Γιουγκοσλαβίας τίθεται το ζήτημα να καταργηθούν τα σύνορα, να υπάρχει ένα Γιουγκοσλαβικό έθνος. Αυτό είναι μια πονηριά του Καρντέλ, ας πούμε.⁵²

Από πού προέρχεται κατά την άποψή μας αυτή η πονηριά; Προέρχεται από το γεγονός ότι το εθνικό ζήτημα στη Γιουγκοσλαβία δεν λύθηκε σε συνεπή μαρξιστικο-λενινιστική βάση. Τώρα αυτοί αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες και αντιφάσεις. Ακόμα και στην ίδια τη Μακεδονία υπάρχει ανοιχτή αντίδραση κατά του εκσερβισμού της

51. Ο Τοντώρ Παβλώφ, φιλόσοφος, ακαδημαϊκός, μέλος του κόμματος, εκτελούσε χρέη αντιβασιλέα στη μεταπολεμική Βουλγαρία μέχρι το δημοψήφισμα του Σεπτεμβρίου 1946. Ο Ζίφκωφ προφανώς υπαινίσσεται ένα ατόπημα του Παβλώφ. Όταν τον Οκτώβριο του 1946 η Βουλγαρία παρέδωσε τα οστά του Γκότσε Ντέλτσεφ στα Σκόπια, στη τιμητική εκδήλωση ο Παβλώφ εξήρε το επαναστατικό έργο του Ντέλτσεφ, αλλά παρατήρησε ότι διέπραξε και λάθη: τάχθηκε κατά της εξέγερσης στη Μακεδονία που αποφάσισε η ΕΜΕΟ στη Θεσσαλονίκη τον Ιανουάριο του 1903 και, το σπουδαιότερο, δεν τεκμηρίωσε θεωρητικά την ανάπτυξη της σλαβομακεδονικής συνείδησης.

52. Συνέβαινε ακριβώς το αντίθετο. Οι Σλοβένοι και οι Κροάτες επιδίωκαν μια σταδιακή αποκέντρωση της Γιουγκοσλαβίας και εισαγωγή στοιχείων της αγοράς στην οικονομία. Υπό τον μανδύα της αποκέντρωσης λάνθανε ο εθνικισμός.

μακεδονικής γλώσσας.

Στο μεταξύ, όταν μιλάμε για τη μακεδονική γλώσσα, δεν πρέπει να λέμε ότι η μακεδονική γλώσσα είναι βουλγαρική γλώσσα. Αυτό δεν είναι σωστό και δεν χρειάζεται να το ισχυριζόμαστε. Αλλά εμείς πρέπει να είμαστε κατά του εκσερβισμού της μακεδονικής γλώσσας, κατά της απομάκρυνσής της από τη βουλγαρική γλώσσα, και όχι να ισχυριζόμαστε πως αυτή είναι βουλγαρική γλώσσα, πόσο μάλλον που αυτοί προέβησαν σε κάποιους νεωτερισμούς – μερικοί από τους οποίους είναι αρκετά ενδιαφέροντες και μπορούμε να τους έχουμε υπόψη σε μια μελλοντική ορθογραφική μεταρρύθμιση σε μας. Αλλά αυτό είναι άλλο θέμα.

Αυτοί λοιπόν τώρα αντιμετωπίζουν δυσκολίες, αντιφάσκουν και θέτουν το ζήτημα να καταργηθεί η εθνική ιδιαιτερότητα των διαφόρων λαών. Ουσιαστικά τι σημαίνει αυτό; Αυτό σημαίνει πλήρη ηγεμονία των Σέρβων και των Κροατών σ' όλη τη Γιουγκοσλαβία. Όπως βλέπετε, τέτοιο στόχο δεν θέτει ούτε καν η Σοβιετική Ένωση, όπου 47 χρόνια υπάρχει σοβιετική εξουσία, όπου 47 χρόνια οικοδομείται σοσιαλιστική κοινωνία. Είναι σαφές πως αυτό είναι ακόμα ένας τρόπος απεθνοποίησης..

Ράντα Τοντόροβα: Όσον αφορά σ' αυτό το θέμα, έχουν μεγάλες δυσκολίες με τους Κροάτες.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Κλείνοντας πρέπει να τονίσω, σύντροφοι, πως ανεξάρτητα από τις ιδεολογικές διαφορές και τις διαφορές ως προς το εθνικό ζήτημα που υπάρχουν μεταξύ των δύο μας κομμάτων, εμείς δεν πρέπει να χάσουμε το βασικό, την προοπτική, την κύρια γραμμή μας – να διευρύνουμε και να βελτιώνουμε τις αμοιβαίες σχέσεις μας. Και πολλά ζητήματα θα λυθούν με την πάροδο του χρόνου και με τη νίκη του σοσιαλιστικού καθεστώτος σε μας, στη Γιουγκοσλαβία και στα Βαλκάνια. Εμείς πρέπει να δείξουμε περισσότερη υπομονή και να μην υποκύψουμε σε συναισθηματισμούς. Πώς θα μετουσιώσουμε όλα αυτά σε πράξη είτε μέσω συζητήσεων είτε στη δουλειά μας; Μετά τη σημερινή συζήτηση στην ΚΕ του κόμματος το Πολιτικό Γραφείο πρέπει να συγκεκριμενοποιήσει αυτά τα ζητήματα. Πώς θα εφαρμόσουμε αυτή τη γραμμή στην περιοχή του Πιρίν – και αυτό θα το συγκεκριμενοποιήσουμε συμπληρωματικά (Χειροκροτήματα).

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ: Σύντροφοι, εντελώς ορθά είναι τα μέτρα,

που έλαβε το Πολιτικό Γραφείο για την ανάπτυξη της οικονομίας μας και για τη δραστηριότητα που εκδηλώνεται ως προς αυτό. Σωστή είναι και η γραμμή που επικυρώθηκε από το 8^ο Συνέδριο για τη βελτίωση των σχέσεων με τη Γιουγκοσλαβία.

Θα ήθελα να εκφράσω μερικές εκτιμήσεις ως προς το Μακεδονικό ζήτημα. Κάθε φορά που βελτιώνονται οι σχέσεις με τη Γιουγκοσλαβία, όπως γίνεται και τώρα, ανακύπτει το Μακεδονικό ζήτημα. Αυτό είναι το ζήτημα σχετικά με το οποίο είχαμε και έχουμε αντιθέσεις με τη Γιουγκοσλαβία και ειδικά με την ηγεσία των Σκοπίων. Και το Πολιτικό Γραφείο πράττει εντελώς σωστά, ειδικά για μας, για την περιφερειακή κομματική οργάνωση και για τους εργαζόμενους στην περιοχή του Πίριν, θέτοντας προς ανάλυση στην Ολομέλεια της ΚΕ το Μακεδονικό ζήτημα. Ακόμα το 1948 ο Γκεώργκυ Δημητρώφ θεώρησε ως επιτακτική ανάγκη την αποσαφήνιση αυτού του ζητήματος για όλο το κόμμα. Και κάτι ακόμα – εμείς πιστεύουμε πως θα είναι σωστό να συνεννοηθούμε σ' αυτό το ζήτημα όχι μόνο με την ηγεσία της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας, αλλά και με την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας. Στη χώρα μας ζούνε αρκετοί Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες. Και αυτοί, αλλά και οι δικοί μας σύντροφοι, συχνά μας ρωτάνε ποια είναι η στάση του ΚΚΕ σχετικά μ' αυτό το ζήτημα.⁵³ Γι' αυτό θα ήταν σωστό να διαμορφώσουμε κοινή θέση μαζί μ' αυτούς. Πρέπει να δηλώσω ότι το Μακεδονικό ζήτημα δεν είναι επίκαιρο στην περιφέρειά μας, μ' αυτό δεν ασχολούνται ούτε οι Κομμουνιστές ούτε οι εργαζόμενοι. Άλλα ζητήματα συγκινούν τον πληθυσμό – ζητήματα για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού, για την οικονομική ανάπτυξη. Ο πληθυσμός είναι ενωμένος και συσπειρωμένος γύρω από το κόμμα μας και εργάζεται για την εκπλήρωση των καθηκόντων τα οποία το κόμμα του αναθέτει. Αλλά, παρόλα αυτά, δεν μπορούμε να μη σημειώσουμε πως τον τελευταίο καιρό παρατηρείται αυξημένο ενδιαφέρον για το Μακεδονικό ζήτημα. Άρχισαν να διαδίδονται κάποιες φήμες ότι μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Σοβιετικής Ένωσης υπογράφηκε συμφωνία για τη συνένωση της περιοχής του Πίριν με τη

53. Μετά την καθαίρεση του Ζαχαριάδη η νέα ηγεσία υπό τον Κολιγιάνη επανέφερε τη γραμμή της ισοτιμίας στις μειονότητες. Για το ΚΚΕ και οι «Μακεδόνες» της Βουλγαρίας ήταν εθνική μειονότητα.

Γιουγκοσλαβία, ότι γι' αυτό το θέμα διαπραγματεύονται Βουλγαρία και Γιουγκοσλαβία. Στη Σόφια αυτές οι φήμες είναι περισσότερες απ' όσο σε μας.⁵⁴

Τόντωρ Ζίφκωφ: Πως ο Γιούγκωφ επιμένει να παραμείνει η περιοχή του Πιρίν στη Βουλγαρία και πως ο Ζίφκωφ θα την παραδώσει στη Γιουγκοσλαβία. Τέτοιες φήμες υπάρχουν.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ: Οι άνθρωποι θέλουν να ξέρουν ποια στάση θα τηρήσουμε στο Μακεδονικό ζήτημα αφού οδεύουμε προς βελτίωση των σχέσεών μας με τη Γιουγκοσλαβία. Και αυτό είναι σωστό. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να αποσαφηνιστούν αρκετά ζητήματα. Και αυτό ακριβώς έκανε ο σύντροφος Ζίφκωφ, όταν παραβρέθηκε στο νομό μας για τα εγκαίνια του υφαντουργείου και τώρα στην Ολομέλεια και τον ευγνωμονούμε. Εμείς υποστηρίζουμε πλήρως τη θέση που εξέφρασε ο σύντροφος Ζίφκωφ για το Μακεδονικό ζήτημα και για την κατάσταση στην περιοχή του Πιρίν.

Ποιο είναι το σημαντικό στην περίπτωση αυτή; Αποσαφηνίζονται μερικά σημαντικά ζητήματα στα οποία μέχρι τώρα δεν υπήρχε σαφήνεια και ομοφωνία. Αυτό εμπόδιζε την ιδεολογική μας δράση, επειδή κατά καιρούς προέκυπτε η αναγκαιότητα να αποσαφηνίζουμε το Μακεδονικό ζήτημα. Ποια είναι αυτά τα ζητήματα; Αποσαφηνίζεται η στάση μας έναντι της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Στην περίπτωση αυτή ενεργούμε εντελώς ρεαλιστικά σε σχέση με τα υαρκτά γεγονότα - και του παρελθόντος και του παρόντος.

Ως προς το ζήτημα αν υπάρχει διαμορφωμένο μακεδονικό έθνος ή δεν υπάρχει, μέχρι πού έχει φτάσει η διαμόρφωσή του - υπάρχουν διαφωνίες. Έρευνες και συμπεράσματα του μαρξιστικο-λενινιστικού ινστιτούτου μας για το θέμα αυτό δεν υπάρχουν. Αλλά είναι ολότελα λαθεμένο το να αρνείται κανείς την ύπαρξη της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και το γεγονός ότι εκεί γίνεται συστηματική δουλειά για τη διαμόρφωση και την επιβολή της μακεδονικής εθνικής συνείδησης, έστω και σε αντιβουλγαρική βάση, το να αρνείται κανείς ότι αυτοί δημιουργούν δική τους γλώσσα, έστω και εκσερβισμένη. Αυτό

54. Εννοεί στην κομματική οργάνωση του Μπλαγκόεφγραντ.

θα σήμαινε να μην παρατηρούμε τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στον πληθυσμό, να πέσουμε στο πολιτικό λάθος στο οποίο έπεσε η ηγεσία των Σκοπίων. Αυτοί δε θέλουν να δουν το παρελθόν, την ιστορία, να αναγνωρίσουν ότι ήταν Βούλγαροι, αυτό είναι απλά ακατανόητο. Αναμφισβήτητη αλήθεια είναι, σύντροφοι, ότι πάρα πολλοί από τη νέα γενιά αισθάνονται Μακεδόνες και είναι πολύ συναισθηματικοί, αντιδρούν έντονα και μας κατηγορούν όταν παρουσιαζόμαστε μπροστά τους ως Βούλγαροι. Αυτό είναι αλήθεια. Άλλο είναι το ζήτημα της ηλικίας του πληθυσμού. Στην περιοχή της Στρώμνιτσας και της Αχρίδας οι ηλικιωμένοι νιώθουν Βούλγαροι, αλλά η νέα γενιά η οποία τώρα μεγαλώνει εκεί έχει τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του μακεδονικού έθνους.

Σωστή είναι η στάση μας έναντι της περιοχής του Πιρίν και έναντι της επιθυμίας να συνενωθεί με τη Γιουγκοσλαβία, να αποσπαστεί από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας. Ποια είναι εδώ η κατάσταση; Εντελώς σωστά ειπώθηκε από τον σύντροφο Τόντωρ Ζίφκωφ ότι ο πληθυσμός της περιφέρειας του Μπλαγκόεφγκραντ πάντα αισθανόταν ως μέρος της βουλγαρικής εθνότητας. Αυτός ο πληθυσμός εξ αμνημονεύτων χρόνων, όπως λέει Γκ. Δημητρώφ, νιώθει δεμένος οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά με το βουλγαρικό λαό. Δεν μπορεί να υπάρξει καμία αμφιβολία, ο πληθυσμός μας στην μεγάλη πλειοψηφία του, παρά τη δουλειά που πραγματοποιήσαμε, έχει βουλγαρική εθνική συνείδηση, βουλγαρικά πατριωτικά αισθήματα. Αυτός είναι βουλγαρικός πατριωτικός πληθυσμός παρά το γεγονός πως εμείς εργαστήκαμε για τη μακεδονοποίησή του.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Απεθνοποίηση. Πρέπει να τοποθετηθεί το πορτραίτο του Μπότσεφ και το όνομά του να δοθεί σε μερικά σχολεία.

Κρούστιγιου Τρίτσκοφ: Ο πληθυσμός της περιφέρειας του Μπλαγκόεφγκραντ και στο παρελθόν ήταν μαζί με το βουλγαρικό λαό, αναπόσπαστο κομμάτι του, βρισκόταν υπό την επιρροή της βουλγαρικής προοδευτικής διανόησης, προπάντων του ΚΚΒ, και τώρα συμμετέχει ενεργά στην οικοδόμηση του βουλγαρικού σοσιαλιστικού έθνους. Αυτός νιώθει ως πατρίδα του τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας. Όλη η σοσιαλιστική μας οικονομία είναι δεμένη με τη Βουλγαρία. Κανείς δεν συμφωνεί να αποσπαστεί από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και να συνενωθεί με τη Γιουγκοσλαβία. Αυτό δεν

το θέλουν, σύντροφοι και συντρόφισσες, ούτε εκείνοι οι οποίοι νιώθουν Μακεδόνες. Αυτή είναι η αλήθεια. Ακόμη και αν ρωτηθούν αν είναι σύμφωνοι να αποσχιστούν από τη Βουλγαρία, αυτοί θα απαντήσουν: «Ούτε λόγος!». Γι' αυτό και η ανακοίνωση του συντρόφου Τόντωφ Ζίφκωφ στα εγκαίνια του υφαντουργείου στο Μπλαγκόεφγκραντ ότι στην περιφέρεια του Μπλαγκόεφγκραντ ζει «πατριωτικός βουλγάρικος πληθυσμός» προκάλεσε το ενδιαφέρον, τα σχόλια και την επιδοκιμασία των ανθρώπων οι οποίοι ασχολούνται με το Μακεδονικό ζήτημα.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εγώ ήρθα επίτηδες, είχα υπόψη μου τις φήμες εκείνες.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ: Αρκετοί σύντροφοι ήρθαν στην περιφερειακή επιτροπή για να εκφράσουν την ευχαρίστησή τους για την τοποθέτηση αυτή. Παραλήφθηκαν και μερικές επιστολές από την περιφερειακή επιτροπή. Να τι μας γράφει ο σύντροφος Ιβάν Ντιβιζιέφ από το χωριό Ελέσνιτσα: «έμεινα πολύ ευχαριστημένος από το λόγο του συντρόφου Τ. Ζίφκωφ στο Μπλαγκόεφγκραντ στις 29.12.1962. Ο σύντροφος Ζίφκωφ ονόμασε τον πληθυσμό του νομού Μπλαγκόεφγκραντ πατριωτικό βουλγάρικό πληθυσμό. Έτσι, είπε μια απλή αλήθεια την οποία, παρόλο που ακόμα και οι αναλφάβητοι άνθρωποι σε όλα τα χωριά και στις πόλεις τη γνώριζαν, αυτή χρόνια ολόκληρα διαστρεβλωνόταν, διαστρεφόταν και, στην καλύτερη περίπτωση, αποσιωπούνταν». Έτσι, σύντροφοι και συντρόφισσες, σκέπτεται η συντριπτική πλειοψηφία.

Φωνή: Περισσότερα δεν μπορούν να ειπωθούν.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Ούτε θεωρητικός δεν μπορεί τόσο απλά και καθαρά να το πει.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ: Εδώ στην Ολομέλεια πρέπει να πω ότι υπάρχουν και άλλες απόψεις. Βρέθηκαν και κάποιοι οι οποίοι διαφώνησαν με το ότι ο πληθυσμός στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ χαρακτηρίστηκε ως «πατριωτικός βουλγάρικος πληθυσμός». Με την αφορμή αυτή κάποιος έστειλε ανώνυμη επιστολή προς την εφημερίδα «Πιρίνσκο Ντέλο». «Πραγματικά, ο πληθυσμός είναι πατριωτικός. Αλλά είναι γνωστό ότι στην πλειοψηφία του αυτός ο πληθυσμός είναι μακεδονικός. Αυτό το γράφουν ακόμα και τα βιβλία γεωγραφίας». Αυτό είναι αλήθεια (Χειροκροτήματα). «Και τώρα, όταν λέμε στους μαθητές

μας ότι αυτός είναι βουλγαρικός πληθυσμός, οι μαθητές λένε: καλά, δάσκαλε, εσείς ξέρετε καλύτερα ή αυτός που έγραψε τα βιβλία;». Και μετά γράφει: «Σύμφωνα με τα λεγόμενά σας οι λίγοι Βούλγαροι που ζουν στο νομό είναι πατριώτες και οι Μακεδόνες είναι άνθρωποι άλλης κατηγορίας. Γιατί δεν γράφτηκε «πατριωτικός πληθυσμός του νομού Μπλαγκόεφγκραντ». Έτσι, αυτό θα αφορούσε όλο τον πληθυσμό. Γι' αυτό το λόγο ο αρθρογράφος πρέπει να τιμωρηθεί και οι επιμελητές της σύνταξης να βγάλουν συμπέρασμα. «Αυτή η εφημερίδα πρέπει να εκδίδεται στη μακεδονική γλώσσα.... Η αφομοίωση, την οποία τόσο πολύ ονειρεύονται κάποιοι, δεν θα γίνει.» Αυτή η επιστολή είναι γραμμένη στα βουλγαρικά. Σύντροφοι, εμείς πρέπει να είμαστε προσεκτικοί προς αυτούς που νιώθουν Μακεδόνες.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Σωστά.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ. Επειδή τους διδάξαμε και εμείς να νιώθουν έτσι.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Βία σε καμία περίπτωση.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αντιπαρατίθενται Βούλγαροι και Μακεδόνες. Βούλγαροι και Μακεδόνες είναι δύο παραπλήσιες έννοιες και πρέπει να προσεγγίζουν ο ένας τον άλλον. Η σερβική αστική τάξη κάποτε στους Μακεδόνες έβλεπε Βούλγαρους. Το βασικό είναι όχι πώς νιώθει κανείς, αλλά τι ταξικές θέσεις έχει.

Σωστή απόφαση λαμβάνεται και στο ζήτημα της απόσχισης της περιοχής του Πιρίν από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας. Μέχρι πρόσφατα σε κάθε ευκαιρία οι σύντροφοι από τα Σκόπια δεν παρέλειπαν να μας υποβάλλουν την ερώτηση: «Άντε, πότε θα λύσουμε τα ζητήματά μας, πότε θα συνενωθείτε με μας;» και έθεταν το ζήτημα εντελώς ανοιχτά. Εμείς λέμε: «γιατί θέτετε το ζήτημα για τη Μακεδονία του Πιρίν και όχι για τη Μακεδονία του Αιγαίου;». Εμείς, λένε αυτοί, «είμαστε σοσιαλιστικές χώρες. Μετά θα θέσουμε τις απαιτήσεις μας για τη Μακεδονία του Αιγαίου».

Το να θέτουμε το ζήτημα της απόσχισης του νομού Μπλαγκόεφγκραντ από τη Βουλγαρία και της συνένωσής του με τη Γιουγκοσλαβία σημαίνει να αντιστρατευόμαστε τη βούληση και τα συμφέροντα του πληθυσμού της περιοχής του Πιρίν και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Αυτό σημαίνει να αντιταχθούμε στη βούληση των

ανθρώπων και ξανά να ασκήσουμε βία σ' αυτούς, όπως κάναμε μετά την 9^η Σεπτεμβρίου. Δεν υπάρχει πιο λανθασμένη ενέργεια. Και μ' αυτή δε λύνεται καθόλου το Μακεδονικό ζήτημα, επειδή κανένας, ούτε καν οι Μακεδόνες επαναστάτες, δεν πάλευαν η Μακεδονία να είναι τμήμα της Γιουγκοσλαβίας. Ποτέ αυτοί δεν είχαν αντιβουλγαρική στάση.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Και η αριστερή και η δεξιά πτέρυγα.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ. Και η αριστερή και η δεξιά πτέρυγα. Μάλιστα εγώ μπορώ να σας δείξω πολλά έγγραφα του Ιβάν Μιχαήλωφ τα οποία έφθασαν παράνομα στη Βουλγαρία και στα οποία αυτός κατηγορεί το κόμμα μας πως το διάστημα 1946-1947 πραγματοποιήσαμε απεθνοποίηση.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Εγώ δεν μίλησα γι' αυτό το θέμα, αλλά πρέπει να πω πως εκείνη την περίοδο, εξαιτίας της ασυνεπούς μαρξιστικο-λενινιστικής πολιτικής μας σχετικά με τον προσδιορισμό της εθνικότητας των Μακεδόνων, παραδώσαμε τη σημαία στην αστική τάξη και αυτή την κρατούσε. Αυτό είναι γεγονός, πρέπει να το αναγνωρίσουμε. Τους την δώσαμε για να την εκμεταλλεύονται για αντιλαϊκούς σκοπούς.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ. Σωστά σύντροφοι, τίθεται το ζήτημα για τον εθνικισμό των Σκοπίων, για το γεγονός πως η ηγεσία των Σκοπίων δημιουργεί μακεδονική εθνική συνείδηση και μακεδονικό έθνος σε αντιβουλγαρική βάση, πως διαστρεβλώνουν χονδροειδώς την ιστορία, αυθαίρετα βλασφημούν, μέχρι πρόσφατα συκοφαντούσαν και βλαστημούσαν το κόμμα μας και μας κατηγορούσαν για μεγαλοβουλγαρικό σοβινισμό. Σχετικά μ' αυτό, δεν πρέπει να υποχωρήσουμε και να συμβιβαστούμε. Καταλαβαίνουμε πως γι' αυτούς θα είναι πολύ δύσκολο να αρνηθούν αυτή τη γραμμή. Ο Λάζαρ Κολισέφσκυ έχει εκδώσει ολόκληρους τόμους.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Ζει γι' αυτά.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ. Το ότι εμείς αναγνωρίζουμε τον πληθυσμό του νομού Μπλαγκόεφγκραντ ως βουλγαρικό θα δημιουργήσει σ' αυτούς επιπρόσθετες δυσκολίες, ακόμα περισσότερο θα αναβιώσουν εκεί τα βουλγαρικά αισθήματα, που υπάρχουν και τώρα ακόμα στους ενήλικες. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία γι' αυτό. Ανεξάρτητα απ' όλα αυτά, εμείς δεν πρέπει να επιτρέψουμε να διαστρεβλώνεται η ιστορία και να συκοφαντείται το κόμμα μας. Δεν πρέπει να επιτρέψουμε να αμφι-

σβητείται ότι μέχρι την απελευθέρωση της Βουλγαρίας από τον τουρκικό ζυγό, αλλά και αργότερα, ο μακεδονικός πληθυσμός, οι Μακεδόνες επαναστάτες στην εθνική τους συνείδηση ένιωθαν ως τμήμα του βουλγαρικού λαού. Όλα τα σχετικά δεδομένα είναι αναμφισβήτητη απόδειξη γι' αυτό. Έτσι, η αποσαφήνιση αυτών των ζητημάτων θα διευκολύνει τη δουλειά μας.

Σωστή ήταν εδώ η πρόταση να συντάξουμε ένα έγγραφο στο οποίο να εκτιμηθεί η στάση του κόμματός μας σε σχέση με το Μακεδονικό ζήτημα στο παρελθόν και στο παρόν. Αυτό το έγγραφο να μη δημοσιευθεί, αλλά να χρησιμοποιηθεί ως οδηγία στη δουλειά μας. Να πάρουμε θέση και απέναντι σε μερικά δημοσιεύματα του κόμματος σχετικά με το Μακεδονικό ζήτημα. Εκδόθηκαν πολλά βιβλία. Υπάρχει ολόκληρο βιβλίο «Το ΚΚΒ και το Μακεδονικό ζήτημα». Αν θέλετε να πληροφορηθείτε τότε και ποια έγγραφα εκδόθηκαν από το κόμμα μας – υπάρχουν εκεί. Εννοείται ότι τα έγγραφα αυτά έχουν παρερμηνευθεί. Είναι γνωστό ότι στη νεότερη ιστορία μας έγιναν κάποια λάθη στο Μακεδονικό ζήτημα όχι για λόγους αρχής, αλλά τακτικής, τα λάθη αυτά πρέπει να τα εκτιμήσουμε και να τα εξετάσουμε, διότι κάθε φορά που αναφέρεται το Μακεδονικό ζήτημα οι άνθρωποι θέτουν ερωτήματα.

Για ποια λάθη πρόκειται, σύντροφοι; Ο σύντροφος Ζίφκωφ εδώ είπε, ότι η Δέκατη Ολομέλεια τον Αύγουστο του 1946 αποφάσισε να κινήσει τις διαδικασίες για τη συνένωση της περιοχής του Πιρίν με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Οι Κομμουνιστές στην περιοχή του Πιρίν ήταν υποχρεωμένοι να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για τη συνένωσή αυτή.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Μετά τους κατηγορήσαν ως οπαδούς του Τίτο.

Κρούστγιου Τρίτσκωφ: Αυτή η απόφαση οδήγησε σε μια σειρά λαθών.

Επειδή υπήρχε μεγάλη αντίσταση από τον πληθυσμό, άρχισαν με θεμιτά και με αθέμιτα μέσα να προετοιμάζουν τη συνένωση της περιοχής του Πιρίν με τη Γιουγκοσλαβία. Τέθηκε ως πρακτικό καθήκον.

Επιβλήθηκε ως υποχρεωτικό μάθημα η μακεδονική γλώσσα σε όλα τα σχολεία στην περιοχή του Πιρίν.

Για τους καθηγητές – ήρθαν περίπου 100 άτομα, Μακεδόνες κα-

θηγητές από τα Σκόπια. Εμείς τους πληρώναμε να μας διδάσκουν τη μακεδονική γλώσσα.

Σ' όλες τις πόλεις άνοιξαν μακεδονικά βιβλιοπωλεία, για να διαδίδουν λογοτεχνία στη μακεδονική γλώσσα.

Με τη βία εγγράφηκαν ως συνδρομητές της εφημερίδας «Νέα Μακεδονία» οι κοινωνικές οργανώσεις, οι υπάλληλοι και οι Κομμουνιστές.

Το θέατρο ποδηγετήθηκε από τους σκοπιανούς και άρχισε να παρουσιάζει τα έργα του σε μακεδονική γλώσσα. Στην εφημερίδα «Πιρίνσκο Ντέλο» διαμορφώθηκε σελίδα σε μακεδονική γλώσσα – στην αρχή μία, κατόπιν δύο σελίδες.

Στην απογραφή του 1947 (sic!) έγινε σοβαρή δουλειά για να αναγκαστούν οι άνθρωποι να δηλωθούν ως Μακεδόνες. Αποστολή ήταν τουλάχιστον το 60-70% του πληθυσμού να δηλωθούν ως Μακεδόνες για να υπάρχει λόγος να τεθεί το ζήτημα της συνένωσης της περιοχής του Πιρίν με τη Γιουγκοσλαβία. Έτσι γίναμε Μακεδόνες. Και τώρα στα τεφτέρια κάπου μας γράφουν ως Μακεδόνες, αλλού – ως Βούλγαρους.

Μετά την απογραφή σε όλα τα επίσημα έγγραφα και στα σχολικά βιβλία άρχισε να επιβάλλεται η άποψη πως στην περιοχή του Πιρίν ζουν Μακεδόνες.

Γκεόργκυ Καρασλάβωφ: Στην Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια γράφεται πως μόνο σε μας υπάρχουν Μακεδόνες.

Κρούστγιου Τρίτσκωφ: Τώρα ετοιμάζουν ένα λεξικό και στα επιχειρήματα για την συγγραφή του αναφέρεται ότι στη Μακεδονία του Αιγαίου υπάρχουν τόσοι Μακεδόνες...

Γκεόργκυ Καρασλάβωφ: Στην Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια δε γράφεται πως στην Ελλάδα υπάρχουν Μακεδόνες, μόνο σε μας.

Κρούστγιου Τρίτσκωφ: Όσοι μας θεωρούσαν Βούλγαρους κατηγορούνταν για μεγαλοβουλγαρικό σοβινισμό. Είναι γνωστό π.χ. πως ο Γκεώργκυ Τσανκώφ έγραψε ειδικό άρθρο στην εφημερίδα «Πιρίνσκο Ντέλο» το 1947, στο οποίο κατηγορηματικά καταδικάζει ως μεγαλοβούλγαρους σοβινιστές όλους όσους στα σχολικά βιβλία παρουσίαζαν τον πληθυσμό της περιοχή μας ως βουλγαρικό. Έχοντας υπόψη κάποια εκδοθέντα τότε σχολικά βιβλία γεωγραφίας ή ιστορίας στα οποία δεν αναγνωριζόταν ο πληθυσμός μας ως μακεδονικός, ο ίδιος έγραψε: «αυτές είναι χοντροειδείς εκδηλώσεις μεγαλοβουλγαρικού σο-

βνισμού, οι οποίες δεν μπορεί και δεν πρέπει να γίνονται ανεκτές στη Βουλγαρία του Πατριωτικού Μετώπου».

Τόντωρ Ζίφκωφ: Αυτός παρέδωσε όλο το μακεδονικό αρχείο. Αν θέλουμε να δουλέψουμε, δεν έχουμε αρχείο, αυτό βρίσκεται σ' αυτούς.⁵⁵

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ: Και τον Γκότσε Ντέλτσεφ τους παραδώσαμε και το έργο του Αντών Ποπόφ⁵⁶ πήγε στα Σκόπια.

Ντημήταρ Ντήμωφ: Το Πολιτικό Γραφείο του Κόμματός μας έκανε αυτό το λάθος και πρέπει να το αναγνωρίσουμε.

Κρούστιγιου Τρίτσκωφ: Όλη η δράση είχε ως σκοπό τη δημιουργία μακεδονικής εθνικής συνείδησης. Αυτή η γραμμή συνεχίστηκε και αργότερα. Στο Πέμπτο Συνέδριο τέθηκε το ζήτημα της συνένωσης της περιοχής του Πιρίν με την Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, αλλά πλέον στο πλαίσιο μιας Νοτιοσλαβικής Ομοσπονδίας, και όχι στο πλαίσιο της Ομόσπονδης Λαϊκής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Σ' αυτή τη βάση, μετά το Πέμπτο Συνέδριο, τέθηκε σε μας το ζήτημα η περιοχή του Πίριν να γίνει συνδυετικός κρίκος. Και απ' εδώ απέρρευε το καθήκον - να εργαστούμε για τη δημιουργία μακεδονικής εθνικής συνείδησης και μακεδονικής εθνικής κουλτούρας.

Στο τμήμα των αποφάσεων της 16ης Ολομέλειας το 1948 που αφορούσε στην κατάσταση στην περιοχή του Πιρίν αναφέρεται: «Να συνεχιστεί αδιάκοπα η πολιτική για πολιτιστική αυτονομία του μακεδονικού πληθυσμού στην περιοχή του Πιρίν, να διδάσκεται στα σχολεία η ιστορία του μακεδονικού απελευθερωτικού κινήματος και να εκλαϊκεύεται η δράση των πρωταγωνιστών του· να δημιουργηθούν μακεδονικοί ερασιτεχνικοί καλλιτεχνικοί σύλλογοι και τα υπόλοιπα, να εισαχθεί η προαιρετική διδασκαλία της μακεδονικής λόγιας γλώσσας».

55. Εννοεί στα Σκόπια.

56. Ο Αντών Ποπόφ, όπως και ο Νικόλα Βαπτσάρωφ, ήταν εκπρόσωπος του «Μακεδονικού Λογοτεχνικού Κύκλου» (1938-1940) στη Βουλγαρία. Σκοπός του κύκλου, που ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος, ήταν η ανάπτυξη μιας «μακεδονικής λογοτεχνίας» με τη μελέτη των γλωσσικών ιδιωμάτων, του φολκλόρ, των εθίμων και την καλλιέργεια ενός επαναστατικού ρομαντισμού για το παρελθόν του «μακεδονικού εθνικο-απελευθερωτικού κινήματος». Ο «μακεδονισμός» τους ήταν περισσότερο μια ερωτοτροπία. Χρησιμοποιούσαν τη βουλγαρική γλώσσα.

σας στα σχολεία από ντόπιους καθηγητές» και τα λοιπά. Εδώ πια υπήρξε αλλαγή, αντί για υποχρεωτική είναι προαιρετική η εκμάθηση της μακεδονικής γλώσσας και αντί για δασκάλους από τα Σκόπια διδάσκουν δικοί μας καθηγητές. Φυσικά, αυτό δεν πραγματοποιήθηκε.

Το 1952 με τις αποφάσεις της ΚΕ και του Εθνικού Συμβουλίου του Πατριωτικού Μετώπου σχετικά με την κατάσταση και τα καθήκοντα της εφημερίδας «Πιρίνσκο Ντέλο» ασκήσαμε κριτική πως η εφημερίδα «Πιρίνσκο Ντέλο» δεν αποσαφηνίζει αρκετά και συστηματικά στον πληθυσμό της περιοχής του Πιρίν το Μακεδονικό ζήτημα και το δρόμο για τη λύση του, για την εθνική του συνένωση, για τη δημιουργία εθνικής μακεδονικής κουλτούρας – με σοσιαλιστικό περιεχόμενο και εθνική μορφή.

Ως αποτέλεσμα των αποφάσεων υποχρεώνεται η εφημερίδα «Πιρίνσκο Ντέλο» να αγωνίζεται ενεργά για τη δημιουργία εθνικής μακεδονικής κουλτούρας με σοσιαλιστικό περιεχόμενο και για την ανύψωση της εθνικής συνείδησης του μακεδονικού πληθυσμού στην περιοχή του Πιρίν.

Σε μια σειρά κομματικών εγγράφων μπορούν να βρεθούν και άλλες τέτοιες τοποθετήσεις. Γι' αυτό, σύντροφοι, εμείς θεωρούμε ότι θα ήταν σωστό να πάρουμε θέση, διότι πολλά απ' αυτά τα έγγραφα είναι δημοσιευμένα, τα γνωρίζουν. Όταν είπα πως υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον, εννοούσα ότι, από τη στιγμή που άρχισε να γίνεται συζήτηση για το Μακεδονικό ζήτημα, ο κόσμος άρχισε να αναζητά την εισήγηση του συντρόφου Δημητρώφ στο Πέμπτο Συνέδριο και στην 16η Ολομέλεια, το κεφάλαιο – «Νοτιοσλαβική Ομοσπονδία και το Μακεδονικό ζήτημα» – και άλλα έγγραφα τα οποία είτε είναι γνωστά είτε είναι δημοσιευμένα. Και έγγραφο το οποίο να ακυρώνει αυτές τις αποφάσεις δεν υπάρχει. Γι' αυτό θεωρώ πως είναι εντελώς σωστό να εκδοθεί έγγραφο και να ληφθεί απόφαση για όλα αυτά τα ζητήματα. Παρακαλώ τον σύντροφο Ζίφκωφ να βρει μια αφορμή, να κανονίσει ακόμα μια συνάντηση με τα στελέχη μας και ανάμεσα στα άλλα θέματα να αποσαφηνίσει και αυτό το σημαντικό ζήτημα.

14.

Υλικό για το Μακεδονικό ζήτημα (6 Ιανουαρίου 1965). Τμήμα κινητοποίησης και προπαγάνδας της Περιφερειακής Επιτροπής του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος (Μπλαγκόεφ-γραντ).

Η σωστή κατανόηση του Μακεδονικού ζητήματος έχει μεγάλη σημασία για όλη τη δράση μας στον ιδεολογικό τομέα στην περιοχή του Πιρίν, για την ακόμα πιο στενή συσπείρωση των λαϊκών μαζών γύρω από το κόμμα μας και από την κεντρική επιτροπή της νεολαίας του Δημητρώφ, για την πατριωτική διαπαιδαγώγηση των εργαζομένων και της νεολαίας.

Βέβαια, τώρα το Μακεδονικό ζήτημα δεν είναι ούτε κυρίαρχο ούτε επίκαιρο ζήτημα. Το βασικό ζήτημα για μας στα Βαλκάνια, στην παρούσα φάση, είναι ο αγώνας για ειρήνη, για συνεννόηση των βαλκανικών λαών, για ένωση και συσπείρωση των σοσιαλιστικών χωρών, για φιλία και περαιτέρω προσέγγιση με τους αδελφικούς λαούς της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Αυτός είναι ο σημαντικότερος όρος για την επιτυχή οικοδόμηση του σοσιαλισμού, για την αποτυχία της πολιτικής των ιμπεριαλιστών στα Βαλκάνια, για νέα επιτεύγματα στο δρόμο της προόδου, της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού. Το βασικό για μας είναι η νίκη του σοσιαλισμού στα Βαλκάνια. Αυτή η νίκη θα λύσει και πολλά άλλα ζητήματα, συμπεριλαμβανομένου και του Μακεδονικού ζητήματος.

Γι' αυτό το λόγο είμαστε εναντίον κάθε είδους συζήτησης και λογομαχιών για το Μακεδονικό ζήτημα, οι οποίες θα υποδαύλιζαν εθνικιστικές έριδες και θα συνέφεραν μόνο τους εχθρούς μας. Ως γνωστόν, η πολιτική των ιμπεριαλιστών βασίζεται ειδικά στην αντιπαράθεση ανάμεσα στους λαούς του σοσιαλιστικού συστήματος με την υποδαύλιση εθνικιστικών και σοβινιστικών παθών. Αυτή η πολιτική τους α-

ποσκοπεί στην εξασθένιση του αντιιμπεριαλιστικού μετώπου.

Η δική μας γραμμή ήταν και θα είναι να συντελέσουμε, όσο το δυνατόν περισσότερο, νέες δυνάμεις να ενταχθούν στον αγώνα κατά του ιμπεριαλισμού, να συμβάλουμε στην ανάπτυξη υγιών πολιτικών επιδιώξεων των βαλκανικών χωρών. Παρόλα αυτά, δεν πρέπει να δημιουργούμε δυσκολίες μόνοι μας, πράγμα που θα συμβεί, αν λόγω έλλειψης προνοητικότητας και τακτικής παρασυρθούμε σε διενέξεις για το λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα. Για μας, επομένως, το Μακεδονικό ζήτημα υπάγεται στο βασικό ζήτημα. Αυτό πρέπει να το θυμόμαστε πάντα και να βασιζόμαστε πάνω σ' αυτό, όταν το εξετάζουμε και το αποσαφηνίζουμε.

Επειδή στην περιοχή μας υπάρχει ενδιαφέρον για το Μακεδονικό ζήτημα, και ας μην είναι επίκαιρο, θεωρούμε πως είναι απαραίτητο να δώσουμε στους Κομμουνιστές και σ' όλους όσους ενδιαφερομένους μια σωστή μαρξιστική – λενινιστική απάντηση.

I.

Ποια είναι η αλήθεια για το Μακεδονικό ζήτημα; Ποια είναι τα ιστορικά δεδομένα τα οποία καλύτερα μπορούν να μας βοηθήσουν για τη σωστή αποσαφήνιση του Μακεδονικού ζητήματος;:

Σχετικά μ' αυτό είναι απαραίτητη μια ιστορική επισκόπηση.

Το 2^ο αιώνα π. Χ. οι Ρωμαίοι ήρθαν την Βαλκανική Χερσονήσου και το 46 μ.Χ. ολόκληρη η χερσόνησος ήταν υπό την κατοχή τους. Ιδρύθηκε η τεράστια Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Αργότερα, στα τέλη του 4^{ου} αιώνα μ.Χ., αυτή η Αυτοκρατορία διαιρέθηκε σε Ανατολική και Δυτική. Η Βαλκανική χερσόνησος ολόκληρη έμεινε στο πλαίσιο της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της λεγόμενης Βυζαντινής, η οποία βαθμιαία εξελίχθηκε σε Ελληνική Αυτοκρατορία εντός και εκτός των Βαλκανίων. Στο πλαίσιο της ως επαρχίες υπήρχαν η Μοισία (η Βουλγαρία του Δούναβη), η Θράκη, η Μακεδονία κ.α.

Στις αρχές του 6^{ου} αι. μ.Χ. και επί δεκάδες χρόνια οι σλαβικές φυλές, οι οποίες έρχονταν από το Βορρά, νικούσαν το βυζαντινό στρατό, κατακτούσαν εκτεταμένες περιοχές και τελικά στο τέλος του 6ου αιώνα και στις αρχές του 7^{ου} αιώνα οριστικά και για πάντα κατοίκησαν στη Βαλκανική Χερσόνησο, διευρύνοντας τα εδάφη τους σε όλη τη Χερσόνησο, στις ακτές του Αιγαίου, ακόμα και σε μερικά νησιά του

Αιγαίου. Οι Σλάβοι έγιναν ο πιο μαζικός και συμπαγής πληθυσμός στα Βαλκάνια και για το γεγονός αυτό τον 7^ο αιώνα η Μακεδονία ήταν γνωστή και υπό το όνομα Σκλαβηνία⁵⁷. Είναι ιστορικά γνωστό ότι μαζί με τους Σλάβους, αλλά μερικές φορές και αυτόνομα, και άλλες φυλές επέδραμαν στα βυζαντινά εδάφη – οι Χάζαροι, οι Ούννοι κ.α. Αλλά η μεγαλύτερη δύναμη ήταν οι Σλάβοι.

Στο δεύτερο ήμισυ του 8^{ου} αιώνα νότια του Δούναβη, στη Μοισία, οριστικά κατοίκησαν οι Πρωτοβούλγαροι. Τα συμφέροντα στον αγώνα εναντίον της ακόμα ισχυρής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας οδήγησαν τους ηγέτες του υπό ίδρυση σλαβικού κράτους (της συγχώνευσης των σλαβικών φυλών στη Μοισία) και των Πρωτοβούλγαρων του Ασπαρούχ να ενωθούν και έτσι να σχηματίσουν σλαβοβουλγαρικό κράτος. Αργότερα, τα εδάφη του επεκτάθηκαν από τον Δούναβη και τη Μαύρη θάλασσα έως το Αιγαίο και τα αλβανικά βουνά. Στα όρια του βουλγαρικού κράτους, κατά την μεγαλύτερη περίοδο της ύπαρξής του μέχρι και την άλωση από τους Τούρκους, συμπεριλαμβάνονταν και οι τρεις βασικές περιοχές ή επαρχίες: Μοισία, Θράκη και Μακεδονία – ως περιοχές μιας χώρας.⁵⁸

Ταυτόχρονα με την ίδρυση και την ανάπτυξη του βουλγαρικού κράτους άρχισε και ο εκσλαβισμός όλων των Βουλγάρων, Θρακών, αλλά και όλων των υπολειμμάτων των διαφόρων φυλών που ζούσαν στη Χερσόνησο. Έτσι λοιπόν, μέσω της κοινής ζωής και του κοινού αγώνα για τα εδάφη της Μοισίας, Θράκης και της Μακεδονίας τον 9^ο αιώνα και τον 10^ο αιώνα διαμορφώθηκε βαθμιαία μια εθνοτική σλαβική φεουδαρχική κοινότητα η οποία έλαβε την επωνυμία βουλγαρική και το κράτος αρχικά ονομαζόταν βουλγαρικό. Ως γεωγραφική περιοχή του πρώτου βουλγαρικού κράτους (681-1018), αλλά και του δεύτερου βουλγαρικού κράτους (1187-1396), και μέχρι την άλωση από τους

57. Πρόκειται για ανιστόρητη γενίκευση. Ο όρος Σκλαβηνία δεν αντικατέστησε τον όρο «Μακεδονία». Το θέμα «Μακεδονία» περιελάμβανε ωστόσο τη Θράκη.

58. Τμήματα της Μακεδονίας το πρωτοβουλγαρικό κράτος κατείχε από τα μέσα του 9^{ου} μέχρι τις αρχές του 11^{ου} αιώνα, ενώ το δεύτερο βουλγαρικό κράτος στα μέσα του 13^{ου} αιώνα. Τον 14 αιώνα υπήρχαν δύο βουλγαρικές ηγεμονίες στο Τύρνοβο και στο Βιδίνι, ενώ στη Μακεδονία εξαπλώθηκε το σερβικό μεσαιωνικό κράτος.

Τούρκους η Μακεδονία ήταν τμήμα των εδαφών της Βουλγαρίας.⁵⁹

Όσον αφορά στις προσπάθειες να αποδειχτεί πως υπήρχε ένα μακεδονικό κράτος κατά την εποχή του βασιλιά Σαμουήλ και πως αυτός ήταν βασιλιάς του κράτους, οι προσπάθειες αυτές αντιβαίνουν στην ιστορική αλήθεια.

Πρώτα από όλα η ιστορική επιστήμη (διακεκριμένοι ξένοι και Βούλγαροι ιστορικοί) έχει αποδείξει ότι το κράτος του Σαμουήλ ιδρύθηκε το 963 σαν αποτέλεσμα του αποχωρισμού των δυτικών βουλγαρικών περιοχών από την κεντρική εξουσία. Αυτό πραγματοποιήθηκε από τους τέσσερις γιους του διοικητή των δυτικών περιοχών του βουλγαρικού κράτους Νικόλα, του Δαβίδ, του Μωυσή, του Ααρών και του Σαμουήλ. Κίνητρό τους ήταν αποκλειστικά η θέλησή τους να σώσουν τις περιοχές στις οποίες είχαν τη φεουδαρχική εξουσία από την άμεση απειλή της κατάκτησης της Βουλγαρίας από τους Βυζαντινούς. Και ο φόβος τους ήταν δικαιολογημένος. Τρία χρόνια αργότερα, το 972, ο βυζαντινός αυτοκράτορας Ιωάννης Τσιμισκής κατέλαβε την πόλη Πρεσλάβα και αιχμαλώτισε τον Βούλγαρο βασιλιά Μπορίς Β΄ καθώς και τον αδελφό του – τον Ρόμαν. Οι δυτικές περιοχές της Βουλγαρίας, προστατευόμενες από τα τέσσερα αδέρφια, έμειναν ανεξάρτητες.

Αργότερα, μετά το θάνατο του Ιωάννη Τσιμισκή το 976, ο πληθυσμός των βουλγαρικών περιοχών που κατέκτησε το Βυζάντιο εξεγέρθηκε στην πόλη Πρεσλάβα. Αυτή η εξέγερση υποστηρίχθηκε από τη δυτική Βουλγαρία. Μετά την επιτυχία της εξέγερσης οι απελευθερωμένες περιοχές εντάχθηκαν στα όρια του ανεξάρτητου βουλγαρικού κράτους υπό την αρχηγία των τεσσάρων αδελφών.

Για χάρη της ιστορικής αλήθειας, για το βουλγαρικό χαρακτήρα του κράτους του Σαμουήλ συνηγορούν τα εξής γεγονότα:

Μετά την επιτυχία της εξέγερσης στην πόλη Πρεσλάβα ο αιχμάλωτος βασιλιάς Μπορίς Β΄ και ο αδελφός του Ρόμαν δραπέτευσαν από την Κωνσταντινούπολη. Παρόλο που ήξεραν πως η πόλη Πρεσλάβα, η πρώτη πρωτεύουσά τους, είναι ελεύθερη, θεώρησαν φυσικό να πάνε στο νέο κέντρο του βουλγαρικού κράτους, στην Πρέσπα (αργότερα

59. Δεν ήταν του βουλγαρικού, αλλά του διαλυμένου σερβικού κράτους, όταν μετά τη μάχη του Έβρου (1371) άνοιξε ο δρόμος της τουρκικής κατάκτησης.

στη Αχρίδα). Πλανεμένοι από τη βυζαντινή στολή του Μπορίς Β΄, οι Βούλγαροι τελωνειακοί τον σκότωσαν κατά λάθος, ενώ ο Ρόμαν κατάφερε να φτάσει στα τέσσερα αδέρφια. Αυτά αμέσως σεβάστηκαν τα δικαιώματά του στο θρόνο του βουλγαρικού κράτους και τον ανακηρύξαν Βούλγαρο βασιλιά.

Μόλις μετά τη δεύτερη αιχμαλωσία του Ρόμαν, ύστερα από μια μάχη με τους Βυζαντινούς, ο Σαμουήλ ανακηρύχτηκε βασιλιάς. Οι αδελφοί του, ο Δαβίδ και ο Μουσής, είχαν πεθάνει, και ο Ααρών καταδικάστηκε σε θάνατο λόγω απόπειρας συμβιβασμού με τους Βυζαντινούς κατακτητές.

Το κράτος του Σαμουήλ θεμελιώθηκε κυρίως στη Μακεδονία, αλλά συμπεριλάμβανε εκτεταμένα εδάφη από τα υπόλοιπα τμήματα της Βαλκανικής Χερσονήσου (Μοισία, Θράκη) με σερβικούς, ελληνικούς και αλβανικούς πληθυσμούς. Ως προς την έκταση τα εδάφη ήταν πολύ μεγαλύτερα από την περιοχή της Μακεδονίας.

Πρέπει να σημειωθεί ότι σε όλες τις ιστορικές πηγές το κράτος του Σαμουήλ θεωρείται βουλγαρικό κράτος. Για την υπεράσπιση της ύπαρξής του, μαζί με τη βουλγαρική εθνότητα στη Θράκη και στη Μοισία, οι οποίες ήταν τμήμα του κράτους αυτού, ο Σαμουήλ πολέμισε εναντίον των Βυζαντινών, αλλά ποτέ δεν πολέμησε εναντίον των Βουλγάρων. Είναι γνωστό πως ο βυζαντινός αυτοκράτορας μετά την ήττα του στρατού του Σαμουήλ ονομάστηκε «βουλγαροκτόνος» και όχι μακεδονοκτόνος.

Ειδικά πολύτιμη και αναμφισβήτητη πηγή για το βουλγαρικό χαρακτήρα του κράτους του Σαμουήλ μάς άφησε ο τελευταίος Βούλγαρος βασιλιάς του πρωτοβουλγαρικού κράτους, ο Ιβάν Βλαντισλάβ (1015-1018).

Μετά το θάνατο του Σαμουήλ το 1014, βασίλευε περίπου ένα χρόνο ο γιος του, ο Γαβριήλ Ραντομίρ, έπειτα στο θρόνο τον διαδέχτηκε ο ξάδελφός του, ο Ιβάν Βλαντισλάβ. Αυτός συνέχισε το μακροχρόνιο πόλεμο με το Βυζάντιο και πέθανε για την υπεράσπιση της ανεξαρτησίας της Βουλγαρίας κάπου κοντά στο κάστρο του Δυρραχίου (στην ακτή της Αδριατικής θάλασσας, στην Αλβανία). Αυτό ήταν το τέλος του πρωτοβουλγαρικού κράτους.

Το 1958 στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας ανακαλύφτηκε μια πλάκα με παλαιοβουλγαρική επιγραφή, τοποθετημένη στα θεμέλια

του τοίχους ενός τζαμιού. Αυτό το μνημείο βρίσκεται στο μουσείο του Μοναστηρίου. Σ' αυτό το εξαιρετικά σημαντικό για τη δική μας ιστορική επιστήμη έγγραφο ο ίδιος ο Ιβάν Βλαντισλάβ δηλώνει ότι είναι Βούλγαρος βασιλιάς, πως η καταγωγή του είναι βουλγαρική και οι πολίτες του είναι Βούλγαροι.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο διακεκριμένος ερευνητής της μεσαιωνικής σερβικής ιστορίας, ο Στογιάν Νοβάκοβιτς, χαρακτηρίζει το κράτος του Σαμουήλ ως βουλγαρικό κράτος και σημειώνει ότι «το κέντρο του βουλγαρικού κράτους ήταν η Αχρίδα». «Η επιλογή της Αχρίδας ως πρωτεύουσας της Βουλγαρίας και η νέα ακμή του βουλγαρικού βασιλείου μέσω των λαμπερών κατορθωμάτων του Σαμουήλ - γράφει ο Νοβάκοβιτς - οδηγούσαν το βουλγαρικό κράτος προς την Αδριατική ακτή περισσότερο από κάθε άλλη φορά» (Νοβάκοβιτς, Στ. «Πρώτα θεμέλια της σλαβικής λογοτεχνίας ανάμεσα στους Βαλκάνιους Σλάβους, Βελιγράδι 1893).

Στη βουλγαρική ιστορία υπάρχουν και άλλες περιπτώσεις, κατά τις οποίες στα όρια των βουλγαρικών εδαφών, κάτω από ορισμένες ιστορικές συνθήκες, αναδύονται, δίπλα στη κεντρική εξουσία, και περιοχές (βασίλεια, πριγκιπάτα) με δική τους κεντρική εξουσία. Έτσι, στη βάση του μεσαιωνικού βουλγαρικού κράτους, σαν αποτέλεσμα της αδυναμίας της κεντρικής ουσίας και της ενίσχυσης των αποσχιστικών τάσεων των βογιάρων στην εποχή των τουρκικών κατακτήσεων, μαζί με το βασίλειο του Τυρνόβου ιδρύθηκαν το βουλγαρικό βασίλειο του Βιδινίου και η βουλγαρική ηγεμονία της Δοβρουτσάς. Αλλά από αυτό το γεγονός η ιστορική επιστήμη δεν συνάγει την ύπαρξη κάποιας εθνικότητας του Βιδινίου ή της Δοβρουτσάς, διότι τέτοια δεν υπήρχε.

Αν εξετάσουμε το ζήτημα τη γλώσσας, η οποία είναι επίσης ένας από τους παράγοντες για τη διαμόρφωση της εθνότητας και κατόπιν του έθνους, πρέπει να πούμε ότι ποτέ δεν υπήρχε ούτε λόγια ούτε λαϊκή μακεδονική εθνική γλώσσα κατά το Μεσαίωνα ούτε κατά την Τουρκοκρατία ούτε αργότερα. «Η μακεδονική» ομιλούμενη γλώσσα είναι συστατικό τμήμα της βουλγαρικής εθνικής γλώσσας. Αυτή είναι στενά συνδεδεμένη με τις νοτιοδυτικές μας διαλέκτους, που είναι παρόμοιες με τις διαλέκτους της βορειοδυτικής Βουλγαρίας. Στη Βουλγαρία υπάρχει και διάλεκτος του Τρούν, υπάρχουν διάλεκτοι στη βόρεια και βορειοανατολική Βουλγαρία κ.τ.λ. Αλλά αυτό δεν σημαίνει

πως όλες αυτές οι διάλεκτοι είναι δείκτες για ξεχωριστές εθνικότητες. Αυτές είναι διάλεκτοι της βουλγαρικής εθνικότητας. Η μακεδονική γλωσσική διάλεκτος επίσης δεν θεωρούνταν ξεχωριστή εθνική γλώσσα ούτε από τους γείτονες ούτε από τον πληθυσμό της ίδιας της Μακεδονίας ούτε στο Μεσαίωνα και στην Τουρκοκρατία ούτε αργότερα. Αυτή θεωρούνταν βουλγαρική γλώσσα και όλες οι ιστορικές πηγές αποδεικνύουν πως αυτός ο πληθυσμός μιλούσε βουλγαρική γλώσσα.

Έτσι έχει το ζήτημα για τη λόγια γλώσσα και τη γραφή.

Είναι αναμφισβήτητη αλήθεια ότι από όλους τους Σλαβικούς λαούς την παλαιότερη γραφή την έχουν οι Πρωτοβούλγαροι, δηλαδή οι Βούλγαροι του 9^{ου} και του 10^{ου} αιώνα. Η λόγια γλώσσα εκείνης της εποχής ήταν η γλώσσα των αδελφών Κυρίλλου και Μεθοδίου και των μαθητών τους. Ιδιαίτερα γνωστός είναι ο ρόλος των δύο απ' αυτούς – του Κλήμη και του Ναούμ. Ενώ ο Ναούμ διδάσκει στον πληθυσμό της Πρεσλάβας τη σλαβοβουλγαρική γραφή, ο Κλήμης κάνει το ίδιο στην Αχρίδα. Έτσι, ιδρύθηκε η λεγόμενη σχολή της Αχρίδας, βάση της οποίας είναι η ομιλούμενη γλώσσα των Βουλγάρων (Σλαβοβουλγάρων) του 9^{ου} και 10^{ου} αιώνα, οι οποίοι κατοικούσαν στην πεδιάδα της Θεσσαλονίκης. Αλλά, όπως φαίνεται, αυτή είναι η γραπτή, η λόγια γλώσσα των Βουλγάρων της Μοισίας· αυτή είναι η γλώσσα και των Βουλγάρων της Θράκης και της Μακεδονίας. Οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στη μακεδονική διάλεκτο και στις υπόλοιπες διαλέκτους είναι διαφορές οι οποίες υπάρχουν σ' όλες τις γλώσσες όλων των λαών στο παρελθόν και στο παρόν.

Όσον αφορά στις βασικές διαφορές της μακεδονικής διαλέκτου και της κοινής βουλγαρικής γλώσσας από τις άλλες σλαβικές γλώσσες, αυτές οι διαφορές είναι οι ίδιες. Και στη βουλγαρική γλώσσα, αλλά και στη μακεδονική διάλεκτο δεν υπάρχουν πτώσεις· και στη βουλγαρική γλώσσα, αλλά και στη μακεδονική διάλεκτο και γενικά στη βουλγαρική γλώσσα υπάρχει το άρθρο των ονομάτων το οποίο δεν υπάρχει σε καμιά άλλη σλαβική γλώσσα.

Από αυτή τη σύντομη ιστορική ενημέρωση καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ήδη τον 9^ο και τον 10^ο αιώνα στα εδάφη της Μοισίας, Θράκης και της Μακεδονίας διαμορφώνεται μεσαιωνική φεουδαρχική βουλγαρική εθνότητα· πως το βουλγαρικό μεσαιωνικό φεουδαρχικό κράτος αποτελούταν από τρεις επαρχίες – Μοισία, Θράκη και Μακε-

δονία.

Το μαρτυρούν όλα τα βυζαντινά και αραβικά χρονικά του Μεσαίωνα, όλες οι ιστορικές πηγές των ευρωπαϊών επιστημόνων, περιηγητών και άλλα μνημεία στα οποία γίνεται λόγος για τις σχέσεις της Βουλγαρίας με τον υπόλοιπο κόσμο. Σ' όλα αυτά αναφέρονται Βούλγαροι από τη Μακεδονία καθώς και οι Βούλγαροι που ζούσαν στα υπόλοιπα τμήματα της Βουλγαρίας.

II.

Το 1396 το βουλγαρικό κράτος κατακτήθηκε από τους Τούρκους για πεντακόσια ολόκληρα χρόνια. Η εξέλιξη της βουλγαρικής εθνότητας καθυστέρησε πολύ καιρό, αλλά δεν ανακόπηκε. Ολόκληρη την περίοδο της δουλείας ακολουθούν συνεχείς αγώνες, ένοπλες εξεγέρσεις του βουλγαρικού λαού σ' όλα τα τμήματα του πρώην βουλγαρικού κράτους κατά του τουρκικού ζυγού. Στις συνθήκες του τουρκικού ζυγού αναπτύσσεται περαιτέρω η βουλγαρική εθνότητα στον αγώνα κατά του ξένου κατακτητή - του Τούρκου κατακτητή και αργότερα κατά της καταπίεσης του ελληνικού κλήρου.

Αργότερα, όταν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία άρχισε να γεννιέται ο καπιταλισμός, να αναπτύσσονται εμπορικές - χρηματικές σχέσεις, να διαμορφώνεται και να αναπτύσσεται η αστική τάξη, τότε με βάση τη βουλγαρική εθνότητα του 18^{ου} και του 19^{ου} αιώνα δημιουργούνται συνθήκες για τη γέννηση και την εξέλιξη του βουλγαρικού έθνους και ταυτόχρονα για εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα. Αυτό συμβαίνει σ' όλα τα τμήματα του πρώην βουλγαρικού κράτους, συμπεριλαμβανομένης και τη Μακεδονίας. Και στη Βουλγαρία του Δούναβη, αλλά και στη Θράκη και στη Μακεδονία, ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας σ' όλες τις φάσεις του, για εκκλησιαστική και πολιτιστικό -εκπαιδευτική ελευθερία, για εθνική απελευθέρωση, για πολιτική ανεξαρτησία, αναπτύχθηκε ως αγώνας του βουλγαρικού λαού.

Και κάτι επιπλέον, εκείνη την εποχή στη Μακεδονία γεννήθηκαν και έζησαν πολλοί διακεκριμένοι φορείς της βουλγαρικής αναγέννησης οι οποίοι δρούσαν για τη διαμόρφωση της βουλγαρικής εθνικής συνείδησης και αγωνίζονταν κατά του οθωμανικού ζυγού και του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Στη Μακεδονία γεννήθηκε ο πρώτος μας εθνεγέρτης - ο Παΐσιος Χιλανδαρινός, επίσης ο Ράϊκο Ζινζίφωφ, ο

Γρηγόρ Παρλίτσεφ, οι αδελφοί Μιλαντίνωφ, ο Νεόφιτ Ρίλσκι κ.α. Αλλά όλοι αυτοί, καθώς και οι πρωταγωνιστές του βουλγαρικού εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος από τα υπόλοιπα τμήματα του πρώην βουλγαρικού κράτους, όπως ο Ρακόβσκυ, ο Μπότεφ, ο Λέβσκυ, ο Καραβέλωφ κ.α., όλοι εμπνέονται από το ιδανικό να δουν την πατρίδα τους τη Βουλγαρία απελευθερωμένη από την τουρκική τυραννία. Αυτοί παλεύουν και γράφουν εξ ονόματος ενός έθνους – του βουλγαρικού έθνους.

Ακόμα πριν από δυο αιώνες ο Παΐσιος, γεννημένος στη μακεδονική πόλη Μπάνσκο, προέβαλε το φλογερό του σύνθημα «Ω, άμυαλε και ανόητε, γιατί ντρέπεσαι να ονομάζεσαι Βούλγαρος!». Και η δική του σλαβοβουλγαρική ιστορία αντιγράφεται από χέρι σε χέρι, γυρίζει όλη τη χώρα –τη Μοισία, τη Θράκη, τη Μακεδονία– και αφυπνίζει την εθνική συνείδηση των Βουλγάρων.⁶⁰

Ο διακεκριμένος εθνεγέρτης Ράϊκο Ζινζίφωφ επισημαίνει ότι οι Βούλγαροι κατοικούν στη βόρεια Βουλγαρία, στη Θράκη και στη Μακεδονία. Στο λογοτεχνικό του έργο εκφράζει βαθιά το βουλγαρικό του εθνικό συναίσθημα. Στον πρόλογο του «Слово о полку Игореве» [Λόγος για το σύνταγμα του Ιγκώρ] ο Ζινζίφωφ υπογραμμίζει: «βουλγαρική γλώσσα θεωρούμε εκείνη την οποία μιλάνε σ' όλη τη Μακεδονία, τη Θράκη και τη Βουλγαρία Δεν υπάρχουν Μακεδόνες, δεν υπάρχουν Θράκες ως ξεχωριστή εθνότητα, αλλά υπάρχουν μόνο Σλαβο-Βούλγαροι οι οποίοι ζούνε σ' αυτά τα μέρη και ονομάζονται διαφορετικά μόνο γεωγραφικά και όχι εθνικά· με λίγα λόγια υπάρχει μόνο ένας ενιαίος λαός, ο βουλγαρικός, και μια γλώσσα, η βουλγαρική, η οποία, όπως κάθε άλλη γλώσσα, διαχωρίζεται σε ιδιώματα».

Και ένας άλλος πρωταγωνιστής του εθνικού μας απελευθερωτικού κινήματος από την Αχρίδα, ο Γκρηγόρ Παρλίτσεφ, ο συγγραφέας των επών «Αρματολός» και «Σκεντέρμπεης», γράφει:

«Μέχρι τότε αδέλφια, αγαπημένοι Βούλγαροι
μέχρι τότε οι Έλληνες θα μας πατάνε

60. Η «Σλαβοβουλγαρική Ιστορία» του Παΐσιου (1762) κυκλοφόρησε σε 60 χειρόγραφα, τυπώθηκε το 1844 στη Βούδα και δεν επέδρασε στα λαϊκά στρώματα. Επέδρασε στις τάξεις του βουλγαρικού κλήρου και των προεστών. Ήταν το πρώτο βουλγαρικό πνευματικό δημιούργημα.

άντε να τους διώξουμε από μας
από όλες τις βουλγαρικές πόλεις».

Ο Ράϊκο Ζινζίφωφ στο έργο του «Πρόποση» υψώνει το ποτήρι για το λαό του:

«Ας βάλουμε δεύτερο ποτήρι
διότι ήρθε η ώρα εκ νέου
να ακουστεί στη γη μας
ο ζωντανός μητρικός μας λόγος.
Ας μεγαλώνει
στη Βουλγαρία πάνω και κάτω
από το Βαρδάρη μέχρι το Δούναβη
η ελεύθερη ψυχή, η λαϊκή».

Μέσα σ' αυτή τη χορεία λαμπερών ονομάτων, φλογερών πατριωτών, γεννημένων στις πόλεις της Μακεδονίας, λάμπουν και τα ονόματα δυο αδελφών – του Κωνσταντίνου και του Ντημήταρ Μιλαντίνωφ. Αυτοί αγωνίζονταν σκληρά για τον λαό τους, για την εθνική του συνείδηση, για τη βουλγαρική αναγέννηση και γι' αυτόν τον αγώνα πέθαναν μαρτυρικά στις φυλακές της Κωνσταντινούπολης. Με μεγάλη ενέργεια οι δυο αδελφοί εργάζονταν για την πραγματοποίηση του ιδανικού της αναγέννησης – της ανεξαρτησίας της βουλγαρικής εκκλησίας και των βουλγαρικών σχολείων, της εκμάθησης της μητρικής βουλγαρικής γλώσσας, της αναγέννησης της εθνικής συνείδησης του λαού μας. Το 1869 αυτοί εκδίδουν μια συλλογή «Βουλγαρικά Λαϊκά Τραγούδια» τα περισσότερα από τα οποία αποτελούν τα καλύτερα δείγματα της βουλγαρικής λαογραφίας. Στην εφημερίδα «Ο κύκνος του Δούναβη» της 12. 02. 1861 ο Κ. Μιλαντίνωφ γράφει: «πριν από 6 χρόνια ξεκινήσαμε να συλλέγουμε τα τραγούδια απ' όλα τα τμήματα της Δυτικής Βουλγαρίας, δηλαδή της Μακεδονίας, π.χ. από την Αχρίδα, Στρούγκα, Περλεπέ, Βελεσσά, Καστοριά, Κιλκίς, Στρώμνιτσα και άλλα μέρη».

Το μεγάλο πατριωτικό αίσθημα των αδελφών Μιλαντίνωφ αποδεικνύεται από μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα επιστολή του Ντημήταρ Μιλαντίνωφ, την οποία στέλνει το 1852 στον αρχισυντάκτη της εφημερίδας «Τσαριγράντσκι Βέστνικ», τον Αλέξανδρο Έξαρχο. Στην επιστολή υπογραμμίζει τον κίνδυνο διάδοσης της ελληνικής γλώσσας στη

Μακεδονία και τονίζει την αναγκαιότητα τα παιδιά στο σχολείο να διδάσκονται στη μητρική τους (βουλγαρική) γλώσσα. Σ' αυτή την επιστολή γράφει: «...Σχεδόν οι έξι από τους οκτώ κατοίκους της Μακεδονίας είναι Βούλγαροι με μητρική γλώσσα τη βουλγαρική, αυτοί μαθαίνουν την ελληνική γραφή και από τους Έλληνες ονομάζονται Έλληνες...».

Μόλις μερικές μέρες μετά το θάνατό τους ο Λιούμπεν Καραβέλωφ έγραψε: «Θα περάσουν εκατοντάδες χρόνια, αλλά το όνομά τους θα αναφέρεται με ευλάβεια και στα βουλγαρικά τραγούδια και στα βουλγαρικά παραμύθια και στα νυχτέρια». Και ο εθνικός ποιητής Ιβάν Βάζωφ υπέροχα εξύμνησε το κατόρθωμά τους:

«και οι καημένοι αδελφοί σε επιθανάτια αγωνία
έβγαζαν τους τελευταίους τους στεναγμούς.
Και ήδη κατειλημμένοι από το ρίγος του θανάτου
αυτοί αποχαιρετούσαν το θεϊκό κόσμο
και ψιθύριζαν σιγανά με σβησμένες τις δυνάμεις
«πόσο πολύ σ' αγαπάμε, αγαπημένη Βουλγαρία!»

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ακόμα μια πηγή η οποία αποδεικνύει ότι στα χρόνια της Αναγέννησης και του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος στη Μακεδονία διαμορφώνεται βουλγαρική εθνική συνείδηση και αναπτύσσεται εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας και κατά του οθωμανικού ζυγού, αλλά και κατά του εξελληνισμού του βουλγαρικού πληθυσμού. Είναι απαραίτητο να το πράξουμε αυτό, διότι την πηγή αυτή συχνά την παραποιούν κάποιοι ιστορικοί στα Σκόπια.

Αυτή η πηγή σχετίζεται με το όνομα του Σλάβου επιστήμονα Στέφαν Βέρκοβιτς, γεννημένου το 1827 στη Σλοβενία. Η σερβική κυβέρνηση τον στέλνει το 1850 στη Μακεδονία ως προπαγανδιστή της. Στην αρχή δρα ενεργά, μοιράζοντας σερβικά βιβλία και κάνοντας προπαγάνδα για τους Σέρβους. Αλλά, αντιμετωπίζοντας τη συμπαγή βουλγαρική μάζα στη Μακεδονία, γρήγορα συνειδητοποιεί ότι έχει πάρει λάθος δρόμο και ότι στη Μακεδονία δεν μπορεί να υπάρχει σερβική, πόσο μάλλον ελληνική προπαγάνδα, και αρχίζει να δραστηριοποιείται για τους Βούλγαρους και τους συμβουλεύει να ανοίξουν δικά τους σχολεία, να διδάσκονται στη βουλγαρική γλώσσα. Ο Βέρκοβιτς μετατρέπεται σ' έναν από τους πιο φλογερούς εθνεγέρτες του Βουλγαρι-

σμού, σε φορέα της βουλγαρικής αναγέννησης. Εκδίδει μερικά βιβλία ανάμεσα στα οποία και μια συλλογή με τίτλο «Δημοτικά Τραγούδια των Μακεδόνων Βουλγάρων» το 1860, τυπωμένη στο βασιλικό σερβικό τυπογραφείο στο Βελιγράδι. Ο Βέρκοβιτς τονίζει το βουλγαρικό χαρακτήρα των τραγουδιών που δημιούργησε ένας λαός ο οποίος μπορεί να πει περήφανα για τον εαυτό του «Εγώ είμαι Βούλγαρος και η γλώσσα μου είναι η βουλγαρική». Το 1868 στη Μόσχα εκδίδεται το βιβλίο του «Περιγραφή του τρόπου ζωής των Βουλγάρων που κατοικούν τη Μακεδονία».

Όσα λέγονται εδώ είναι σωστά και ανταποκρίνονται στην ιστορική αλήθεια.

Η άμεση οργάνωση και η άνοδος του βουλγαρικού εθνικοεπαναστατικού κινήματος στη Μοισία, στη Θράκη και στη Μακεδονία είναι σαφής απόδειξη ότι τις τελευταίες δεκαετίες, πριν από την απελευθέρωση της Βουλγαρίας από τον τουρκικό ζυγό, δεν υπήρχε ούτε μακεδονική εθνότητα ούτε μακεδονικό έθνος, αλλά μονάχα διαμορφωμένη βουλγαρική εθνική συνείδηση.

Τα εξής γεγονότα αποδεικνύουν καλύτερα τον ισχυρισμό αυτό:

Ο Γκεώργκυ Σ. Ρακόφσκυ, ακόμα το 1842 ως φοιτητής στην Αθήνα, ιδρύει τη λεγόμενη «Μακεδονική Εταιρεία» με σκοπό να οργανώσει εξέγερση στα βουλγαρικά εδάφη, ταυτόχρονα με την προετοιμασία εκείνη την εποχή της εξέγερσης στην Κρήτη και στη Θεσσαλία.

Αργότερα, το 1853, ένας από τους στενούς συναγωνιστές του Ρακόφσκυ, ο Πάβελ Γκραμάντωφ, προσπαθεί να οργανώσει μια εξέγερση στη Μακεδονία και στην Ανατολική Βουλγαρία.

Στην πολύπλευρη και έντονη επαναστατική του δράση, στον αγώνα για απελευθέρωση του βουλγαρικού λαού, ο Ρακόφσκυ αλληλογραφούσε με φορείς του βουλγαρικού εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος στη Μακεδονία – με τον Κυριάκ και Γκεώργκυ Ντουρζίλοβιτς από τη Θεσσαλονίκη, με τον Γκεώργκυ Ικονόμωφ από τα Βελεσσά, με τον Γκόγκο Παπαγιάννη από την Έδεσσα, τον Νάκο Στανίσεφ και τον Χρήστο Παυλώφ από το Κιλκίς, τον Κωνσταντίν Τάσωφ από τη Στρώμνιτσα, τον Κούζμαν Σαπκάρεφ από την Αχρίδα. Επαφές είχε και με παράγοντες από τη Στρούγκα, τον Πεθλεπέ κ.α. Στενές επαφές είχε επίσης με τον Κωνσταντίν Μιλαντίνωφ, τον Ράικο Ζινζίφωφ και άλλους Βούλγαρους πρωτεργάτες στη Μακεδονία.

Στα σχέδια για την εξέγερση, τα οποία εμπνεύστηκε ο Ρακόφσκυ το 1858, προβλεπόταν ένοπλη δράση και στη Μακεδονία. Στην ιδρυμένη από τον Ρακόφσκυ Βουλγαρική Λεγεώνα συμμετείχαν και πολλοί Βούλγαροι από τη Μακεδονία, ανάμεσα στους οποίους ο Ηλίας Μάρκωφ από το Μπέροβο, ο οποίος μόνος του καθοδηγούσε ένα ένοπλο τάγμα. Βοεβόδας του τάγματος ήταν και ο Χρήστο Ν. Μακεδόνας από το Άνω Τοντορόκ. Στο τάγμα του Χατζη-Ντημήταρ και του Στέφαν Καρατζά είναι γνωστά τα ονόματα 15 Βουλγάρων από διάφορα μέρη της Μακεδονίας, στο τάγμα του Φίλιπ Τότιου 24 ονόματα, στο τάγμα του Χρήστο Μπότσεφ 12 άτομα κ.τ.λ.

Σε πολλές πόλεις και χωριά της Μακεδονίας ιδρύθηκαν μυστικές επαναστατικές επιτροπές. Στην Αχρίδα δρούσε επαναστατική ομάδα δεκατεσσάρων ατόμων με επικεφαλής τον Ιβάν Παούντσεφ. Το γνωστό μέλος του τάγματος του Χατζη Ντημήταρ και του Στέφαν Καρατζά, ο Σπύρο Τζέρωφ από το Μοναστήρι, ίδρυσε επαναστατική ομάδα στην πόλη αυτή και σε πολλά χωριά της περιοχής, καθώς επίσης και στους γειτονικούς νομούς, Ρέσνα, Αχρίδα και Φλώρινα. Τέτοιες ομάδες υπήρχαν και στο Κρούσεβο (Αχλαδοχώρι), Στίπ, Κιλκίς, Περλεπέ, Μπλαγκόεφγκραντ κ.α. Το Μπλαγκόεφγκραντ την εποχή της εξέγερσης του Απριλίου αποτελούσε τμήμα της επαναστατικής επιτροπής της Ρίλας. Ο οργανωτής της εξέγερσης στο νομό του Τυρνόβου το 1876 ήταν ο Γκεώργκυ Ιζμιρλίεφ από το Μπλαγκόεφγκραντ.

Στο βουλγαρικό επαναστατικό κίνημα ιδιαίτερα ενεργή ήταν η συμμετοχή του πληθυσμού της επαρχίας Ραζλόγκ η οποία αποτελούσε τμήμα του τέταρτου επαναστατικού νομού υπό την αρχηγία του Γκεώργκυ Μπένκοφσκυ και του Παναγιώτ Βόλωφ. Μόνιμες επαναστατικές επιτροπές στην προετοιμασία της εξέγερσης του Απριλίου δρούσαν στο Ραζλόγκ, στη Γιακουρούντα, στη Μπελίτσα, στο Άνω και Κάτω Ντράγκλιστε, στο Μπάνσκο, Γκόντλεβο, Μπάνια, Νεντοβούρσκο.

Είναι γνωστό επίσης ότι, ταυτόχρονα με την προετοιμασία της εξέγερσης του Απριλίου στη Θράκη και στη Βουλγαρία του Δούναβη, προετοιμαζόταν και εξέγερση στη Μακεδονία. Ξέσπασε το Μάιο στο Ραζλόγκ στην περιοχή του άνω ρου του ποταμού Μπρεγκλανίτσα.

Μετά την καταστολή της εξέγερσης από τον πολυάριθμο τουρκικό στρατό, ο Ντημήταρ Π. Γκεωργκίεφ και άλλοι αρχηγοί της εξέγερσης πήγαν στην περιοχή της Μπελασίτσα και οι περισσότεροι έμειναν

και έδρασαν εκεί μέχρι το ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1877/1878, διενεργώντας δολιοφθορές στα νώτα των Τούρκων. Είναι γνωστή και η ενέργεια του Ηλία Μάρκωφ για την εγκαθίδρυση τοπικής εξουσίας στις περιοχές του Μαλεσέφσκο και Πιάνετσκο.

Στη συνέλευση στο Ομπόριστε, η οποία κήρυξε την εξέγερση του Απριλίου του 1876, οι κάτοικοι του Ραζλόγκ εκλέγουν για βουλευτή τον Γκεώργκυ Τσολάκωφ από το Κάτω Ντράγκλιστε. Μετά την συνέλευση ο απεσταλμένος του Μπένκοφσκυ, ο Γκεώργκι Σαρλαγκαντζί, φτάνει στο Ραζλόγκ με προκήρυξη για την εξέγερση. Στις αναμνήσεις του ο Ιβάν Ποπασγιάντιν, μέλος της μυστικής επαναστατικής επιτροπής στη Μπάνια, γράφει: «όλοι, χωρίς εξαίρεση, που συμμετείχαν στην προετοιμασία της εξέγερσης του Απριλίου στην περιοχή του Ραζλόγκ είναι Βούλγαροι».

Όλα τα έγγραφα για την εξέγερση της Κρέσνας δείχνουν επίσης το βουλγαρικό χαρακτήρα του πληθυσμού της Μακεδονίας. Μετά την υπογραφή της υποδουλωτικής συνθήκης του Βερολίνου και την απόσπαση της Μακεδονίας από το βουλγαρικό κράτος, οι αγρότες της περιοχής του Μελένικου έστειλαν ανοικτή επιστολή στον καϊμακάμη του Πετριτσίου: «εμείς δε θα αφήσουμε το όπλο μέχρι να ενωθούμε με την ηγεμονία της Βουλγαρίας, με την πατρίδα μας, τη μητέρα μας». Γι' αυτό, μετά την κατάπνιξη της επανάστασης, όλοι φοβισμένοι μεταναστεύουν στη Βουλγαρία σαν να ήταν δική τους πατρίδα. Μεταξύ τους ήταν και οι γονείς του Γκεώργκυ Δημητρώφ οι οποίοι εγκατέλειψαν τις μητρικές τους εστίες στο Ραζλόγκ και Μπάνσκο και πήγαν στα απελευθερωμένα από τον τούρκο κατακτητή εδάφη της Βουλγαρίας.

Ποια είναι τα συμπεράσματα από την ιστορική αυτή επισκόπηση των αγώνων του λαού μας στα χρόνια της αναγέννησης, των αγώνων για εκκλησιαστική και πολιτιστικο-εκπαιδευτική ελευθερία στα χρόνια του επαναστατικού εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος;

Και εδώ τα γεγονότα δείχνουν ότι ο λαός στη Βουλγαρία του Δούναβη, στη Θράκη και στη Μακεδονία είναι βουλγαρικός, ότι στο λαό αυτό εκείνα τα χρόνια διαμορφώνεται βουλγαρική εθνική συνείδηση, ότι και στις τρεις αυτές περιοχές διαμορφώνεται βουλγαρικό έθνος. Και κάτι ακόμα, ότι το λίκνο της βουλγαρικής αναγέννησης ήταν ακριβώς η Μακεδονία, επομένως δεν υπήρχε και δε θα μπορούσε

να υπάρχει μακεδονικό έθνος.⁶¹

III.

Πώς εξελίσσεται κατόπιν ο απελευθερωτικός αγώνας του βουλγαρικού πληθυσμού που έμεινε υπό τουρκικό ζυγό στη Μακεδονία;

Είναι γνωστό ότι ως αποτέλεσμα του ρωσοτουρκικού πολέμου ιδρύθηκε η Βουλγαρία του Αγίου Στεφάνου. Αλλά μια τέτοια Βουλγαρία δεν συνέφερε τα μεγάλα ιμπεριαλιστικά κράτη εκείνης της εποχής, τη Γερμανία, την Αυστροουγγαρία, την Αγγλία. Οι δυτικές ιμπεριαλιστικές χώρες φοβήθηκαν την ίδρυση ενός δυνατού βουλγαρικού κράτους. Φοβήθηκαν μήπως βρεθεί υπό την επιρροή της Ρωσίας, μήπως γίνει σύμμαχος της και η ρωσική επιρροή ενισχυθεί στο κέντρο των Βαλκανίων, κοντά στις ακτές του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων.

Γι' αυτούς τους ιμπεριαλιστικούς κατακτητικούς λόγους η συνθήκη του Αγίου Στεφάνου αναθεωρήθηκε και υπογράφηκε η γνωστή συνθήκη του Βερολίνου το 1878. Σύμφωνα με τη συνθήκη αυτή, η Βουλγαρία διαμελίστηκε και όλη η Μακεδονία αποκόπηκε και έμεινε υπό τουρκικό ζυγό.

Η Αγγλία, η Γερμανία και η Αυστροουγγαρία δεν πήραν μέρος στο ρωσο- τουρκικό πόλεμο του 1877-1878, αλλά λόγω του γεγονότος ότι ήταν ισχυρές χώρες υπαγόρευαν τους όρους της συνθήκης και με

61. Στον ευρύτερο μακεδονικό χώρο η σλαβική αφύπνιση εκδηλώθηκε ως βουλγαρική και οι φορείς της ήταν απόφοιτοι ελληνικών σχολείων που μέσω της ελληνικής παιδείας και αργότερα υπό την επίδραση πανσλαβιστικών κύκλων διαμόρφωσαν μια βουλγαρική συνείδηση. Οι Σλάβοι διανοούμενοι από το μακεδονικό χώρο στα κείμενά τους εμφανίζονται ως Βούλγαροι και αποκαλούν τη γλώσσα τους βουλγαρική διάλεκτο. Παρά τις τοπικές τους ιδιαιτερότητες, τον 19^ο αιώνα δεν μπορούσαν να ταυτιστούν με την ανύπαρκτη «εθνική ιδεολογία του μακεδονισμού». Κριτήρια για την ταύτισή τους με τη βουλγαρική εθνική ιδεολογία ήταν η γλωσσική συγγένεια, το ένδοξο μεσαιωνικό βουλγαρικό παρελθόν, ο δυννητικός απελευθερωτικός ρόλος της Ρωσίας. Η κύρια διαφωνία τους με τους Βούλγαρους διανοούμενους της Βορειοανατολικής Βουλγαρίας εστιαζόταν στο γλωσσικό ζήτημα, αν δηλαδή η υπό κωδικοποίηση νεοβουλγαρική γλώσσα θα έπρεπε να είναι πολυδιαλεκτική ή μονοδιαλεκτική, να συμπεριλάβει δηλαδή ή να αποκλείσει τη διάλεκτο της «Νοτιοδυτικής Βουλγαρίας», της Μακεδονίας. Δεν αμφέβαλλαν ότι «η μακεδονική γλώσσα» που μιλούσαν ήταν μια βουλγαρική διάλεκτος.

επιτυχία επέβαλαν τη γραμμή τους - «διαίρε και βασίλευε». Την ίδια γραμμή εφαρμόζουν και σήμερα οι ιμπεριαλιστές, προσπαθώντας να εμποδίσουν τη συνεργασία, τη συνεννόηση και την προσέγγιση ανάμεσα στους βαλκανικούς λαούς.

Η συνθήκη του Βερολίνου είναι μια αντιδραστική πράξη των μεγάλων ευρωπαϊκών χωρών. Όπως τονίζει ο Βασίλ Κολάρωφ, η συνθήκη αυτή έγινε «πηγή ατέλειωτων κακών» για τους βαλκανικούς λαούς και προπάντων για το βουλγαρικό πληθυσμό στη Μακεδονία.

Αυτή η συνθήκη προκάλεσε μεγάλη δυσαρέσκεια στο βουλγαρικό πληθυσμό της Μακεδονίας. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου στο Βερολίνο οι Μεγάλες Δυνάμεις, για τα δικά τους συμφέροντα, άσκησαν την επιρροή τους και διαδόθηκε η φήμη ότι ο πληθυσμός της Μακεδονίας ήθελε να μείνει υπό τουρκικό ζυγό. Απαντώντας σ' όλες τις σκευωρίες των τουρκικών αρχών και του φαναριώτικου κλήρου, όλες οι κοινότητες στη Μακεδονία ύψωσαν τη φωνή τους σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Υπέβαλαν έκκληση στις Μεγάλες Δυνάμεις στις 20 Μαΐου το 1878, στην οποία αναφέρεται:

«Όλος ο βουλγαρικός λαός χάρηκε όταν είδε ότι οι επιθυμίες του εκπληρώθηκαν, ότι οι ανάγκες του ικανοποιήθηκαν και ότι εμείς οι Βούλγαροι στη Μακεδονία, δυνάμει της συνθήκης του Αγίου Στέφανου, περιμέναμε με μεγάλη ανυπομονησία την απελευθέρωσή μας από τους Τούρκους βαρβάρους. Αλλά, αντί γι' αυτό, προς μεγάλη μας δυστυχία βλέπουμε ότι οι τοπικές αρχές από τη μία και ο ελληνικός κλήρος από την άλλη με διαφορετικά μέσα εκμεταλλεύτηκαν κάποιους αθώους αδελφούς μας και τους πίεσαν να υπογράψουν, διαβεβαιώνοντας τις Μεγάλες Δυνάμεις πως δήθεν εμείς είμαστε Έλληνες και θέλουμε μόνο βελτιωμένη διοίκηση και όχι ένωση με τη βουλγαρική ηγεμονία».

Διαμαρτυρόμενοι εναντίον αυτού του ψεύδους, επιμένουν να σταλεί επιτροπή η οποία να διαβεβαιωθεί επί τόπου πως οι «επιθυμίες και οι ανάγκες μας είναι κοινές και ταυτόσημες μ' αυτές των αδελφών μας Βουλγάρων που κατοικούν στη Μοισία και στη Θράκη». Η έκκληση υπογράφηκε από τους αντιπροσώπους των Βουλγάρων από διάφορα μέρη της Μακεδονίας που συγκεντρώθηκαν κρυφά στη Θεσσαλονίκη.

Εκδήλωση της δυσαρέσκειας του πληθυσμού της Μακεδονίας για

τη συνθήκη του Βερολίνου είναι η εξέγερση της Κρέσνας και του Ραζλόγκ το φθινόπωρο του 1878. Σε ένδειξη διαμαρτυρίας κατά της αδικίας στο Βερολίνο, ολόκληρος ο πληθυσμός του νομού του Μελένικου και του Ραζλόγκ, από τη στενωπό της Κρέσνας μέχρι το Σιδηρόκαστρο, ξεσηκώνεται σε ένοπλο αγώνα.

Ιδιαίτερα μεγάλη ήταν η απόγνωση και η δυσαρέσκεια σε εκείνες τις περιοχές οι οποίες καταλήφθηκαν από το ρωσικό στρατό και σύμφωνα με τη συνθήκη έπρεπε εκ νέου να επιστραφούν στη Τουρκία. Οι Τούρκοι που επέστρεψαν εκδικούνταν σκληρά τον άμαχο πληθυσμό. Τέτοια είναι η περίπτωση του Μπλαγκόεφγκραντ.

Ποιες ήταν οι συνέπειες της συνθήκης του Βερολίνου;

Οι Βούλγαροι της Μακεδονίας και της Θράκης παρέμειναν υπό την εξουσία του σουλτάνου Αβδούλ Χαμίτ. Αυτοί υποβλήθηκαν σε ακόμα πιο σκληρή εθνική και πολιτική καταπίεση διότι οι τουρκικές αρχές τους θεωρούσαν υπαίτιους του ατυχούς γι' αυτούς πολέμου. Δεν εφαρμόστηκε και ο νέος νόμος για τα βιλαέτια ο οποίος διασφάλιζε ισότητα σ' όλους τους πολίτες, χωρίς διάκριση θρησκείας και εθνότητας, το απαραβίαστο της προσωπικότητας, ελευθερία συνείδησης, εθνική παιδεία για κάθε εθνικότητα, μεταρρύθμιση της διοίκησης, εκσυγχρονισμένο δίκαιο κτλ. Αυτός ο νόμος συντάχθηκε σύμφωνα με απόφαση του Συνεδρίου του Βερολίνου δήθεν για παρηγοριά αυτών που παρέμειναν υπό το ζυγό, «αλλά αυτός απλά ρίχτηκε στις βαθιές σακούλες του τουρκικού αρχείου, απ' όπου βγαίνει κάτι μόνο σε μορφή μούγλας και σκόνης» [Ημερολόγιο της ΒΜΟΡΟ (Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση), Σόφια, 1904].

Υπήρχαν όλες οι ιδεολογικές, πολιτικές και οικονομικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός επαναστατικού κινήματος στα μη απελευθερωμένα από τον τουρκικό ζυγό βουλγαρικά τμήματα της Μακεδονίας και της Κάτω Θράκης.

Η οικονομική κατάσταση του πληθυσμού συνεχώς επιδειωνόταν. Η κατάσταση επιβαρυνόταν ακόμα περισσότερο από την πολιτική αδικία, από τις λεηλασίες των επαγγελματιών ληστών και από τους εκβιαστές. Ο λαός δίκαια έβλεπε το κακό πρώτα απ' όλα στη σουλτανική εξουσία, η οποία υποστήριζε το επικρατούν σύστημα εκμετάλ-

λευσης, λεηλασίας, αδικίας και εκβιασμού. Για μεγάλο μέρος του πληθυσμού, ειδικά για τους αγρότες, η εθνική καταπίεση επικαλυπτόταν από την ταξική καταπίεση.

Οι απογοητευμένοι αγρότες, οι παρακμάζοντες έμποροι και επαγγελματίες και οι διανοούμενοι που προέρχονταν απ' αυτά τα στρώματα αναζητούσαν διέξοδο στην κατάλυση της τουρκικής κυριαρχίας, στον αγώνα για ανεξαρτησία.

Κάτω από τέτοιες συνθήκες γεννήθηκε η ιδέα της ίδρυσης μιας οργάνωσης για να ηγηθεί του αγώνα της απελευθέρωσης της Μακεδονίας από τον τουρκικό ζυγό. Το 1893 ιδρύθηκε η Εσωτερική Μακεδονική Θρακική Επαναστατική Οργάνωση (ΒΜΟΡΟ) ως επαναστατική οργάνωση προπάντων του βουλγαρικού πληθυσμού στη Μακεδονία και στη Θράκη.

Αυτή ιδρύθηκε σε αποκλειστικά δημοκρατικές βάσεις, δεν ήταν σοβινιστική, αλλά ήταν οργάνωση της καταπιεσμένης αγροτικής μάζας, των παρακμάζόντων επαγγελματιών, της λαϊκής διάνοησης. Η ΒΜΟΡΟ ενσάρκωνε τα ιδανικά και τα αισθήματα των καταπιεσμένων και οικονομικά ασθενών στρωμάτων που πάλευαν για ελευθερία, γη, για καλύτερη ζωή. «Εγώ δεν μισώ τους Οθωμανούς ως λαό - λέει ο Γκότσε Ντέλτσεφ. Εγώ αγωνίζομαι κατά του τουρκικού κράτους ως κυρίαρχου συστήματος».

Το επαναστατικό κίνημα στη Μακεδονία ωρίμασε την περίοδο που οι μεγάλες καπιταλιστικές χώρες- άρπαγες ετοιμάζονταν για νέα τάξη πραγμάτων στον κόσμο. Οι νεαρές αστικές μοναρχικές κλίκες των βαλκανικών χωρών ενίσχυναν τη σοβινιστική κατακτητική πολιτική τους. Σ' αυτή την κατάσταση ήταν αναγκαίο το επαναστατικό κίνημα που γεννιόταν να διατηρηθεί αυτόνομο και να μην εντάσσεται ο αγνός και ιερός αγώνας στα βρώμικα σχέδια των κυριάρχων τάξεων των βαλκανικών χωρών.

Η οργάνωση που ιδρύθηκε είχε ως σκοπό να «ενώσει όλες τις δυσारेσημένες μάζες στη Μακεδονία και τη Θράκη, χωρίς διάκριση εθνότητας, για την απόκτηση μέσω επανάστασης της πλήρους πολιτικής αυτονομίας των δύο αυτών περιοχών» (Αρ. 1 από το καταστατικό της ΒΜΟΡΟ). Έτσι, ο Γκότσε Ντέλτσεφ συνδύαζε τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα του βουλγαρικού πληθυσμού στη Μακεδονία και τη Θράκη με τον διεθνισμό ενός σοσιαλιστή. Εκείνη την εποχή κάθε προ-

σπάθεια για ένωση της Μακεδονίας με τη Βουλγαρία οπωσδήποτε θα οδηγούσε σε επέμβαση των ιμπεριαλιστικών χωρών και σε πόλεμο μεταξύ των βαλκανικών χωρών. Και απ'αυτό θα υπέφερε κυρίως ο ντόπιος πληθυσμός.

Ο Χρήστο Τατάρτσεφ, ο πρώτος πρόεδρος της ΚΕ της ΒΜΟΡΟ, λέει το εξής για τις λογομαχίες γύρω από το πρόγραμμα και την τακτική της οργάνωσης: «αποφασίσαμε αυτονομία για τη Μακεδονία, δίνοντας προτεραιότητα στο βουλγαρικό στοιχείο. Δεν μπορούσαμε να υιοθετήσουμε την ιδέα για την άμεση συνένωση της Μακεδονίας με τη Βουλγαρία, διότι βλέπαμε πως αυτή θα συναντούσε μεγάλες δυσκολίες λόγω της αντίδρασης των Μεγάλων Δυνάμεων και των επιδιώξεων των γειτονικών μικρών χωρών και της Τουρκίας. Σκεφτήκαμε πως μια αυτόνομη Μακεδονία θα μπορούσε μετά πιο εύκολα να ενωθεί με τη Βουλγαρία» (Δόκτωρ Χρ. Τατάρτσεφ, πρώτη ΚΕ της ΒΜΟΡΟ, Σόφια 1928, σελ. 100-101).

Ο Γκότσε Ντέλτσεφ και οι σύμμαχοί του συνειδητοποιούσαν ότι μαζί με τους Βούλγαρους στη Μακεδονία και στη Θράκη ζούσαν και αρκετοί Τούρκοι, Έλληνες, Βλάχοι και Αλβανοί. Και οι δυνάμεις τους πιο εύκολα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σ' ένα αγώνα για αυτονομία παρά για ένωση με κάποια άλλη χώρα.

Ποτέ οι Μακεδόνες επαναστάτες δεν πάλευαν για τη δημιουργία μιας άλλης εθνικής συνείδησης πόσο μάλλον σε αντιβουλγαρική βάση. Ποτέ οι Μακεδόνες επαναστάτες δεν είχαν αντιβουλγαρικά αισθήματα. Όλοι αυτοί ήταν Βούλγαροι και ένοιωθαν Βούλγαροι, είχαν βουλγαρική εθνική συνείδηση.

Το μακεδονικό επαναστατικό κίνημα πάντα είχε μεγαλύτερες συμπάθειες για τη Βουλγαρία και πάντα είχε την υποστήριξη του βουλγαρικού πληθυσμού. Γι' αυτό και στην εξέγερση του Ίλιντεν ούτε ένας από αυτούς που έμειναν άστεγοι, 50 - 60 χιλιάδες άνθρωποι, δεν πήγε ούτε στην Ελλάδα ούτε στη Σερβία. Και σε άλλες περιπτώσεις όλοι κατέφυγαν στη Βουλγαρία. Έτσι ήρθε στη Βουλγαρία ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ, ο Τ. Παυλώφ, ο Χρ. Σμίρνεσκι κ.α.

Ο αγώνας κατά του τουρκικού ζυγού στη Μακεδονία καθοδηγούνταν από την Εσωτερική Μακεδονική Θρακική Επαναστατική Οργάνωση (ΒΜΟΡΟ). Επικεφαλής της οργάνωσης ήταν ο Γκότσε Ντέλτσεφ, ο Ντάμε Γκρούεφ, ο Γκιόρτσε Περτώφ, ο Γιάνε Σαντάνσκι,

ο Ντήμο Χατζηνητήμοφ κ.α.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι ηγέτες του μακεδονικού επαναστατικού κινήματος, όπως και όλος ο πληθυσμός της Μακεδονίας, ήταν άνθρωποι με ακραιφνή βουλγαρική συνείδηση και υπό την επιρροή της βουλγαρικής προοδευτικής σκέψης, ειδικά του Βουλγαρικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος και του Ντημήταρ Μπλαγκόεφ. Ο Γκότσε Ντέλτσεφ και ο Ντάμε Γκρούεφ ήταν δάσκαλοι σε βουλγαρικά σχολεία στη Μακεδονία.

Η παραμονή του Γκότσε Ντέλτσεφ στη στρατιωτική σχολή της Σόφιας συμπίπτει με την περίοδο κατά την οποία ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ βάζει τα θεμέλια του μαρξιστικού επαναστατικού κόμματος της Βουλγαρίας. Ο Γκότσε Ντέλτσεφ ασπάζεται το σοσιαλισμό που διαδίδει ο Μπλαγκόεφ. Να τι λέει στα Απομνημονεύματά του ένας σύγχρονός του: «αναζήτησα τον Αύγουστο το 1894 τον Γκότσε Ντέλτσεφ στη Στρατιωτική Σχολή. Αυτός μου είπε για τα προβλήματά του, τον έχουν συλλάβει να διαβάζει σοσιαλιστικά βιβλία, έψαξαν όλα τα συρτάρια του, βρήκαν πολλά τέτοια βιβλία, ρώτησαν μαθητές και τον κατηγορήσαν όχι μόνο για το ότι είναι σοσιαλιστής, αλλά και για το ότι διενεργεί προπαγάνδα στη Σχολή». Γι' αυτό το λόγο τον απέβαλαν από τη Στρατιωτική Σχολή. «Η υπόδουλη κατάστασή μας στη Μακεδονία καθορίζει το τι πρέπει να κάνω - αυτό το οποίο έκαναν όλοι οι καταπιεσμένοι, αυτό που έκανε ο Λέβσκυ» - δηλώνει ο Γκότσε Ντέλτσεφ.

Η ΒΜΟΡΟ ετοίμασε και διεξήγε την εξέγερση του Ίλιντεν το 1903. Ιδρύθηκε τότε η λεγόμενη «Δημοκρατία του Κρουσόβου» με επικεφαλής τον σοσιαλιστή - μαρξιστή Νικόλα Κάρεφ. Ήταν μια Δημοκρατία, όπως την ονειρεύονταν ο Λέφσκυ και ο Μπότσεφ. Αυτή η οργάνωση διεξήγε ηρωικό αγώνα για την απελευθέρωση της Μακεδονίας από τον τουρκικό ζυγό και αργότερα για την ένωσή της.

Σε μια έκθεση των τουρκικών αρχών του Μοναστηρίου (4.10.1903), μετά την κατάπνιξη της επανάστασης του Ίλιντεν, αναφέρεται: «ένα τμήμα του βουλγαρικού πληθυσμού, που άφησε τα χωριά και τις εστίες του, αποφάσισε να επιστρέψει στα χωριά του».

Σε άλλο τουρκικό έγγραφο αναφέρεται: «σε διάστημα τριών ημερών στον καζά της Πρέσπας και της Ρέσνας παραδόθηκαν 36 Βούλγαροι και 29 όπλα». Σε άλλη έκθεση αναφέρεται: «από τους Βούλγαρους, που εντάχθηκαν στις επιτροπές στις 9 και 10 Σεπτεμβρίου, πα-

ραδόθηκαν από τον καζά του Μοναστηρίου 30 άτομα, από τον καζά της Φλώρινας 12 άτομα – όλοι με τα όπλα τους».

Στις 4 Οκτωβρίου του 1903 ο γραμματέας του σερβικού προξενείου του Μοναστηρίου γράφει στο Βελιγράδι: «οι τοπικές αρχές εξέδωσαν ανακοίνωση, οι Βούλγαροι που έφυγαν να επιστρέψουν στα σπίτια τους».

Ας μείνουμε σε μερικά έγγραφα Μακεδόνων επαναστατών. Ο Π. Κ. Γιάβορωφ στο ποίημά του «Οι αναστεναγμοί των Χαϊντούκων» μιλάει για τα βουλγαρικά χωριά στη Μακεδονία, για ακραιφνή βουλγαρικό πληθυσμό, για Βούλγαρους της Μακεδονίας. Όλη η οργανωτική και προσωπική αλληλογραφία του Γκότσε Ντέλτσεφ είναι στη λογία βουλγαρική γλώσσα. «Οι Βούλγαροι στη Μακεδονία επωμίζονται σχεδόν μόνοι τους το φορτίο της επανάστασης» – λέει ο Γκότσε, σύμφωνα με τις αναμνήσεις του Γιάβορωφ.

Βούλγαρος αισθανόταν και ο θεμελιωτής του ΚΚΒ – ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ. Στο έργο του – «Σύντομες σημειώσεις από τη ζωή μου» γράφει: «γεννήθηκα στο γνωστό μακεδονικό χωριό Ζαγοριτσάνη (Βασιλειάδα) – νομός Κοστούρ (Καστοριά). Αυτό είναι ένα μεγάλο, καθαρά βουλγαρικό χωριό... Σημαντικό γεγονός της ζωής μας εκείνη την εποχή είναι ο ερχομός του πρώτου Βούλγαρου δασκάλου στο χωριό... Αυτός μας μάζεψε και μας ρώτησε, αν θέλουμε να μάθουμε το βουλγαρικό αλφάβητο. Η χαρά μας και η προθυμία μας ήταν απεριόριστες και κρυφά άρχισε η διδασκαλία της βουλγαρικής στο σχολείο».

Όπως ήδη ειπώθηκε, οι γονείς του Γκεώργκυ Ντημητρόφ είναι επίσης Βουλγαρομακεδόνες. Ο πατέρας του, ο Ντημήταρ Μιχάηλωφ, γεννήθηκε στο Ραζλόγκ το 1853 και η μητέρα του, η Παρασκευή Ντόσεβα, γεννήθηκε το 1863 στο Μπάνσκο. Ο ίδιος ο Γκεώργκυ Ντημητρόφ πάντα καμάρωνε για τη βουλγαρική του καταγωγή. Στη δίκη της Λειψίας δήλωσε: «διαμαρτύρομαι για τις επιθέσεις εναντίον του βουλγαρικού λαού. Δεν έχω λόγους να ντρέπομαι που είμαι Βούλγαρος. Καμαρώνω που είμαι γιος της βουλγαρικής εργατικής τάξης».

Αν και αυτά που ειπώθηκαν ως εδώ είναι αρκετά για να δει κανείς πως ο πληθυσμός της Μακεδονίας είναι βουλγαρικός, με βουλγαρική εθνική συνείδηση, θα ήταν σωστό να δούμε ποια είναι τα δεδομένα της επίσημης στατιστικής της τουρκικής κυβέρνησης για τη σύνθεση του πληθυσμού της Μακεδονίας κατά την εθνικότητα.

Να τι δείχνει η στατιστική του 1900:

1. Βούλγαροι	1.181.836
2. Τούρκοι	499.204
3. Έλληνες	228.702
4. Αλβανοί	128.711
5. Βλάχοι - Αρμάνοι	80.767
6. Εβραίοι	67.840
7. Τσιγγάνοι	54.840
8. Τσερκέζοι	2.000
9. Σέρβοι	700
10. Αρμένιοι	300
Σύνολο	<u>2.244.617</u>

Όπως φαίνεται από τη στατιστική αυτή, δεν αναφέρονται Μακεδόνες στα όρια της Μακεδονίας, αλλά Βούλγαροι. Το 52% του πληθυσμού της Μακεδονίας, σύμφωνα με τους Τούρκους, είναι Βούλγαροι.

Κατόπιν σ' αυτή την τουρκική στατιστική δίνονται στοιχεία για τα βουλγαρικά σχολεία, για τους Βούλγαρους δάσκαλους, για τις βουλγαρικές εκκλησίες. Τα δημοτικά σχολεία και τα γυμνάσια στη Μακεδονία το 1900 ήταν 1.132 με 63.774 μαθητές και 1.776 δάσκαλους. Τα βουλγαρικά λύκεια ήταν 9 με 1.700 μαθητές και 108 δάσκαλους. Οι βουλγαρικές εκκλησίες και τα βουλγαρικά ξωκλήσια ήταν 1.294 με 1.132 Βούλγαρους ιερούς.

Τι μας λέει η στατιστική για την κατοπινή περίοδο: το 1912 τα επίσημα στατιστικά δεδομένα δείχνουν πως στη Μακεδονία υπήρχε συνολικός πληθυσμός 2.300.000 ψυχών. Από αυτούς 1.200 000 ήταν Βούλγαροι και οι υπόλοιποι Τούρκοι, 500.000, Έλληνες 250.000, Βλάχοι κ.α. Και το 1912 πάνω από το 50% του πληθυσμού της Μακεδονίας ήταν Βούλγαροι.⁶²

Τα δεδομένα των στατιστικών επιβεβαιώνονται και από τις έρευνες του γνωστού φιλολόγου και ιστορικού Κρστε Μισίρκωφ. Το 1903 αυτός γράφει μια προσούρα στην οποία υποστηρίζει την άποψη πως οι Μακεδόνες αποτελούν έναν ιδιαίτερο λαό, ένα ιδιαίτερο έθνος και

62. Τα δεδομένα των στατιστικών δεν είναι έγκυρα. Υπάρχουν στατιστικές με διαμετρικά αντίθετα δεδομένα.

πως η μακεδονική γλώσσα θα έπρεπε να διαμορφωθεί σε μια αυτόνομη γλώσσα (πρόκειται για την τότε εποχή). Είναι γνωστό όμως πως τα γράφει αυτά για λόγους τακτικής μετά την κατάπνιξη της επανάστασης του Ίλιντεν για να δικαιολογήσει τη θέση πως δήθεν η επανάσταση δεν έχει καμία σχέση με τη Βουλγαρία.

Αργότερα ο Μισίρκωφ αρνείται αυτές τις θέσεις της μπροσούρας. Στο άρθρο του «Σημειώσεις για τη νοτιοσλαβική φιλολογία και ιστορία» στο περιοδικό «Βουλγαρική Συλλογή», γραμμένο στην Οδησό, ο Μισίρκωφ λέει:

«Οι αναγνώστες πιθανόν θα μείνουν έκπληκτοι απ' αυτή τη τεράστια αντίφαση την οποία θα συναντήσουν στο άρθρο σε σχέση μ' αυτά που διάβασαν στο φυλλάδιό μου «Περί των μακεδονικών υποθέσεων...». Εκεί εμφανίζομαι ως πολιτικός που αυτοσχεδιάζει στο Μακεδονικό ζήτημα.... Όλο το περιεχόμενο του φυλλαδίου ήταν τόσο μακριά από την αντικειμενική επιστήμη, που θεώρησα εντελώς ακατάλληλο να συναντηθώ κατά την δίμηνη παραμονή μου στη Σόφια με οποιονδήποτε φιλόλογο ή ιστορικό από τη Σόφια». Στο άρθρο αναφέρεται η «βουλγαρική εθνικότητα των Μακεδόνων», «η βουλγαρική εθνική συνείδηση των Μακεδόνων», «το μακεδονικό βουλγαρικό έπος» κτλ.⁶³

63. Ο Κρστε Μισίρκωφ (1876-1926), από το χωριό Νέα Πέλλα (Απόστολοι) των Γιαννιτσών, μετά την αποτυχία της εξέγερσης του Ίλιντεν, την αδράνεια του βουλγαρικού κράτους και την ολιγωρία της ευρωπαϊκής διπλωματίας στη μπροσούρα του «Περί των Μακεδονικών υποθέσεων» (1903) προπαγάνδισε την ιδεολογία του σλαβομακεδονικού εθνικισμού: Οι Σλάβοι της Μακεδονίας να αποξενωθούν από τη βουλγαρική, σερβική και εθνική ιδέα, να αναγνωριστούν ως ξεχωριστό σλαβομακεδονικό Μιλλέτ από το οθωμανικό κράτος. Διέβλεπε ότι η Βουλγαρία δεν ήταν σε θέση να απελευθερώσει τη Μακεδονία η οποία κινδύνευε να διαμελιστεί μεταξύ των βαλκανικών κρατών. Ως προϋποθέσεις για την εθνογένεση θεωρεί την κωδικοποίηση μιας σλαβομακεδονικής λόγιας γλώσσας με βάση την κεντρική διάλεκτο των Βελεσσών, Περλεπέ, Μοναστηρίου και Αχρίδας, την ανασύσταση της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας ως αυτοκέφαλης «Αρχιεπισκοπής Πάσης της Μακεδονίας» με εκκλησιαστική γλώσσα τη σλαβική και ένα αυτόνομο πολιτικό καθεστώς. Ο Μισίρκωφ παραδέχτηκε ότι το έργο του ήταν μια πολιτική πραγματεία, προϊόν του αδιεξόδου που δημιουργήθηκε μετά την αποτυχία της εξέγερσης του Ίλιντεν. Οι απόψεις του δεν είχαν καμιά απήχηση το 1903. Ο Μισίρκωφ επέστρεψε πάλι σε βουλγαρικές θέσεις, χαρακτηρίζοντας το σλαβικό πληθυσμό της Μακεδονίας εθνογραφικά και γλωσσικά ως βουλγαρικό. Καταδί-

Στο βιβλίο «Η Βουλγαρία» του Βούλγαρου γεωγράφου και καθηγητή Λ. Ισίρκωφ, που εκδόθηκε από τον Κ. Μισίρκωφ στην Οδησό το 1911, ο συγγραφέας αναφέρει: «με τα λεγόμενα του διακεκριμένου συγγραφέα για τη Μακεδονία δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε. Η Μακεδονία σήμερα δεν αποτελεί μεγαλύτερο μωσαϊκό εθνοτήτων από ό,τι ήταν η Βουλγαρία μέχρι την απελευθέρωσή της από την τουρκική κυριαρχία. Η Μακεδονία, αυτή η κεντρική περιοχή των Βαλκανίων, είναι τόσο βουλγαρική γη όσο ήταν η Βουλγαρία μέχρι την απελευθέρωση από τους Τούρκους. Ο βουλγαρικός εθνικός τύπος στη Μακεδονία είναι τόσο καθαρός όσο είναι και στη Βουλγαρία...».

Η κατάσταση δεν μεταβάλλεται και στα χρόνια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Ο βουλγαρικός στρατός, ανεξάρτητα από τους σκοπούς της βουλγαρικής αστικής τάξης στον πόλεμο, έγινε δεκτός από τον ντόπιο πληθυσμό ως απελευθερωτής. Οι στρατιώτες, παιδιά του λαού, πίστευαν ειλικρινά πως παλεύουν για την απελευθέρωση των υπόδουλων Βούλγαρων αδελφών τους από τη Μακεδονία. Αυτοί δεν καταλάβαιναν πως πίσω από το σύνθημα αυτό η βουλγαρική αστική τάξη έκρυβε τους ιμπεριαλιστικούς κατακτητικούς σκοπούς της.

Όταν η Βουλγαρία οδηγήθηκε στην καταστροφή του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και τμήμα της Μακεδονίας διανεμήθηκε ανάμεσα στη Σερβία και στην Ελλάδα, τότε για δεύτερη φορά, μετά τη συνθήκη του Βερολίνου, μεγάλος αριθμός από τον πληθυσμό αυτών των περιοχών μετανάστευσε στη Βουλγαρία.

Σε τι συμπεράσματα μπορούμε να καταλήξουμε απ' αυτή την ιστορική επισκόπηση για την περίοδο από την απελευθέρωση της Βουλγαρίας μέχρι το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου;

Και την περίοδο αυτή δεν υπήρχε μακεδονικό έθνος. Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού στην υπόδουλη Μακεδονία είναι βουλγαρικό. Ο βουλγαρικός πληθυσμός επωμιζόταν το φορτίο του εθνικοαπελευθερωτικού επαναστατικού αγώνα για την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό.

κασε τη συνθήκη του Βουκουρεστίου (1913) ως ενταφιασμό της Βουλγαρίας και ασυγχώρητο λάθος της ρωσικής διπλωματίας. Στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου κάλεσε τη Ρωσία να εγγυηθεί τα κεκτημένα της Βουλγαρίας, ανεξάρτητα από την προσχώρηση της Βουλγαρίας στις Κεντρικές Δυνάμεις. Πέθανε πάμπτωχος και αγνοημένος στη Σόφια.

Οι φορείς και οι ιδρυτές της Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης πουθενά δεν αναφέρουν μακεδονικό έθνος και μακεδονική εθνική συνείδηση. Γι' αυτούς ο αγώνας του πληθυσμού της Μακεδονίας είναι αγώνας για την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό. Αυτοί πάντα υπογράμιζαν ότι οι Βούλγαροι στη Μακεδονία είναι η πιο συμπαγής μάζα, αλλά και ότι, εκτός απ' αυτούς, υπάρχουν Τούρκοι, Έλληνες, Αλβανοί, Βλάχοι κ.α. Αυτοί προβάλλουν το σύνθημα για αυτονομία: «η Μακεδονία στους Μακεδόνες», όχι ως ενιαία εθνική κοινότητα, αλλά ως σύνθημα αγώνα ολόκληρου του πληθυσμού για την απελευθέρωση όλων των εθνοτήτων που κατοικούσαν στη Μακεδονία.

IV.

Σαν αποτέλεσμα των άδικων μεταπολεμικών συνθηκών ένα τμήμα του βουλγαρικού πληθυσμού στη Μακεδονία έμεινε υπό το ζυγό στην αστική Σερβία, και ένα άλλο τμήμα στην Ελλάδα. Ο πληθυσμός του νομού Μπλαγκόεφγκραντ εντάχθηκε στην πατρίδα του, στη Βουλγαρία.

Προκύπτει το ερώτημα, αν άλλαξε ουσιαστικά η κατάσταση του βουλγαρικού πληθυσμού της Σερβίας και της Ελλάδας ο οποίος έμεινε υπό ζυγό; Όχι! Αυτός ο πληθυσμός είχε νέους καταπιεστές στη θέση των Τούρκων. Μαζί με την ταξική υπήρχε και εθνική καταπίεση. Η σερβική αστική τάξη και η σερβική μοναρχική κυβέρνηση εφάρμοζαν σκληρή και βίαιη πολιτική αφομοίωσης. Ό,τι ήταν βουλγαρικό ήταν απαγορευμένο. Η σερβική αστική τάξη ήθελε να μετατρέψει τους Βούλγαρους στη Μακεδονία σε Σέρβους. Γι' αυτό το σκοπό στα σχολεία οι μαθητές κάθε μέρα άρχιζαν το πρώτο μάθημα με τη φράση «Εγώ είναι αληθινός Σέρβος».

Όταν η σερβική αστική τάξη κατάλαβε πως δεν θα επιτύχει να εκσερβίσει το βουλγαρικό λαό με τέτοιες μεθόδους, υιοθέτησε άλλη γραμμή για την απεθνοποίηση του βουλγαρικού πληθυσμού· μια γραμμή που μερικώς είχε δοκιμάσει και νωρίτερα. Αρκετοί Σέρβοι αστοί ιστορικοί, για να δικαιολογήσουν την αφομοιωτική τους πολιτική, άρχισαν να ισχυρίζονται ότι αυτός ο πληθυσμός δεν είναι ούτε βουλγαρικός, ούτε σερβικός, αλλά είναι μακεδονικός. Αυτά είναι τα ιστορικά γεγονότα. Αυτά δείχνουν, πως μακεδονικό έθνος, μακεδονική

εθνότητα δεν υπήρχε ούτε στην αστική Γιουγκοσλαβία, ούτε στη Θράκη του Αιγαίου, καθώς επίσης και στους πολιτικούς μας πρόσφυγες στον Καναδά και στις ΗΠΑ.

Η κατάσταση όμως αλλάζει μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Στα χρόνια του πολέμου οι προοδευτικές δυνάμεις στη Μακεδονία του Βαρδάρη διεξήγαν αγώνα κατά του φασισμού και του καπιταλισμού μαζί με τους γιουγκοσλαβικούς λαούς και υπό την ηγεσία του ΚΚΓ. Οι Βούλγαροι κομμουνιστές και κομσομόλοι διενεργούσαν δολιοφθορές στα φασιστικά τμήματα του στρατού κατοχής. Αυτοί οργάνωσαν και βοήθησαν τις μάζες στη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα στον αγώνα κατά Γερμανών και των Βουλγάρων φασιστών, κατακτητών. Σαν αποτέλεσμα της δραστηριότητας του ΚΚΒ στη Μακεδονία ιδρύθηκαν βουλγαρικά αποσπάσματα παρτιζάνων. Για την καθοδήγηση του αντιφασιστικού αγώνα εκεί η ΚΕ του κόμματός μας έστειλε αντιπρόσωπο. Μετά τον πόλεμο η Μακεδονία του Βαρδάρη έμεινε στη Γιουγκοσλαβία η οποία πήρε το δρόμο του σοσιαλισμού, ενώ η Μακεδονία του Αιγαίου έμεινε στην καπιταλιστική Ελλάδα. Η Μακεδονία του Βαρδάρη διαμορφώθηκε σε ξεχωριστή Μακεδονική Δημοκρατία στο πλαίσιο της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας οικοδομείται ο σοσιαλισμός, καταβάλλονται προσπάθειες για τη δημιουργία και την εξέλιξη μιας μακεδονικής λόγιας γλώσσας, για τη δημιουργία της μακεδονικής εθνικής συνείδησης του πληθυσμού.

Αυτή η διαδικασία όμως συνοδεύτηκε από μια ιδεολογική και πολιτική καταπίεση η οποία είναι αδικαιολόγητη ιστορικά και ξένη στο μαρξισμό-λενινισμό και στο διεθνισμό. Οι προσπάθειες για τη δημιουργία μακεδονικού έθνους και γλώσσας, για την ανάπτυξη μιας εθνικής συνείδησης στον πληθυσμό της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας καταβλήθηκαν σε αντιβουλγαρική βάση. Επέτρεψαν απεθνοποιητικές πρακτικές, καταδίωξαν εκείνους που αισθάνονταν Βούλγαροι, διαστρέβλωσαν τα ιστορικά γεγονότα και συκοφάντησαν το βουλγαρικό λαό και το κόμμα μας.

Όπως είδαμε από την ιστορική αναδρομή, δεν υπάρχει καμιά βάση για να ισχυριστεί κανείς ότι η μακεδονική εθνότητα υπήρχε ακόμα από τα χρόνια του Αλέξανδρου Μακεδόνα, πως το κράτος του Σαμουήλ ήταν μακεδονικό κράτος το οποίο ένωνε το μακεδονικό έθνος

κ.τ.λ. Αλλά, παρόλα τα ιστορικά γεγονότα, μερικοί άνθρωποι στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας προσπαθούν να αποδείξουν πως ο Γκρηγκώρ Παρλίτσεφ, οι αδελφοί Μιλαντίνωφ, ο Ράϊκο Ζινζίφωφ κ.α. δεν ήταν Βούλγαροι, αλλά πρωτεργάτες της μακεδονικής εθνότητας.

Διαστρεβλώνεται και η ιστορική αλήθεια όσον αφορά στη δραστηριότητα της Εσωτερικής Μακεδονικής Επαναστατικής Οργάνωσης (ΒΜΡΟ) με τον ισχυρισμό πως η ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας ενσάρκωνε τα ιδανικά του Γκότσε Ντέλτσεφ, του Ντήμο Χατζηντήωφ, του Γιάνε Σαντάνσκυ κ.α. Στην προσπάθεια να αντιπαρατεθεί η διαμόρφωση του μακεδονικού έθνους στο βουλγαρικό λαό όλο και περισσότερο εισάγονται σερβικές λέξεις στη λόγια μακεδονική γλώσσα, για να απομακρυνθεί αυτή η γλώσσα από την ομιλούμενη μακεδονική γλώσσα.

Αυτό εμείς δε μπορούμε σε καμία περίπτωση να το δεχτούμε. Και όχι μόνο εμείς ως Βούλγαροι κομμουνιστές, αλλά και κάθε έντιμος κομμουνιστής, κάθε σωστός άνθρωπος δεν μπορεί να δεχτεί ως σωστό η διαμόρφωση και η εξέλιξη του σοσιαλιστικού έθνους στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας να γίνονται σε αντιβουλγαρική βάση. Αυτό βρίσκεται σε οξύτατη αντίφαση με το μαρξισμό-λενινισμό. Αυτή η τροπή των πραγμάτων δεν ανταποκρίνεται στην ιστορική αλήθεια και η αλήθεια δεν μπορεί να αποκρύπτεται για πολύ από το λαό. Αυτή η γραμμή βλάπτει πρώτα από όλα τη σωστή διαπαιδαγώγηση του πληθυσμού στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας και δεν συμβάλλει στη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας ως σοσιαλιστικών χωρών. Μια τέτοια γραμμή βρίσκεται σε αντίφαση με τις αρχές του προλεταριακού διεθνισμού και οδηγεί σε εθνικισμό.

Το κόμμα μας πάντα εφάρμοξε διεθνιστική γραμμή, δίνοντας αγώνα κατά του μεγαλοβουλγαρικού, μεγαλοσερβικού και μεγαλοελληνικού σοβινισμού και κατά της μετατροπής της Μακεδονίας σε μέλο της έριδος μεταξύ των βαλκανικών χωρών. Αυτό περνάει σαν κόκκινη γραμμή σε όλες τις περιόδους της ιστορίας του κόμματος μας όσο αφορά στη στάση του στο Μακεδονικό ζήτημα. Το ΚΚΒ συνεχώς πά-

λευε για δημοκρατική και επαναστατική λύση του Μακεδονικού ζητήματος, συνδέοντάς την πάντα με τη νίκη της προλεταριακής επανάστασης, με την εγκαθίδρυση του σοσιαλιστικού συστήματος στα Βαλκάνια.

Πώς έχει το ζήτημα με την περιοχή του Πιρίν;

Ο βουλγαρικός πληθυσμός της περιοχής του Πιρίν με μεγάλη ενέργεια και πατριωτισμό, μαζί με όλο το βουλγαρικό λαό, διεξήγε με επιτυχία τον αγώνα κατά του τουρκικού ζυγού, κατά του καπιταλισμού και του φασισμού και τώρα οικοδομεί μια ανεπτυγμένη σοσιαλιστική κοινωνία υπό την ηγεσία του δικού της κομμουνιστικού κόμματος, του κόμματος του Μπλαγκόεφ και του Δημητρώφ.

Είναι παράλογο και ανεπισημονικό να δεχτεί κανείς πως ο πληθυσμός της περιοχής του Πιρίν, ο οποίος μέχρι το 1913 είναι βουλγαρικός, μπορεί μετά την απελευθέρωση από τον τουρκικό ζυγό και μετά την ένωσή του με τη μητέρα πατρίδα του, τη Βουλγαρία, να έχει άλλη εθνική συνείδηση εκτός από τη βουλγαρική.

Γι' αυτό το λόγο ήταν λάθος μας η διενεργημένη εκστρατεία την περίοδο 1946-1947 με σκοπό να πείσουμε και να πιέσουμε τους ανθρώπους του νομού Μπλαγκόεφγκραντ να δηλώσουν ότι είναι κατά τη εθνικότητα Μακεδόνες, αν και αυτοί αισθάνονταν Βούλγαροι. Ο πληθυσμός, όπως είναι γνωστό, αντιστεκόταν σ' αυτή τη γραμμή. Λίγο αργότερα το κόμμα μας συνειδητοποίησε το λάθος και σταμάτησε αυτή την εκστρατεία.

Στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ ζει πατριωτικός βουλγαρικός πληθυσμός ο οποίος πάντα αισθανόταν και αισθάνεται τμήμα του βουλγαρικού έθνους.

Τώρα αυτός ο πληθυσμός συμμετέχει ενεργά στην οικοδόμηση του βουλγαρικού σοσιαλιστικού έθνους. Αυτός έχει την πατρίδα του, τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας.

Σχεδόν χωρίς βιομηχανία στο παρελθόν, τώρα ο νομός Μπλαγκόεφγκραντ δίνει βιομηχανική παραγωγή πάνω από 113 εκατομμύρια λέβα και αγροτική παραγωγή πάνω από 93 εκατομμύρια λέβα. Από 14:86 το 1946 η αναλογία ανάμεσα σ' αυτούς τους δυο τομείς άλλαξε σε 56:44 προς όφελος της βιομηχανίας. Η παραγωγή κάρβουνου αυξήθηκε 4,5 φορές, η παραγωγή ξύλου 2,5 φορές, η επεξεργασία του καπνού 4 φορές. Δημιουργήθηκαν νέοι τομείς της βιομηχανίας στο νομό.

Η ιδιαίτερα ευνοϊκή επίδραση της γραμμής της Ολομέλειας του Απριλίη⁶⁴ του κόμματός μας στην ανάπτυξη της χώρας ευνόησε ειδικά και την ανάπτυξη του νομού Μπλαγκόεφγκραντ.

Το 1956 στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ εγκαινιάσθηκαν πολλές καινούργιες επιχειρήσεις: φάμπρικα για κονσέρβες στο Πετρίτσι με ετήσια παραγωγή 4000 τόνων κονσερβών φρούτων και λαχανικών, νέα ευρύχωρα και υγειονομικά διαμερίσματα επεξεργασίας του καπνού στο Μπλαγκόεβγκραντ, Πετρίτσι, Γκότσε Ντέλτσεφ και Σαντάνσκυ, μοντέρνο υφαντουργείο το οποίο είναι καμάρι του νομού, εργοστάσιο για μεγάφωνα κ.α. Πρόκειται να ολοκληρωθεί και το εργοστάσιο καπνού. Στα εργοστάσια για επεξεργασία του ξύλου τα τελευταία χρόνια πραγματοποιήθηκε μια κυριολεκτικά τεχνική επανάσταση. Σχεδόν όλες οι παραγωγικές διαδικασίες είναι μηχανοποιημένες.

Μεγάλες είναι και οι επιτυχίες στην ανάπτυξη της αγροτικής οικονομίας στο δρόμο του σοσιαλισμού. Τώρα στο νομό υπάρχουν 31 ενωμένοι αγροτικοί παραγωγικοί συνεταιρισμοί, στους οποίους δημιουργήθηκαν και όλο και περισσότερο δημιουργούνται συνθήκες για την αύξηση της αγροτικής παραγωγής με χρήση μηχανών και με τη συνδρομή της γεωπονικής επιστήμης. Τέθηκε γερή βάση για την μηχανοποιημένη καλλιέργεια του καπνού, μία από τις βασικές αγροτικές καλλιέργειες στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ. Το 1963 καλλιεργούνταν με τρακτέρ πάνω από 90.000 στρέμματα καπνού και πάνω από 5.600 στρέμματα με λαχανικά.

Χτίστηκαν πολλά αρδευτικά κανάλια στις κοιλάδες των ποταμών Στρυμόνας και Νέστου, καθώς επίσης και αντλιοστάσια, όπως «Πιρίνσκα Μπίστριτσα», «Ασέν Ίτοφ», «Σβομποντά», «Πέτροβο» κ.α. τα οποία ποτίζουν περισσότερο από 100.000 στρέμματα γης, το μισό του καλλιεργήσιμου εδάφους του νομού.

Στον τομέα της αγροτικής οικονομίας ο νομός Μπλαγκόεφγκραντ όλο και περισσότερο διαμορφώνεται και εξειδικεύεται σε περιοχή για παραγωγή καπνού, λαχανικών, φρούτων και σταφυλιού. Τώρα ο ερ-

64. Εννοεί την Ολομέλεια του Βουλγαρικού Κομμουνιστικού Κόμματος τον Απριλίη του 1956, όταν καθαιρέθηκε ο Τσερβένκωφ από τη θέση του πρωθυπουργού και ενισχύθηκε περισσότερο η θέση του Ζίφκωφ ως πρώτου γραμματέα του κόμματος.

γατικός μας πληθυσμός δίνει παραπάνω από το 20% της εθνικής παραγωγής καπνού στην εξωτερική αγορά. Το 1963 εμείς παραδώσαμε στο κράτος 3 φορές περισσότερο καπνό σε σύγκριση με το 1944. Έχει αυξηθεί πολύ και η παραγωγή ντοματών, ροδάκινων, σταφυλιού κ.α.

Στο νομό παρατηρείται υψηλή παραγωγή στην αγροτική οικονομία.

Με βάση τις επιτυχίες στην οικονομική ανάπτυξη βελτιώνεται συνεχώς το οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο του πληθυσμού του νομού. Χτίστηκαν 22.000 νέες κατοικίες, ανακαινίστηκαν ολόκληρα χωριά και πόλεις. Αυξήθηκε η αγοραστική δύναμη των εργαζομένων. Από 105 λέβα κατά κεφαλήν το 1952, η κυκλοφορία εμπορευμάτων αυξήθηκε σε 320 λέβα το 1963. Διευρύνθηκε πλήρως το δίκτυο για δωρεάν ιατρική περίθαλψη στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ.

Τα τελευταία 20 χρόνια λαϊκής εξουσίας είναι χρόνια πολιτισμικής επανάστασης και σ' αυτόν τον νομό. Αναπτύχτηκε ιδιαιτέρως ο τομέας της εκπαίδευσης. Στο νομό δουλεύουν και καταρτίζονται στελέχη για τη λαϊκή οικονομία, την οικοδομική, την αγροτική τεχνική σχολή καθώς επίσης και την μηχανοτεχνική σχολή. Όλο και περισσότερο διευρύνει την δραστηριότητά του το κρατικό θέατρο «Ν. Βαπτσάρωφ», το συγκρότημα λαϊκών τραγουδιών και χορών «Μπλαγκόεφγκραντ». Στο νομό ιδρύθηκαν πάνω από 500 ερασιτεχνικοί θεατρικοί, χορευτικοί, σατιρικοί κ.α. σύλλογοι.

Ακόμα πιο λαμπρές είναι οι άλλες προοπτικές του νομού.

Υλοποιώντας τις οδηγίες του ιστορικού Ογδόου Συνεδρίου του κόμματός μας η ΚΕ του ΚΚΒ ενέκρινε ειδική απόφαση για την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη και αναβάθμιση του νομού Μπλαγκόεφγκραντ. Μέχρι το 1970 θα χτιστεί εργοστάσιο για όργανα μετρήσεων στην πόλη Μπλαγκόεφγκραντ, εργοστάσιο για μετρητές στάθμης στο Πετρίτσι, εργοστάσιο για ραδιόφωνα στο Σαντάνσκυ και πολλά άλλα εργοστάσια. Θα διευρυνθούν και οι γεωλογικές μελέτες. Το 1964 αρχίζει η οικοδόμηση δύο ορυχείων, ενός εργοστασίου για έπιπλα στο Μπάνσκο, μιας φάμπρικας για μπύρα στο Μπλαγκόεφγκραντ κτλ.

Θα αναπτύσσεται και η αγροτική οικονομία, θα τελειοποιείται η οργάνωσή της και η πληρωμή της εργασίας. Η καλλιέργεια της γης στο νομό θα φτάσει στο επίπεδο της καλλιέργειας κήπου. Ο νομός μας θα μετατραπεί σε μια βιομηχανική περιοχή της χώρας.

Πρόσφατα ένας επίσημος εκπρόσωπος της γειτονικής μας Ελλάδας, ο οποίος επισκέφθηκε τη χώρας μας, όταν επέστρεψε στην πατρίδα του, σε μια συνέντευξη είπε πως, αν κανείς σταθεί τη νύχτα στα βουλγαρο-ελληνικά σύνορα, θα δει πως στην Ελλάδα επικρατεί μαύρο σκοτάδι, ενώ παντού στη Βουλγαρία άφθονο φως. Αυτή είναι η πραγματική εικόνα.

Γι' αυτό το λόγο για μας είναι μεγάλη επιτυχία να ζούμε και να εργαζόμαστε στη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας, στη δική μας μονακριβή πατρίδα. Ταυτόχρονα, χαιρόμαστε και για τις επιτυχίες των λαών της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού και στη βελτίωση του επιπέδου ζωής τους.

Αλλά πώς πρέπει να απαντήσουμε σ' εκείνους οι οποίοι ισχυρίζονται πως υπήρχε μακεδονική εθνότητα στην περιοχή του Πιρίν και πως αυτή η περιοχή θα έπρεπε να ενωθεί με τη Μακεδονία του Βαρδάρη; Η απάντησή μας είναι σαφής και κατηγορηματική: δεν υπήρχε και δε θα μπορούσε να υπάρχει καμία μακεδονική εθνότητα, όπως είδαμε και από την ιστορική αναδρομή. Η ιστορία του πληθυσμού του νομού Μπλαγκόεφγκραντ, όπως και η ιστορία ολόκληρης της Μακεδονίας, είναι η ιστορία του πληθυσμού της Θράκης και της Βουλγαρίας του Δούναβη, είναι η ιστορία του βουλγαρικού λαού. Ο Παΐσιος, οι αδελφοί Μιλαντίνωφ, ο Γκορηγκώρ Παρλίτσεφ, ο Ρ. Ζινζίφωφ, ο Γιάνε Σαντάνσκυ, ο Ντάμε Γκρούεφ, ο Γκότσε Ντέλτσεφ, ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ, ο Ντ. Χατζηντήμωφ, ο Τ. Παυλώφ, ο Νικόλα Βαπτσάρωφ και χιλιάδες ακόμα γνωστοί και άγνωστοι πρωταγωνιστές του απελευθερωτικού μας έργου, γεννημένοι στη Μακεδονία, είναι δικό μας εθνικό καμάρι. Αυτοί με πάθος έχουν αφυπνίσει την εθνική συνείδηση του βουλγαρικού λαού και τον καλούσαν για αγώνα κατά του κατακτητή. Να αρνηθούμε αυτό το γεγονός θα ήταν διαστρεβλωση της ζωντανής ιστορίας του λαού μας, της επιστήμης, του μαρξισμού - λενινισμού.

Η λογοτεχνική κληρονομιά αυτών των αγωνιστών, η δράση τους, είναι γραμμένη σε αμιγώς βουλγαρική γλώσσα. Αυτό αποτελεί την πλέον αγαπητή κληρονομιά του βουλγαρικού λαού. Και κάθε απόπειρα εξαφάνισης αυτής της κληρονομιάς είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Σύμφωνα με τη λογική των εμπνευστών τέτοιων προσπαθειών,

όλοι όσοι θεωρούν πως η Μακεδονία είναι τμήμα της Βουλγαρίας, πως στη Μακεδονία ζει βουλγαρικός πληθυσμός, πως εκεί μιλιέται βουλγαρική γλώσσα πρέπει να θεωρούνται εθνικιστές, σοβινιστές! Αυτό σημαίνει πως σοβινιστές είναι ο Παΐσιος, οι αδελφοί Μιλαντίνωφ, ο Γκότσε Ντέλτσεφ, ο Ντήμο Χατζηντήμωφ και όλοι οι παράγοντες της ΒΜΡΟ, ο Ρακόβσκυ, ο Λέβσκυ, ο Καραβέλωφ, ο Μπότσεφ. Σύμφωνα με την ίδια λογική σοβινιστές είναι και ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ και ο Γκεώργκυ Δημητρώφ, διότι όλοι αυτοί δηλώνουν πως στη Μακεδονία πάντα μιλιόταν βουλγαρική γλώσσα, πως σε όλες τις περιόδους της ιστορίας του λαού μας στη Μακεδονία πάντα κατοικούσε βουλγαρικός πληθυσμός.

Επομένως, ο βουλγαρικός πληθυσμός του νομού Μπλαγκόεφγκραντ, ο οποίος διαχρονικά είναι τμήμα της βουλγαρικής εθνότητας, του βουλγαρικού έθνους, δεν είναι και δεν μπορεί να θεωρηθεί σε καμία περίπτωση τμήμα μιας άλλης εθνότητας. Γι' αυτό το λόγο κάθε συζήτηση, από όπου και αν προέρχεται αυτή, περί συνένωσης του νομού Μπλαγκόεφγκραντ με τη Μακεδονία του Βαρδάρη ή περί της διαμόρφωσης του νομού σε αυτόνομη περιοχή είναι αδικαιολόγητη επιστημονικά και ιστορικά, πολιτικά και οικονομικά. Και αυτό δε θα γίνει ποτέ. Ο πληθυσμός του νομού μας είναι σάρκα από τη σάρκα και αίμα από το αίμα του βουλγαρικού λαού και του βουλγαρικού έθνους και ποτέ δε θα δεχτεί να αποκοπεί από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και να συνενωθεί με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας. Η απόσπαση της περιοχής του Πιρίν από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας είναι αδύνατη, όπως αδύνατη είναι η απόσπαση της Βόρειας ή της Νότιας Βουλγαρίας από την ενιαία και αδιαίρετη πατρίδα μας. Αυτό ανταποκρίνεται στα συναισθήματα, στη συνείδηση και στη βούληση ολόκληρου του πληθυσμού στην περιοχή του Πιρίν. Και, όχι τυχαία, η δήλωση του συντρόφου Τόντωρ Ζίφκωφ ότι στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ ζει «πατριωτικός βουλγαρικός πληθυσμός, ακραιφνής βουλγαρικός πληθυσμός» έτυχε γενικής επιδοκιμασίας και προκάλεσε ικανοποίηση λόγω του γεγονότος πως ανοιχτά ειπώθηκε μια ιστορική αλήθεια.

Βέβαια, στο νομό υπάρχουν και άνθρωποι οι οποίοι αισθάνονται Μακεδόνες. Συνήθως αυτό οφείλεται σε πλάνη από την μέχρι τώρα εθνικιστική, αντιβουλγαρική προπαγάνδα και σε άλλες αιτίες. Όπως

ήδη ειπώθηκε, σ' αυτό συμβάλαμε και εμείς με τη λανθασμένη μας πολιτική την περίοδο 1946-1947, όταν υποχρεώναμε τους ανθρώπους με τη βία να δηλώνουν ότι είναι Μακεδόνες. Για διενέξεις όμως μεταξύ Βουλγάρων και «Μακεδόνων» σε μας δεν μπορεί να γίνει λόγος. Είναι απαραίτητο συστηματικά, ήρεμα και με υπομονή να αποσαφηνίζεται η ιστορική αλήθεια, χωρίς να ασκείται καθόλου βία. Κάθε είδος βίας θα αντιφάσκει με το λενινισμό, όπως αντιφάσκει με το λενινισμό η άσκηση βίας προς αυτούς στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας οι οποίοι νιώθουν Βούλγαροι και μιλάνε τη βουλγαρική γλώσσα. Ο λενινισμός απαιτεί να δοθεί δικαίωμα στους ανθρώπους, ανεξάρτητα σε ποια χώρα μένουν, ελεύθερα να εκφράζουν τη δική τους εθνική συνείδηση, να νιώθουν και να δηλώνονται όπως θέλουν.

Αδικαιολόγητο και άδικο είναι, όπως δείχνουν τα γεγονότα, το σύνθημα για αυτονομία του νομού Μπλαγκόεφγκραντ, για τη δημιουργία μιας αυτόνομης περιοχής του Πιρίν στο πλαίσιο της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Αυτό το σύνθημα είναι αντιδραστικό. Αυτό είναι όχι μόνο αντισοσιαλιστικό, αλλά και αντιβουλγαρικό. Αυτό σημαίνει ότι αγνοούμε τη θέληση και τις επιθυμίες των ανθρώπων, ότι ασκούμε βία. Εκεί όμως το κόμμα μας δε θα οδηγηθεί ποτέ. Κάθε εθνικιστική εκδήλωση τέτοιου είδους πρέπει να αποκαλύπτεται και να κατακρίνεται.

Τον τελευταίο καιρό και οι οπαδοί του Μιχαήλωφ επεξεργάζονται νέα αμερικάνικη παραλλαγή για τη λύση του λεγομένου Μακεδονικό ζητήματος. Αυτοί θεωρούν πως το ΚΚΒ δεν είναι σε θέση να λύσει αυτό το ζήτημα. Λύση δεν μπορούν να βρουν ούτε η Ελλάδα, ούτε η Γιουγκοσλαβία. Έτσι, αυτοί προτείνουν το παράδειγμα της Ελβετίας. Με την αφορμή αυτή ο Ιβάν Μιχαήλωφ έγραψε το βιβλίο «Μακεδονία - η Ελβετία των Βαλκανίων». Σ' αυτό το βιβλίο προτείνει η Βουλγαρία να παραιτηθεί από την περιοχή του Πιρίν, η Ελλάδα από τη Μακεδονία του Αιγαίου και η Γιουγκοσλαβία από τη Μακεδονία του Βαρδάρη και έτσι να δημιουργηθεί αυτόνομη Μακεδονία στα Βαλκάνια. Αλλά για να υπάρχει σήμερα αυτή, πρέπει να βρίσκεται υπό την προστασία των ΗΠΑ ή του ΟΗΕ. Και έτσι αυτός ρίχνει το σύνθημά του - «Αυτόνομη Μακεδονία ως προτεκτοράτο των ΗΠΑ».

Αλλά θα ήταν οι ιμπεριαλιστές, ιμπεριαλιστές, αν θα επιχειρούσαν να λύσουν το εθνικό ζήτημα προς το συμφέρον των λαών; Ο εθνι-

κός ζυγός, η εκμετάλλευση και η λεηλασία των υπολοίπων λαών αποτελούν την ίδια την ουσία του ιμπεριαλισμού. Κάθε άνθρωπος ξέρει ότι οι ιμπεριαλιστές των ΗΠΑ είναι καταπιεστές της ελευθερίας των λαών για να είναι αυτοί οι παγκόσμιοι χωροφύλακες της αντίδρασης στον αγώνα εναντίον κάθε απελευθερωτικού κινήματος.

Οι οπαδοί του Μιχαήλωφ και στο παρελθόν και τώρα είναι πιστοί υπηρέτες της αντίδρασης και του ιμπεριαλισμού. Αυτοί δεν έχουν τώρα άλλο τρόπο για αγώνα εναντίον της σοσιαλιστικής Βουλγαρίας και του ΚΚΒ, εκτός από το να συνθέτουν και να αναπτύσσουν θεωρίες στο Μακεδονικό ζήτημα προς όφελος των αφεντικών τους στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

* * *

Στο παρελθόν, πριν από τη νίκη της Μεγάλης Οκτωβριανής σοσιαλιστικής επανάστασης, το κόμμα μας προέβαλλε το σύνθημα της βαλκανικής ομόσπονδης δημοκρατίας, για να ενώσει την εργατική τάξη των βαλκανικών χωρών κατά της ιμπεριαλιστικής αστικής τάξης σ' αυτές τις χώρες. Στην εποχή εκείνη αυτό το σύνθημα ήταν σωστό. Η κατάσταση τώρα όμως είναι πολύ πιο διαφορετική σε σχέση με την εποχή πριν από τη Μεγάλη Οκτωβριανή σοσιαλιστική επανάσταση και ειδικά μετά τη νίκη του σοσιαλισμού σε μας. Η Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας προσεγγίζει όλο και περισσότερο τη Σοβιετική Ένωση, το κόμμα μας και ο λαός συμμετέχουν όλο και πιο ενεργά στον αγώνα για την ενίσχυση της ενότητας του παγκόσμιου σοσιαλιστικού στρατοπέδου, αναπόσπαστο κομμάτι του οποίου είναι και η χώρα μας. Τώρα το βασικό καθήκον είναι να προωθούμε μια γραμμή η οποία θα ενώσει ακόμα περισσότερο όλους τους λαούς των Βαλκανίων στον αγώνα για τη νίκη της ειρήνης, της δημοκρατίας και του σοσιαλισμού.

Εμείς ως κόμμα πρέπει σωστά και επιστημονικά να αποσαφηνίζουμε τη μαρξιστική - λενινιστική μας θέση στο λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα και να διαπαιδαγωγούμε τους εργαζομένους και ειδικά τη νεολαία στο πνεύμα του πατριωτισμού και του διεθνισμού για ακόμα μεγαλύτερη συσπείρωση του πληθυσμού γύρω από την πολιτική του κόμματος μας, γύρω από την Κεντρική Επιτροπή του με επικεφαλής τον σύντροφο Ζίφκωφ. Και αυτό σημαίνει να διαπαιδαγωγούμε τους

εργαζόμενους και τη νεολαία με πνεύμα αγάπης προς τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και τη Σοβιετική Ένωση, με απεριόριστη πίστη στο ΚΚΒ και στο Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης, με πνεύμα αληθινού προλεταριακού διεθνισμού.

Σ' όλη μας την ιδεολογική και πρακτική δράση πρέπει να βασιζόμαστε στο γεγονός ότι στο νομό μας ζει ακραιφνής βουλγαρικός πληθυσμός, εμφορούμενος από πατριωτισμό και διεθνισμό. Είμαστε υποχρεωμένοι να εξασφαλίσουμε πλήρη δυνατότητα σ' όλους όσους με τη βία υποχρεώναμε να δηλώσουν ότι είναι Μακεδόνες τώρα ελευθέρως να διορθώσουν την αδικία.

Στην ιδεολογική μας δραστηριότητα πρέπει υπομονετικά, με επιχειρήματα και ήρεμα να αποσαφηνίζουμε τη βουλγαρική καταγωγή του πληθυσμού του νομού μας, να βοηθάμε τον πληθυσμό αυτό να καταλάβει πως πάντα ήταν και τώρα είναι αναπόσπαστο κομμάτι του βουλγαρικού έθνους.

Πρέπει να εργαζόμαστε έτσι ώστε να εξασφαλίσουμε συνθήκες για ενεργή συμμετοχή ολόκληρου του πληθυσμού από το νομό στη σοσιαλιστική οικοδόμηση, στον αγώνα για ειρήνη και συνεννόηση με τους γείτονές μας, συμπεριλαμβανομένης και της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Τώρα το βασικό ζήτημα στα Βαλκάνια είναι η ειρήνη. Υπό τις συνθήκες της ειρηνικής σοσιαλιστικής ανάπτυξης μπορούν να αναδειχτούν οι τεράστιες προτεραιότητες του σοσιαλισμού, της σωστής εφαρμογής και της περαιτέρω εξέλιξης του δημιουργικού μαρξισμού - λενινισμού. Είναι απαραίτητο να επαναλάβουμε πως κάθε έξαρση εθνικιστικών λογομαχιών στην οποία προβαίνουν μερικοί ιστορικοί από τα Σκόπια δεν είναι προς όφελος της προοδευτικής εξέλιξης των Βαλκανίων. Το λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα καθώς επίσης και κάθε είδος εθνικού ζητήματος στα Βαλκάνια θα βρουν συστηματική και πλήρη λύση με βάση τη νίκη του σοσιαλισμού στις βαλκανικές χώρες. Η προσέγγιση και η επικοινωνία μεταξύ των λαών είναι αντικειμενική ιστορική διαδικασία.

Ο προοδευτικός πληθυσμός της περιοχής του Πιρίν πάντα ήταν συσπειρωμένος γύρω από το κόμμα. Ποτέ κανείς δεν κατάφερε να καταβάλει το αγωνιστικό του πνεύμα και να δηλητηριάσει τη συνείδησή του. Αυτό το αγωνιστικό του πνεύμα και η επαναστατική του παράδοση εκδηλώθηκαν στο μεγαλόπνευστο έργο του πατριώτη - επανα-

στάτη Νικόλα Βαπτσάρωφ. Αυτή την παράδοση και αυτό το πνεύμα πρέπει να ενισχύουμε και να διαδίδουμε. Ακλόνητη είναι η πίστη του πληθυσμού μας στο ΚΚΒ, στα μεγάλα ιδανικά του και, όπως έγραψε ο Βαπτσάρωφ, για την ακλόνητη αυτή πίστη δεν βρέθηκαν ακόμα αντιαρματικά βλήματα.

Εμείς είμαστε δυνατοί, διότι με το μέρος μας είναι το δίκαιο, η δύναμή μας βρίσκεται στις αναμφισβήτητες επιτυχίες που κατακτήσαμε υπό την ηγεσία της ΚΕ του ΚΚΒ, είμαστε δυνατοί διότι μεγάλο ιδανικό μας είναι ο κομμουνισμός, διότι είμαστε ακράδαντα πιστοί στο μαρξισμό - λενινισμό, στα ιδανικά και στη διαθήκη του Ντημήταρ Μπλαγκόεφ και του Γκεώργκυ Δημητρόφ.

Fond 1, Opis 8, Arhivna Edinica 6802.

15.

Πρακτικά συνομιλιών του Τόντωρ Ζίφκωφ με τον Τίτο στη Σόφια (23 Σεπτεμβρίου 1965) για το Μακεδονικό ζήτημα.

Ι. Μπροζ-Τίτο. Θα ήθελα να θίξω κάποια θέματα, όχι για να συζητήσουμε πάνω σ' αυτά, αλλά μόνο για πληροφόρηση. Πρόκειται για τον παραμερισμό εκείνων των στοιχείων που εμποδίζουν την ανάπτυξη των σχέσεών μας. Πρόκειται για δημοσιεύματα στο δικό μας και στο δικό σας τύπο. Θεωρώ ότι δεν πρέπει να τίθενται τέτοια ζητήματα, αλλά να αφήσουμε ο χρόνος να τα λύσει. Για παράδειγμα, το ζήτημα της Μακεδονίας του Πιρίν - δεν πρέπει να επιτρέπεται σε διάφορους θεωρητικούς να μεγαλοποιούν το Μακεδονικό ζήτημα. Αυτό προκαλεί διάφορες αντιδράσεις. Είναι πολύ δυσάρεστο για μας, μάς δημιουργεί πολλές δυσκολίες. Απλά δεν έχει νόημα να συζητούνται αυτά τα θέματα. Να, τώρα διαδίδεται η φήμη ότι κάποια έγγραφα στην Μακεδονία του Πιρίν κατάσχονται, ότι μεταβάλλεται η εθνικότητα εκεί κτλ. Κατά τη γνώμη μου, αυτό δε θα έπρεπε να είναι πρόβλημα. Αν δούμε το ζήτημα από τη μαρξιστική σκοπιά, αυτό το τμήμα της χώρας σας -η περιοχή του Πιρίν- μπορεί να είναι κρίκος μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Βουλγαρίας και όχι αιτία σύγκρουσης. Δεν έχει σημασία το αν θα είναι στα όρια της μίας ή της άλλης χώρας, πρόκειται για σχέσεις μεταξύ των χωρών μας.

Πρέπει να καταλάβετε ότι εμείς έχουμε υποχρεώσεις προς τους Μακεδόνες. Αν στη Βουλγαρία γράφεται γι' αυτά τα ζητήματα, εκείνοι απαντούν. Εμείς μπορούμε να τους καθοδηγήσουμε ώστε να μην μεγαλοποιούν αυτό το θέμα. Αυτοί ξέρουν τι μπορεί να εμποδίσει τις σχέσεις μας και την ενότητα με τη Γιουγκοσλαβία. Αυτό που σας λέω δεν είναι κάτι τι το εξαιρετικό. Στη Γιουγκοσλαβία υπάρχουν 6 έθνη, αν δεν προσέχουμε σ' αυτά τα ζητήματα μπορεί να δημιουργηθούν

πολύ άσχημες σχέσεις. Εκτός αυτού, υπάρχουν και μειονότητες. Πρέπει πάντα να προσέχουμε. Αυτό δεν είναι ζήτημα που τίθεται μόνο σε σας. Εμείς οι ηγέτες πρέπει να χρησιμοποιήσουμε όλη μας την υπόληψη και κατανόηση για να αποτραπούν τέτοια πράγματα.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εγώ θα ήθελα να σας δηλώσω πως εμείς ειλικρινά θέλουμε να δημιουργήσουμε όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για φιλία και συνεργασία μεταξύ των λαών μας, των χωρών μας και των δυο κομμάτων μας. Είναι αλήθεια ότι υπάρχουν κάποια ζητήματα τα οποία δηλητηριάζουν τις σχέσεις μεταξύ των χωρών μας. Αλλά, αν εμείς και εσείς δεν καταφέρουμε να σταθούμε στο ύψος της κομματικής και κρατικής ηγεσίας, θα κάνουμε μεγάλο λάθος και θα εμποδίσουμε πραγματικά την ανάπτυξη της περαιτέρω φιλίας και συνεργασίας μεταξύ των λαών και χωρών μας. Αυτό είναι η σταθερή μας στάση. Είναι αλήθεια ότι κατά καιρούς εμφανίζονται δημοσιεύματα και σε δικές μας και σε δικές σας εκδόσεις. Για παράδειγμα, πρόσφατα στο περιοδικό «Σλάβοι» υπήρχε τέτοιο υλικό. Εμείς καλέσαμε τον αρχισυντάκτη στη Γραμματεία της ΚΕ και τον προειδοποιήσαμε πως, αν εμφανιστούν άλλη φορά τέτοια πράγματα, θα τον καθαιρέσουμε. Αλλά είναι γεγονός πως κατά καιρούς υπάρχουν τέτοια δημοσιεύματα και εμείς πρέπει να είμαστε προσεκτικοί.

Ι. Μπ. Τίτο: Πρέπει να προσέχουμε να μην επαναλαμβάνονται.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Αυτό είναι το ένα ζήτημα.

Δεύτερο ζήτημα: εμείς ακολουθούμε μια γραμμή την οποία θεωρούμε μαρξιστικό - λενινιστική, τη γραμμή του εθνικού αυτοπροσδιορισμού. Εμείς χαράζουμε και αποσαφηνίζουμε την εξής γραμμή: πως στην περιοχή του Πιρίν, στο νομό του Μπλαγκόεφγκραντ, ο καθένας μπορεί να δηλώνεται έτσι όπως νιώθει. Υπάρχουν γραμματείς του κόμματος που έχουν δηλώσει ότι είναι Μακεδόνες, άλλοι δήλωσαν ότι είναι Τούρκοι. Υπάρχουν και Πομάκοι οι οποίοι είναι αφομοιωμένοι Βούλγαροι, αλλά δηλώνονται ως Τούρκοι. Υπάρχουν και άλλες εθνότητες οι οποίες αυτοπροσδιορίζονται. Εμείς σε καμιά περίπτωση δεν παρεμβαίνουμε διοικητικά για να δηλώσουν κάτι που δεν νιώθουν! Αυτό αντιβαίνει στις αρχές μας.

Στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ δεν ασκείται καμία πολιτική για την αλλαγή της εθνικότητας. Αυτή τη στιγμή σε όλη τη χώρα γίνεται αντι-

κατάσταση των διαβατηρίων. Αυτή η διαδικασία θα διαρκέσει 2-3 χρόνια. Ειδική κινητοποίηση για την περιοχή του Πιρίν δεν διενεργείται. Εμείς θα εξετάσουμε πάλι αυτό για να δούμε μήπως υπάρχουν κάποια πράγματα για τα οποία μίλησε ο σύντροφος Τίτο. Αλλά πρέπει να σας διαβεβαιώσω πως θέλουμε να δημιουργήσουμε όχι μόνο ατμόσφαιρα, αλλά και σωστή πεποίθηση στον κόσμο, διότι, αν δεν ενεργήσουμε μαρξιστικά, θα κάνουμε λάθος και αύριο θα επανέλθουν αυτά τα ζητήματα. Όπως αισθάνεται ο καθένας, έτσι να δηλώνεται – Μακεδόνας, Βούλγαρος, όπως θέλει! Γιατί να δημιουργούμε μόνοι μας δυσκολίες; Τούρκος, Βούλγαρος – δουλεύουν οι άνθρωποι και δουλεύουν καλά, στηρίζουν το σοσιαλισμό και το σοσιαλιστικό καθεστώς. Αυτό είναι το βασικό. Εμείς είμαστε κομμουνιστές – το αν θα είναι οι άνθρωποι σε σας ή σε μας δεν έχει σημασία, το σημαντικό είναι ο δρόμος που θα πάρουν.

Εμείς αναγνωρίζουμε το μακεδονικό κράτος που έχει ιδρυθεί στο πλαίσιο της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Όλα αυτά είναι σαφή. Εκεί διαμορφώνεται μακεδονική εθνική συνείδηση. Δεν το αμφισβητούμε αυτό. Όμως, από την ιστορική σκοπιά μου φαίνεται πως πρέπει να έχουμε περισσότερη υπομονή και να δώσουμε ευκαιρία στους επιστήμονές μας να εξετάσουν αντικειμενικά τα ιστορικά γεγονότα, αλλά να τους απαγορεύσουμε να τα στρέφουν εναντίον των χωρών και των σχέσεών μας: μπορούμε να τους απαγορεύσουμε με διοικητική παρέμβαση, αυτοί θα υποταχτούν. Αλλά η ιστορική επιστήμη είναι επιστήμη. Δεν μπορούμε, για παράδειγμα, να συμφωνήσουμε με τους Ρουμάνους επιστήμονες πως το Δεύτερο Βουλγαρικό Βασίλειο το δημιούργησαν αυτοί στη Βουλγαρία, πως ο Ιβάν Ασέν Α΄ είναι Ρουμάνος βασιλιάς⁶⁵. Δεν εννοώ την ηγεσία, αλλά κάποιους ιστορικούς τους. Αν αυτοί πάρουν ένα τμήμα των βασιλέων μας, αν εσείς πάρετε ένα άλλο, εμείς θα μείνουμε χωρίς βασιλιάδες (Χαμόγελα). Πώς θα ζήσει η Βουλγαρία χωρίς βασιλιάδες!

Έγινε ιστορικό συνέδριο στη Βιέννη στο οποίο δικοί σας Μακεδόνες και ο καθηγητής Τζωρτζιέβιτς μίλησαν και έγινε σκάνδαλο

65. Πρόκειται για το ζήτημα της συμβολής των Βλάχων στην ίδρυση του δεύτερου βουλγαρικού μεσαιωνικού κράτους (1185-1186).

μπροστά σ' όλο τον κόσμο.

Σύντροφε Τίτο, μόνος Σας καταλαβαίνετε πως αυτό το ζήτημα είναι παλιό, πρόκειται για μια διαδικασία.

Fond 1B, Opus 34, Arhivna Edinica 12.

16.

Πληροφορίες του τμήματος «προπαγάνδας και διαφώτισης» της ΚΕ του ΚΚΒ για αντιβουλγαρικά δημοσιεύματα των Σκοπίων (30 Νοεμβρίου 1965).

Τον τελευταίο καιρό στην εφημερίδα «Νέα Μακεδονία» υπάρχουν δημοσιεύματα για το Μακεδονικό ζήτημα με αντιβουλγαρικό περιεχόμενο.

1. Κατά τη διάρκεια μιας εβδομάδας - από τις 31 Οκτωβρίου μέχρι τις 6 Νοεμβρίου, η εφημερίδα «Νέα Μακεδονία» δημοσίευσε το άρθρο «Η Ολομέλεια της Ρίλας της Εσωτερικής Επαναστατικής Μακεδονικής Οργάνωσης (ΒΜΡΟ)» του καθηγητή και διδάκτορα Αλεξάντερ Χρήστωφ. Το άρθρο αναφέρει ότι οι αποφάσεις του συνεδρίου στρέφονταν κατά του ιμπεριαλισμού των γειτονικών βαλκανικών κρατικών παραγόντων, αλλά συγκεκριμένα γίνεται λόγος μόνο για τη Βουλγαρία.

«Το συνέδριο -γράφει ο καθηγητής Χρήστωφ- προειδοποιεί για την απειλή που υφίσταται η αυτονομία της οργάνωσης και υπογραμμίζει πως όλοι οι βαλκάνιοι κρατικοί φορείς, συμπεριλαμβανομένων και των Βουλγάρων, προτάσσουν τα συμφέροντά τους, θεωρούν την Εσωτερική Οργάνωση επικίνδυνο εχθρό. Η Βουλγαρία, για την οποία η Εσωτερική Οργάνωση νιώθει μεγάλη αδυναμία, δεν αξίζει τις συμπάθειές μας περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη βαλκανική χώρα. Είμαστε αυτόνομοι και δεν υποτασσόμαστε ούτε στην επίσημη, αλλά ούτε και στην ανεπίσημη Βουλγαρία».

Το συνέδριο υπογράμμισε την αναγκαιότητα η Εσωτερική Οργάνωση να απελευθερωθεί από την επιρροή της βουλγαρικής ηγεμονίας και της Εξαρχίας».

«... έτσι το συνέδριο θέτει ως άμεσο σκοπό του εθνικοαπελευ-

θεωρητικού κινήματος και της Οργάνωσης την ενίσχυση «της μακεδονικής εθνικής συνείδησης».⁶⁶

2. Πάλι το Νοέμβριο το λογοτεχνικό-κοινωνιολογικό περιοδικό των Σκοπίων «Απόψεις» δημοσίευσε ένα άρθρο του Χρήστο Αντόνωφ-Πολιάνσκι με τίτλο «Μια μελέτη για τη Μακεδονία», το οποίο αναφέρει πως στο τεύχος του Ιουνίου του περιοδικού ο Γκάνε Τοντορόβσκι συνέβαλε σημαντικά στην επιστήμη «με τη δημοσίευση αρκετά σημαντικών στοιχείων για τη δραστηριότητα του Μακεδόνα Κώστα Σάχωφ και για την εφημερίδα του «Μακεδονία» (που εκδιδόταν 1888-1891). Σ' αυτό το δημοσίευμα αναφέρονται ενδιαφέρουσες δηλώσεις του αυστριακού «μακεδονολόγου» Καρλ Χορν, ο οποίος με «έκδηλη αντικειμενικότητα προσπάθησε να αιτιολογήσει και να αποδείξει την αυτόνομη εξέλιξη του μακεδονικού λαού». Σχετικά μ' αυτό παραθέτονται αποσπάσματα από τη μελέτη του Καρλ Χορν «Η εθνικότητα των Μακεδόνων Σλάβων» που εκδόθηκε το 1890.

Στον πρόλογο της μελέτης του ο Χορν λέει: «μετά από έρευνές μου για τη σερβοβουλγαρική διένεξη κατέληξα στο συμπέρασμα πως οι Μακεδόνες και ως προς την ιστορία τους, αλλά και ως προς τη γλώσσα τους είναι ξεχωριστό έθνος (εθνότητα), δηλαδή δεν είναι ούτε Σέρβοι, ούτε Βούλγαροι, αλλά είναι απόγονοι εκείνων των Σλάβων εποίκων οι οποίοι κατέκλυσαν τη Βαλκανική Χερσόνησο πολύ καιρό πριν από τη σερβική και τη βουλγαρική εισβολή, χωρίς να αναμιχθούν αργότερα με καμιά απ' αυτές τις εθνότητες».⁶⁷

66. Λόγω της αδράνειας του βουλγαρικού κράτους κατά τη διάρκεια της εξέγερσης του Ίλιντεν, στο γενικό συνέδριο της ΕΜΕΟ το 1905 στο μοναστήρι της Ρίλας επικράτησε η γραμμή του Σαντάνσκυ για τη χάραξη μιας πολιτικής της οργάνωσης, ανεξάρτητης από την επίσημη γραμμή της Σόφιας. Αλλά σε καμιά περίπτωση ο πολιτικός αυτός σεπαρατισμός δεν σήμαινε «εθνικό σεπαρατισμό».

67. Στην ουσία πρόκειται για τη θέση ότι οι Μακεδόνες Σλάβοι είναι μια άμορφη μάζα, ένα ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ Σέρβων και Βουλγάρων. Τη θέση αυτή ανέπτυξε ο Σέρβος γεωγράφος και κοινωνικός ανθρωπολόγος Γιόβαν Τσβίγιτς. «Οι Μακεδόνες Σλάβοι είναι μια αρχαϊκή μάζα σλαβική μάζα, άμορφη μάζα, χωρίς καθορισμένη εθνική συνείδηση... Η μακεδονική γλώσσα αποτελείται από διαλέκτους που συνιστούν μετάβαση από τη βουλγαρική στη σερβοκροατική γλώσσα.. Το κράτος που πρώτο θα κρατήσει τη Μακεδονία για μακρύ χρονικό διά-

Στο ίδιο τεύχος του περιοδικού «Απόψεις», μετά το άρθρο του Χρήστο Αντόνωφ - Πολιάνσκυ, δημοσιεύεται σε 10 σελίδες το πρώτο μέρος της μελέτης του Χορν με τίτλο «Η εθνότητα των Μακεδόνων Σλάβων» και σημειώνεται πως «συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος».

3. Πάλι κατά τη διάρκεια μιας εβδομάδας - από τις 10 μέχρι τις 16 Νοεμβρίου- η εφημερίδα «Νέα Μακεδονία» δημοσίευσε διδακτορική διατριβή με θέμα «Οι Βαλκάνιοι Σοσιαλιστές και το Μακεδονικό ζήτημα», η οποία αναφέρεται στην περίοδο από τη δεκαετία του '90 του 19^{ου} αιώνα μέχρι την ίδρυση της Τρίτης Διεθνούς. Συγγραφέας της διατριβής είναι ο διδάκτορας Όρντε Ιβανόφσκυ, γεννημένος το 1928 στο Πρίλεπ, ο οποίος έχει τελειώσει την ιστορικο-φιλολογική σχολή το 1955 και τώρα είναι συνεργάτης του ινστιτούτου εθνικής ιστορίας.

Το κύριο ζήτημα στο οποίο αναφέρεται ο Όρντε Ιβανόφσκυ στο έργο του είναι η στάση των Βούλγαρων σοσιαλιστών στο Μακεδονικό ζήτημα.

Αποσπάσματα από το δημοσίευμα:

«Οι Βούλγαροι σοσιαλιστές προσέγγιζαν το ζήτημα βασιζόμενοι στα ταξικά και κοινωνικά συμφέροντα της εργατικής τάξης. Τους Μακεδόνες αυτοί δεν τους έβλεπαν σαν διαμορφωμένη ξεχωριστή εθνότητα, αλλά σαν διάφορες εθνότητες, ανάμεσα στις οποίες επικρατεί η βουλγαρική. Αυτοί δεν θεωρούσαν τη σημασία του έθνους ως πρωταρχικό ζήτημα. Αυτοί δεν ενδιαφέρονταν τόσο για την εθνική καταγωγή των ανθρώπων, αλλά προπάντων για την οικονομική και κοινωνική τους θέση. Επομένως, το Μακεδονικό ζήτημα δεν υπήρχε ως εθνικό, αλλά ως πολιτικό ζήτημα και συνίστατο στη διεκδίκηση των πνευματικών και πολιτικών δικαιωμάτων της εργατικής τάξης... Η στάση τους έναντι του μακεδονικού απελευθερωτικού κινήματος ήταν αρνητική. Στην αρχή υποστήριζαν και τα δύο κινήματα⁶⁸, αλλά αργότερα τα απέριψαν ως αστικά και εθνικιστικά, απαγορεύοντας στους Σοσιαλιστές να συμμετέχουν σ' αυτά. Όσον αφορά στο «ιστορικό δικαίω-

στημα θα της δώσει μόνιμο χαρακτήρα...».

68. Εννοεί τους Βερχοβιστές και τους Σεντραλιστές.

μα» της βουλγαρικής αστικής τάξης στη Μακεδονία, οι Βούλγαροι σοσιαλιστές δεν το αμφισβητούσαν και διέφεραν από την αστική τάξη μόνο όσον αφορά στην τακτική για την κατοχύρωση του «ιστορικού αυτού δικαιώματος». Ήταν κατά της χρήσης βίας στη λύση του Μακεδονικού ζητήματος ...Δεν συνειδητοποίησαν τον ενιαίο εθνικό χαρακτήρα της Μακεδονίας, αλλά, αντίθετα, είχαν ως βάση τον πολυεθνικό της χαρακτήρα. Αυτοί, εντελώς λαθεμένα, θεωρούσαν την αναγνώριση της αυτονομίας της Μακεδονίας ως «εθνική αυταπάρηση»... Η Μακεδονία για τους Στενούς Σοσιαλιστές αποτελούσε πολυεθνική χώρα, στην οποία καμιά εθνότητα δεν αποτελούσε την πλειοψηφία για να μπορεί να απαιτεί ανεξάρτητο εθνικό κράτος. Η στάση των Στενών Σοσιαλιστών απέναντι στο μακεδονικό απελευθερωτικό κίνημα ήταν τελείως λανθασμένη και επιβλαβής για το απελευθερωτικό έργο, λόγω της αμφισβήτησης της επαναστατικότητάς του. Σύμφωνα μ' αυτούς, αληθινό επαναστατικό κίνημα αποτελεί μόνο το εργατικό κίνημα και γι' αυτό καλούσαν το μακεδονικό προλεταριάτο να εγκαταλείψει το επαναστατικό κίνημα και να διαμορφωθεί ως αυτόνομο προλεταριακό κόμμα, το οποίο μέσω ταξικού αγώνα θα μπορέσει να κατακτήσει την απελευθέρωση της Μακεδονίας από κάθε ζυγό. Η τακτική τους για μετατροπή του μακεδονικού εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος σε προλεταριακό ήταν εντελώς λανθασμένη. Αγνοώντας τα καθήκοντα της δημοκρατικής αστικής επανάστασης, οι Στενοί Σοσιαλιστές υιοθέτησαν και πρότειναν τη θέση του Πλεχάνωφ για τη ρωσική επανάσταση, ότι η επανάσταση στη Μακεδονία θα νικήσει είτε ως προλεταριακή είτε καθόλου. Η ευρεία πτέρυγα των Βουλγάρων σοσιαλιστών⁶⁹ δε συμφώνησε με την τακτική των Στενών Σοσιαλιστών στο Μακεδονικό ζήτημα και τη θεώρησε δογματική. Ήταν υπέρ της συμμετοχής της εργατικής τάξης στο μακεδονικό απελευθερωτικό κίνημα και της απόρριψης της επανάστασης ως μέσου για την απελευθέρωση της Μακεδονίας...».

4. Από τις 22 Νοεμβρίου η εφημερίδα «Νέα Μακεδονία» άρχισε να

⁶⁹. Πρόκειται για τους Βούλγαρους Μενσεβίκους μετά τη διάσπαση της Βουλγαρικής Σοσιαλδημοκρατίας το 1903.

δημοσιεύει τμήμα της μελέτης του διδάκτορα Ιβάν Καταρτζιέφ «Η Αντάντ και το Μακεδονικό ζήτημα το 1918», που εκδόθηκε πέρυσι στο περιοδικό «Φωνή του Ινστιτούτου Εθνικής Ιστορίας» των Σκοπίων.

Στις 10 Οκτωβρίου η εφημερίδα παρουσίασε αποσπάσματα από το επιστημονικό έργο «Ιστορία της μακεδονικής γλώσσας» του Μπλάζε Κόνεφσκυ, που εκδόθηκε φέτος. Ήδη στη αρχή των αποσπασμάτων αναφέρεται: «η μακεδονική γλώσσα μιλιέται στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας και έξω από τα σύνορά της σ' εκείνα τα τμήματα της Μακεδονίας τα οποία μετά τους βαλκανικούς πολέμους ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία».

Στις 11 Οκτωβρίου στην εφημερίδα «Νέα Μακεδονία» σε απόσπασμα του βιβλίου «Από τη Ντεμπάρτσα μέχρι τη Ρογκόσκα Σλάτινα» του Βλάντο Α. Ιβανόφσκι, όπου αναφέρονται οι μάχες της Μακεδονο - Κοσοβάρικης ταξιαρχίας, προβάλλεται και η θέση για «συνθηκολόγηση της Βουλγαρίας» αντί για «απελευθέρωση της Βουλγαρίας από το φασισμό».

Ο προϊστάμενος του τμήματος προπαγάνδας
και διαφώτισης της ΚΕ του ΚΚΒ,
Β. Ιβανώφ

17.

Πληροφορίες του Γκ. Μαντόλεφ για νέα αντιβουλγαρικά δημοσιεύματα στον γιουγκοσλαβικό τύπο. Διεκδικήσεις στην περιοχή του Πιρίν (11 Ιανουαρίου 1966

1. Στο περιοδικό «Απόψεις», Σκόπια, Ιανουάριος 1967, δημοσιεύτηκαν άρθρα, στα οποία προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι οι διενέξεις με μας δε θα πάψουν, εφόσον δε λυθεί το ζήτημα με τους «Μακεδόνες» της περιοχής του Πιρίν.

Στο κύριο άρθρο του περιοδικού με τον τίτλο «Έθνος και πολιτισμός», γραμμένο από τον Μπράνκο Πεντόβσκι, αναφέρεται πως το Μακεδονικό ζήτημα δεν έχει λυθεί. Παρουσιάζεται και ένα απόσπασμα από ομιλία του Τίτο 1945:

«Εμείς δεν αρνούμαστε το δικαίωμα του μακεδονικού λαού να ενωθεί. Δεν θα αρνηθούμε ποτέ αυτό το δικαίωμα. Αυτή είναι η αρχή μας. Τα αδέρφια μας, οι Μακεδόνες, υπάρχουν και δεν αδιαφορούμε για την τύχη τους. Εμείς είμαστε υπέρ της ένωσης των Μακεδόνων σ' ένα ενιαίο κράτος» (σελ. 420).

Όσον αφορά στη στάση των Γιουγκοσλάβων συντρόφων για το Μακεδονικό ζήτημα, για την ένωση της Μακεδονίας, αυτή είναι γνωστή: η Μακεδονία στο πλαίσιο της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Αυτό και τώρα εκφράζεται καθαρά στο περιοδικό των Σκοπίων μαζί με μια θρασύεια συκοφαντία για την πολιτική του κόμματος και της χώρας μας. Αφού θίγονται κάποιες απόπειρες της βουλγαρικής αστικής τάξης για απεθνοποίηση των «Μακεδόνων» μέσω της Εξαρχίας, αλλά και κατά την περίοδο 1941-1944, στο άρθρο αναφέρεται:

«Το αντικείμενο του άρθρου δεν είναι η εξέταση της μακεδονικής εθνότητας στην Μακεδονία του Πίριν, μιας εθνότητας της οποίας ακόμα δεν έχουν αναγνωριστεί τα στοιχειώδη ανθρωπίνα

δικαιώματα για δική της γλώσσα και ελεύθερη πολιτιστική ανάπτυξη, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται παραπάνω από 20 χρόνια σε μια χώρα, ηγετική δύναμη της οποίας είναι το ΚΚΒ» (σελ. 428).

Στο τελευταίο άρθρο του τεύχους του Ιανουαρίου του περιοδικού «Απόψεις» με τίτλο « Σοβίσκι σοβινιστίτσκι σοβίσμοι», το οποίο στρέφεται κατά του συντρόφου Γκ. Τζάγκαροφ, αναφέρεται:

«Όσον αφορά στα υπόλοιπα θέματα, τα οποία συζητούνται έντονα, η διαφωνία θα υπάρξει, εφόσον δεν πάντουν να προσβάλουν το μακεδονικό έθνος, η διαφωνία θα υπάρξει, εφόσον δε λυθεί ορθά το ζήτημα για τα άλλα τμήματα της Μακεδονίας, ένα από τα οποία, να υπενθυμίσουμε στους οπαδούς του Τζάγκαροφ, βρίσκεται στη Βουλγαρία· αυτό το ζήτημα θα μείνει ανοιχτό εφόσον τα εθνικά δικαιώματα των Μακεδόνων σ' αυτά τα τμήματα δε γίνουν σεβαστά» (σελ. 528).

Ανεξάρτητα από το γεγονός πως η ιστορική αλήθεια είναι με το μέρος μας, τις διαστρεβλώσεις των Γιουγκοσλάβων συντρόφων και ειδικά των σκοπιανών τις αποδέχονται ως αλήθεια κάποιοι κύκλοι στο εξωτερικό, συμπεριλαμβανομένων και των σοσιαλιστικών χωρών. Σ' αυτό το θέμα όμως εμείς κάναμε και κάνουμε σοβαρά λάθη, διότι η σιωπή μας προφανώς εκλαμβάνεται από κάποιους εξωτερικούς κύκλους ως συμφωνία ή συμφιλίωση με τις θέσεις των Σκοπίων. Το κόμμα μας είναι υποχρεωμένο να εκφράσει ειλικρινά και τεκμηριωμένα τη θέση του στο Μακεδονικό ζήτημα. Το κόμμα μας είναι γνωστό για την αφοσίωσή του στον προλεταριακό διεθνισμό. Οι βαθιές του διεθνιστικές θέσεις φάνηκαν ακόμα από την ίδρυσή του σε σχέση με το Μακεδονικό ζήτημα. Σε αντίθεση με άλλα κόμματα που εξέπεσαν στον εθνικισμό, μιλώντας για λύση του Μακεδονικού ζητήματος μόνο στα όρια τους, το ΚΚΒ ποτέ δεν προέβαλε σύνθημα ούτε έθεσε θέμα για την συνένωση της Μακεδονίας με τη Βουλγαρία, παρά το ότι η Βουλγαρία είχε περισσότερο απ' όλους νόμιμο δικαίωμα γι' αυτό, διότι η πλειοψηφία του πληθυσμού εκεί ήταν πάντα βουλγαρική. Το κόμμα έπραττε έτσι λόγω της πολυεθνικότητας του πληθυσμού και λόγω της σύγκρουσης των συμφερόντων των γειτονικών βαλκανικών χωρών. Ακριβώς γι' αυτούς τους λόγους οι μεγάλοι Βούλγαροι πρωτεργάτες του ΚΚΒ και του διεθνούς κομμουνιστι-

κού και εργατικού κινήματος, ο Γκεώργκυ Δημητρώφ και ο Ντημήταρ Μπλαγκόεφ, οι οποίοι κατάγονται από τη Μακεδονία, πάντα πάλευαν για τα συμφέροντα όχι μόνο του βουλγαρικού πληθυσμού, αλλά και των άλλων εθνοτήτων, που κατοικούν στη Μακεδονία, και υποστήριζαν τη θέση « η Μακεδονία στους Μακεδόνες». Αυτόν το συμβιβασμό τον έκαναν στο όνομα της ειρήνης και της φιλίας μεταξύ των λαών στα Βαλκάνια.

Και εναντίον αυτού του βαθιά διεθνιστικού κόμματος (όπως και της σοσιαλιστικής Βουλγαρίας) εκτοξεύονται απρεπέστατες βλασφημίες και συκοφαντίες από μια συμμορία αλητών που διαστρεβλώνει τα ιστορικά γεγονότα.

Και όχι τόσο για εσωτερικούς λόγους όσο για λόγους εξωτερικούς χρειάζεται μια ανοιχτή, επίσημη θέση. Είμαστε υποχρεωμένοι να την πούμε και να την αποσαφηνίσουμε μπροστά στους πολιτιστικούς, επιστημονικούς και πολιτικούς παράγοντες των σοσιαλιστικών χωρών, μπροστά στους Σλαβολόγους στη Δύση κτλ.

Στην πράξη γνωρίζουμε ότι οι Σκοπιανοί, ό,τι και αν υπόσχονται, δεν μπορούν να το εκπληρώσουν ή, στην καλύτερη περίπτωση, για λίγο μόνο καιρό. Και αυτό διότι όλη η ουσία της δράσης και της ύπαρξης των Σκοπιανών βασίζεται σε διεφθαρμένη αντιβουλγαρική βάση. Αυτοί δεν μπορούν να δημιουργήσουν ξεχωριστό μακεδονικό έθνος, αν δεν το θέσουν σε αντιβουλγαρική βάση, διότι από τη βουλγαρική εθνότητα προσπαθούν να δημιουργήσουν νέο, ξεχωριστό μακεδονικό έθνος. Εάν λοιπόν δεν έχουν σκοτεινές, υστερόβουλες προθέσεις δε θα ασκούν πίεση και δε θα απεθνοποιούν τους Βούλγαρους, αλλά θα αφήσουν τον καθένα να αυτοπροσδιοριστεί εθνικά - έτσι όπως συμβαίνει σε μας, όπως πράττει το μαρξιστικό - λενινιστικό κόμμα μας. Αλλά όταν ασκείται βία, εφαρμόζονται μέθοδοι απεθνοποίησης, υπάρχουν υστερόβουλες προθέσεις κτλ. είμαστε υποχρεωμένοι ως Κομμουνιστές να διαφωτίζουμε την αλήθεια. Γι' αυτό το λόγο θεωρητικά είχε δίκαιο ο Βλαντιμίρ Ποπτόμωφ, όταν στα τέλη του 1944 δήλωσε στο Μπλαγκόεφγκραντ πως, αν η εξέλιξη των γεγονότων στη Γιουγκοσλαβία εκτραπεί σε λανθασμένο δρόμο, κάτι το οποίο αυτός ακόμα και τότε δεν απέκλεισε, θα είναι σωστό να αγωνιζόμαστε ακόμα και για την απόσπαση της Μακεδονίας του Βαρδάρη από την Ομόσπονδη Λαϊκή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

Πολύ χρήσιμο θα ήταν, και επιβεβλημένο, να εξασφαλιστεί η μετάφραση εκδιδόμενων σε μας κατάλληλων επιστημονικών έργων και άρθρων σε ξένες γλώσσες και η προώθησή τους στο εξωτερικό. Η επιστημονική επεξεργασία ορισμένων ζητημάτων για την ιστορία μας θα διαφωτίσει τους ξένους ειδικούς και αναγνώστες.

2. Το περιοδικό «Απόψεις», τον Ιανουάριο του 1967, δημοσίευσε το άρθρο «Σοβίσκι σοβινιστίτσκι σοβίσμοι» κατά του συντρόφου Γκεώργκι Τζάγκαρωφ για τον πρόλογο που συνέταξε για την ανθολογία «Η Αετομάννα» του Βένκο Μάρκοφσκυ⁷⁰. Αυτό είναι ουσιαστικά ένας άθλιος λίβελλος κατά του συντρόφου Τζάγκαρωφ.

Στο περιοδικό των Σκοπίων ο πρόλογος της ανθολογίας «Η Αετομάννα» ονομάζεται «σοβινιστικός βανδαλισμός». Προβάλλεται ο ισχυρισμός πως «ο Γκεώργκι Τζάγκαρωφ κάνει «ό, τι θέλει με τα γεγονότα», πως «αυτός αποκαθιστά τη βουλγαρική φασιστική κατοχή στη Μακεδονία», πως «αυτός ο σοβινιστικός φανατισμός του του χρησίμευε και του χρησιμεύει ως μοχλός ανέλιξής του», πως «σοβινιστής σημαίνει κουτός πατριώτης» κ.α. ο σύντροφος Τζάγκαρωφ χαρακτηρίζεται ακόμα ως Τζένγκις Χαν, τζαμπάφη, τζάγκαρα-μάγκαρα με ανώριμη ψυχολογία.

Είναι σαφές πως οι Σκοπιανοί το παρακάνουν με τις προκλήσεις, τις βλασφημίες, τις συκοφαντίες και τις αλητείες προς τον πρόεδρο του Συλλόγου των Βουλγάρων συγγραφέων και ουσιαστικά προς τη Βουλγαρία. Καιρός είναι πλέον να πούμε και να υπερασπιστούμε την αλήθεια.

70. Ο Βένκο Μάρκοφσκυ (1915-1988) ήταν ποιητής, μέλος του Μακεδονικού Λογοτεχνικού Συλλόγου στη Σόφια (1938-1941). Συμμετείχε στο αντιστασιακό κίνημα της γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας. Ήταν μέλος της επιτροπής για την κωδικοποίηση της σλαβομακεδονικής λόγιας γλώσσας, αντιτάχθηκε στην εισαγωγή του σερβικού αλφαβήτου και στον εξοβελισμό του χαρακτηριστικού βουλγαρικού φθόγγου ъ από το νέο αλφάβητο. Είχε την άποψη ότι η νέα γλώσσα έπρεπε να λάβει υπόψη και τα σλαβικά ιδιώματα της ελληνικής και βουλγαρικής Μακεδονίας. Κατηγορήθηκε για φιλοβουλγαρισμό, καταδιώχθηκε, εξορίστηκε στο Γκόλι Ότοκ και το 1966 κατέφυγε στη Βουλγαρία. Στο ποίημα «Αετομάννα» ο Μάρκοφσκυ εξύμνησε το Βουλγαρικό Κομμουνιστικό Κόμμα. Πρόκειται για μια τραγική μορφή. Στη Βουλγαρία έγινε «Μακεδόνας», αλλά στη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας Βούλγαρος.

3. Στη Σουηδία εκδίδεται η εφημερίδα «Μακεδονία» στη «λόγια» γλώσσα των Σκοπίων. Αυτή η εφημερίδα αγωνίζεται για ξεχωριστό μακεδονικό έθνος και για ξεχωριστή μακεδονική λόγια γλώσσα. Σχεδόν όλο το τεύχος 33 του Ιανουαρίου 1967 είναι γεμάτο αντιβουλγαρικές κακεντρεχείς συκοφαντίες και διαστρεβλώσεις του Μακεδονικού ζητήματος και της ιστορίας, αποκλειστικά στο πνεύμα της τωρινής επίσημης θέσης των Σκοπίων.

Στο κύριο άρθρο «Να ενισχύσουμε τον αγώνα για αποκατάσταση της πνευματικής μας μητέρας - της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας» προβάλλεται ο ισχυρισμός πως η Αρχιεπισκοπή Αχρίδας δεν έχει καμιά σχέση με τη Βουλγαρία και με τους Βούλγαρους, πως αυτή ήταν «μακεδονική» και τώρα πρέπει να αποκατασταθεί -κάτι με το οποίο διαφωνούν οι Σέρβοι σοβινιστές και οι «υπηρετές τους-οι ηγέτες των Σκοπίων». Όλη η ιστορία της βουλγαρικής Αρχιεπισκοπής της Αχρίδας διαστρεβλώνεται. Αρχίζουν με την άρνηση της βουλγαρικής καταγωγής του Κλήμη της Αχρίδας και του βουλγαρικού χαρακτήρα του εκπαιδευτικού κέντρου της Αχρίδας. Προβάλλεται ο ισχυρισμός πως οι «Μακεδόνες Σλάβοι» δεν ήταν Βούλγαροι, πως αγωνίζονταν εναντίον της Βουλγαρίας και των Βουλγάρων και κατά την ίδρυση της Εξαρχίας οι Βούλγαροι δεν επέτρεψαν να υπάρχουν «Μακεδόνες αντιπρόσωποι... από φόβο να μην θελήσουν την αποκατάσταση της Αρχιεπισκοπής Αχρίδας» και άλλα παρόμοια αποκυήματα φαντασίας.

Σε παραπάνω από μια σελίδα δημοσιεύεται το άρθρο «Απάντηση στους Βαλκάνιους Μογγόλους - τους Βούλγαρους» στο περιοδικό «Σλάβοι». Δημοσιεύεται και ένα μεγάλο άρθρο με τίτλο «οι Μακεδόνες πρόσφυγες συγκαίρουν τους Μακεδόνες συγγραφείς για την πατριωτική τους συμπεριφορά». Οι αρκουδιάρηδες της Σόφιας φοβούνται τη μακεδονική λόγια γλώσσα». Σ' αυτό το άρθρο χειροκροτούνται οι Σκοπιανοί, ενώ βλασημούνται και συκοφαντούνται η ιστορία μας, η Βουλγαρία και η βουλγαρική ηγεσία. Για την ηγεσία συναντά κανείς τους εξής χαρακτηρισμούς: «οι μεγαλομανείς και οι σοβινιστές ηγέτες της σημερινής κομμουνιστικής Βουλγαρίας», «οι σημερινοί Βούλγαροι κόκκινοι μπερλιαλιστές και σοβινιστές», «η αφομοιωτική πολιτική των σημερινών κόκκινων αρκουδιάρηδων της Σόφιας στην περιοχή του Πιρίν», κ.τ.λ.

Προκαλεί εντύπωση πως οι απόψεις αυτής της εφημερίδας ταυτίζονται με τις απόψεις των Σκοπιανών, με τη διαφορά πως οι συντάκτες της θεωρούν πως οι ηγέτες των Σκοπίων και του Βελιγραδίου δεν υπερασπίζονται αρκετά «τα συμφέροντα ολόκληρου του μακεδονικού λαού» και τα ξεπουλούν στη Βουλγαρία και στην Ελλάδα, και ότι οι συμφωνίες με τις χώρες αυτές «διαιωνίζουν τον κατακερματισμό του μακεδονικού εθνικού σώματος». (Βλ. το άρθρο «Ενισχυμένη δραστηριότητα των γιουγκοσλάβων κατασκόπων»). Στο ίδιο άρθρο καταδικάζονται οι προσπάθειες των Σκοπιανών για επαφή και κοινή δράση και δηλώνεται πως, αν η Γιουγκοσλαβική Κρατική Ασφάλεια συνεχίζει να χρησιμοποιεί τρομοκρατικές μεθόδους, τότε η ομάδα της εφημερίδας «Μακεδονία» θα απαντήσει επίσης με τρομοκρατία στους αντιπροσώπους της Γιουγκοσλαβικής Κρατικής Ασφάλειας στο εξωτερικό.

Θα ήταν χρήσιμο να γίνει μια μελέτη (στη Σουηδία και στη Δυτική Γερμανία) για την ομάδα της εφημερίδας «Μακεδονία»: εάν αυτή είναι μια συγκαλυμμένη φιλοσκοπιανή οργάνωση πρακτόρων, πράγμα που είναι πιθανό, διότι οι θέσεις της είναι οι ίδιες και η ομάδα αυτή καθόλου δεν στρέφεται κατά της γιουγκοσλαβικής κοινότητας ή είναι οργάνωση πρακτόρων της αμερικανικής ή άλλης κατασκοπείας⁷¹.

Υπογραφή

11.01.1996

Γκ. Τ. Μλαντένωφ

Fond 1B, Opis 51-Arhivna Edinica 722.

71. Πρόκειται μάλλον για οργάνωση σλαβομακεδονική, εθνικιστική, αντιγιουγκοσλαβική στο βαθμό που προπαγάνδιζε τη θέση «Ενιαία και Ανεξάρτητη Μακεδονία», αλλά αναγνωρίζοντας τους «Μακεδόνες» ως ιδιαίτερο έθνος – σε αντίθεση με τη βουλγαρική ΜΡΟ στην Αμερική. Από τέτοιους κύκλους αναδύθηκε η VMRO-DPMNE το 1990.

18.

Πρακτικά Ολομέλειας της ΚΕ του ΚΚΒ όπου θίγονται και οι διεξαχθείσες συνομιλίες μεταξύ του Τόντωρ Ζίφκωφ, του Τίτο και του Τσερβενκόφσκυ (12 Δεκεμβρίου 1966).

ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ
ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΒ ΠΟΥ ΔΙΕΞΗΧΘΗ ΣΤΙΣ 12.12.1966
(έναρξη: 9 η ώρα)

Πρόεδρος ο Τόντωρ Ζίφκωφ: Σύντροφοι, κηρύσσω την έναρξη της συνόδου της ΚΕ του κόμματος.

Το Πολιτικό Γραφείο προτείνει την εξής ημερήσια διάταξη:

1. Συζήτηση για το σχέδιο προγραμματισμού και το σχέδιο προϋπολογισμού της χώρας για το 1967. Την εισήγηση για το σχέδιο προγραμματισμού θα παρουσιάσει ο σύντροφος Αποστόλ Ποπώφ.
2. Εισήγηση για τη συμμετοχή της αντιπροσωπείας της ΚΕ του ΚΚΒ στο Ένατο Συνέδριο του Ουγγρικού Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος και για τις συνομιλίες με τον Γιόζεφ Μπροζ Τίτο.

Τόντωρ Ζίφκωφ «... όσον αφορά στο Μακεδονικό, είναι αλήθεια - αυτό είναι ζήτημα της Μακεδονίας, αλλά θεωρώ πως είναι και ζήτημα της Γιουγκοσλαβίας, για το οποίο εμείς έχουμε δικαίωμα να πούμε αν συμφωνούμε ή όχι. Για το θέμα έχει το λόγο ο σύντροφος Τσερβενκόφσκυ ο οποίος είναι ειδικός»⁷² (Χαμόγελα στην Ολομέλεια).

72. Ο Ζίφκωφ παραθέτει σε ευθύ λόγο όσα είπε ο Τίτο. Ο Κρστε Τσερβενκόφσκυ, μέλος του Κομμουνιστικού Κόμματος Γιουγκοσλαβίας από το 1935, συμμετείχε στο αντιστασιακό κίνημα στη γιουγκοσλαβική Μακεδονία, μετά τον πόλεμο ανέλαβε υψηλές κομματικές και κρατικές θέσεις. Ήταν μέλος της Κεντρικής Επιτροπής της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας, πολιτικός γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής της Ένωσης Κομμουνιστών «Μακεδονίας» (1963-1969) και μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου της Κεντρικής Επιτροπής της Ένωσης

Αμέσως μετά τον σύντροφο Τίτο το λόγο πήρε ο σύντροφος Τσερβενκόφσκυ. Η ανακοίνωσή του ήταν γραμμένη από πριν, την διάβασε, την ακούσαμε. Το ουσιαστικό το οποίο είπε, σύμφωνα με τις σημειώσεις του συντρόφου Μπόμπανωφ, είναι το εξής:

«Η ειλικρίνεια με την οποία ο σύντροφος Τόντωρ Ζίφκωφ έθεσε το ζήτημα με ενθαρρύνει ακόμα περισσότερο να μιλήσω έτσι όπως γίνεται μεταξύ κομμουνιστών και φίλων.

Τι συνέβη τα τελευταία 2-3 χρόνια;

Οι τελευταίες συναντήσεις μεταξύ των συντρόφων Τίτο και Ζίφκωφ συνέβαλαν στη βελτίωση των σχέσεών μας. Εννοείται, αυτό υπερβαίνει τα πλαίσια των σχέσεων μεταξύ των ηγεσιών και αγγίζει τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

Ως Μακεδόνες εμείς ανεπιφύλαχτα, με ανακούφιση και συμπάθεια καλωσορίζουμε τέτοιες σχέσεις. Ειδικά μας χαροποιεί και το γεγονός πως στη συζήτηση μεταξύ των συντρόφων Τίτο και Ζίφκωφ στη Σόφια τέθηκε και το Μακεδονικό ζήτημα. Τα αποτελέσματα αυτών των συνομιλιών εξετάστηκαν σε μια σύσκεψη της ΚΕ της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας στη Μακεδονία και τα επιδοκιμάσαμε. Το αποτέλεσμα ήταν η πραγματοποίηση μιας σειράς εκδηλώσεων – εννοώ την επίσκεψη του συντρόφου Ζίφκο Ζίφκωφ στη Μακεδονία και του συντρόφου Μίντσεφ στη Βουλγαρία». Ο Μίντσεφ είναι αντιπρόσωπος του κυβερνητικού συμβουλίου τους.

«Άρχισε οικονομική συνεργασία μεταξύ Μακεδονίας και Βουλγαρίας στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Βουλγαρίας. Εγκαινιάστηκε και κάποιος συνεταιρισμός στην παραγωγή.

Εμείς επιδοκιμάσαμε θερμά τη θετική στάση του βουλγαρικού κράτους και του συντρόφου Τόντωρ Ζίφκωφ προς εμάς.

Το μακεδονικό έθνος υπάρχει, ανεξάρτητα αν κάποιος το αναγνωρίζει ή όχι. Και βρίσκει την επιβεβαίωσή του στο μακεδονικό κράτος. Το κράτος αυτό αναγνωρίζεται όχι μόνο πολιτικά, αλλά και επιστημονικά. Μακεδονικά βιβλία μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες.

Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας. Υποστήριξε την ανάγκη της αποκέντρωσης της «Ομόσπονδης Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» και της εμπέδωσης του «σλαβομακεδονικού έθνους» σε χαλαρή εξάρτηση από το Βελιγράδι. Η πτώση του Ράνκοβιτς το καλοκαίρι του 1966 έδωσε στα Σκόπια τη δυνατότητα αυτή.

Εμείς χαιρετίζουμε τις προσπάθειες του συντρόφου Τόντωρ Ζίφκωφ και της κομματικής και κρατικής ηγεσίας της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας να θέσουν τέρμα σε κάποια αρνητικά φαινόμενα και, εφόσον είναι δυνατόν, να τα χαλιναγωγήσουν πλήρως.⁷³ Εκτιμώ την ανησυχία που εξέφρασε εδώ ο σύντροφος Ζίφκωφ σχετικά με κάποιες εκδηλώσεις τον τελευταίο καιρό.

Αλλά πρέπει να πω πως μετά τη συνάντηση του συντρόφου Τίτο με τον σύντροφο Ζίφκωφ υπήρξαν δέκα φορές περισσότερα δημοσιεύματα γι' αυτό το θέμα στη Βουλγαρία απ' ό,τι στη Μακεδονία. Εμείς συναντάμε κάποια αντίσταση από ένα τμήμα της διανοήσής μας. Μάλιστα κάποιοι μας κατηγορούν πως ξεπουλάμε τα εθνικά συμφέροντα. Αλλά και για ζητήματα για τα οποία δεν μπορούμε να μην γράφουμε δημοσιεύονται ωστόσο και στη χώρα μας κάποια άρθρα.

Αυτές οι συζητήσεις όμως δεν οδηγούν πουθενά. Εμείς στη Μακεδονία ως πολιτική ηγεσία δεν ανησυχούμε τόσο αν κάποιος θα μας αναγνωρίσει. Αναγνώριση με κύρος θα δώσουν η διεθνής επιστημονική κοινότητα, η δημοσιογραφία και ιστορία. Αλλά επειδή η ιστορία συνδέεται με την πολιτική πρέπει να αναζητούμε εκείνο που μας ενώνει και όχι εκείνο που μας χωρίζει.

Όσον αφορά στο τελευταίο περιστατικό με τους συγγραφείς, εγώ έχω άλλες πληροφορίες. Δεν πρέπει βέβαια να μπαίνουμε σε λεπτομέρειες. Οι συγγραφείς, αλήθεια, είναι συναισθηματικοί άνθρωποι και μετά από ένα ποτήρι ρακί μπορούν να πουν πολλά (Εύθυμη διάθεση). Καταλαβαίνω πως ο σύντροφος Τόντωρ Ζίφκωφ υπερασπίζεται τον Τζάγκαρωφ επειδή είναι πρόεδρος του συλλόγου των Βουλγάρων συγγραφέων. Ανεξάρτητα απ' αυτό όμως ο Τζάγκαρωφ έχει γράψει και έργα τα οποία επιβεβαιώνουν αυτά που στην προκειμένη περίπτωση αυτός έχει πει.

Όσον γράφτηκαν σε μας, δεν έχουν όλα τη συγκατάθεσή μας.

Όσον αφορά στον Κόλε Τασούλε, αυτός μπορεί και να έχει πει κάτι παραπάνω». Στην ομιλία μου έθιξα αυτό το θέμα και ρώτησα γιατί έστειλαν σε μας ακριβώς αυτόν, ξέροντας πως είναι ένας από τους πιο άσπονδους αντιβούλγαρους.

73. Εννοεί βουλγαρικά δημοσιεύματα με αντιγιουγκοσλαβικό και «αντιμακεδονικό» περιεχόμενο.

«Αλλά υπάρχει και κάτι άλλο –συνέχισε ο σύντροφος Τσερβενκόφσκυ– αφορά στους Μακεδόνες στη Βουλγαρία». Εδώ τα είπε έξω από τα δόντια. «Στο νομό του Μπλαγκόεφγκραντ πραγματοποιήθηκαν τρεις απογραφές του πληθυσμού. Στις πρώτες δύο έγινε σαφές πως αυτοί είναι Μακεδόνες. Στην τελευταία όμως βγήκε κάτι εντελώς διαφορετικό (Εύθυμη διάθεση).⁷⁴

Εμείς υποστηρίζουμε τις δυο αρχές της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας. Πρώτον – οι μειονότητες πρέπει να είναι γέφυρες που ενώνουν πολιτιστικά τους λαούς και όχι μήλο της έριδος. Και δεύτερον – η ανακίνηση του ζητήματος των μειονοτήτων δεν σημαίνει πως ανακινείται ζήτημα αλλαγής των συνόρων, επειδή εμείς βλέπουμε ρεαλιστικά τα πράγματα και ξέρουμε πόσο επικίνδυνο είναι τώρα στην Ευρώπη να τίθεται ζήτημα αλλαγής των συνόρων. Πόσο μάλλον που εμείς ως κομμουνιστές δεν προσδοκούμε αυτό, αλλά την κατάργηση των συνόρων. Και ελπίζουμε πως αυτό δεν είναι πολύ μακριά» (Εύθυμη διάθεση).

Εγώ του απάντησα πως δεν είναι και τόσο κοντά.

«Το ζήτημα για την εθνικότητα στο νομό του Μπλαγκόεφγκραντ –συνέχισε ο Τσερβενκόφσκυ– απασχολεί πολύ την κοινή μας γνώμη. Ειλικρινά θα ήθελα να πω και για το άρθρο του Κρούστγιου Τρίτσκωφ στην εφημερίδα «Συνεταιριστικό Έργο» τον Μάρτιο φέτος. Στο άρθρο μιλάει για τα σύνορα.

Στο τέλος για τον Βένκο Μάρκοβσκυ. Αυτός έγραψε πολλά που είναι εχθρικά για μας. Δεν είμαι κατά της δημοσίευσης των βιβλίων του. Ένα τμήμα του έργου του ανήκει στη βουλγαρική κουλτούρα. Αλλά είναι φανερό πως με αυτά που γράφει και με τη συμπεριφορά του δεν συμβάλλει στη βελτίωση των σχέσεών μας.

Θεωρώ πως για ζητήματα που συνδέονται με την πολιτική πρέπει να υπάρχουν ανοιχτοί διάλογοι. Και οι δυο πλευρές προς το παρόν έχουν επιδείξει καλή θέληση, έτσι πρέπει να γίνεται από εδώ και πέρα για να μην φτάσουμε σε ανεπιθύμητες καταστάσεις.

74. Εννοεί τις απογραφές του 1946, του 1956 και του 1966. Στις δύο πρώτες ασκήθηκε πίεση στον πληθυσμό να δηλωθεί ως «μακεδονικός» και για το λόγο αυτό το ποσοστό των Μακεδόνων ήταν υψηλό (περίπου 160.000 και 180.000 άτομα αντίστοιχα). Το 1966 το ποσοστό των «Μακεδόνων» συρρικνώθηκε στις 8.000 άτομα.

Υπάρχουν βέβαια και θετικές κοινές εκδηλώσεις. Για παράδειγμα το συνέδριο της Βαλκανολογίας θεωρώ πως διεξήχθη καλά.

Αλλά υπάρχουν και κάποια ζητήματα με τα οποία στη Βουλγαρία δεν συμμορφώνονται επαρκώς. Για παράδειγμα το ζήτημα του Κλήμη της Αχρίδας.⁷⁵

Στο τέλος θέλω να πω πως η Δημοκρατία μας, ως τμήμα της Ομοσπονδίας, δεν ασκεί διαφορετική πολιτική από την πολιτική της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας».

Ο σύντροφος Μπόμπανωφ πιθανόν να έχει παραλείψει: ο Τσερβενκόφσκυ είπε σχετικά με το ζήτημα του Μπλαγκόεφγκραντ πως εμείς δημόσια δεν μιλάμε για Μακεδονική Λαϊκή Δημοκρατία, για μακεδονική γλώσσα και μακεδονική εθνότητα.

Αυτή ήταν η ομιλία του συντρόφου Τσερβενκόφσκυ.

Μετά την ομιλία του Τσερβενκόφσκυ ήμουν αναγκασμένος να δευτερολογήσω. Υπογράμμισα πως στην ομιλία του πραγματικά διαφαίνεται επιθυμία για εξεύρεση λογικής και σωστής λύσης των ζητημάτων αυτών κ.τ.λ.

Πρέπει να πούμε πως υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στον Κολισέφσκυ και στον Τσερβενκόφσκυ. Ο Κολισέφσκυ έχει περιορισμένες δυνατότητες ως διανοούμενος, είναι πολύ πρωτόγονος και μεγάλος δογματιστής. Ο Τσερβενκόφσκυ, και αυτό γίνεται εύκολα κατανοητό, θέλει να έχουμε σχέσεις φιλίας και συνεργασίας, βέβαια κατά τις δικές τους απόψεις.

Μετά από αυτά τα γενικά λόγια που είπα για τον Τσερβενκόφσκυ και για τις εκτιμήσεις του, εγώ έθεσα το ζήτημα του νομού Μπλαγκόεφγκραντ ως εξής: «Ίσως εμείς έχουμε περισσότερους λόγους από σας να θέτουμε τέτοιο ζήτημα. Τι γίνεται, λέω, στη Μακεδονία του Βαρδάρη, στα τωρινά εδάφη της Μακεδονίας, με τους εκατοντάδες χιλιάδες Βούλγαρους, οι οποίοι υπήρχαν μέχρι το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο σ' όλες τις στατιστικές - και σερβικές και γιουγκοσλαβικές και τουρκικές και ελληνικές και βουλγαρικές. Τι έγινε με τους Βούλγαρους αυτούς, πού εξαφανίστηκαν αυτοί και τώρα δεν υπάρχει ούτε ένας;

75. Πρόκειται για το ερώτημα αν οι μαθητές του Κυρίλλου και του Μεθοδίου ήταν Βούλγαροι ή «Μακεδόνες». Η σχολή της Αχρίδας, όπου έδρασε ο Κλήμης, παρόλο που χρησιμοποιούσε το γλαγολιτικό αλφάβητο (ενώ η σχολή της Πρεσλάβας το κυριλλικό), ήταν πνευματικό κέντρο της μεσαιωνικής Βουλγαρίας.

Πιθανόν θα απαντήσετε πως σ' αυτούς μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο διαμορφώθηκε μακεδονική συνείδηση σαν αποτέλεσμα πολλών ιστορικών γεγονότων. Γιατί εσείς δεν παραδέχεστε πως στον πληθυσμό του νομού Μπλαγκόεφγκραντ, ο οποίος μερικές δεκάδες χρόνια ξει με το βουλγαρικό λαό, έχει κοινή ιστορική τύχη και οικοδομεί μαζί του τη σοσιαλιστική κοινωνία, διαμορφώθηκε βουλγαρική συνείδηση; Πόσο μάλλον που σε μας η απογραφή έγινε τελείως εθελοντικά». Όταν του έθεσα την ερώτηση τι έγινε με τους Βούλγαρους στη Μακεδονία του Βαρδάρη, που εξαφανίστηκαν, αυτός σιώπησε και δεν έθιξε περαιτέρω αυτό το θέμα.

Μετά είπα: «Μαζί με σας, τους Μακεδόνες ηγέτες, πρέπει να συνεννοηθούμε σ' ένα σημαντικότερο θέμα. Εσείς θέλετε να επαναλάβουμε στη Βουλγαρία όλα τα αποκνήματα της φαντασίας και τις διαστρεβλώσεις σας. Εάν δεν τα επαναλαμβάνουμε, αν πούμε την αντικειμενική αλήθεια, αυτό, σύμφωνα μ' εσάς, είναι μια εκδήλωση κατά του μακεδονικού κράτους. Πώς είναι δυνατόν;»

Τον ρώτησα: «σύντροφε Τσερβενκόφσκυ, μπορεί να υπάρξει η βουλγαρική ιστορία χωρίς τον πατέρα Παΐσιο; Ο πατέρας Παΐσιος μέχρι την τελευταία ρανίδα του αίματός του είναι Μακεδόνας Βούλγαρος. Κάποιοι ιστορικοί μας θέλουν να αποδείξουν πως γεννήθηκε στο Σαμοκόφ. Όχι, αυτός γεννήθηκε στο Μπάνσκο. Μπορεί να υπάρξει η ιστορία μας χωρίς τον πατέρα Παΐσιο;». Και αυτός απάντησε: «Δεν είναι δυνατόν».

«Μπορεί να υπάρξει ο λαός μας και η ιστορία μας χωρίς τον Κλήμη της Αχρίδας – τον λόγιο του κράτους μας;». «Δεν είναι δυνατόν».

Μπορεί να υπάρξουν το κόμμα μας και ο λαός μας χωρίς τον Ντημήταρ Μπλαγκόεφ, τον θεμελιωτή του ΚΚΒ, ο οποίος επίσης είναι Μακεδόνας; Η ίδια απάντηση: «Δεν μπορεί».

«Ελάτε να συνεννοηθούμε –λέω– γι' αυτό το αποκνήμα της φαντασίας σας πως στο Μεσαίωνα υπήρχε μακεδονική εθνότητα, η οποία ύστερα, κατά την εποχή του βασιλιά Σαμουήλ, εξελίχτηκε σε μακεδονικό έθνος και σε μακεδονικό κράτος. Σας ενημερώνω πως στο Μεσαίωνα δεν υπήρχε ούτε βουλγαρικό ούτε σερβικό ούτε κανένα άλλο έθνος στη Βαλκανική Χερσόνησο. Αυτά τα έθνη διαμορφώνονται πολύ πιο αργά. Εσείς τι θέλετε; Ας είμαστε λογικοί. Αν δεχτούμε τη θέση σας, την άποψή σας, εμείς πρέπει να δεχτούμε πως μεγάλη

πλειοψηφία του πληθυσμού που κατοικεί στη Βουλγαρία τώρα, με εξαίρεση τους Τούρκους, Εβραίους και Αρμένιους, είναι Μακεδόνες. Ίσως είναι καλύτερα και εμείς να δηλώσουμε πως είμαστε Μακεδόνες όπως εσείς είστε Μακεδόνες, για να μην πειραζόμαστε, να ζούμε φιλικά και στον κομμουνισμό θα είμαστε καλά.

Εσείς οι Μακεδόνες ηγέτες πρέπει καλά να καταλάβετε πως εμείς οι Βούλγαροι δε θα αρνηθούμε την ιστορία μας. Και 50 φορές να με κρεμάσουν, εγώ την ιστορία του λαού μου και του κόμματός μου δε θα την αρνηθώ».

Δημιουργήθηκε η εξής κατάσταση: εμείς διεξάγουμε συζήτηση, ενώ ο Τίτο κάθεται ήσυχα, κάποιιοι από τους συντρόφους τους γελάνε. Γιατί γελάνε δεν ξέρω. Ίσως επειδή οι Μακεδόνες συνεχώς κατηγορούν το Βελιγράδι πως δεν υπερασπίζεται τα συμφέροντά τους.

Ύστερα από τη λογομαχία αυτή, ο Τσερβενκόφσκυ πήρε την προετομασμένη εισήγησή του και ό, τι άλλο είχε και η συζήτηση ολοκληρώθηκε.

Εγώ λέω το ουσιαστικό, σύντροφοι. Μετά υπογράμμισα πως μόνο μια λογική πολιτική μπορεί να εξασφαλίσει τη σωστή τοποθέτηση αυτών των ζητημάτων για να μη δημιουργούνται αιτίες για έριδες και δηλητηρίαση της ατμόσφαιρας. «Αυτό είναι –είπα– και για το δικό σας και για το δικό μας συμφέρον, για το συμφέρον της κοινής συνεργασίας των δυο χωρών μας, της ενίσχυσης της ειρήνης στα Βαλκάνια. Εσείς δε θα κερδίσετε τίποτα από όλα αυτά που κάνετε. Η εμπειρία δείχνει πως μέχρι τώρα τίποτα δεν κερδίσατε από την αντιβουλγαρική προπαγάνδα και στο μέλλον δε θα κερδίσετε τίποτα».

Η συζήτηση ήταν αρκετά σαφής και ειλικρινής.

Να τι δήλωσε ο Τίτο:

«Αυτές οι συζητήσεις είναι χρήσιμες. Αυτές δείχνουν πως είναι απαραίτητο να γίνονται πιο συχνά τέτοιες συναντήσεις και όχι οπωσδήποτε στη Σόφια ή στο Βελιγράδι. Μπορεί και πιο κοντά στα σύνορα. Ειδικά χρήσιμο θα είναι, αν συνδυάζονται με κυνήγι» (Εύθυμη διάθεση).

Ίσως ο Τίτο ανέφερε το κυνήγι επειδή εγώ είπα στον Τσερβενκόφσκυ: «ακούστε, να συνεννοηθούμε –για τέτοια ζητήματα μπορούμε να συνεννοηθούμε σε 10 λεπτά– γιατί διενεργείτε τέτοια εκστρατεία; Μπορεί να έρθετε για κυνήγι στη Βουλγαρία ή εγώ να έρθω στα Σκό-

πια, θα συναντηθούμε επίσημα και ανεπίσημα και θα συνεννοηθούμε σε 10 λεπτά».

Ο σύντροφος Τίτο συνέχισε:

«Αυτό βέβαια δεν ακυρώνει την προβλεπόμενη κρατική επίσκεψη του συντρόφου Τόντωρ Ζίφκωφ στη Γιουγκοσλαβία. Θα ήθελα να πω πως από εδώ και πέρα δεν μπορούμε να εγγυηθούμε πως δε θα παρουσιαστούν τέτοια φαινόμενα για τα οποία έγινε λόγος εδώ. Και προφανώς και σε μας και σε σας υπάρχουν άνθρωποι τους οποίους μπορούμε να χαρακτηρίσουμε εθνικιστές. Αλλά το κύριο είναι να μην δραματοποιούνται τα πράγματα, αλλά να επιδεικνύεται υπομονή και καλή πρόθεση».

Όπως βλέπετε, ο Τίτο πήρε τη θέση την οποία πήραμε και εμείς.

Ούτε ένας από τους παρευρισκόμενους εκεί Γιουγκοσλάβους δεν υποστήριξε τον Τσερβενκόφσκυ στη θυελλώδη λογομαχία μας. Στο μεταξύ ο Τσερβενκόφσκυ δεν έλεγε τίποτα άλλο εκτός απ' αυτό: «δεν μπορεί, δεν μπορεί, δεν μπορεί».

Ιβάν Πρόμωφ: Αυτός ταράχτηκε πολύ.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Ναι, αυτός ταράχτηκε. Ένωθε μεγάλη αυτοπεποίθηση, αλλά ταράχτηκε. Οι Μακεδόνες μετά το περιστατικό με τον Ράνκοβιτς και τους άλλους είναι σε διάσταση⁷⁶.

Να τι είπε ο Πέταρ Στάμπολιτς: «τα διμερή μας θέματα που αφορούν ειδικά τη Μακεδονία δεν πρέπει να τίθενται σε γιουγκοσλαβικό ή σε διεθνές επίπεδο».

Ήθελε να πει πως δεν πρέπει να απασχολούνται οι γιουγκοσλαβικοί λαοί και η κοινή γνώμη.

Σύντροφοι, αυτά συνέβησαν σ' αυτή τη συνάντηση.

Μετά πήγαμε σε γεύμα. Η συνάντηση ήταν, κατά την εκτίμησή μας, πολύ καλή. Θεωρώ πως οι Γιουγκοσλάβοι σύντροφοι ήταν σε άριστη διάθεση. Ο Τίτο είχε πολύ καλή διάθεση. Και κατά το γεύμα και όταν μας αποχαιρετούσαν, δημιουργήθηκε εύθυμη ατμόσφαιρα, όλοι αστειευόμασταν. Εμείς εκτιμούμε πως η συνάντηση ήταν πολύ καλή και χρήσιμη.

⁷⁶. Εννοεί την καθαίρεση του Ράνκοβιτς το 1966 από τη θέση του αρχηγού της γιουγκοσλαβικής ασφάλειας και την έναρξη της φιλελευθεροποίησης στα Σκόπια.

Εγώ δε θα αναπτύξω τώρα το ζήτημα της Μακεδονίας, των σχέσεών μας, διότι στο Πολιτικό Γραφείο συμφωνήσαμε μια ομάδα συντρόφων να συσχεφθεί για κάποια ζητήματα που σχετίζονται με την περαιτέρω πολύπλευρη συνεργασία μας με τη Γιουγκοσλαβία, συμπεριλαμβανομένου και του Μακεδονικού ζητήματος. Όταν ρυθμίσουν τα θέματα, θα τα συζητήσουμε σε σύσκεψη της ΚΕ του κόμματός μας.

Θέλω όμως να πω μόνο το εξής: η συζήτηση που διεξήχθη στη Γιουγκοσλαβία δεν πρέπει σ' αυτή τη μορφή να είναι ατέλειωτος διάλογος ανάμεσά μας, αλλά πρέπει να δείχνουμε και λογική και τακτ και να είμαστε προσεκτικοί. Τέτοια συζήτηση ήταν απαραίτητη. Ύστερα απ' όσα έγιναν, ακόμα όταν ζούσε ο Γκεώργκυ Δημητρώφ, αλλά και κατόπιν, μια τέτοια συζήτηση ήταν απαραίτητη. Αλλά εμείς δεν πρέπει να δίνουμε αφορμές και να υποδαυλίζουμε τεχνητά αυτό το ζήτημα, επειδή δεν είναι προς όφελος μας.

Σε μια ολομέλεια της ΚΕ του κόμματος μας μιλήσαμε γι' αυτό το ζήτημα, αλλά επειδή τώρα υπάρχει νέα ΚΕ και πολλοί σύντροφοι είναι νέοι, θα ήθελα να επαναλάβω μερικά πράγματα.

Η γραμμή την οποία η ΚΕ του κόμματος υιοθέτησε στο Μακεδονικό ζήτημα εγκρίθηκε σε μια Ολομέλεια πριν από δυο-τρία χρόνια όταν επέστρεψε η αντιπροσωπεία μας από το συνέδριο του Ενιαίου Γερμανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος. Τότε επίσης είχαμε συνάντηση και μιλήσαμε για το Μακεδονικό ζήτημα. Κατόπιν σε σύσκεψη της ΚΕ συζητήσαμε αυτά τα θέματα και διαμορφώθηκε η γραμμή μας. Τα γεγονότα, η ζωή επιβεβαίωσαν την ορθότητα της γραμμής της ΚΕ μας.

Ποια είναι τα αποτελέσματα; Τα αποτελέσματα, θα έλεγα εγώ, είναι ιστορικά.

Ας πάρουμε το νομό του Μπλαγκόεφγκραντ. Έγινε απογραφή. Σαν αποτέλεσμα της σωστής γραμμής ο πληθυσμός ελεύθερα εξέφρασε τη βουλγαρική του εθνικότητα. Μόνο 0,4% δήλωσαν Μακεδόνες. Βλέπετε τη μεγάλη επιτυχία. Ακριβώς αυτό ενοχλεί τους ηγέτες των Σκοπίων. Αυτοί και στο μέλλον θα γράφουν τέτοια πράγματα. Μπορεί μετά απ' αυτή τη συνάντηση να τα περιορίσουν, αλλά αυτό δεν είναι ασήμαντο ζήτημα γι' αυτούς.

Δεύτερον, η διαδικασία αφομοίωσης στη Δημοκρατία της Μακεδονίας, στη Μακεδονία του Βαρδάρη, ανεστάλη. Απεναντίας, άρχισε η αντίθετη διαδικασία. Όπως λέγεται, μίλησε το αίμα του πληθυσμού

εκείνου.⁷⁷

Όλα αυτά απομονώνουν την ιθύνουσα τάξη στη Μακεδονία, η οποία φέρεται με βίαιο τρόπο προς την εθνικότητα αυτού του πληθυσμού.

Αυτά που είπε ο Τσερβενκόφσκυ, ότι η βελτίωση των σχέσεων με τη Γιουγκοσλαβία, συμπεριλαμβανομένης και της Δημοκρατίας της Μακεδονίας, ήδη ξεπέρασε τα σύνορα των χωρών και των κομματικών σχέσεων, είναι πραγματικό γεγονός. Επήλθε γρήγορα προσέγγιση μεταξύ των λαών, η οποία επίσης επιδρά ευεργετικά. Κάθε άλλη ενέργεια, η οποία τεχνητά θα υποδαύλιζε τα ζητήματα, θα δημιουργήσει εμπόδια σ' αυτή τη φυσική και λογική εξέλιξη. Και κάτι παραπάνω – αυτό μπορεί να βλάψει, να εμποδίσει, να φέρει ανεπιθύμητα αποτελέσματα στη συνεργασία μας με την Ομόσπονδη Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας. Εμάς και ως κράτος, αλλά και ως χώρα, δε μας συμφέρει να προκαλέσουμε οποιεσδήποτε δυσκολίες στη συνεργασία μας με τη Γιουγκοσλαβία. Αυτό το ζήτημα έχει και διεθνή σημασία, αλλά έχει και μια ειδική σημασία για την πολιτική μας στα Βαλκάνια. Πρέπει όλοι όσοι δουλεύουν πάνω σ' αυτά τα ζητήματα, όσοι είναι επικεφαλής οργανώσεων και θεσμών και έχουν άμεση σχέση με την εφαρμογή της πολιτικής μας έναντι της Γιουγκοσλαβίας, συμπεριλαμβανομένης και της λεγόμενης Λαϊκής Δημοκρατίας Μακεδονίας, να είναι πολύ προσεκτικοί σ' αυτά τα ζητήματα.

Fond 1B, Opis 34, Arhivna 48.

77. Προφανώς εννοεί ότι δόθηκε η δυνατότητα στον πληθυσμό να εκφράσει δημόσια την εθνική του ταυτότητα. Αλλά στην πράξη αυτό δεν συνέβη.

19.

Πρακτικά συζητήσεων μεταξύ του Τόντωρ Ζίφκωφ, πρώτου γραμματέα της ΚΕ του ΚΚΒ και προέδρου Κρατικού Συμβουλίου, και του συντρόφου Κρστυγε Τσερβενκόφσκυ, πρόεδρου της ΚΕ της Ένωσης των Κομμουνιστών στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας και μέλος του προεδρείου της ΚΕ της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας (19 Μαΐου 1967).

Κρστυγε Τσερβενκόφσκυ. Εγώ είπα και στο Βελιγράδι και τώρα θα πω ότι η βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Βουλγαρίας επικροτήθηκε από τη μακεδονική κοινή γνώμη με την ελπίδα πως οι σχέσεις θα αναπτυχθούν. Ειδικά καλοδεχούμενη ήταν η ανακοίνωσή Σας πως η ηγεσία του ΚΚΒ και Εσείς, προσωπικά, στέκεστε στις θέσεις του Δημητρώφ και αναγνωρίζετε το ιστορικό γεγονός - την ίδρυση της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και τη διαμόρφωση του μακεδονικού έθνους. Δε χρειάζεται να Σας διαβεβαιώσω πως εμείς εκτιμάμε την ανακοίνωσή σας και αυτή τη γραμμή σας. Αυτό μας δίνει ελπίδα πως θα δημιουργηθούν ευνοϊκότερες συνθήκες για την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και Βουλγαρίας. Εμείς είμαστε γειτονικές δημοκρατίες, μας ενώνει ο αγώνας του παρελθόντος κατά των Φαναριωτών στην εποχή της Τουρκοκρατίας. Θα ήθελα να είμαι ειλικρινής και να μιλήσω σαφέστερα σε σχέση μ' αυτά που είπα στο Βελιγράδι. Εμείς θεωρούμε πως θα ήταν πολύ χρήσιμο - όταν οι σχέσεις μεταξύ Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας αναπτυχτούν αρκετά, όπως και οι επαφές μεταξύ κρατικών και πολιτικών παραγόντων των δύο χωρών- όχι μόνο για τη βουλγαρική κοινή γνώμη, αλλά και για τη γιουγκοσλαβική και για τη διεθνή κοινή γνώμη, αν κάνετε ακόμα ένα βήμα μπροστά και δηλώσετε δημόσια αυτό.

Όσον αφορά εμάς, εμείς υπάρχουμε και εξελισσόμαστε, αποκτάμε όλο και περισσότερο τα χαρακτηριστικά ενός σύγχρονου έθνους. Ε-

μείς βρίσκουμε υποστήριξη και κατανόηση στους Σέρβους κομμουνιστές, αλλά και στις υπόλοιπες δημοκρατίες, βρίσκουμε μεγάλη υποστήριξη από την πλευρά της Ένωσης Κομμουνιστών Γιουγκοσλαβίας για κάποια εθνικά συμφέροντά μας. Σε μας υπάρχει ισοτιμία. Προχωρήσαμε στους τομείς της κουλτούρας, της τέχνης και της παιδείας. Τον Αύγουστο θα έχουμε αυτόνομη Μακεδονική Ακαδημία Επιστημών. Σύντομα επίσης θα ανακηρύξουμε τη Μακεδονική Εκκλησία ως αυτοκέφαλη.

Εμείς πιστεύουμε ότι η κατάσταση θα βελτιωθεί ακόμα περισσότερο, θα διαλυθούν κάποιες υποψίες, συσσωρευμένες στο παρελθόν, εάν εσείς κάνετε δημόσια δήλωση πως αναγνωρίζετε το μακεδονικό έθνος, τη μακεδονική γλώσσα. Στην κοινή γνώμη υπάρχουν ακόμα υποψίες. Δε θέλω να με καταλάβετε εσφαλμένα, αλλά τέτοιες ήταν οι συνθήκες στο παρελθόν. Φέτος συμπληρώνονται 20 χρόνια από τη συνθήκη του Μπλέντ. Εμείς έχουμε ήδη αναπτυγμένη διανόηση. Μέχρι την επανάσταση είχαμε 300-400 αποφοίτους Ανωτάτων Σχολών. Σήμερα στη Μακεδονία υπάρχουν 14.000 απόφοιτοι Ανωτάτων Σχολών και μερικές δεκάδες χιλιάδες απόφοιτοι από σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Κάθε χρόνο έχουμε περίπου 1.500 πτυχιούχους. Αυτοί θέτουν κάποια ζητήματα:

- στη Βουλγαρία δεν μεταφράστηκε ούτε ένα βιβλίο της σύγχρονης μακεδονικής λογοτεχνίας. Δεν υπάρχουν ούτε στα βιβλιοπωλεία μακεδονικά βιβλία. Εμείς καταλαβαίνουμε τις δυσκολίες σας - αυτό είναι κληρονομιά από την ιστορία. Κανείς δεν απελευθερώθηκε από τον εθνικισμό. Ο εθνικισμός υπάρχει παντού - και στη Βουλγαρία και στη Γιουγκοσλαβία και στη Μακεδονία και σ' όλον τον κόσμο. Εμείς δίνουμε αγώνα κατά του εθνικισμού.
 - τα αρχεία σας είναι κλειστά για τους δικούς μας επιστήμονες, με μεγάλη υποψία αντιμετωπίζονται οι Μακεδόνες επιστήμονες. Παρακαλώ να με καταλάβετε σωστά. Κάποιοι επιστήμονές μας έγραψαν βιβλία που δε θα έπρεπε να γράψουν. Αλλά αυτό ίσχυε παλαιότερα. Ακόμα και κάποιοι έφτασαν να επιτίθενται σε φωτεινά ονόματα της βουλγαρικής ιστορίας. Αλλά αυτό ήδη πέρασε, τελείωσε, τέτοια πράγματα δε θα εκδηλωθούν πια.
- Εμείς επιδοκιμάσαμε πλήρως και με μεγάλη συμπάθεια χαιρετίσα-

με όσα συνέβησαν στο συνέδριο της Βαλκανολογίας. Είμαστε ευχαριστημένοι επίσης από τον τρόπο με τον οποίο γιορτάζεται επίσημα η επέτειος του Κλήμη της Αχρίδας. Ο δικός μας εκπρόσωπος επίσης ήταν καλοδεχούμενος.

Ίσως, σύντροφε Ζίφκωφ, δεν συνηθίζεται σε διπλωματικές συζητήσεις κάποιος να μιλάει έτσι, αλλά εγώ θα είμαι ειλικρινής: μερικοί δικοί σας επιστήμονες, όταν πηγαίνουν σε άλλες σοσιαλιστικές χώρες, επιμένουν να μη μεταφράζεται η μακεδονική λογοτεχνία. Για παράδειγμα, στο Συμπόσιο της Μόσχας, που οργανώθηκε με αφορμή την επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης, δεν επέτρεψαν σ' έναν επιστήμονά μας, εξαιτίας της παρέμβασης Βουλγάρων συντρόφων, να διαβάσει την εισήγησή του, η οποία αναφερόταν στο Μακεδονικό ζήτημα.

Επίσης τίθεται και το ζήτημα της διανομής του Τύπου. Τώρα υπογράφηκε συμφωνία γι' αυτό το θέμα.

Τόντω Ζίφκωφ. Εμείς είμαστε έτοιμοι να αυξήσουμε τη διάδοση της δικής σας και δικής μας λογοτεχνίας. Αυτό το θέμα είναι σαφές.

Κρστιγιε Τσερβενκόφσκι. Το ζήτημα της διανομής του μακεδονικού τύπου περιπλέκεται περισσότερο. Και πρέπει να διευρύνονται οι επαφές – με την ανταλλαγή θεατρικών συλλόγων.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Ας συμφωνήσουμε να ανοίξουμε πλατιά τις πόρτες στη Βουλγαρία για τη μακεδονική λογοτεχνία και στη Μακεδονία για τη βουλγαρική.

Κρστιγιε Τσερβενκόφσκι. Πρέπει να γίνονται πιο συχνά επισκέψεις ανάμεσα στα Σκόπια και στο Μπλαγκόεφγκραντ. Εμείς ως υπεύθυνοι ηγέτες πρέπει να κάνουμε ό, τι είναι δυνατόν για να ξεπεραστούν οι συσσωρευμένες υποψίες.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Σωστά. Πρέπει να υπάρξει στενή προσέγγιση μεταξύ μας.

Κρστιγιε Τσερβενκόφσκι. Θα ήθελα να θέσω ακόμα δύο ζητήματα:

Πρώτον, εμείς επιμένουμε να μη διενεργείται πολεμική στον τύπο, διότι αυτό δεν ωφελεί κανέναν. Δε θέλω να κάνω ανάλυση, είναι σαφές πως δεν μπορούμε να τα ρυθμίσουμε όλα – και σε σας υπάρχουν τρελοί και σε μας υπάρχουν. Δεν πρέπει όμως να επιτρέπουμε και να υποστηρίζουμε αυτές τις λογομαχίες, επειδή δεν οδηγούν σε τίποτα. Αυτό που συμβαίνει είναι ενάντια στη θέλησή μας.

Φαίνεται πως ένα θέμα δε θα μπορέσει να λυθεί γρήγορα, θα διαιωνίζεται. Αυτό είναι το ζήτημα της μακεδονικής μας ιστορίας. Υπάρχουν πολλά κοινά. Οι επιστήμονές σας ισχυρίζονται πως αυτή είναι κοινή, οι δικοί μας, πως είναι πρωτότυπη. Όλοι οι επιστήμονές σας θεωρούν πως η ιστορία μας, ως πρωτότυπη, αρχίζει το 1941. Οι επιστήμονές μας θεωρούν πως αυτή αρχίζει τον προηγούμενο αιώνα. Ας αφήσουμε στους επιστήμονες με βάση τα έγγραφα, την επιστημονική δουλειά, να το αποδείξουν και σε 10 χρόνια ευκολότερα θα λύσουμε το ζήτημα.

Δεύτερον, θα επαναλάβω αυτό που ανέφερα νωρίτερα σε σχέση με το Μακεδονικό ζήτημα – για τους Μακεδόνες στο νομό του Μπλαγκόεφγκραντ. Εμείς ως ηγεσία πιστεύουμε πως αυτό είναι δικό σας εσωτερικό θέμα, εσείς θα καθορίσετε την πολιτική σας προς τους Μακεδόνες στη Βουλγαρία. Θέλω να κατανοήσετε πως δεν παρεμβαίνουμε στα εσωτερικά σας. Αλλά εμείς έχουμε ορισμένη στάση σ' αυτό το ζήτημα. Έχουμε την απόφαση του 1959 για τις μειονότητες στη χώρα μας. Ξέρουμε ποια είναι η κατάσταση στην Ευρώπη, γι' αυτό δε θέτουμε το ζήτημα ως εδαφική διεκδίκηση ούτε προς εσάς ούτε προς την Ελλάδα. Ξέρουμε πως μια αλλαγή των συνόρων είναι επικίνδυνη, μπορεί να οδηγήσει σε πόλεμο. Επαναλαμβάνω πως αυτό είναι εσωτερικό ζήτημα και ζήτημα των Μακεδόνων που ζουν στη Βουλγαρία. Αλλά μπορούμε να σας πούμε πως οι πολιτικοί μας ανησυχούν για το γεγονός ότι στην τελευταία απογραφή σας, από περίπου 180.000 άτομα, ως Μακεδόνες δηλώθηκαν μόνο 8.000 και από αυτούς πολύ λίγοι είναι οι Μακεδόνες του νομού Μπλαγκόεφγκραντ. Στη Βουλγαρία έγιναν τρεις απογραφές. Η πρώτη είναι του 1946. Τότε ασκήθηκε προπαγάνδα σε σας όλοι να δηλώσουν ότι είναι Μακεδόνες. Η δεύτερη απογραφή είναι του 1956. Ακριβώς τότε 180.000 κάτοικοι δηλώθηκαν ως Μακεδόνες. Τώρα, στην τελευταία απογραφή, μόνο 8.000 κάτοικοι δηλώθηκαν ως Μακεδόνες. Σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, εγώ δεν μπορώ να αποδείξω πως είναι έτσι, οι Μακεδόνες εμποδίστηκαν να δηλώσουν την εθνική τους συνείδηση. Είπα πως αυτό είναι εσωτερικό θέμα, αλλά εμείς δεν μπορούμε να αδιαφορήσουμε. Αυτό είναι εθνικό αίσθημα. Εμείς είμαστε μικρό έθνος, ήμασταν υπό ξένο ζυγό πιο πολλά χρόνια, τελευταίοι απελευθερωθήκαμε στην Ευρώπη. Είμαστε πολύ ευαίσθητοι σ' αυτά τα ζητήματα. Δεν έχω σκοπό να το

θέσω ως ζήτημα, αλλά μόνο θέλω να σας πω πως προσεγγίζεται αυτό το γεγονός σε μας. Στα στελέχη μας, στη διανοήσή μας δημιουργούνται υποψίες ότι η βουλγαρική πολιτική δεν είναι εντελώς σαφής και δεδομένη στο Μακεδονικό ζήτημα.

Εσείς προσωπικά, σύντροφε Ζίφκωφ, δύο φορές έχετε πει, την πρώτη στον σύντροφο Κότσα Πόποβιτς και τη δεύτερη στον σύντροφο Τίτο, πως το μακεδονικό έθνος διαμορφώνεται σε αντιβουλγαρική βάση. Δεν θέλω να υπεισέλθω σε διένεξη κατά πόσο αυτό αληθεύει, επειδή υπάρχει μια δόση αλήθειας. Αλλά μπορώ να πω πως το μακεδονικό έθνος διαμορφώνεται και σε αντισερβική βάση. Δεν πρέπει από τη βουλγαρική πλευρά να μεγαλοποιείται αυτό. Δε θέλω να μιλήσω άλλο γι' αυτό το θέμα. Μου φαίνεται πως τώρα, όταν είναι ανοιχτά τα σύνορα, όταν υπάρχουν στενές επαφές, θα ήταν καλά να προσέχουμε και από τη βουλγαρική πλευρά να μην λέγεται αυτό. Τα υπολείμματα του παρελθόντος πρέπει να ξεπεραστούν, επειδή σε τελευταία ανάλυση τα προβλήματα αυτά δεν είναι τα κύρια. Εμείς παλεύουμε για έναν κοινό στόχο, για την οικοδόμηση του σοσιαλισμού και για την αποκατάσταση διαρκούς ειρήνης. Η επιτυχία αυτού του σκοπού θα διευκολύνει τη λύση του Μακεδονικού ζητήματος. Όταν τα πράγματα σταθεροποιηθούν, αυτά τα ζητήματα θα λύνονται πιο εύκολα.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή. Δεν ξέρω αν με καταλάβατε καλά.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Έχουμε δηλώσει πολλές φορές και τώρα θα δηλώσω πως, αν δεν αναγνωρίσουμε τη Λαϊκή Δημοκρατία της Μακεδονίας, πρέπει να είμαστε ιδεαλιστές και όχι ρεαλιστές. Εμείς δεν είμαστε ιδεαλιστές, αλλά μαρξιστές. Είναι ιστορικό γεγονός πως υπάρχει Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Αυτό είναι γεγονός και επικροτείται και από το κόμμα μας, αλλά και από την κοινή μας γνώμη. Εμείς χαιρόμαστε και θα χαιρόμαστε πάντα για τις επιτυχίες της Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Επιθυμούμε και θέλουμε να πιστεύουμε πως και εσείς επιθυμείτε αυτό, να ενισχύεται και να οικοδομείται η ηθικο- πολιτική ενότητα στη Γιουγκοσλαβία, η συνένωση μεταξύ των Γιουγκοσλαβικών λαών. Αυτή είναι η δύναμή μας, το πα-

ρόν μας, αυτό είναι το μέλλον μας. Εμείς για τα ζητήματα δεν μπορούμε να έχουμε άλλη άποψη.

Θα επαναλάβω μερικά πράγματα τα οποία συζητήσαμε μαζί σας στο Βελιγράδι. Εσείς λέτε να κάνουμε μια δημόσια δήλωση. Είμαστε έτοιμοι να κάνουμε μια δημόσια δήλωση, είμαστε έτοιμοι να κάνουμε και γραπτή δήλωση. Θα υπογράψει ο σύντροφος Τίτο και εγώ θα υπογράψω και Εσείς θα υπογράψετε. Και θα αναιρέσουμε όλα όσα συσσωρεύτηκαν και αποτελούν σκουριά. Αλλά, σύντροφε Τσερβενκόφσκυ, εσείς πρέπει να καταλάβετε τι μπορούμε και τι δεν μπορούμε να κάνουμε. Εγώ εξαιρώ την περίοδο της Κομινφόρμ. Αυτή είναι μια ανώμαλη περίοδος. Γι' αυτό έχουμε μιλήσει, αυτό είναι σαφές και σε σας και σε μας. Εγώ εννοώ την κατοπινή περίοδο. Δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε και δεν κατανοούμε -θέλω καλά να με καταλάβετε- γιατί είναι απαραίτητο να διαμορφώνεται και να εξελίσσεται η μακεδονική εθνική συνείδηση σε αντιβουλγαρική βάση; Γιατί είναι απαραίτητο αυτό; Πείτε μου, σύντροφε Τσερβενκόφσκυ, τι να πω εγώ στην ΚΕ του κόμματός μας, της οποίας Μακεδόνες είναι πάνω από το 50% των μελών. Τι να πω στο σύλλογο των συγγραφέων όπου από τα 300 άτομα οι 100 είναι Μακεδόνες. Τι να πω στους συγγραφείς αυτούς οι οποίοι δημιουργούν τη βουλγαρική κουλτούρα και το 1/3% των οποίων είναι Μακεδόνες; Πείτε μου τι να τους πω!

Για μας αυτό που συμβαίνει σε σας είναι ακατανόητο, αλλά, δυστυχώς συνεχίζεται. Ας αφήσουμε αυτό το θέμα. Να, μου έδωσαν έναν κατάλογο με βιβλία, που εκδόθηκαν από μια επιστημονικο-εκλαϊκευτική βιβλιοθήκη σας. Εγώ εξέτασα περίπου 12 βιβλία και άλλα έχω διαβάσει νωρίτερα. Αυτά είναι βιβλία που εκδόθηκαν το 1960, 1963, 1964. Εκεί αναφέρονται συνέχεια οι «Μπούγκαροι, Μπούγκαροι», για όλα κατηγορούνται οι Βούλγαροι. Είναι απαράδεκτο. Αυτή η βιβλιοθήκη έχει 30 εκδόσεις και προς το 1970 θα εκδοθούν ακόμα πολλά βιβλία των ίδιων συγγραφέων. Αυτοί γράφουν κατά του λαού μας και του κόμματός μας. Ας ελπίσουμε πως και αυτοί οι συγγραφείς δε θα επιτρέψουν άλλο να συμβαίνει αυτό. Αλλά ποιος μας το εγγυάται; Πείτε μου, σύντροφε Τσερβενκόφσκυ, τι να πω στο κόμμα μας και στο λαό μας; Υπάρχει ένας τίτλος «Ο βουλγαρικός ζυγός». Αν εξετάσουμε σ' αυτή τη βάση το Μακεδονικό ζήτημα, εμείς θα έπρεπε να συγχροιστούμε με ολόκληρη την κοινή μας γνώμη και μ' όλο το κόμμα.

Αυτό είναι το βασικό ζήτημα. Δεν υπάρχει απολύτως τίποτα άλλο. Γιατί είναι απαραίτητο σε μια τέτοια βάση να διαμορφώνεται η συνείδηση του μακεδονικού πληθυσμού; Εμείς είμαστε υπέρ της διαμόρφωσης και της ενίσχυσης του μακεδονικού έθνους με βάση τις δημοκρατικές αρχές - ο καθένας να δηλώνεται έτσι όπως είναι.

Εσείς θέτετε το ζήτημα για το νομό Μπλαγκόεφγκραντ. Τι να πούμε εμείς για τον πληθυσμό σας με βουλγαρική συνείδηση ο οποίος μέχρι το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου ήταν μερικές εκατοντάδες χιλιάδες κατά τις τουρκικές στατιστικές και τώρα λέτε πως είναι 3 άτομα.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκυ: Δεν γνωρίζω αυτή τη στατιστική. Μήπως πρόκειται για στατιστική μέχρι το βαλκανικό πόλεμο, όταν ο μακεδονικός λαός ήταν και υπό σερβικό και υπό ελληνικό ζυγό κτλ. Εμείς τέτοιο πράγμα στις στατιστικές δεν έχουμε δημοσιεύσει.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Άρα, εσείς αρνείστε πως εκεί υπάρχουν άνθρωποι με βουλγαρική συνείδηση. Εσείς οι ίδιοι ξέρετε πως υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι. Αυτό μέχρι το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο το ανέφεραν και η σερβική και η τουρκική, αλλά και άλλες στατιστικές.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκυ: Η τουρκική και η σερβική στατιστική μπορεί να το ανέφεραν πριν από το βαλκανικό πόλεμο.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Μέχρι το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο υπήρχε και τώρα δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα. Τι έγινε με τους Βούλγαρους εκείνους; Θα έθετα την ίδια ερώτηση την οποία θέτετε και εσείς.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκυ: Εσείς μνημονεύσατε ιστορικά θέματα. Δεν γνωρίζω τι γραφόταν εναντίον των Βουλγάρων σ' αυτά τα δημοσιεύματά μας.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Θα υπάρξουν και άλλα δημοσιεύματα των ιδίων συγγραφέων. Δεν σκότωναν οι Βούλγαροι το γιουγκοσλαβικό λαό, αλλά οι Βούλγαροι φασίστες τον σκότωναν. Η εργατική μας τάξη, το κόμμα μας δε σκότωνε, οι φασίστες σκότωναν. Μιλώντας με αριθμούς, οι φασίστες σκότωσαν πολύ λιγότερους ανθρώπους στη Μακεδονία παρά στην ίδια τη Βουλγαρία. Οι δήμιοι σκότωναν το λαό. Εμείς τους κατεβάσαμε από την ιστορική σκηνή και τους εκτελέσαμε μετά τη νίκη μας. Επομένως χρειάζεται μαρξιστική διαφώτιση σ' αυτό το ζήτημα.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκυ: Εγώ θεωρώ, σύντροφε Ζίφκωφ, πως στα τελευταία δημοσιεύματα δεν υπάρχουν αναφορές με αντιβουλγαρικό

περιεχόμενο. Αν μιλάμε για δημοσιεύσεις στις οποίες θίγονται ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος και ο κατοχικός στρατός, πουθενά, ούτε σε βιβλία ούτε στην πολιτική του κόμματός μας δε θα βρείτε ταύτιση του ΚΚΒ με τους προδότες.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εκτιμώ πολύ την επιθυμία σας τα ζητήματα αυτά να βρουν μια λογική πολιτική λύση. Αλλά, ας εξαλείψουμε αυτό που υπάρχει, για να μπορούν πραγματικά να ανοίξουν οι δρόμοι.

Και τώρα όσον αφορά στην ιστορική κληρονομιά. Σας είπα και στο Βελιγράδι πως δεν μπορούμε να συνεχίζουμε έτσι. Είναι αδύνατον! Αυτό το πράγμα δε θα το δεχτεί κανείς στη Βουλγαρία. Ο Παΐσιος, ο Κλήμης της Αχρίδας, αυτοί είναι η ιστορία μας. Εσείς ετοιμάζετε μεγάλη ταινία για τον Σαμουήλ ως ιδρυτή του μακεδονικού κράτους. Με τον ίδιο τρόπο μπορούμε και εμείς να ετοιμάσουμε τέτοια ταινία. Γιατί είναι απαραίτητα όλα αυτά; Δεν χρειάζονται αυτά! Ας αφήσουμε τους ανθρώπους της επιστήμης ελεύθερα, αντικειμενικά, να εξετάσουν το ιστορικό παρελθόν, την ιστορική κληρονομιά. Εμείς δεν είμαστε ιστορικοί, αλλά πολιτικοί ηγέτες. Σε μας υπάρχουν 100 Μακεδόνες συγγραφείς. Αν τους δώσουμε την ελευθερία να γράφουν ό,τι σκέφτονται, τι θα γίνει; Εμείς δεν τους επιτρέπουμε να γράφουν. Κάτι φυσικά δημοσιεύεται που και που. Η θέση των ιστορικών σας είναι πως οι Βούλγαροι είναι αφομοιωτές του μακεδονικού πληθυσμού και το κόμμα μας επίσης. Αυτή η θέση, ανεξάρτητα από το γεγονός πως μερικές φορές προβάλλεται σε πιο ήπια μορφή, ουσιαστικά δεν αλλάζει. Αιώνες η Μακεδονία ήταν υπό την επιρροή της Βουλγαρίας, αλλά και της Σερβίας και της Ελλάδας. Αλλά εσείς ασχολείστε κυρίως με τους Βούλγαρους. Γιατί ασχολείστε μ' αυτό το ζήτημα;

Κροτγιε Τσερβενκόφκι: Εσείς επιστρέφετε στο παρελθόν. Δεν υπάρχουν τέτοια δημοσιεύματα τα τελευταία χρόνια. Θα ήθελα να μου δείξετε μερικά τέτοια φυλλάδια των τελευταίων ετών.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Θα σας δείξω έναν κατάλογο με άρθρα και φυλλάδια που δημοσιεύτηκαν τα τελευταία δύο χρόνια, όπου αναφέρεται ότι οι Βούλγαροι είναι αφομοιωτές.

Κροτγιε Τσερβενκόφκι: Εδώ εσείς θέσατε δυο ζητήματα. Το πρώτο είναι ότι οι Βούλγαροι είναι αφομοιωτές και ότι σε αντιβουλγαρική βάση δημιουργείται η μακεδονική εθνική συνείδηση. Πιστεύω πως δε θα μπορούσατε να καταδείξετε γεγονότα και να προσκομίσετε σχε-

τικά στοιχεία για τα τελευταία δύο χρόνια.

Το δεύτερο ζήτημα είναι περίπλοκο και πολύ δύσκολο. Αυτό είναι το ζήτημα της ιστορίας. Είπα στο Βελιγράδι πως, όσον αφορά στην ιστορία, εσείς δεν έχετε κανένα λόγο να μην είστε ευχαριστημένοι. Υπάρχουν πολλοί Μακεδόνες μέχρι το βαλκανικό πόλεμο οι οποίοι συμμετείχαν στον αγώνα μαζί με τους Βούλγαρους. Εμείς δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε κάποιους εξτρεμιστές, εφόσον υπάρχουν, οι οποίοι θέλουν να διαστρεβλώσουν την ιστορία σας. Υπάρχουν θέματα για τα οποία πιθανόν δε θα μπορέσουμε να συνεννοηθούμε και γι' αυτό σας τα αφήσουμε στην ιστορία. Σε σας επικρατεί η άποψη πως η μακεδονική εθνική συνείδηση υπάρχει από την ίδρυση της Γιουγκοσλαβίας το 1945. Σύμφωνα με έρευνα των δικών μας επιστημόνων, αυτό το μακεδονικό εθνικό αίσθημα έχει τις ρίζες του στα μέσα του περασμένου αιώνα. Η ηγεσία μας δεν μπορεί να πει στο λαό μας πως μέχρι το 1945 ήμασταν Βούλγαροι και μετά γίναμε Μακεδόνες. Αυτό το αίσθημα άρχισε να αναπτύσσεται κατά τα μέσα του προηγούμενου αιώνα. Ειλικρινά να σας πω, εμείς δεν εγκρίνουμε τον οξύ αγώνα στην εποχή της Κομμουνιστικής, δεν εγκρίνουμε την ταύτιση των Βούλγαρων φασιστών με το βουλγαρικό λαό, με το ΚΚΒ, και πιστεύουμε πως στα τελευταία δημοσιεύματά μας δε θα βρεθεί τέτοιο πράγμα. Ειλικρινά σας λέω πως εμείς παλεύουμε εναντίον αυτού. Τώρα θα εκδώσουμε βιβλίο για την εξέγερση στη Μακεδονία κατά την περίοδο του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και θα αναφέρουμε τη συμμετοχή του βουλγαρικού στρατού σ' αυτήν την εξέγερση. Εδώ δεν υπάρχουν τέτοιες τάσεις. Αν ξεκινήσουμε τώρα να συζητάμε τι ήμασταν, πώς αισθανόμασταν τον προηγούμενο αιώνα, πιστεύω πως αυτό είναι ένα σοβαρό ζήτημα και για τη λύση του απαιτείται πολύς χρόνος. Δεν μπορεί κανείς να ζητήσει από μας να αρνηθούμε την ιστορία μας. Τι ήμασταν τον 18^ο αιώνα; Δεν ξέρουμε ούτε για μας ούτε για σας. Εμείς ήμασταν μια άμορφη μάζα. Αλλά αυτό είναι ήδη ιστορία. Εγώ δε θεωρώ τον εαυτό μου ειδικό. Νομίζω πως σ' αυτό επικεντρώνεται η διένεξη και Εσείς πιθανόν να εννοείτε τέτοια έργα.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Αυτά είναι βιβλία που θα εκδίδονται από φέτος μέχρι το 1970. Εννοώ πως εμείς ξέρουμε τις απόψεις αυτών των συγγραφέων και αν τις εκθέσουν...

Κροστγιε Τσερβενκόφσκι: Εμείς στις σοσιαλιστικές χώρες έχουμε

ασκήσει μεγάλη πίεση στους ιστορικούς να προσαρμόζονται στην πολιτική των περιστάσεων. Αυτό δεν πρέπει να το κάνουμε πια. Ας αναθέσουμε στους ιστορικούς να εξετάσουν τα δεδομένα. Εμείς επιμένουμε σ' αυτά τα πράγματα να μην ασκείται βία. Υπήρχαν κάποιοι ιστορικοί μας οι οποίοι αμφισβητούσαν τους δικούς σας, επειδή ισχυρίζονται πως στη Μακεδονία δεν υπάρχουν Μακεδόνες. Σε τελευταία ανάλυση σε κάθε χώρα υπάρχει και κάποιος εθνικιστής. Υπάρχουν και σε σας, υπάρχουν και σε μας. Και σε σας υπάρχουν συγγραφείς που έχουν γράψει πολύ άσχημα πράγματα για μας και γενικά για τη Γιουγκοσλαβία. Είναι προφανές ότι και σε σας και σε μας υπάρχει πρόθεση να ξεχαστούν εκείνα τα χρόνια. Αυτό σημαίνει να ρίξουμε μαύρη πέτρα, όπως λέγεται. Αν κάπου ταυτίζεται ο βουλγαρικός λαός με τους Βούλγαρους φασιστές, εμείς θα πάρουμε πολιτικά μέτρα να μη συμβαίνει αυτό.

Όσον αφορά στην ιστορία, διαφέρουμε κάπως περισσότερο. Μας αφομοίωσαν όλοι οι κατακτητές. Αλλά, αν θέλετε να πείτε πως μέχρι το 1941 ήμασταν Βούλγαροι και μετά γίναμε Μακεδόνες – εδώ δε θα συνεννοηθούμε. Πάντως υπάρχουν πράγματα τα οποία πρέπει να σκεφτούμε. Εσείς βασιζέστε σε στοιχεία από τον τουρκικό ζυγό, εγώ βασίζομαι σε δικά σας στοιχεία από τη Σοσιαλιστική Βουλγαρία – μετά το 1945. Βασίζομαι σ' αυτό που λέει η συμφωνία του Μπλέντ του 1946 (sic!).⁷⁸ Τότε ήταν άλλα χρόνια, υπήρχαν άλλες προοπτικές. Ε-

78. Στη βουλγαρογιουγκοσλαβική συνδιάσκεψη του Μπλέντ (27 Ιουλίου - 1 Αυγούστου 1947) η μόνη υποχώρηση της Βουλγαρίας ήταν η συγκατάθεσή της για τη χορήγηση πολιτιστικής αυτονομίας στη βουλγαρική Μακεδονία για τη διαμόρφωση «μακεδονικής» συνείδησης στον πληθυσμό. Η Βουλγαρία δεν κατέβαλε πολεμικές επανορθώσεις στη Γιουγκοσλαβία και σε αντιστάθμισμα έπρεπε να προβεί σε κάποια παραχώρηση έναντι της Γιουγκοσλαβίας στο Μακεδονικό. Ο Στάλιν είχε ήδη δώσει ανάλογη συμβουλή στους Βούλγαρους τον Ιούνιο του 1946 «Πρέπει να δοθεί πολιτιστική αυτονομία στη Μακεδονία του Πιρίν στο πλαίσιο της Βουλγαρίας. Ο Τίτο φάνηκε πιο ευέλικτος από σας – ίσως γιατί ζει σε πολυεθνικό κράτος και έπρεπε να παράσχει ίσα δικαιώματα στους διάφορους λαούς. Η αυτονομία θα είναι το πρώτο βήμα για την ενοποίηση της Μακεδονίας, αλλά, λαμβάνοντας υπόψη τη σημερινή κατάσταση, δεν θα πρέπει να υπάξει βιασύνη στο θέμα αυτό... Το ότι δεν έχει ακόμα αναπτυχθεί μακεδονική συνείδηση στον πληθυσμό, δεν σημαίνει τίποτα. Ούτε και στη Λευκορωσία υπήρχε τέτοια συνείδηση, όταν την ανακηρύξαμε σε σοβιετική δημοκρατία. Αργότερα, όμως,

πρόκειται για νοτιοσλαβική ομοσπονδία, με την πολιτική σας δώσατε το δικαίωμα στη Μακεδονία του Πιρίν για πολιτιστική αυτονομία. Αν δεν υπήρχε η Κομινφόρμ, ίσως τα πράγματα να εξελίσσονταν σε άλλη κατεύθυνση. Αλλά δύσκολα μπορούμε να αποδεχτούμε το γεγονός πως το 1956 υπήρχαν 180.000 Μακεδόνες στη Βουλγαρία και τώρα δεν υπάρχουν. Σε τελευταία ανάλυση αυτό είναι εσωτερικό σας θέμα, αλλά σημασία έχει πως αυτό κρίνεται από τους πολίτες μας. Τα τελευταία χρόνια είχαμε δύο συσκέψεις για τα θέματα και συζητήσαμε με τα στελέχη μας. Θέλω να σας διαβεβαιώσω πως εμείς και τα στελέχη μας είμαστε υπέρ μιας ρεαλιστικής πολιτικής. Πιστεύουμε πως αυτή η πολιτική μας αρχίζει να επιδοκιμάζεται από τους ανθρώπους οι οποίοι ασχολούνται με την ιστορία. Και εμείς έχουμε δυσκολίες, όχι μόνο εσείς. Εγώ κάθε φορά υπογραμμίζω αυτό που είπατε εσείς, ότι αυτό το ζήτημα είναι κατάλοιπο της ιστορίας. Ίσως μερικά πράγματα δεν πρέπει να διαλευκάνονται μέχρι τέλους. Εγώ δεν έχω αντιρρήσεις να γράψετε στην ιστορία σας και τον Σαμουήλ και τον Παΐσιο, αλλά δεν μπορούμε να μην γράψουμε στη δική μας ιστορία κάποια ιστορικά πρόσωπα.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εγώ πιστεύω πως μπορούμε να συνεννοηθούμε στο εξής: πρώτον, να αφήσουμε τα αμφιλεγόμενα θέματα σχετικά με το ιστορικό παρελθόν να εξετάζονται σε ιστορικά έργα. Ας συνεχίσουν οι δικοί σας και οι δικοί μας ιστορικοί να εκθέτουν τις απόψεις τους, αλλά πρέπει να σταματήσουμε την παρεϊσφρηση αυτών των απόψεων στην πολιτική, διότι αυτό δε θα βοηθούσε στη λύση των καθηκόντων που αναλάβαμε. Εμείς είμαστε πολιτικοί ηγέτες και δεν είναι δυνατόν να μη βλέπουμε τα πράγματα ρεαλιστικά. Και η ρεαλιστική στάση μάς δείχνει πως πρέπει να αφήσουμε το ιστορικό παρελθόν και να ασχοληθούμε με την φιλία, με τη συνεργασία μεταξύ των δυο χωρών και λαών μας. Έχω την εξής παράκληση: ας τα ξεπεράσουμε όλα με κοινές δυνάμεις. Δεν είναι απαραίτητο στον τύπο, στη δημοσία προπαγάνδα, στις δημοφιλείς δικές μας και δικές σας εκδόσεις να αναφέρουμε τα ζητήματα του ιστορικού μας παρελθόντος. Ας τα

αποδείχτηκε ότι υπήρχε πράγματι λευκορωσικός λαός» βλ. Η επεκτατική πολιτική των Σκοπίων. Συλλογή εγγράφων 1934-1992 (επιμ. Βασίλειος Κόντης, Κυριάκος Κεντρωτής, Σπύρος Σφέτας, Γιάννης Δ. Στεφανίδης), ΙΜΧΑ 254, Θεσσαλονίκη 1993, σ. 53.

συζητήσουν οι ιστορικοί αντικειμενικά και με την ησυχία τους και εμείς να μην τους χρησιμοποιούμε σαν όπλο ή επιχείρημα στη δουλειά μας και να δηλητηριάζουμε την ατμόσφαιρα. Είναι πολύ σημαντικό αυτό να γίνει κατανοητό. Ας γράφουν οι ακαδημαϊκοί στα επιστημονικά περιοδικά σας, στα επιστημονικά περιοδικά μας, μπορούν να συναντιούνται και να λογομαχούν, αλλά ας μη θέτουμε αυτά τα ζητήματα μπροστά στους πολίτες μας και στους πολίτες σας.

Κροστιγε Τσερβενκόφσκυ. Εγώ σας διαβεβαιώνω πως εμείς δεν θέτουμε αυτά τα ζητήματα.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Όλα τα άρθρα σας τον τελευταίο καιρό λένε πως οι Μακεδόνες αφομοιώθηκαν από τους Βούλγαρους. Αυτή είναι η θέση σας. Χωρίς επιχειρήματα όμως δεν είναι δυνατόν να εξάγονται συμπεράσματα.. Εμείς δουλεύουμε για τη φιλία και τη συνεργασία. Γιατί πρέπει να λέμε στη Βουλγαρία πως έχουμε διεξάγει πόλεμο μεταξύ μας. Αυτό είναι το βασικό, αυτό πρέπει να προωθήσουμε; Πρέπει να προωθήσουμε αυτό το οποίο μας ενώνει και να αφήσουμε τους επιστήμονες να αποσαφηνίσουν τα γεγονότα.

Όσον αφορά στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ, εγώ είπα και στο Βελιγράδι, προτείνω μια φορά, όχι τώρα, να περάσετε ινκόγκνιτο από ολόκληρο το νομό. Εμείς βέβαια θα ξέρουμε. Πηγαίνετε όπου θέλετε και μιλήστε μόνοι σας με τους ανθρώπους. Κάποτε στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ, με απόφαση της ΚΕ, όλοι υποχρεώθηκαν να δηλώσουν ότι είναι Μακεδόνες, συμπεριλαμβανομένης και της τότε κομματικής ηγεσίας. Λαμβάνοντας υπόψη τις σχέσεις μας, το κάναμε μέχρι το 1956-1957, ίσως και αργότερα. Αυτό επιβλήθηκε καθαρά από τη διοίκηση. Τώρα δημιουργήθηκαν συνθήκες να εκδηλωθεί η εθνική συνείδηση. Εμάς δε μας συμφέρει οπωσδήποτε όλοι να δηλώνουν ότι είναι Βούλγαροι, διότι σε μας υπάρχουν Τούρκοι, υπάρχουν και άλλες εθνικότητες. Το σημαντικό είναι τι στάση έχουν προς την οικοδόμηση της νέας κοινωνίας στη Βουλγαρία. Σας διαβεβαιώνω πως δεν ασκήθηκε καμία βία. Εγώ πρότεινα στο Βελιγράδι να στείλετε μια ομάδα και να πειστείτε μόνοι σας, πως αυτό έγινε εντελώς εθελοντικά. Όπως είπα στο σύλλογο συγγραφέων, υπάρχουν 100 συγγραφείς Μακεδόνες. Αυτοί έχουν βουλγαρική εθνική συνείδηση. Εμείς δεν διαλέξαμε τα μέλη της ΚΕ σύμφωνα με την εθνικότητα - Βούλγαρους και Μακεδόνες. Αλλά το 50% είναι Μακεδόνες. Εμείς φταίμε που αυτοί έχουν

βουλγαρική συνείδηση; Αυτή είναι η πραγματικότητα στη Βουλγαρία. Η συντριπτική πλειοψηφία, και θέλω καλά να με καταλάβετε, θεωρούν πως οι Μακεδόνες είναι Βούλγαροι. Και εσείς θέλετε από μένα να τους διατάξω να νιώθουν Μακεδόνες. Εγώ τους απαγορεύω να γράφουν στον τύπο γι' αυτό, αλλά δεν μπορεί να το επιβάλω στον καθένα. Αυτή είναι η κατάσταση. Τότε εμείς οι δύο τι πρέπει να κάνουμε; Πρέπει να αποδεχόμαστε τα πραγματικά γεγονότα. Αυτή είναι μια ιστορική κληρονομιά. Ας μην δηλητηριάζουμε την ατμόσφαιρα, αλλά να δυναμώνουμε τη φιλία μας και να την προωθούμε, στη Γιουγκοσλαβία και στη Βουλγαρία να υπάρχει συσπείρωση και ενότητα. Για μας, να το πω ωμά, είναι σημαντικό αν αυτοί που είναι στη Μακεδονία και αυτοί που είναι στη Βουλγαρία είναι κολχόζνικοι⁷⁹ – καταλαβαίνετε το νόημα. Γιατί να στεναχωριόμαστε; Η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτών μας και της διανόησής μας έτσι πιστεύουν και αυτό είναι γεγονός. Εγώ δεν μπορώ να τους διατάξω να πιστεύουν αλλιώς, διότι θα με καθαιρέσουν. Πρέπει να συμμορφωνόμαστε μ' αυτό; Όπως βλέπετε, εμείς δεν το προβάλλουμε. Στην εφημερίδα «Εργατικό Έργο» και στον υπόλοιπο τύπο δεν προβάλλουμε αυτά τα πράγματα, δεν τα θέτουμε στη διαφωτιστική μας δουλειά. Εμείς έχουμε τιμωρήσει ανθρώπους που μιλάνε δημόσια γι' αυτά τα ζητήματα. Σε μας υπάρχει πειθαρχία και μάλιστα μεγάλη. Εμείς επίσης έχουμε συγγραφείς οι οποίοι μπορούν να γράφουν.

Κροστιγιε Τσερβενκόφσκι. 147 φυλλάδια και άρθρα αναφέρονται στα θέματα για τα οποία συζητάμε.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Εσείς μιλάτε για τη μακεδονική γλώσσα. Οι Μακεδόνες και οι Βούλγαροι συνεννοούνται πολύ καλά. Να, εμείς τώρα πολύ καλά συνεννοούμαστε.

Κροστιγιε Τσερβενκόφσκι. Εγώ χρησιμοποιώ περισσότερες βουλγαρικές λέξεις για να με καταλαβαίνετε.

Τόντωρ Ζίφκωφ. Λέτε πως δεν αναγνωρίζουμε τη μακεδονική γλώσσα. Εμείς έχουμε εκπομπές στο ραδιόφωνο σε μακεδονική γλώσσα, ενώ εσείς δεν μπορείτε να μας ανέχεστε. Εμείς δε θα θέλαμε να εκπέμπουμε τίποτα το οποίο θα δυσκόλευε τη δουλειά σας. Είμαστε πρόθυμοι να σταματήσουμε τις εκπομπές του ραδιοφωνικού σταθμού

79. Εννοεί αν έχουν σοσιαλιστική συνείδηση.

της «Σόφιας», αν θεωρείτε πως αυτές βλάπτουν τις σχέσεις μας. Ως προς τη μεταφρασμένη λογοτεχνία, εμείς μεταφράζουμε γιουγκοσλαβική λογοτεχνία. Πιθανόν μακεδονικά βιβλία σε μας να μη μεταφράζονται.

Μάρκοβιτς: Στο σύλλογο των συγγραφέων υπάρχει εντολή να μη μεταφράζεται μακεδονική λογοτεχνία, διότι κατανοείται από το κοινό.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκι: Θα ήθελα να διευκρινίσω μερικά πράγματα. Όσον αφορά στη Μακεδονία του Πιρίν, θα συνεννοηθούμε δύσκολα. Εγώ σας είπα πως είναι δικό σας θέμα, αλλά εμείς δεν αδιαφορούμε. Ο χρόνος θα δείξει.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Γιατί δεν πάτε τώρα στην περιοχή του Πιρίν;

Κροστγιε Τσερβενκόφσκι: Δεν είναι το θέμα αυτό. Την περίοδο 1946-1956 180.000 άτομα δηλώνουν πως είναι Μακεδόνες και τώρα δεν υπάρχουν.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Αυτός ο πληθυσμός μένει στη χώρα μας. Εγώ πήγα στην περιοχή του Γκότσε Ντέλτσεφ κατά την εποχή της προσωπολατρίας⁸⁰ και τους προκαλούσα για την εθνική τους συνείδηση. Όλοι σηκώθηκαν όρθιοι και 15 λεπτά φώναζαν. Αυτός ο πληθυσμός έχει ακραιφνή βουλγαρική συνείδηση. Αυτό δεν μπορεί να είναι προσωρινό. Μπορείς να τους διατάξεις με διοικητικά μέσα; Δεν μπορείς. Πώς θα επιτρέψουμε στον εαυτό μας τέτοιο πράγμα; Μην στηρίζετε σ' αυτά που κάποτε έχει αποφασίσει η ΚΕ. Τι λόγους είχε για να πάρει τέτοια απόφαση η ΚΕ δεν ξέρω, αλλά αυτό είναι άσκηση βίας στον πληθυσμό. Αυτά είναι τα γεγονότα. Η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού έχει βουλγαρική συνείδηση. Και το 50% να δηλώσουν ότι είναι Μακεδόνες, αυτό δε μας ενοχλεί.

Είμαστε πρόθυμοι να υπογράψουμε και έγγραφα γι' αυτό το θέμα.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκι: Μάλλον δεν χρειάζεται έγγραφο, αλλά απλώς δημόσια να πείτε αυτά τα πράγματα.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εμείς θα το πούμε, όταν και εσείς το πείτε και όταν σταματήσετε να ασχολείστε με τους Βούλγαρους απ' αυτήν την άποψη, να ασχολείστε από την άποψη της φιλίας και της συνεργασίας.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκι: Εμείς θέλουμε να πείτε πως υπάρχει

80. Εννοεί την εποχή του Βούλκο Τσερβένκωφ (1950-1956).

Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας στο πλαίσιο της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Το έχουμε πει. Όταν ήμουν στα Σκόπια στην πρόποση το είπα. Αυτό δημοσιεύτηκε και στο δικό σας, αλλά και στο δικό μας τύπο. Δηλώθηκε δημόσια. Αν τώρα πάω στα Σκόπια θα το πω.

Κρστγιε Τσερβενκόφσκι: Πρόκειται να έρθετε.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Πάλι θα το πω.

Κρστγιε Τσερβενκόφσκι: Εγώ καταλαβαίνω τις δυσκολίες σας, αλλά μου φαίνεται πως, αν υπάρχει σαφέστερη στάση σ' αυτό το ζήτημα, θα αρθούν πολλές καχυποψίες. Εγώ απλά σας λέω τι αποτελέσματα μπορεί να έχει και ποιες καχυποψίες μπορούν να αρθούν, τα υπόλοιπα είναι δικό σας θέμα. Δικό σας θέμα είναι τι θα πείτε. Αυτό είναι σημαντικό και για τους δικούς μας, αλλά και για τη δικούς μας πολίτες.

Όσον αφορά στο ζήτημα για τη Μακεδονία του Πιρίν, εμείς υποστηρίζουμε τη θέση μας και εδώ δύσκολα θα συνεννοηθούμε. Πολύ μεγάλη σημασία θα έχει να ανοίξουν τα σύνορα, οι άνθρωποι να συναντιούνται και να γνωρίζουν τα δικά σας και τα δικά μας επιτεύγματα. Και κατά πόσο υπάρχει βουλγαρική συνείδηση στη Μακεδονία, αυτό είναι επίσης μια ιστορική κληρονομιά. Εμείς τώρα γράφουμε την ιστορία μας. Δεν μπορούμε να γράψουμε πως μέχρι το 1940 ήμασταν Βούλγαροι και μετά το 1940 είμαστε Μακεδόνες.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Το τι θα κάνετε είναι δικό σας θέμα. Το σημαντικό είναι να μην εμπλέκεται ο λαός μας και το κόμμα μας σ' αυτή την ιστορία.

Κρστγιε Τσερβενκόφσκι: Μπορώ να επαναλάβω πως αυτό ανήκει στο παρελθόν. Τώρα δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα.

Μάρκοβιτς: Οι παρατηρήσεις σας για την ταινία αφορούν την περίοδο μέχρι τη νίκη και την περίοδο μετά τη νίκη⁸¹. Εγώ παρακαλώ να οργανωθεί μια ομάδα από δικούς σας ιστορικούς να την δουν. Αυτή η ταινία αναφέρεται στην κατοχή. Εκεί υπάρχουν Βούλγαροι φρούραρχοι, Γερμανός φρούραρχος και Μακεδόνας. Δεν υπάρχει τίποτα αντιβουλγαρικό. Πρόκειται για το βουλγαρικό στρατό και όχι για το

81. Εννοεί τη νίκη «της σοσιαλιστικής επανάστασης» το 1944/45.

βουλγαρικό λαό. Εκεί εμφανίζεται ένας φρούραρχος που ήταν μαζί με τους Γερμανούς. Σωστή είναι η παρατήρηση πως αναφέρονται οι Βούλγαροι γενικά και όχι οι Βούλγαροι φασιστές.

Μπόρις Βέλτσεφ: Έχει σημασία πως θα το πούμε.

Μάρκοβιτς: Ναι, έχει σημασία.

Μπόρις Βέλτσεφ: Κάποιοι Βούλγαροι έχουν δει την ταινία και λένε πως υπάρχουν τέτοια στοιχεία, ο σύντροφος Μάρκοβιτς ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχουν.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Μια ομάδα συντρόφων που ήταν στο φεστιβάλ την είδαν. Ο σύντροφος Κότσεφ κανόνισε να τη δουν στη Βουλγαρία δικά μας άτομα που εργάζονται στον τομέα του πολιτισμού. Αυτοί λένε πως υπάρχει αντιβουλγαρική χροιά.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκυ: Στις 11 Οκτωβρίου, πέρυσι, εγώ εξεφώνησα μεγάλο λόγο, με αφορμή την 25^η επέτειο από την απελευθέρωση. Ας τον κρίνουν οι δικοί σας και ας δουν ποια είναι η πολιτική μας σχετικά με την κατοχή κτλ. Ακόμη και εγώ παραλείπω κάποια πράγματα που έχω πει νωρίτερα – π.χ. για το 1941, για το ζήτημα της Κομμουνιστικής Διεθνούς.

Υπάρχουν πράγματα τα οποία μπορούν να λεχθούν, αλλά εγώ τα παραλείπω.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εσείς δεν αναγνωρίζετε την Κομμουνιστική Διεθνή παρά μόνο σ' αυτό το σημείο. Η Κομμουνιστική Διεθνής επικύρωσε τη δημιουργία της Δημοκρατίας στη Ροδόπη. Εκτιμούμε τη Κομμουνιστική Διεθνή, αλλά...⁸²

Κροστγιε Τσερβενκόφσκυ: Άρα, εσείς επίσης έχετε κριτική στάση... (Χαμόγελα).

Τόντωρ Ζίφκωφ: Σε μερικά έργα σας άρχισαν να προσκομίζονται στοιχεία για τη Θράκη μας. Θα πάμε πολύ μακριά. Αν θελήσουμε να αναπτύξουμε τα θέματα αυτά, θα δηλητηριάσουμε την κατάσταση στα Βαλκάνια, διότι Βούλγαροι υπάρχουν στη Σοβιετική Ένωση, στη Ρουμανία, στην Ελλάδα, Βούλγαροι υπάρχουν και στη Γιουγκοσλαβία. Εμείς αναλάβαμε το καθήκον να οικοδομήσουμε τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας στα τωρινά της όρια και δεν έχουμε καθόλου

82. Ο Ζίφκωφ αναφέρεται στη θέση της Κομμουνιστικής Διεθνούς το 1923/24 για «Ενιαία και Ανεξάρτητη Μακεδονία και Θράκη».

απαιτήσεις για άλλα έθνη και άλλες εθνότητες.

Κροστιγε Τσερβενκόφσκυ: Εσείς λέτε πως σε πολλές χώρες υπάρχουν Βούλγαροι, αλλά μόνο στη Γιουγκοσλαβία υπάρχουν αναγνωρισμένοι Βούλγαροι,⁸³ σε αντίθεση με τις άλλες χώρες.

Μπόρις Βέλτσεφ: Κάποιοι λένε πως μόνο ένα τμήμα είναι αναγνωρισμένο.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εμείς δεν έχουμε απολύτως καμία διχογνωμία με τους Σέρβους, με τους Σλοβένους, με τους Κροάτες, με τους Μαυροβούνιους. Οι Βούλγαροι συναντιούνται φιλικά με Σέρβους, Σλοβένους, Κροάτες και Μαυροβούνιους. Είναι σαφές πως η Μακεδονία έχει ιστορική κληρονομιά. Εμείς καταλαβαίνουμε τις δυσκολίες σας, αλλά και εσείς πρέπει να καταλάβετε τις δικές μας.

Μπόρις Βέλτσεφ: Εγώ δε θα πω τίποτα καινούργιο. Ο σύντροφος Τσερβενκόφσκυ κάνει έκκληση να δηλώσουμε δημόσια και να αναγνωρίσουμε πως υπάρχει Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Εγώ συμφωνώ με την άποψη ότι, αν κάνουμε αυτό, το οποίο ήδη έγινε, δε θα λυθεί το ζήτημα. Εμείς δεν αρνούμαστε πως υπάρχει Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Πρέπει να είμαστε ηλίθιοι για να αρνηθούμε ένα γεγονός που υπάρχει. Μια από τις Δημοκρατίες της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας είναι η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Πώς μπορούμε να μην αναγνωρίσουμε αυτό το γεγονός;

Κροστιγε Τσερβενκόφσκυ: Άρα, αφού αναγνωρίζετε τη Μακεδονική Δημοκρατία, αναγνωρίζετε και το μακεδονικό έθνος και τη μακεδονική γλώσσα.

Μπόρις Βέλτσεφ: Σε τελευταία ανάλυση δεν μπορούμε να αρνηθούμε πως υπάρχει Δημοκρατία της Μακεδονίας, πως δημιουργούνται γλώσσα, έθνος, κουλτούρα κτλ. Αλλά αυτό είναι η μία πλευρά του ζητήματος. Απ' αυτά που παρουσιάσατε εσείς και από αυτά που παρουσίασε ο σύντροφος Ζίφκωφ φαίνεται πως υπάρχουν και άλλες πλευρές σ' αυτό το ζήτημα. Αν θέλουμε να βγούμε απ' αυτή την κατάσταση πρέπει να θέσουμε το ζήτημα συνολικά, έτσι όπως ο σύντροφος Ζίφκωφ το έχει θέσει μερικές φορές. Εγώ δεν σκοπεύω να αποδείξω,

83. Εννοεί την επίσημη αναγνώριση βουλγαρικής μειονότητας στις δυτικές επαρχίες (Τσάρμπροντ και Μποσίλεφγραντ).

να αναπτύξω το ζήτημα και μόνο γενικά θα επαναλάβω τη στάση μας.

Πρώτον, να δηλώσουμε πως υπάρχει Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Δεύτερον, ας είμαστε έτοιμοι και ας μην διαστρεβλώνονται πια τα ιστορικά γεγονότα ούτε από δικούς μας ούτε από δικούς σας ιστορικούς. Ας αφήσουμε αυτό το ζήτημα στους επιστήμονες και ας προχωρήσουμε μπροστά. Όλα τα αμφισβητούμενα ζητήματα που υπάρχουν ανήκουν στο παρελθόν. Εσείς μόνος είπατε πως αυτά είναι πολύπλοκα, δύσκολα. Βγαίνει το συμπέρασμα ότι πρέπει να μοιράσουμε τον Σαμουήλ. Γιατί να μην αποσαφηνίσουμε το ζήτημα; Αυτός δεν μπορεί να είναι και Μακεδόνας βασιλιάς και Βούλγαρος βασιλιάς. Αν υπήρχε μακεδονικό κράτος, αυτός είναι Μακεδόνας βασιλιάς, αλλά αν δεν υπήρχε μακεδονικό κράτος, τότε αυτός είναι Βούλγαρος βασιλιάς. Επομένως, αν συμφωνήσουμε να μην αναμειγνύουμε αυτά τα ζητήματα με την πολιτική, αλλά να δουλεύουμε για το βασικό καθήκον της ζωής μας –για την οικοδόμηση της νέας κοινωνίας– τότε θα λύσουμε τα ζητήματα το ένα μετά το άλλο. Υπάρχουν ξεκάθαρα ζητήματα, αλλά υπάρχουν και αμφιλεγόμενα. Ας διαφωτίσουμε επιστημονικά αυτά τα γεγονότα και να συμφωνήσουμε να μην επιτρέπεται η διαστρέβλωση της ιστορίας. Είναι αλήθεια πως θα υπάρχουν και υποτροπές, αλλά, αν έχουμε καταλήξει σε συμφωνία, πάντα θα μπορούμε να πάρουμε μέτρα.

Τρίτον, εσείς θέτετε το ζήτημα, αν υπάρχουν στη Βουλγαρία Μακεδόνες ή όχι; Σας εξηγήσαμε και είμαστε πρόθυμοι να εξηγήσουμε ξανά πως σε μας με τη βία υποχρεώνονταν οι άνθρωποι να δηλώνουν ότι είναι Μακεδόνες. Αν πάρετε την εφημερίδα «Πιρίνσκο Ντέλο» –το όργανο της περιφερειακής επιτροπής του κόμματος στο Μπλαγκόεφγκραντ– θα δείτε πως πριν από την τελευταία απογραφή δημοσιεύτηκε άρθρο στο οποίο αναφέρεται ότι ο καθένας πρέπει να δηλώσει ό, τι αισθάνεται. Σας διαβεβαιώνω πως ποτέ στην ηγεσία μας, από τότε που εγώ συμμετέχω ενεργά στην πολιτική ζωή και στην ηγεσία του κόμματος, δεν έχουμε συμφωνήσει να διαστρεβλώνονται τα γεγονότα, να ασκείται βία, για να βγούμε και να πούμε πως στη Βουλγαρία δεν υπάρχουν Μακεδόνες. Δεν υπάρχει κάτι τέτοιο. Εσείς δεν μπορείτε να διαπιστώσετε τέτοιο πράγμα και κανένας άλλος δεν μπορεί. Εμείς προσπαθήσαμε στη δουλειά μας να λάβουμε υπόψη την πραγματικό-

τητα ως μαρξιστές, δηλαδή να δίνουμε το δικαίωμα στον καθένα να δηλώνεται έτσι όπως νιώθει. Αν υπάρχουν τέτοια στοιχεία, δώστε τα και εμείς θα τιμωρήσουμε τους ενόχους.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Πριν από την απογραφή εμείς συγκαλέσαμε το Πολιτικό Γραφείο της Περιφερειακής Επιτροπής του Κόμματος και το προειδοποιήσαμε αυστηρότατα να εγγυηθεί τέτοιες συνθήκες στις οποίες ο καθένας ελεύθερα να δηλώνει την εθνική του καταγωγή.

Μπόρις Βέλτσεφ: Αυτή είναι η θέση γι' αυτό το ζήτημα. Και εμείς, σύντροφε Τσερβενκόφσκυ, αυτό το ζήτημα το συνδέουμε με την δική μας άποψη για το λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα. Στην ιστορία μας δεν υπάρχουν τεκμήρια για το ότι στο παρελθόν υπήρχε μακεδονική εθνότητα, μακεδονικό έθνος, μακεδονικό κράτος. Συνθήκες και προϋποθέσεις για τη δημιουργία μακεδονικού έθνους δημιουργούνται μετά την απελευθέρωση. Μετά την ίδρυση της Γιουγκοσλαβίας όλα τα αντικειμενικά δεδομένα ευνοούσαν τη δημιουργία μακεδονικού έθνους. Ίσως υπάρχουν στοιχεία από τα μέσα του 19ου αιώνα. Και αυτό μπορεί να διευκρινιστεί. Κανείς δεν μπορεί να διαστρεβλώσει την ιστορία. Σε μας δεν ταιριάζει ως κομμουνιστές να λέμε το μαύρο άσπρο. Η ιστορία δεν μπορεί να διαστρεβλώνεται. Αν εμείς την διαστρεβλώσουμε, αύριο θα έρθουν άνθρωποι οι οποίοι θα διαφωτίσουν τα γεγονότα και εμείς θα ντρεπόμαστε. Επομένως, αν το ζήτημα της εθνικότητας του πληθυσμού του νομού Μπλαγκόεφγκραντ το συνδέετε με την ιστορία, τότε η ιστορία σας διαψεύδει.

Τι πρέπει να κάνουμε από εδώ και πέρα για να μπορεί το ζήτημα να τεθεί συνολικά; Είναι απαραίτητο να δοθεί το δικαίωμα στους ανθρώπους οι οποίοι μένουν στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας να δηλώνονται όπως θέλουν. Δε σημαίνει αυτό να ανακηρυχτούν όλοι Βούλγαροι, αλλά μόνο αυτοί που αισθάνονται έτσι. Είναι δυνατόν να ισχυρίζεται κανείς πως τώρα στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας δεν υπάρχουν Βούλγαροι! Αυτό δεν είναι αλήθεια. Υπάρχουν. Και τότε το ζήτημα τελειώνει. Ας εξελίσσεται και ας ακμάζει η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας με πληθυσμό Μακεδόνες, Βούλγαρους, Αλβανούς, Κουτσόβλαχους. Δεν είναι κάτι το φοβερό. Στη Βουλγαρία υπάρχουν Τούρκοι, υπάρχει κάποιος αριθμός Μακεδόνων. Το σημαντικό είναι να συσπειρωθούμε γύρω από το βασικό - να οικοδομούμε τη νέα κοινωνία, να τοποθετήσουμε σε πιο

ψηλό επίπεδο τις σχέσεις μας, φτάνουν πια οι δηλώσεις.

Κριστιγιε Τσερβενκόφσκι. Εσείς οξύνετε τις διαφορές, σύντροφε Βέλτσεφ. Εσείς δεν μπορείτε να αναφέρετε ούτε ένα παράδειγμα και να αποδείξετε πως στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας έχουμε ασκήσει βία στους ανθρώπους για να δηλώσουν ότι είναι Μακεδόνες. Εσείς απατάσθε οικτρά, αν βασιζέστε σε στοιχεία από την εποχή του Σταμπουλώφ.

Σύντροφε Ζίφκωφ, εγώ σας προτείνω να πάτε όπου θέλετε και να δείτε αν υπάρχουν Βούλγαροι στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Εσείς υποστηρίζετε τη θέση που λέει ότι το μακεδονικό έθνος διαμορφώθηκε μετά την επανάσταση, μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αν σκέπτεστε έτσι δύσκολα θα συνεννοηθούμε.

Όσον αφορά στον Σαμουήλ και στο Μεσαίωνα, κατά τη γνώμη μου αυτό δεν είναι πρόβλημα ούτε για την πολιτική σας, ούτε για το έθνος. Κάποιοι πιστεύουν πως το έθνος αρχίζει τον 9^ο-10^ο αιώνα. Εγώ ως μαρξιστής ξέρω πότε αρχίζει να διαμορφώνεται το έθνος - με την εμφάνιση του καπιταλισμού. Για μένα αυτό είναι αναμφισβήτητο. Εγώ πάλι επαναλαμβάνω - υπάρχουν πολλά σημεία επαφής, αλλά, αν στο όνομα των καλών σχέσεων θέλετε να αρνηθούμε τον Μισίρκωφ, δύσκολα θα συνεννοηθούμε. Αν υποστηρίζετε τη θέση πως μόνο οι Μακεδόνες ιστορικοί διαστρεβλώνουν την ιστορία, ενώ οι δικοί σας όχι, πάλι δε θα συνεννοηθούμε.

Μπόρις Βέλτσεφ. Τέτοιο πράγμα δεν είπαμε.

Κριστιγιε Τσερβενκόφσκι. Και εμείς έχουμε διαφορετική άποψη για την αρχή του έθνους. Συμφωνώ μαζί σας πως πρέπει να ανατεθεί στους επιστήμονες με ησυχία, με βάση τα στοιχεία να διευκρινίσουν τα γεγονότα. Είναι αλήθεια πως στην εφημερίδα «Πιρίνσκο Ντέλο» υπήρχε ένα άρθρο στο οποίο αναφέρονταν όλες τις εθνότητες της Μακεδονίας, αλλά για Μακεδόνες ούτε λέξη.

Μπόρις Βέλτσεφ. Σύντροφε Τσερβενκόφσκι, περί τίνος πρόκειται; Υπάρχει ή όχι αυτό στο «Πιρίνσκο Ντέλο» δεν μπορώ να πω, αλλά εμείς πρέπει να επεξεργαστούμε μια κοινή θέση, όπως προτείνει ο σύντροφος Ζίφκωφ - μια κοινή θέση αρχής και γι' αυτό το ζήτημα και κατόπιν να τη μετουσιώσουμε σε πράξη. Πού είναι το κακό, αν συμφωνήσουμε και πούμε στους πολίτες ότι δίνεται το δικαίωμα σ' όλους στην Μακεδονία του Πιρίν και στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της

Μακεδονίας να δηλωθούν όπως νιώθουν; Δεύτερον, να αναθέσουμε στους ιστορικούς να διαφωτίσουν το θέμα από πότε ξεκινάει η διαμόρφωση της μακεδονικής εθνικής συνείδησης.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκυ: Ας ανοίξουμε τα σύνορα για να μπορούν οι ιστορικοί να συναντιούνται.

Μπόρις Βέλτσεφ: Αν τεθεί έτσι το ζήτημα, σημαίνει ότι το βασικό θέμα είναι η οικοδόμηση της σοσιαλιστικής κοινωνίας και η πρόοδος. Αν δεν το πράξουμε εμείς τώρα, θα έρθουν μετά άλλοι και θα το κάνουν και εμάς θα μας μειώσουν.

Κροστγιε Τσερβενκόφσκυ: Η δημιουργία του έθνους δεν είναι ασήμαντο γεγονός.

Μπόρις Βέλτσεφ: Δεν είναι ασήμαντο, αλλά δεν είναι το σημαντικότερο. Δεν πρέπει οι σχέσεις μεταξύ Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας να δηλητηριάζονται από το λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα. Αν επιστρέψουμε σ' αυτό, δε θα βγούμε απ' αυτή την κατάσταση, διότι εσείς υποστηρίζετε τη δική σας στάση και εμείς τη δική μας. Επειδή είμαστε μαρξιστές, ας βγούμε από αυτή την κατάσταση.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εμείς πρέπει να έχουμε ως βάση τη σημερινή κατάσταση, διότι, αν βασιζόμαστε σε κάποια ιστορικά γεγονότα από το κοντινό ή το μακρινό παρελθόν, πολλά πράγματα θα αμφισβητηθούν. Εσείς αναφέρατε τη στάση του Γκεώργκυ Δημητρώφ. Πρέπει να σας πω πως ο Γκεώργκυ Δημητρώφ έστειλε μια επιστολή προς την ΚΕ για το Μακεδονικό ζήτημα την οποία εμείς μέχρι τώρα δεν έχουμε δείξει, ούτε καν στο Πολιτικό Γραφείο. Δε θα ήταν τώρα καλό για τις σχέσεις μας να τη δημοσιεύσουμε. Όσον αφορά στον Μισίρκωφ, αυτός είναι μια ιδιαίτερη, συγκεχυμένη περίπτωση. Αυτός έχει γράψει και έχει πει και το ένα και το άλλο. Γι' αυτό επαναλαμβάνω ξανά, ας αφήσουμε αυτά που συνέβησαν μέχρι σήμερα στους ιστορικούς να τα συζητήσουν και εμείς να επιδείξουμε συσπείρωση και ενότητα και να προχωρήσουμε μπροστά. Τι χρειάζεται γι' αυτό; Θεωρώ πως εδώ θα είμαστε σύμφωνοι – χρειάζεται να αφήσουμε στη δική μας και στη δική σας επιστήμη τα ζητήματα για τα οποία έχουμε διαφορές. Ας συζητούνται σε περιοδικά ή αλλού στον τύπο, ας ενθαρρύνουμε τους επιστήμονες να συναντιούνται. Αυτά να μην προέχουν, να μην απασχολούμε τώρα τη διεθνή κοινότητα μ' αυτά, διότι δεν συμφέρει την ενότητά σας, το λαό σας και τη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Γιατί πρέ-

πει συνεχώς να λέγεται πως υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στη δική μας και στη δική σας ΚΕ, ανάμεσα στους δικούς μας και στους δικούς σας επιστήμονες; Αυτό σας δυσκολεύει. Αυτό μπορεί να εκτραχύνει τις βουλγαρογιουγκοσλαβικές σχέσεις. Ας παραβλέψουμε αυτό τώρα για να ενισχύσουμε τις γερές αδελφικές σχέσεις, τις σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ των κομμάτων μας, μεταξύ των χωρών μας. Ας αφήσουμε και μετά από μας κάτι να συζητείται. Γιατί πρέπει όλα να τα συζητήσουμε τώρα και γιατί όλα που έχουν συσσωρευτεί να τα λύνουμε εμείς; Εμείς είμαστε μαρξιστές – αύριο θα είμαστε ένα. Εμείς είμαστε φιλικό λαοί και πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη την κατάσταση η οποία είναι δύσκολη. Ας πάρουμε αυτό ως ιστορική κληρονομιά και να αφήσουμε αυτά τα ζητήματα. Αυτό θα είναι μια διαδικασία. Το σημαντικό είναι ότι τώρα υπάρχει η Δημοκρατία της Μακεδονίας. Χαιρόμαστε που αυτή αναπτύσσεται με επιτυχία, που εξελίσσεται προς τη σοσιαλιστική κατεύθυνση. Και στη Μακεδονία και στη χώρα μας οικοδομείται ο σοσιαλισμός,

Κρυστιγε Τσερβενκόφσκι: Εσείς στην ιστορία σας γράφετε από πότε υπάρχει βουλγαρικό έθνος, πώς ήταν αυτό... Εσείς δεν μπορείτε να μας πείτε να μην γράφουμε στην ιστορία μας για το έθνος μας.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εγώ λέω να μην θέτουμε αυτά τα ζητήματα στην πολιτική.

Και πάλι επιστρέφω στο πρώτο θέμα. Για μας το βασικό είναι όλα αυτά να μην πραγματοποιούνται σε αντιβουλγαρική βάση. Οι Βούλγαροι τώρα οικοδομούν το σοσιαλισμό. Κατά των Βουλγάρων μιλάνε και οι Έλληνες, αλλά εκεί υπάρχει αστική κυβέρνηση, ενώ εμείς είμαστε σοσιαλιστικές χώρες. Αφήστε τους Βούλγαρους. Πράγματι, ο βουλγαρικός λαός πολέμωσε, αλλά ποιος ήταν ο λόγος για τον πόλεμο, ποιος ήταν επικεφαλής; Η βουλγαρική αστική τάξη, οι Βούλγαροι καπιταλιστές. Και τώρα επικεφαλής είναι το κομμουνιστικό κόμμα, η εργατική τάξη. Ας είναι φίλοι οι λαοί μας. Εγώ είμαι υπέρ της μεγάλης φιλίας με τους γιουγκοσλαβικούς λαούς και με το λαό της Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Οι λαοί δε θα λογομαχούν για το ποιος είναι Μακεδόνας και για το ποιος είναι Βούλγαρος. Εμείς ασχολούμαστε μ' αυτό. Ο κόσμος δεν ασχολείται μ' αυτά τα ζητήματα. Μερικοί άνθρωποι σε σας και σε μας αναμοχλεύουν κάποια ζητήματα.

Κρυστιγε Τσερβενκόφσκι: Εγώ συμφωνώ μαζί σας, αυτό να μην υ-

πεισέχεται στην πολιτική, για να μη ζημιώνει τις σχέσεις μας. Μετά από μερικά χρόνια αυτά τα ζητήματα θα καταλαγιάσουν.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Εμείς από μήλο της έριδος θα γίνουμε κρίκος για συνένωση και συνεργασία με τους γιουγκοσλαβικούς λαούς.

Κρστγιε Τσερβενκόφσκυ: Αφήνω εσείς να αποφασίσετε τι θα δηλώσετε δημόσια. Αυτό θα ήταν πολύ χρήσιμο.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Γι' αυτό εμείς πρέπει να υπογράψουμε ένα έγγραφο, να είμαστε σαφείς, να θέσουμε μια αρχή.

Κρστγιε Τσερβενκόφσκυ: Εγώ είμαι σύμφωνος.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Κύριο ζήτημα για μας είναι η περαιτέρω οικοδόμηση, η διαμόρφωση του μακεδονικού έθνους, του μακεδονικού κράτους στο πλαίσιο της Σοσιαλιστικής Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας να μη γίνεται σε αντιβουλγαρική βάση. Αν γίνεται σε τέτοια βάση, εμείς τίποτα δε θα κάνουμε, καμία δήλωση δεν μπορούμε να κάνουμε. Πώς θα το κάνουμε, πώς θα εξηγήσουμε αυτό στον κόσμο;

Κρστγιε Τσερβενκόφσκυ: Αν υπάρχει Δημοκρατία της Μακεδονίας, υπάρχει και έθνος και εμείς ως κομμουνιστές πρέπει να το αναγνωρίσουμε αυτό.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Υπό τον όρο όμως πως δεν οικοδομείται σε αντιβουλγαρική βάση. Σας παρακαλώ, να διαβάσετε τα τελευταία έργα και άρθρα και να δείτε τι λέγεται εκεί. Αναφέρεται πως οι Βούλγαροι είναι αφομοιωτές. Και αυτό είναι αντιβουλγαρική βάση.

Μάρκοβιτς: Η βουλγαρική αστική τάξη είναι αφομοιωτής.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Αφού λέτε πως η μακεδονική εθνότητα υπάρχει από το Μεσαίωνα και κατόπιν εξελίχτηκε σε μακεδονικό έθνος, τότε η αστική τάξη δεν αφομοίωσε τίποτα. Μπορεί να έχουν κάνει απόπειρες, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Εμείς δεν έχουμε ευθύνη για τη βουλγαρική μπουρζουαζία. Όπως και εσείς για τη δική σας.

Εμείς θα συναντιόμαστε και πάλι και βήμα προς βήμα θα προχωράμε. Καταλαβαίνετε πως αυτό πρέπει να γίνεται μ' ένα λογικό τρόπο για να μπορούμε να ξεπερνάμε τις διαφορές και όχι να τις οξύνουμε. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας και τη δική μας και τη δική σας κατάσταση, να έχουμε υπόψη πως τώρα είμαστε στο 1967, πως πολλά συνέβησαν. Πρέπει να πείθουμε τον κόσμο. Και για να μπορούμε σωστά να τον πείθουμε πρέπει να έχουμε υπόψη την επικρατούσα κατάσταση

ση.

Κρστυγε Τσερβενκόφσκυ: Προτείνω να κάνουμε ανακοίνωση στον τύπο για τη συνάντησή μας και για τις συζητήσεις. Να αναφερθεί και το ότι μιλήσαμε και για το Μακεδονικό ζήτημα. Ας εξοικειωθούν και οι Βούλγαροι, αλλά και οι Μακεδόνες πολίτες με το γεγονός ότι συζητείται αυτό το θέμα.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Θα κάνουμε δηλώσεις.

Κρστυγε Τσερβενκόφσκυ: Ευχαριστώ.

Τόντωρ Ζίφκωφ: Ευχαριστούμε και εμείς. Η συζήτηση ήταν ειλικρινής. Αυτό είναι το πρώτο βήμα και η εγγύηση πως θα βρούμε λύση σε όλα τα ζητήματα.

Fond 1B, Opus 34, Arhivna Edinica 56.

20.

Πρωτόκολλο συζήτησης μεταξύ της βουλγαρικής και της γιουγκοσλαβικής κομματικο -κυβερνητικής αντιπροσωπείας στο Βελιγράδι(6 Ιουνίου 1967).

Τόντωρ Ζίφκωφ (...) Για να ολοκληρώσω, θα ήθελα να πω κάτι για το λεγόμενο Μακεδονικό ζήτημα. Θεωρώ πως πρόσφατα με τον σύντροφο Τσερβενκόφσκυ διεξαγάγαμε στη Σόφια πολύ χρήσιμες συζητήσεις. Συμφωνήσαμε, όπως έχουμε πει και άλλη φορά, πως η λύση ενός τέτοιου ζητήματος που έχει μείνει ως ιστορική κληρονομιά δε θα έπρεπε να μεγαλοποιείται τεχνητά. Από την πλευρά μας υπάρχει επιθυμία πάντα να αναζητάμε θετικές λογικές λύσεις του ζητήματος. Διαπίστωσα την ίδια επιθυμία και στον σύντροφο Τσερβενκόφσκυ. Αυτό είναι εγγύηση πως βαθμιαία θα αποσαφηνιστούν όλα τα ζητήματα και επομένως δεν υπάρχουν εμπόδια τώρα στην ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ της Δημοκρατίας της Μακεδονίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Θεωρούμε πως αυτό το ζήτημα σε καμία περίπτωση και σε κανένα βαθμό δεν πρέπει να επηρεάζει αρνητικά τις σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών, μεταξύ των δύο κομμάτων μας. Εννοώ τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και τη Σοσιαλιστική Ομόσπονδη Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας.

.....

Τίτο: Θα ήθελα να τελειώσω με τις διμερείς μας σχέσεις. Συμφωνώ απόλυτα μ' αυτά που είπατε, δηλαδή να συγκληθεί μια έκτακτη σύσκεψη της επιτροπής για να λυθούν οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ μας. Θεωρώ πως δεν υπάρχουν λόγοι για να μην καταλήξουμε σε συμφωνία. Πρέπει να βρούμε μια κοινή λύση.

Συμφωνώ απολύτως μ' αυτά που είπατε για το Μακεδονικό ζήτημα. Μίλησα με τον σύντροφο Τσερβενκόφσκυ. Αυτός με ενημέρωσε για το πώς πάνε εκεί τα πράγματα. Θεωρώ πως πρέπει να κάνουμε τα

πάντα για να μην τίθεται αυτή η διαφορά του ζητήματος σε ημερήσια διάταξη, αλλά να εξομαλυνθούν οι σχέσεις. Η κυβέρνηση μας θα κάνει τα πάντα αυτό το ζήτημα να μην φέρει ανεπιθύμητα αποτελέσματα για τις σχέσεις μας.

Όσο και ολιγοήμερη να είναι η διαμονή σας εδώ, οι συζητήσεις χθες και σήμερα είναι πολύ χρήσιμες για τις δύο πλευρές. Ανταλλάξαμε πάρα πολλές απόψεις. Τώρα απλώς πρέπει να εκπληρώσουμε, να πραγματοποιήσουμε αυτά του είπαμε.

Αυτά που είπατε, σύντροφε Ζίφκωφ δείχνουν πως δεν έχουμε καμία διαφορά στα θέματα για τα οποία μιλήσαμε.

Fond 1B, Opis 34, Arhivna Edinica 59.

21.

Προς τη Γραμματεία της ΚΕ του ΚΚΒ
Σόφια

Υπηρεσιακό σημείωμα.

Από το γραφείο της Περιφερειακής Επιτροπής του ΚΚΒ - Μπλαγκόεφγκραντ

Θέμα: *Ενίσχυση του αγώνα κατά της εθνικιστικής προπαγάνδας και των εθνικιστικών εκδηλώσεων στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ (14 Δεκεμβρίου 1967)*

Σαν αποτέλεσμα της σωστής γραμμής της ΚΕ του κόμματος και της δουλειάς που έγινε από την περιφερειακή κομματική οργάνωση στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ αποκαταστάθηκε η ιστορική αλήθεια για την εθνική καταγωγή του πληθυσμού στο νομό. Στην απογραφή του 1965 ο πληθυσμός του νομού, εκούσια και με αίσθηση ικανοποίησης, προσδιόρισε τη βουλγαρική του καταγωγή, διορθώνοντας έτσι τα λάθη του παρελθόντος.

Ως αντίδραση στο παραπάνω γεγονός, η ηγεσία της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας και μερικά ιδρύματα από τα Σκόπια ενίσχυσαν την εθνικιστική τους δράση. Άλλαξαν την τακτική τους, εγκαινίασαν σκληρές λογομαχίες και επιθέσεις προς τη Λαϊκή Δημοκρατία της Βουλγαρίας και το ΚΚΒ, έφθασαν στο σημείο να χρησιμοποιούν διάφορα μέσα και φόρμουλες για να ασκούν επιρροή σε ορισμένους πολίτες - κυρίως σε ιδεολογικά ασταθείς νεαρούς και σε κάποιους διανοούμενους του νομού Μπλαγκόεφγκραντ. Σε τι συγκεκριμένα συνίσταται η εθνικιστική προπαγάνδα των Σκοπίων;

Στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας λαμβάνει χώρα μαζική παραγωγή δημοσιευμάτων τα οποία ανοιχτά διαστρεβλώνουν

την ιστορική αλήθεια για την εθνική καταγωγή του πληθυσμού σε εκείνα τα εδάφη από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ιδιαίτερη δράση για τη διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας αναπτύσσει ο εκδοτικός οίκος «Κουλτούρα» των Σκοπίων, οι οποίοι μέχρι τώρα έχει εκδώσει μια σειρά βιβλίων: «Το βασίλειο του Σαμουήλ» του Ντραγκάν Τάσκοβσκυ (1961), «Οι Μακεδόνες Σλάβοι από τον 6^ο μέχρι τον 9^ο αιώνα» του Όρτσε Ιβανόβσκυ (1962), «Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γιουγκοσλαβίας για τη λύση του Μακεδονικού ζητήματος» του Αλεξάντερ Χρήστωφ (1962), «Οι εξεγέρσεις του μακεδονικού λαού τον 9^ο αιώνα» της Μαρία Γιοβάνοβιτς (1963), «Ανασκόπηση της μακεδονικής λογοτεχνίας από το 19ο αι» του Γεώργκυ Στάλεφ (1963) ... – όλα αυτά είναι τμήμα της σειράς της εκλαϊκευτικής ιστορικής βιβλιοθήκης «Υπό τη σημαία του μεγαλοβουλγαρικού σοβινισμού». Εκδόθηκαν μια προσούρα με άρθρα από τις εφημερίδες «Αγώνας» και «Νέα Μακεδονία» (1958), η «Ιστορία, Έργα, Διεκδικήσεις» του Λάζαρ Κολισέφσκυ (1958), «η Μακεδονία στους Μακεδόνες!», «Η γη στους αγρότες!» του Κώστα Νοβάκοβιτς (1959), «Το ΚΚΒ και η Μακεδονία του Πιρίν» του Ντημήταρ Μίτρεφ (1960), οι «Όψεις του Μακεδονικού ζητήματος» του Λάζαρ Κολισέφσκυ (1962).

Ο εκδοτικός οίκος «Κότσο Ράτσιν» έχει εκδώσει τα έργα, «Νουβέλες των μακεδόνων συγγραφέων» του Ντημήταρ Μίτρεφ (1960), «Οι τρομοκράτες της Θεσσαλονίκης» του Ιβάν Μπόσκοβσκυ (1963). Και το 1967 ο εκδοτικός οίκος «Νέα Μακεδονία» εξέδωσε το βιβλίο «Η γένεση του μακεδονικού έθνους» του Ντραγκάν Τάσκοφσκυ.

Μέσα από διάφορους διαύλους ένα μεγάλο τμήμα αυτών των εκδόσεων διεισδύει στο νομό και δηλητηριάζει τη συνείδηση των ανθρώπων. Υπάρχουν και απόπειρες διανομής και περιοδικών εκδόσεων στα οποία αυθαίρετα διαστρεβλώνεται το παρελθόν αυτού του τμήματος της Βουλγαρίας.

Ειδική δραστηριότητα αναπτύσσουν οι αντίστοιχες αρχές της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας για τον προπαγανδισμό των λεγομένων μακεδονικών τραγουδιών. Αυτά τα τραγούδια βασίζονται σε καθαρά βουλγαρικό λαογραφικό υλικό, αλλά με την χοντροειδή παραλλαγή των στίχων και της μελωδίας τους στοχεύουν να προβάλουν ορισμένες πολιτικές και εθνικιστικές τάσεις. Πολλά απ' αυτά τα παραλλαγμένα τραγούδια π.χ. «Η Μακεδονική Γη», «Η αγα-

πητή μας Μακεδονία» και «Τρία γεράκια» έχουν καθαρά χαρακτήρα προπαγάνδας, αν και με χαμηλή αισθητική αξία. Στα πανηγύρια στα βουλγαρογιουγκοσλαβικά σύνορα μέσω τουριστών, δεμάτων και δώρων διανέμονται δίσκοι με μακεδονική εθνικιστική μουσική. Με διάφορες αφορμές ο ραδιοφωνικός σταθμός «Σκόπια» αφιερώνει αρκετό χρόνο στους πολίτες του νομού Μπλαγκόεφγκραντ. Εκτός απ' αυτό, εκμεταλλεύονται τις επισκέψεις των δικών τους και των δικών μας πολιτών για να ενσπείρουν λανθασμένες αντιλήψεις για το Μακεδονικό ζήτημα με αντιβουλγαρική διάθεση. Μακεδόνες πολίτες διαδίδουν φήμες πως κατά την επίσκεψη του στη χώρα μας ο Κροτγιε Τσερβενκόφσκυ διεξήγε διαπραγματεύσεις για τη συνένωση του νομού Μπλαγκόεφγκραντ με τη Γιουγκοσλαβία. Προκαλεί εντύπωση πως προπάντων η διανόηση της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας είναι ειδικά ενεργή στη διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας. Αντιπρόσωποί της εκμεταλλεύονται τις επισκέψεις τους στη χώρα μας και λένε σε πολίτες του νομού πως για να διατηρηθεί η εθνική συνείδηση του πληθυσμού του νομού Μπλαγκόεβγκραντ είναι απαραίτητο να ανοίξουν βιβλιοπωλεία για μακεδονική λογοτεχνία, να διδάσκεται στα σχολεία η μακεδονική γλώσσα, να προβάλλονται θεατρικά έργα κ.α. Όλα αυτά τα ζητήματα γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης τώρα από κάποια άτομα με εχθρική διάθεση ως τρόπος εκδήλωσης ασυμφωνίας με την κομματική γραμμή και πολιτική.⁸⁴

Σαν αποτέλεσμα αυτής της δραστηριότητας ορισμένοι πολίτες και νεαροί μας υποκύπτουν στην εθνικιστική επιρροή και στρέφονται ανοικτά κατά της πολιτικής του κόμματός μας στο ζήτημα αυτό. Τα τελευταία 3 χρόνια στο νομό εξαρθρώθηκαν 15 συμμαορίες και μια οργάνωση που αριθμούσε γύρω στα 90 μέλη τα οποία είχαν αναπτύξει εθνικιστική δραστηριότητα η οποία συνίστατο κυρίως στη διασπορά φυλλαδίων «Υπέρ μιας ελεύθερης και Ανεξάρτητης Μακεδονίας».

Μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της μακεδονικής εκκλησίας δραστηριοποιήθηκε και ο κλήρος στα Σκόπια ο οποίος ήδη ψάχνει ομοϊδεάτες ανάμεσα στους αντιπροσώπους του κλήρου και τους εκκλησιαστικούς κύκλους στο νομό.

Η γιουγκοσλαβική πλευρά δεν τηρεί και μερικές συμφωνίες για τη

84. Ο «μακεδονισμός» ήταν το επικάλυμμα μιας εσωτερικής αντιπολίτευσης.

διεξαγωγή των πανηγυριών στα βουλγαρο-γιουγκοσλαβικά σύνορα – διανέμουν αντιβουλγαρικό υλικό· επιτρέπουν σε πολίτες μας ελεύθερα, χωρίς έγγραφα, να επισκέπτονται τις πόλεις της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας· σχετικά με το συνάλλαγμα κτλ.

Πάλι σχετικά με την πραγματοποίηση των εθνικιστικών τους σκοπών οι ηγέτες της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας προσπαθούν να κερδίσουν την υποστήριξη των Σοβιετικών ιστορικών και καλλιτεχνών.

Ένας από τους λόγους για τις εθνικιστικές εκδηλώσεις στο νομό είναι η ομαλοποίηση της κατάστασης μετά τα αποτελέσματα της απογραφής στην επιτροπή του ΚΚΒ της πόλης του Πετριτίου και στις κομματικές επιτροπές των κοινοτήτων Ογκράζντεν, Γκάρρα Πίριν, Κολάροβο κ.α.

Εκτός απ' αυτό, μερικά πολιτιστικά ιδρύματα στη Σόφια, όπως τα Βαλκάνια, η μουσική σύνταξη του ραδιοφωνικού σταθμού «Σόφια», η Βουλγαρική κινηματογραφία και μερικές εκδόσεις, παρά τα υπάρχοντα υλικά μέσα, δεν αντιπαρατίθενται σε αρκετό βαθμό στην ενισχυμένη εθνικιστική προπαγάνδα των Σκοπίων. Ακόμα παρατηρούνται παραλείψεις όσον αφορά αυτό. Την ιστορική αλήθεια για τον πληθυσμό του νομού Μπλαγκόεφγκραντ και την πολιτική του κόμματος στο Μακεδονικό ζήτημα δε γνωρίζει καλά και ένα τμήμα των πολιτών μας στα άλλα μέρη της πατρίδας. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η συμπεριφορά προς τους φαντάρους και τους φοιτητές από το νομό οι οποίοι υπηρετούν ή σπουδάζουν σε άλλες πόλεις της Βουλγαρίας. Σε πολλά μέρη της χώρας τους φωνάζουν «Μακεδόνες».

Η Περιφερειακή Επιτροπή, οι κομματικές επιτροπές των πόλεων και κοινοτήτων αντέδρασαν έντονα στις εκδηλώσεις εθνικιστικού χαρακτήρα, ανέλυσαν τα αίτιά τους και πήραν ειδικά μέτρα. Με την αφορμή αυτή σε συσκέψεις του γραφείου της περιφερειακής επιτροπής του ΚΚΒ εξετάστηκε η δράση της κοινοτικής κομματικής επιτροπής στο Ογκράζντεν και πάρθηκαν αποφάσεις. Το γραφείο της Περιφερειακής Επιτροπής μελέτησε επισταμένως την πολιτική κατάσταση στην πόλη του Πετριτίου. Για τα αποτελέσματα και τα μέτρα που πάρθηκαν ενημερώθηκε και η Ολομέλεια της Περιφερειακής Επιτροπής του κόμματος. Υποβλήθηκαν και κάποιες προτάσεις σε κεντρικά όργανα και ιδρύματα.

Η Περιφερειακή Επιτροπή, οι κομματικές επιτροπές πόλεων και κοινοτήτων, οι μαζικές οργανώσεις, τα πολιτιστικά ιδρύματα και άλλα όργανα στο νομό να αναπτύσσουν μεγάλη δραστηριότητα για την πατριωτική αγωγή των εργαζομένων και της νεολαίας, για την ανάσχεση της εθνικιστικής προπαγάνδας. Γι' αυτό το σκοπό χρησιμοποιείται η πλούσια επαναστατική παράδοση του πληθυσμού του νομού εναντίον των Τούρκων, του καπιταλισμού και του φασισμού καθώς επίσης και οι αναμφισβήτητες επιτυχίες μας στη σοσιαλιστική οικοδόμηση. Όλα αυτά επηρεάζουν ευνοϊκά την πατριωτική αγωγή των εργαζομένων. Αλλά η Περιφερειακή Επιτροπή του κόμματος κρίνει πως για να είναι η δουλειά μας ακόμα πιο αποδοτική, για ακόμα μεγαλύτερες επιτυχίες στην κομμουνιστική και πατριωτική αγωγή των εργαζομένων και της νεολαίας, είναι απαραίτητη η συνεργασία της ΚΕ του κόμματος για τη λύση μερικών επίκαιρων και σημαντικών ζητημάτων.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω, το γραφείο της Περιφερειακής Επιτροπής του ΚΚΒ - Μπλαγκόεφγκραντ προτείνει να παρθούν τα εξής ΜΕΤΡΑ:

1. Η περιφερειακή επιτροπή του ΚΚΒ - Μπλαγκόεφγκραντ:
 - α) να ενισχύσει ακόμα περισσότερο τη δουλειά για την πατριωτική αγωγή των εργαζομένων στο νομό, χρησιμοποιώντας και στο μέλλον ποικίλα μέσα για την ανάδειξη της βουλγαρικής συνείδησης του πληθυσμού στο νόμο αυτό,
 - β) να εντάξει στο σύστημα του κομματικού, του πατριωτικού μετώπου και της Κομσομόλ για το σχολικό έτος 3-4 θέματα για το ιστορικό παρελθόν των Βουλγάρων στη Μακεδονία και για την πολιτική του κόμματος στο Μακεδονικό ζήτημα,
 - γ) να ελέγχει άμεσα και να βοηθά τις κομματικές επιτροπές πόλεων και κοινοτήτων, τις κοινωνικές οργανώσεις, τα πολιτιστικά ιδρύματα και σχολεία στο νομό για την πλήρη εκπλήρωση των αποφάσεων που πάρθηκαν σχετικά μ' αυτό,
 - δ) να διαπαιδαγωγεί αυτόν τον πληθυσμό με αίσθημα υπερηφάνειας για το ότι ήταν και παραμένει αναπόσπαστο κομμάτι του βουλγαρικού λαού,
 - ε) να εκμεταλλεύεται ακόμα καλύτερα και επωφελώς το δραμα-

τικό θέατρο «Ν. Βαπτσάρωφ», το κρατικό συγκρότημα για λαϊκά τραγούδια και χορούς «Πιρίν», τους ερασιτεχνικούς καλλιτεχνικούς συλλόγους και την εφημερίδα «Πιρίνσκο Ντέλο» για την πατριωτική αγωγή των εργαζομένων και της νεολαίας του νομού.

2. Για να βοηθηθούν οι εργάτες του ιδεολογικού μετώπου του νομού Μπλαγκόεφγκραντ στην περαιτέρω διαφώτιση της ιστορικής αλήθειας ανάμεσα στον πληθυσμό της περιοχή εκείνης και για να μπορούν πιο συστηματικά και με επιχειρήματα βασισμένα στα ιστορικά γεγονότα να αποκαλύπτονται οι απόπειρες διαστρέβλωσης της ιστορίας από πλευρά της προπαγάνδας των Σκοπίων, το Γραφείο προτείνει:
 - α) να ανατεθεί στο Ινστιτούτο Ιστορίας της Βουλγαρίας και στο Ινστιτούτο Ιστορίας του ΚΚΒ η έκδοση μιας συλλογής επιστημονικών άρθρων, ερευνών, μονογραφιών και άλλων δημοσιευμάτων για το Μακεδονικό ζήτημα στα οποία να υπάρχουν αποσπάσματα από τα έργα των Ντημήταρ Μπλαγκόεφ, Γκεώργκυ Δημητρώφ, Βλαντιμίρ Ποπτόμωφ κ.α.
 - β) ο σύλλογος των Βουλγάρων συγγραφέων και η επιτροπή για την κουλτούρα και την τέχνη να ετοιμάσουν και να εκδώσουν μια χρηστομάθεια με δημοφιλή αναγνώσματα από δικούς μας συγγραφείς και κοινωνικούς παράγοντες, προορισμένα για τους εργαζόμενους του νομού Μπλαγκόεφγκραντ και την ευρύτερη περιοχή,
 - γ) το Ινστιτούτο Ιστορίας της Βουλγαρίας, το Ινστιτούτο Ιστορίας του ΚΚΒ και η επιτροπή για την κουλτούρα και την τέχνη να ενισχύσουν μια ομάδα τριών ιστορικών, που είναι ειδικοί στο Μακεδονικό ζήτημα (στο περιφερειακό μουσείο του Μπλαγκόεφγκραντ), για να αναζητούν, να ερευνούν, να διανέμουν στον πληθυσμό ιστορικό υλικό για τη βουλγαρική καταγωγή του και για τους αγώνες του για εθνική και κοινωνική απελευθέρωση και να διεξάγουν αγώνα εναντίον κάθε είδους εκμετάλλευσης και διαστρέβλωσης της ιστορικής αλήθειας.
3. Να ενισχυθεί ο έλεγχος των εκπομπών του ραδιοφωνικού σταθμού «Σόφια», του πολιτιστικού ιδρύματος «τα Βαλκάνια» και άλλων υπηρεσιών που σχετίζονται με το λεγόμενο Μακεδονικό ζή-

τημα. Σκοπός μας είναι να μην επιτρέπονται λάθη που αφορούν στο ιστορικό παρελθόν των Βουλγάρων της Μακεδονίας και ιδιαίτερα στη λαογραφική παράδοση.

4. Να οργανωθεί η κυκλοφορία περισσότερων δίσκων με ερμηνείες του κρατικού συγκροτήματος «Πιρίν» και των καλύτερων ερμηνευτών και ερασιτεχνικών καλλιτεχνικών συλλόγων στο πανηγύρι «Το Πιρίν τραγουδάει». Ταυτόχρονα, να προταθεί στο πολιτιστικό ίδρυμα «Τα Βαλκάνια» να κατάσχει τους ακατάλληλους δίσκους και τις μαγνητοφωνημένες καταγραφές που έχουν τεθεί σε κυκλοφορία, καθώς επίσης και να σταματήσει την παραγωγή τους.
5. Να δοθεί συμβουλή στο Ινστιτούτο Μουσικής της Βουλγαρικής Ακαδημίας των Επιστημών να ετοιμάσει και να εκδώσει συλλογή λαϊκών τραγουδιών από την περιοχή του Πιρίν τα οποία να αξιολογούνται από τους ερασιτεχνικούς καλλιτεχνικούς συλλόγους και τη νεολαία.
6. Να ενισχυθεί η έκδοση επιστημονικών έργων, μονογραφιών και ερευνών καθώς και λογοτεχνικών έργων για τα ζητήματα αυτά.
7. Να δοθούν συστάσεις στους αντίστοιχους εκδοτικούς οίκους τα επόμενα δυο-τρία χρόνια να εκδίδουν βιβλία με τους παρακάτω τίτλους.
8. Να δοθεί συμβουλή στο Υπουργείο Λαϊκής Επιμόρφωσης να προσθέσει στα σχολικά βιβλία ιστορίας της Βουλγαρίας κεφάλαια τα οποία να διαφωτίζουν την ιστορική μοίρα των Βουλγάρων της Μακεδονίας και την πολιτική του κόμματος στο Μακεδονικό ζήτημα. Ταυτόχρονα, να εξετασθούν τα σχολικά βιβλία γεωγραφίας και ιστορίας και να απομακρυνθούν οι παραλογισμοί που αντιφάσκουν στην ιστορική αλήθεια.
9. Να εκδηλώνονται αντιδράσεις στην προμελετημένη διαστρέβλωση της βουλγαρικής ιστορίας η οποία παίρνει όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας, να προταθεί στη βουλγαρική κινηματογραφία να γυρίσει ταινίες για τον βασιλιά Σαμουήλ, για την εξέγερση της Κρέσνας και του Ραζλόγκ και για τον ένοπλο αγώνα του κόμματος στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ. Εκτός απ' αυτό, να ετοιμαστούν και μερικά ντοκιμαντέρ μικρού μήκους για τα μεγάλα επιτεύγματα του πληθυσμού

του νομού Μπλαγκόεφγκραντ στη σοσιαλιστική οικοδόμηση.

10. Να γνωρίσουν οι κομματικές οργανώσεις και τα κομματικά στελέχη στη χώρα μας, οι πρεσβείες μας στο εξωτερικό, η γενική πολιτική διοίκηση του Βουλγαρικού Λαϊκού Στρατού, οι εργαζόμενοι και ειδικά τα πολιτιστικά ιδρύματα της χώρας τις βασικές θέσεις της πολιτικής του κόμματος στο Μακεδονικό ζήτημα.
11. Να γνωρίσουν οι παγκοσμίως γνωστοί Σλαβολόγοι και Βαλκανιολόγοι και ειδικά οι σοβιετικοί Ιστορικοί - Βαλκανολόγοι την πολιτική του ΚΚΒ στο Μακεδονικό ζήτημα.
12. Η επιτροπή κρατικής ασφάλειας να εκτιμήσει τις εθνικιστικές εκδηλώσεις στο νομό Μπλαγκόεφγκραντ και σε άλλους νομούς της χώρας και να πάρει μέτρα για τη διακοπή τους, χρησιμοποιώντας όλα τα επιχειρησιακά και τεχνικά μέσα τα οποία διαθέτει. Θα είναι απαραίτητο να εφαρμόζονται και πιο αυστηρά ποινικά μέτρα για τους οργανωτές και τους συμμετέχοντες σε εθνικιστικές οργανώσεις και συμμορίες εχθρικού και αντιβουλγαρικού χαρακτήρα.

Γραμματέας: υπογραφή

(Κρ. Τρίτσκωφ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συνάντηση σοβιετο-γιουγκοσλαβικής αντιπροσωπείας (1976)

Ο Τίτο και ο Μπρέζνιεφ.

Ο Τίτο και ο Δημητρώφ.

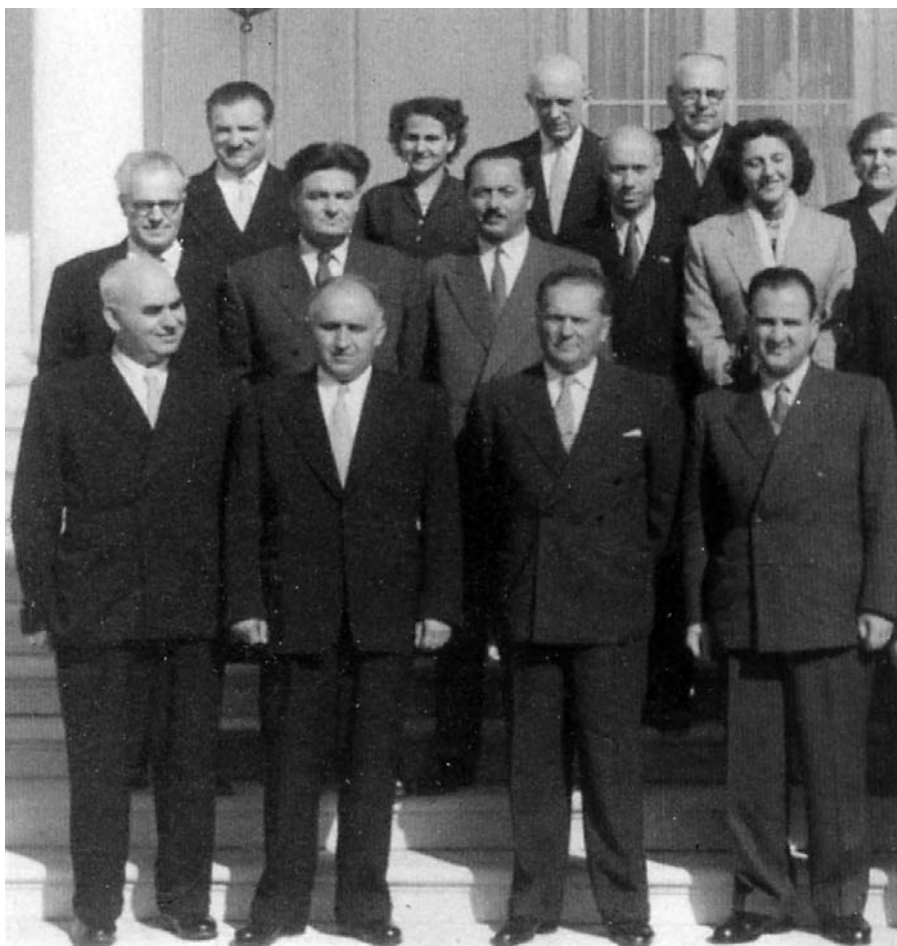
Ο Τίτο, ο Κτιστε Τσεβεργκόφσκυ και ο Κίρο Γκλιγκόρωφ.

Ο Κωστέ Τσεβερνκόφσκυ και ο Τίτο.

Συνάντηση σοβιετο-βουλγαρικής αντιπροσωπείας.

Βουλγαρο-γιουγκοσλαβική αντιπροσωπεία υπό τους Τίτο και Ζίφκωφ

П Р О Т О К О Л

НА ПЛЕНУМА НА ЦК, СЪСТОЯЛ СЕ НА 16 И 17 ЯНУАРИ 1950 ГОД.

Присъствували:

ЧЛЕНОВЕ НА ЦК: Антон Югов, Асен Греков, Благой Иванов, Борис Кончев, Борис Тасков, Боян Българанов, Владимир Поптомов, Вълко Червенков, Георги Дамянов, Георги Костов, Георги Попов, Георги Цанков, Георги Чанков, Груди Атанасов, Гочо Грозев, Димитър Димов, Добри Бодуров, Добри Терпешев, Енчо Стайков, Иван Кинов, Иван Райков, Кирил Драмалиев, Катя Аврамова, Кръсть Добрев, Ламбо Теолов, Минчо Нейчев, Никола Балканджиев, Пело Пеловски, Раденко Видински, Райко Дамянов, Рубен Леви, Руси Христозов, Титко Черноколев, Тодор Праков, Тодор Живков, Пола Драгойчева,

КАНДИДАТ-ЧЛЕНОВЕ НА ЦК: Александър Миленов, Апостол Колчев, Атанас Димитров, Васил Топалски, Вера Нацева, Вълко Гочев, Данчо Димитров, Демир Янев, Дико Диков, Елена Гаврилова, Живко Живков, Иван Бъчваров, Йонко Панов, Кръсть Стойчев, Минчо Минчев, Мишо Николов, Никола Янев, Нинко Стефанов, Пеко Таков, Петър Семерджиев, Петко Българанов, Славчо Трънски, Станка Пекова, Стоян Караджов, Петър Георгиев, Кирил Лазаров, Фердинанд Козовски.

РЕВИЗИОННА КОМИСИЯ: Йордан Катранджиев.

И ДРУГИ ДРУГАРИ: Карло Луканов и Сава Гановски.

1. Информация на нашата делегация за беседата, която са имали с др. Сталин.

Информацията изнася др. Г. Чанков.

2. Доклад за изводите от процеса срещу групата на Трайчо Костов и от изборите за Народно събрание и окръжни народни съвети.

Докладва др. В. Червенков.

Изказали се: Добри Терпешев, Антон Югов, Демир Янев, Благой Иванов, Раденко Видински, Георги Цанков, Александър Миленов, Груди Атанасов, Руси Христозов, Никола Янев, Асен Греков,

ВЛАДИМИР ПОШТОМОВ: Има думата др. Кръстю Стойчев.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Доклада на др. Червенков съвършено правилно подчертава, че враговете са врагове, те ще получат заслуженото, но каква е нашата отговорност във връзка с тяхната дейност. В тая връзка искам да кажа за моята лична отговорност по дейността на враговете в Пиринския край. Трайчкостовци титовци, кулишевци – това повече от ясно се показва на процеса е едно и също нещо. Макар трайчкостовщината в Пиринския край в някаква специална форма да не се е проявила, то е все едно с титовщината. Смятам, че правилно бе отбелязано в доклада, че липсата на набито комунистическо око е една от основните причини, за да допуснем редица неща и да направим редица грешки. Това се отнася във висока степен за мен. Ние не добре се учехме от опита и на Болшевишката партия и на нашата собствена партия. А това би било, то редица грешки ние бихме ги видели по-добре. Аз трябва да подчертая, преди всичко, че у мен и някои други другари работещи там, се прояви една определена националистическа тенденция, която се изрази в това, че по македонския въпрос ние считахме, че на по-правилни позиции са троцкистите от Белград и Скопие, отколкото ЦК на БКП. В това отношение аз проявих и такива неща, че специално по работата в Пиринския край, аз и някои другари там смятахме, че сме по-компетентни и по-добре запознати, по-лесно и по-правилно можем да решаваме нашите въпроси, отколкото ЦК. В това отношение съществуваше наистина елемент на губернаторство. Ние смятахме Пиринския край като една наша губерния, където особено по националния въпрос можем самостоятелно да се справяме и че особени указания не ни са необходими.

АНТОН ЮГОВ: Но признавахте ръководството на Белград и Скопие.

ТИТКО ЧЕРНОКОЛЕВ: Вие се чувствувахте самостоятелни не ли затова, че се договаряхте с Кулишевски срещу нашия ЦК.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Ще кажа. Аз считам като основна моя грешка преди всичко това, че имах безгранично и безкритично доверие към титовци. Една самокритична статия аз бях писал и тя беше поместена в "Партиен работник", където бях писал, че ние имахме еднакво доверие към двата центъра — към София и Белград и че по македонския въпрос смятахме, че ^{на} по-правилна позиция е троцкисткия център. Масларов не беше прав когато настояваше, че по всички въпроси вие считате, че Белград е на по-правилни позиции. Аз никога не съм считал това. Ако някой иска да признаем, че по всички въпроси сме смятали на по-правилни позиции титовци, аз трябва да кажа, че или не го разбирам, но аз така не го чувствах.

ТИТКО ЧЕРНОКОЛЕВ: По строителството на социализма смятахте, че те са прави.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Редица неща нам ни правеха впечатление. Титовци и Кулишевци се отнасяха високомерно към нас, като кадри възпитани в Българската партия и трябва да имат особено надменно отношение към нас. Ние си отговоряхме с това, че те са се борили повече от нас, затова това им е позволено, макар, че виждахме, че съветските другари, които са се борили повече от всички, не постъпват така. Пренебрежението, което стана постоянно отношение към борбата на българския народ, недопускането на българските вестници, липса на портрети на др. Димитров, по тия въпроси ние запитаме веднаж Лазар Кулишевски. Той отговори твърде авторитетно, че не е чудно, че няма портрета на Димитров, а за портрета на Тито няма какво да се чудите, тъй като го има по цял свят. Издигахме се лозунга: само Тито и никой друг. Ние си го обяснявахме, че това е остатък от борбата срещу крал Петър и не смятахме, че е бил насочен срещу Димитров и Сталин. Смятахме това за дело на отделни хора. А не можахме да видим, че това е последователна, националистическа и вражеска политика. Ние не обърнахме внимание на многото сигнали идващи от народа, който даваше израз на смущението си от такива лозунги, от проявленията на титовите емисари и който реагираше навсякъде. Ние бяхме склонни да считаме повече, че това е ръката на реакцията, а това беше верното чувство на народа. На такива неща ние не обърнахме внимание.

Идва Масларов в Разлог и не опира при нашите другари и своите роднини, а винаги при видните търговци. Тогава никога не сигнализирахме за това. Един от търговците се изразил: "Иван Масларов не е още сегашната власт". Ние с насмешка се отнесохме и смятахме, че врата иска да всява раздори. Ние не давахме достатъчна информация за всичко, което става при нас и то беше един голям наш недостатък. Един от изводите на нашата бъдеща работа е този, да се информира ЦК за всичко това, което се забелязва. Аз почти не давах информация, или по някой път съм съобщавал, но то е случайно, а не като съзнателна дейност.

Аз смятам, че като кажем за нашата дейност там, смятам че не бива да се изоставя отговорността, която носи ЦК като цяло. В това отношение мисля, че недостатъчно ЦК поработи в Пиринския край. Др. Поптомово проведе решенията на Информбюро на XVI пленум на областно съвещание в Горна Джумая. Той разгърна такава критика на областния комитет и на най-отговорните хора и особено спрямо мене, която макар да бе доста горчива, ми помогна да помисля за дълбочината на тези грешки, но др. Поптомов не направи почти никаква самокритика на ЦК, може би защото той не е съгласен с известни установки и указания. Но от това, че той не е бил съгласен, не изключва той да ги проведе. Не е достатъчно само това, което той каза, че разбира се, най-голяма отговорност има ЦК. Аз смятам, че ЦК има грешка в това, че не само не видя какво има в Пиринския край, а и за погрешните установки и указания. Др. Поптомов в своя доклад в X пленум застана на позицията на южнославянската федерация. Аз считам, че X пленум в голяма степен бе концесия на титовския натиск върху нашия ЦК. Решенията на X пленум разрешават обединението на македонския народ в македонска държава в рамките на титова Югославия. Разбира се, нататък има обяснение – митническа уния и пр. и пр. Ние така се мъчихме да го провеждаме, а хората ни питаха: федерация ще бъде ли? А федерация няма в решенията. Не случайно Ивановски праща телеграма от Скопие: Победа, а Замфировски ликуваше, макар че не беше точно така, както те искаха, но X пленум е една победа. Такава позиция, която разви др. Поптомов е неправилна, че там отговорните хора са я изключили. Ние я изключихме, на установката в рамките на федерацията. Др. Червенков ще си спомни за

тоя позив който гласеше, че Отечествения фронт ще даде възможност и населението в Пиринския край да се обедини с македонците в титовска Югославия. Ние смятахме, че той ще изиграе обратно въздействие и предложихме на ЦК да се оприе и беше спрял. Тук говорихме за арендата. Др. Чанков изрази недоверие към др. Поптомов, че той имал известни резерви към македонската политига и вероятно за известно време беше отдаден на Чанков и Червенков. Ние не бяхме съгласни да има учители. От начало се съгласихме да има 5 души, после 20, тук се водеха преговори между Чалвоки и Чанков и се приеха 100 души, за книжарниците и пр. ние тълго време упорствувахме. Аз се обърнах към др. Червенков и му казах, че не е нужно, а той ми каза: Замфировски много настоява, вие открийте една книжарница. Също така във връзка с изучаването на езика, ние смятахме, че е неприемлив. Аз имам един доклад, мога да го дам. Той беше подготвен преди заминаването на нашата делегация в Блед и там казвахме, че по езика не сме направили нищо, тъй като той е неприемлив. Мисля, че и тия неща трябва да се имат предвид, когато говорим какво се случи в Пиринския край.

Аз искам да подчертая това, че се постарах в дълбочина да разбера погрешността на всички националистически тенденции под влиянието на титовци и кулишевици да смятаме, че в Пиринския край по-правилно можем да решаваме македонския въпрос ние, отколкото нашия ЦК. Трябва да кажа и това, че докато по-рано с македонския въпрос се занимаваха Червенков и Чанков, сега той е отдаден на др. Поптомов.

ВЛ. ПОПТОМОВ: Няма нищо отдадено.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Има, има, другарь Поптомов.

ВЪЛКО ЧЕРВЕНКОВ: Аз трябва да заявя тук и на целия пленум, че др. Червенков не е действувал никога без указанията на др. Димитров, никога нищо, нито едно действие не съм извършил без съгласието и указанията на др. Димитров, не заобикаляй др. Димитров. Говори право.

ТИТКО ЧЕРНОКОЛЕВ: И Кулишевски заобикаляш.

ВЪЛКО ЧЕРВЕНКОВ: ЦК никога не им е давал директиви да не слушат ЦК, а да слушат Белград и да съдействуват за откъсване на Пиринския край.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Ние такива указания не сме получавали и аз не

съм омятал, че върша такава дейност и омятам, че не съм я вършил, освен несъзнателно допуснати проявления. Ето и др. Чанков беше в Скопие, среща се с бившите другари, с Кулишевски, уговаряше се с тях, обаче др. Чанков след това написа една статия в "Работническо дело", която те много каресаха.

ГЕОРГИ ЧАНКОВ: Всеки олучай вие като областен комитет не сте ли провеждали линия: един ден по-рано преди федерацията ще се присъединим към Югославия.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Областния комитет като такъв е провеждал решенията на X пленум.

ВЪЛКО ЧЕРВЕНКОВ: Аз те питам: когато утре ще има честни хора начело на Югославия, ние ще водим ли такава политика на съюз и митническа уния? Какво го осуждав? Искан да кажеш, че ЦК е благославял вашите преговори с Кулишевски. Не е благославял това ти да бъдеш министър и секретар на областния комитет на Партията.

ГОЧО ГРОЗЕВ: Аз ходих на конференция там. Те бяха издигнали лозунга за присъединение към югославска Македония. Тогава се изказаха определени отношения към Поптомов. Това беше преди X пленум.

ВЪЛКО ЧЕРВЕНКОВ: За грешките на ЦК ние говорихме от тая трибуна.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Аз говорих така, както разбирам своите собствени грешки, но има грешки и в нашия ЦК в даване на указания.

ВЪЛКО ЧЕРВЕНКОВ: Какви конкретно.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Това например, че вие казахте да се открият книжарниците, за приемане на учители и т.н.

ВЪЛКО ЧЕРВЕНКОВ: Това беше уговорено още от др. Димитров в Блед.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Но това се оказа погрешно.

АНТОН ЮГОВ: Др. Димитров говори по тия въпроси на XVI пленум.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Но тая самокритика на XVI пленум остана тук. Създаде се такова положение, че едва ли Кръстю Стойчев не е завербуван враг. Това е положението и в Ширинския край и в кадъра на страната. Аз омятам, че такова състояние Политбюро и ЦК не биваше да допуска до сега. Аз имах веднаж кратък разговор с др. Димов и му казах, че Политбюро сега не знае, Кр. Стойчев комунист ли е или е завербуван от титовците. А имаше достатъчно време да се провери.

ДИМИТЪР ДИМОВ: Ти смяташ ли, че е правилно да стоиш в ЦК, когато цялото население те знае, че си водил прокулишевска политика. От полза ли е или не.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Това ще реши ЦК. Създаде се такова нещо. Др. Поптомов, който направи основателна критика тогава не забележи обратната тенденция, че се появиха реваншистки тенденции, че някои хора се поставиха в положение, че са виждали от преди пет години, написа се една дописка до "Работническо дело", дето се каза, че Стойчев е поощрявал титовци. И това се пише от завербован агент - Георги Мурин и се обработва от Георги Мадолев, който беше написал едно хвалебствено писмо от Скопие за новия език. Тези хора започнаха една кампания.

Аз смятам да кажа и това, че ние бяхме подложени на голям натиск, нас сигурно са искали да ни спечелят за свои агенти и шпиони. Информбюро и XVI пленум пресекоха тая възможност за действия на кулишевици. През това време аз чувствавах необходимостта да ни извикат в ЦК и Политбюро и да поговорят с нас. Аз исках веднаж един разговор с др. Чанков, Червенков или Югов. С др. Поптомов съм говорил. Трябва да благодаря в това отношение на др. Поптомов. А имах обаче, аз желание да поговоря по-конкретно с другарите Чанков и Червенков. Но не стана. Отидох при др. Димов. Той погледна на часовника и ми каза, че имам само 10 минути.

ГЕОРГИ ЧАНКОВ: Ние се договорихме да напишеш.

КРЪСТЮ СТОЙЧЕВ: Година и половина можеше да се намери време да поговорите с мен.

Работата е по-сложна засъжаление.

До началото на 1948 г. ние всички в ръководството на Партията се оказахме недозастъчно прозорливи, безкритични и със сляпо доверие към титовци. Това обстоятелство даде възможност на емисарите на днешните фашистки копиеносци на империализма от Белград да ни шпионират, да ни проучват, да създават в нашата страна конспиративни гнезда с помощта на техните съшпиони от трайчкостозвската банда.

По този повод другарят Георги Димитров заяви в доклада си на XVI пленум на Централния комитет:

"... ние като най-близки съседи на Югославия, свързани с най-тясно сътрудничество с югославските комунисти, не проявихме необходимата прозорливост спрямо тези ръководители, отнасяхме се безкритично към тях, макар някои техни прояви да ни даваха основание за критично отношение. Ние не следяхме отблизо политиката и дейността на югославските ръководители, с които се канехме да осъществим федерацията на южните славяни. Именно благодарение на липсата на точно и близко познаване на провежданата от югославските ръководители политика, на сляпо доверие към тях се обеснява и известно вредно влияние, което тяхната политика оказва и върху политиката на нашата Партия. Това вредно влияние се отрази особено при преустройката на Отечествения фронт и на държавния апарат. Прехвърлянето на партийни кадри в държавния апарат и Отечествения фронт стана по такъв начин, че донесе известно несъмнено отслабване на партийното ръководство - в центъра и по места"

Вината за пренасянето на отрицателния югославски опит у нас е наша обща вина, вина на цялото партийно ръководство. Писмата на ЦК на ВКП/б/ до ЦК на ЮКП ни спасиха от сериозни провали.

Четвърто. Др. Крусть Стойчев намира, че ние го критикуваме, защото е провеждал решенията на X пленум на ЦК по македонския въпрос.

Затова ли ние критикуваме др. Кръстю Стойчев? Но в такъв случай защо ще критикуваме само др. Кр. Стойчев? В такъв случай ние трябва да критикуваме преди всичко себе си.

Др. Кръстю Стойчев прави диверсия. Решенията на X пленум на Централния комитет по македонския въпрос бяха партийна линия през периода до измяната на титовци, до резолюцията на Информбюро.

За какво се касае, др. Кр. Стойчев? За какво трябва да дадете отговор? За поддържане на тая партийна линия в оня период ли? Не! Като че ли може да се държи отговорен партийния деец ... за провеждането на партийната линия!

Става дума др. Стойчев, за съвършено друго. Става дума за това: заобикаля ли е Централният комитет на нашата Партия от Сливния партиен Областен комитет на Прилепския край при връзките му с колишевци, устройвани ли са срещи с тях без знанието на Централния комитет, дискредитиран ли е другарят Георги Димитров в Прилепския край, сваляни ли са негови портрети, кому са давали клетва някои дружинки септемврийчета - на другаря Георги Димитров или на Тито? Имало ли е сговор между вас и титовци в оня период зад гърба на Централния комитет на нашата Партия?

За това става дума. За това ние питаме. Имате ли в това въве някаква вина? Знаели ли сте ние за такива прояви? Сигнализирали ли сте в Централния комитет за това? Някой от Централния комитет давал ли е директиви да се действа зад гърба на Централния комитет - кой, къде, кога? Ние по това искаме от вас отговор, а не за друго.

Другарят Кръстю Стойчев по това не гсвори. Той, според мене, отстъпи назад от своята собствена самокритика по този въпрос на XVI пленум на Централния комитет, направи опит за диверсия.

Пето. Другарят Демир Янев правилно поставя въпроса да се предпазим от увлечения в борбата по разкриването и обезвреждането на съмнителните елементи, на враговете. Това предупреждение е правилно. Ние нямаме право да се увличаме. Трябва да действаме

4. Др. Гочо Грозев се сменя от състава на ЦК за проявена притъпена бдителност към класовия враг, с което е станал причина да бъде назначен в апарата на ЦК – сектор вътрешно-партийна информация, чуждия шпионин Гаврил Савов /Желю Георгиев/.

5. Др. Кръстю Стойчев, кандидат-член на ЦК се сменя от състава на кандидат-членовете на ЦК, затова, че:

а/той през периода от 9. IX. 1944 год. до излизането на резолюцията на Коминформбюро се очерта като най-ярък проводник на антикомунистическите разбирания и действия на титовци и кулишевци по отношение на Пиринския край в длъжността му на секретар на Г. Джумайския областен партийен комитет;

б/че въпреки самокритиката му след резолюцията на Коминформбюро, самият факт на оставането му в състава на кандидат-членовете на ЦК е сериозна пречка за окончателното изкореняване на колишевщината в Пиринска Македония и пълното изясняване на неговото положение.

6. Тъй като др. Добри Терпешев в качеството си на Председател на Държавната планова комисия допусна много сериозни грешки, неосигури правилно ръководство и правилна организация на планирането, съдействувал е да се създаде в областта на планирането обстановка, изгодна за враговете; тъй като освен това, др. Добри Терпешев дълго време е знаел за антисъветската директива на Тр. Костов да се крият цените от Съветския съюз по които ние търгуваме с капиталистическите страни, и не е съобщил в ЦК, Пленума на ЦК решава: др. Добри Терпешев да бъде изваден от състава на Политбюро на ЦК и да бъде снет като подпредседател на Министерския съвет.

7. Пленумът не приема предложението на Политбюро др. Иван Кинов да се смене от състава на ЦК на ВКП. Одобрява се др. Иван Кинов да бъде освободен от войската затова, че като началник щаба на войската не се справи напълно с възложената му работа. Пленумът направи критика на др. Иван Кинов за неговото непартийно и неискрено отношение към някои членове на Политбюро.

СТЕНОГРАФСКИ ПРОТОКОЛ

НА ПЛЕНУМА НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ НА БКП, СЪСТОЯЛ
СЕ НА 11 И 12 МАРТ 1963 ГОД.

ПРЕДС. ТОДОР ЖИВКОВ: Другари, откривам заседанието на Централния комитет на партията. Предлага се следния дневен ред:

1. Доклад за решаването на зърнения проблем и за изпълнението на плана по хидромелиоративното строителство.

2. Информация за състоянието на строително-монтажните работи по пусковите обекти.

3. Доклад за срещата и разговорите на българската партийно-правителствена делегация през тази година с Н.С. Хрущов и други съветски партийни и държавни ръководители, за работата на делегацията на БКП на Шестия конгрес на Германската единна социалистическа партия, за разговорите с генералния секретар на СЮК и президенто на ФНРЮ Йосиф Броз Тито и други югославски ръководители.

Има ли други предложения по дневния ред? - Няма.
Моля другарите членове на ЦК да гласуват с вдигане на ръка.
Против? - Няма. Дневният ред се приема.

По първа точка има думата др. Иван Пръмов.

ИВАН ПРЪМОВ: Другари и другарки, Осмият конгрес на партията подчерта огромното значение на зърнопроизводството за развитието на цялата наша икономика и постави като най-важна задача сега в селското стопанство решаването на зърнения проблем. В отчетния доклад на Централния комитет пред

и т.н. Но аз съм дълбоко убеден - това казах и в Политбюро, - че след две-три години ГДР ще отиде решително напред, защото има база.

СТАНКО ТОДОРОВ: То се чувства на панаира сега.

ТОДОР КИВКОВ: На панаира се чувства. Те са на седмо място по производство в промишлеността. Германците са дисциплинирани и работят. Те са техници, имат кадри и ще отидат напред. В това отношение не бива да има никакво съмнение. Толков за конгреса.

Минавам по-нататък - за срещата с Тито. Срещата с Тито стана по внушение на югославяните. Като разбраха, че аз ще вода делегацията, започнаха да подпитват дали бих останал в Белград. Чрез др. Груди Атанасов подхвърляли. След като се обсъди въпросът в Политбюро - аз не присъствувах, но се договорихме да се обсъди-и се прецени, че ще бъде правилно и полезно, ако се задържа в Югославия и се срещна с Тито. Тази среща, както знаете, стана. Аз лично си представях работата проста, но те й придадоха голяма тържественост и необходимия ритуал.

Сега по същество. Още първият ден сутринта стана среща между нас. От наша страна участваха членовете на партийната делегация, която участва на конгреса. От тяхна страна освен Тито участваха Кардел, Ранкович, Милко Тодорович, Коча Попович, Видич и други - основните ръководящи другари.

Най-напред Тито ни приветства, подчерта подобряването на нашите отношения и предложи аз да започна дискусиата. Трябва да кажем, че те бяха резервирани и не знаеха в какъв аспект ще поставим въпросите. Аз се възползувах от неговото предложение и започнах. Подробно сега няма да излагам какво съм говорил, а по същество.

В изказването си подчертах, че нашите отношения през последните години се подобряват – и по линията на икономическото и културно сътрудничество, и по държавна линия, и по линията на контактите между нашите два народа, – че съществуват необходимите обективни и субективни предпоставки да се задълбочи сътрудничеството между нашите страни и народи.

След това се спрях на въпроса, че за да можем да развиваме успешно по-нататък нашето сътрудничество, трябва да се премахнат всички ония фактори, които действуват отрицателно и пречат.

Кои са тези отрицателни тенденции?

Първо, аз се спрях на така наречения македонски въпрос. Подчертах, че нашата партия признава създадената обективно след Втората световна война във Вардарска Македония Народна република Македония в рамките на ФНРЮ. Също така признаваме, съгласни сме, че в Македонската народна република се формира македонско национално съзнание. Обаче по тези въпроси ние съзнателно публично не говорим. Защо? Защото, ако кажем това, трябва веднага да кажем другото, – че това македонско национално съзнание се формира на противобългарска основа. А ние сме решително против това и смятаме, че ако този въпрос не се урегулира, ако не се ликвидира това състояние в Македония, то ще бъде един постоянен източник за дразги, за смущения и пречки в нашето развитие.

Това беше единият въпрос,

Заявих, че не сме съгласни и решително протестираме против оценките, които се дават в югославския печат, особено в скопския печат, че нашата партия в миналото, в периода на Втората световна война и непосредствено след нея, е провеждала опортюнистически и националистически курс по отношение на македонския народ и в борбата срещу фашизма. Аз казах: " Вие твърдите, че нашата партия е провеждала такъв курс, а от друга страна

издигате Георги Димитров. Трябва да се има предвид, че Централният комитет е изработил линията на нашата партия през този период под непосредственото ръководство и участие на Георги Димитров, че през този период партията се ръководеше непосредствено от Георги Димитров. А Георги Димитров не е опортюнист, не е националист, а марксист-ленинец. Съвършено неверни са тези оценки. И ние смятаме, че е крайно време тази страница да бъде затворена".

Такъв беше нашият разговор. Аз казвам най-главното. Там се засегнаха въпроси от икономическото и културното сътрудничество и т.н., но ние поставихме тези два въпроса като условие за преодоляването на вредните действия, които са пречели и в бъдеще ще бъдат пречка за подобряване на нашите отношения и ще троят атмосферата между двата народа.

Говорихме по това, че Македония е била ябълка на раздора, а и сега за съжаление, при нашите социалистически условия, е също така ябълка на раздора, че това е ненормално, че оценяваме като националистическа позицията на скопските другари.

След моето изказване думата взема Тито. Интересно, той не отрече, а по същество се съгласи с това, което аз изложих, като подчерта, че трябва да се държи сметка и за техните трудности, че имат трудности със скопските другари, разговаряли са и предстоят разговори по тези въпроси. Трябва да се каже, че в хода на беседата настроението се промени. Те в началото бяха съдържани. След това имаше лирическо отстъпление, подхвърляния и шеги.

След него взема думата Кардел. Той се опита да омаловажи това, което казах, разбира се, много внимателно и тактично. Той например подчерта, че нв е съгласен с това, че се създава македонско национално съзнание изключително на противобългарска основа. Аз не съм казал "изключително", а казах: "на противобългарска основа". Вярно е, че има нещо подобно, обаче не това е главното.

След това се опита да омаловажи идеологическите различия. Аз казах, че за нашето пълнокръвно сътрудничество имат значение идеологическите различия, които са различия не само между нашите партии, но и между тяхната и останалите братски партии.

Според Кардел времето щяло да покаже, че идеологическите различия не са така страшни, че това не са фактически различия, а отделни нюанси, аспекти и т.н.

Какво беше главното в тази наша дискусия? Главното беше, че ние заострихме вниманието не на въпросите, които ни разединяват, а на въпросите, които ни обединяват. И от тяхна, и от наша страна се подчертаваше постоянно, че следва да се задълбочава по-нататък нашето икономическо и всестранно сътрудничество. Набеляза се да вървим по-нататък по линията на разширяване на икономическото сътрудничество и на търговския обмен. Ние преценяваме, че може да се постигне известно специализиране и коопериране на нашите икономики, тъй като структурата на двете икономики дава възможност за това. Сега се подработват тези въпроси и ще станат среща. От наша страна е натоварен др. Живко Живков, а от тяхна - др. Тодорович, който се занимава с икономическите въпроси в Югославия. След няколко месеца предстои комисииите да се срещнат, а след това двамата другари да подготвят окончателно предложението.

Също така се договорихме да се набележат допълнителни мероприятия изобщо по нашето всестранно сътрудничество.

Трябва да ви кажа, че действително атмосферата по време на разговорите, особено във втората половина от дискусията и на обеди, които Тито даде в моя чест, а след това и аз дадох в негова чест, беше топла, до известна степен дружеска атмосфера. Може да се каже, че всички бариери, които имаше, бяха ликвидирани. Ние разговаряхме съвършено открито, бих казал, свободно.

Ние разговаряхме по много въпроси. През цялото време на обедите седяхме с Тито един до друг по линията на протоколните положения и разговаряхме, а също така разговаряхме и с други техни ръководители. Най-главното е, че разговорът беше много дружески, пропит с оптимизъм по отношение на нашето сътрудничество.

Даже Тито се разчувствува. Изглежда, че е повече сантиментален, отколкото го знаем. Когато си заминавахме, аз му попадох ръка, той ме прегърна и разцелува. Сега албанският печат сигурно ще помести тази снимка.

Голямо впечатление ни направи срещата с народа. Първият ден след обед направихме обиколка из града, влязахме в магазини. По улиците, където се появявахме се струпваше хиляден народ, с много повишено настроение. Хората разговаряха с нас, чувстваха се радостни – просто закъднял народ. Китайците и албанците не могат да разберат именно това, че се касае за народа.

Защо постъпиха така югославските другари? Причини има много. Първо, те искат да излязат от тази изолация. Очевидно има известни елементи на ферментация в тяхното съзнание. Освен това имат големи икономически трудности и т.н.

Аз трябва да ви кажа, че преди да замина за Москва се срещнах с техния посланик Айтич по негово искане. След като предаде поздравите на Тито, Кардел и Ранкович, той съобщи, че те дават висока оценка на срещата и разговорите в Югославия. И той подчерта, че имат някои трудности. Първ с македонското ръководство. Те определили среща с македонското ръководство, на която ще участва и Айтич. Подчерта също така, че има хора, които не си дават сметка за това, което стана след XX конгрес на КПСС и т.н.

Той се яви при мене по поръчение на Тито, за да ме информира и да подчертае, че те отдават голямо значение на подобряването на нашите отношения.

тяхната делегация, те не се съгласиха в началото да се сложат думите "борба против империалистите". След това се съгласиха. Очевидно не са назрели предпоставките, за да се осъществи сътрудничество и по партийна линия. Ние сме заинтересовани да работим за постигане съгласие и по тази линия, но сега такива предпоставки и условия не са създадени.

Независимо от това ние трябва да използваме всички възможности за разширяване сътрудничеството между нашите две страни, дружбата между нашите два народа.

Ние в Политбюро, другари, даваме висока оценка на тая среща и смятаме, че това е сериозна, решителна стъпка напред към подобряване на нашите отношения. Трябва да отидем открито, без предразсъдъци, без задръжки и постепенно- ние смятаме, че от един път не бива, невъзможно е, - към задълбочаване и разширяване на нашето сътрудничество по държавна и по икономическа линия, да разширяваме дружбата и сътрудничеството между нашите народи и тяхната обща борба за строителството на социализма.

Но тук, щем-нешем, ние се облъскваме и с така наречения македонски въпрос. Аз ще направя едно кратко изложение по македонския въпрос.

ЦОЛА ДРАГОЙЧЕВА: Много е важен.

ТОГОР ЖИВКОВ: Основните положения на това изложение, което ще направя тук, са утвърдени от Политбюро. Ние смятаме, че след тази дискусия в Централния комитет може би следва да се натовари Политбюро да изработи документ за решение по македонския въпрос.

Аз ще започна най-напред с въпроса за така наречената македонска нация, македонска народност. Имало ли е и има ли македонска нация? Ако вземем въпроса в исторически аспект, да кажем през средните векове, не е имало никаква македонска нация. Ако се вземат историческите факти и се направи историческа справка, ще се види, че още

през IX век на територията на Дунавска България, Тракия и Македония се обособява средновековната феодална българска народност, която се развива и през XVIII и XIX век се оформява в българска нация. Ето това е фактическото положение.

От какво се потвърждава това? Всички източници от това време потвърждават именно това положение. Кои са тези източници? Това са византийски и арабски летописи от средните векове, твърденията и сведенията на всички европейски учени от началото на миналия век, които са пътували през Отоманската империя. Те всички без изключение говорят за българско население в Македония. Това говорят и издадените в края на миналия век и в началото на настоящия век етнографски карти на Балканския полуостров. В историята на всички съседни страни - и на Гърция, и на Албания, и на Сърбия - се говори, че те са имали за съседи българи. За никакви македонци, за никаква македонска националност не става дума. Говори се за българи, които са живеели в тези райони. За такива са ги смятали и турците, и власите, които през различни периоди са живели в тези райони.

Следователно ние трябва решително да отхвърлим фалшификацията на скопските ръководители за някаква обособила се македонска народност, македонска националност през средните векове. Това е абсолютно невярно.

Също така невярно е, че е съществувала някаква средновековна македонска държава по времето на цар Самуил и че цар Самуил е бил цар на тази македонска държава. Какво представлява тази самуилова държава? Вярно е, че нейната основа е Македония, но тя е обхващала и голяма част от Балканския полуостров. В нея е имало и сърби, и гърци, и албанци. Значи със същото основание могат гърци, албанци и сърби да говорят, че това е била тяхна държава.

Скопските ръководители утвърждават, че тази македонска държава е водила борба за своето съществуване с византийци и българи. Ние знаем от историята за войните, които Самуил е водил с византийците, но войни с българи не е имало.

ПОЛА ДРАГОИЧЕВА: Защото самият той е българин.

ТОДОР ЖИВКОВ: Това е свършено вярно.

Следователно какъв е изводът за положението през средните векове? Изводът е, че никаква македонска народност, никаква македонска нация и държава не е съществувала през средните векове. През средните векове Македония е била огнище на старобългарската писменост и книжовност. Това е истината.

Да разгледаме по-нататък въпроса за националното съзнание на македонското население към средата на миналото столетие, до освобождението на България от турско робство. Всички знаем, че през този период Македония е дялка на българското възраждане, на формирането на българската нация в борбата срещу отоманското робство и византийската патриаршия, византийската църква. Това знаят всички, които са учили история. Това е истината. Това е историята на българския народ.

Следователно никаква македонска националност не е съществувала тогава. Като почнем даже от братя Миладинови и свършим с Раковски, Потеф, Левски....

ПОЛА ДРАГОИЧЕВА: Димитър Благоев.

ТОДОР ЖИВКОВ: Димитър Благоев е по-късно. ... Любен Каравелов и други - всички говорят за българи в Македония, никой не говори за македонска нация, за македонска народност. Борбата против турското робство се е водила общо и в Дунавска България, и в Тракия, и в Македония. Това е един общ национален фронт за борба против Турция, това е националноосвободително движение.

Да вземем друг въпрос - въпроса за така наречения македонски книжовен език, който сега се създава в Скопие.

Отделен простонароден и книжовен славянски македонски национален език никога не е имало. Македонският език е народен език, наречие от нашите западни наречия, диалект. Даже ако вземете западните наречия от Трънско, ще видите, че в тях има много по-големи различия в сравнение с македонското наречие. Но ние не говорим за трънски език, въпреки че някои искат да признаем трънчани за самостоятелна нация. /Весело оживление/.

Никъде, другари, нито в съседните райони на Македония, нито в самата Македония през този период македонският език не е смятан като някакъв отделен език. Те са го смятали като български език. Всички историци говорят, че това население е говорело български език.

Както е известно, най-стара славянска писменост от всички славянски народи имат старобългарите. Това е езикът на братята Кирил и Методий, на техните ученици, на така наречената Охридска школа, за основа на която е взет говоримият през IX век език от живущите славянобългари в полето на Солун. Това е писмеността и на българите в Дунавска България, и на българите в Македония, и на българите в Тракия. Различията, които съществуват между македонското и другите наречения, са различия между един и същ език, каквито има във всички страни и всички народи.

Основните различия, по които македонският и българският език се различават от другите славянски езици, са едни и същи. И в българския, и в македонския език няма падежни форми, и в български, и в македонски език има членуване на имената, каквото няма в никой друг славянски език.

Разбира се, не езикът определя националността. 18 нации например говорят испански език, но независимо от това, те не са испанци, а са отделни нации. Такива са, както знаете, латиноамериканските нации. Много нации също така говорят английски език. В Швейцария, която се населява от една и съща националност, се говори на три езика и т.н.

Следователно и през средните векове, и в новата история, и в най-новата история Македония е съществувала само като териториално и политическо понятие, а не като етическо понятие, не като обособена народност, като националност.

Ако сме последователни, трябва да видим, че за Македонска народност и македонска националност почти не се говори даже и тогава, когато една част от Македония остава под турско робство.

Кога се заговорва за македонска народност и македонска нация? Заговорва се след като Македония падна под сръбско робство. Тогава сръбските историци, за да угодят на сръбската буржоазия за асимилацията на това население, след като не можаха насила да го направят сръбско, започнаха да говорят, че това не са нито българи, нито сърби, а са македонци. Това са историческите факти.

Какво е било отношението на нашата Партия през различните периоди към така наречения македонски въпрос? Позволете ми да се спра накратко върху този въпрос.

Дейците и създателите на Вътрешната македоно-одринска революционна организация никъде не говорят за македонска нация и македонско национално съзнание. За тях борбата на населението в Македония е борба за освобождение от турско робство. Те винаги са подчертавали, че българите в Македония са компактна маса, но освен тях там има гърци, албанци, власи и други националности. Те издигат лозунга за автономия - "Македония за македонците", но не като единна национална македонска общност, а като лозунг за борба, за равноправие и освобождаване на всички народности, които са населявали Македония. Те са смятали след това да присъединят Македония към България. Аз говоря за лявото демократично течение в македонското революционно движение, чийто главен представител, както е известно, беше Гоце Делчев.

Какво беше отношението на тесните социалисти по македонския въпрос? Тесните социалисти водеха много енергична и страстна борба против шовинизма и на нашата, и на сръбската, и на гръцката буржоазия, против завоевателните войни на Балканите. По отношение на Македония тесняците, Дядо Благов, винаги виждаха, че в основата на компактната част от това население е българско. Никъде обаче, в нито един документ Димитър Благов, Георги Кирков и другите ръководители на Партията не говорят за македонска народност и македонска нация.

При сложната и заплетена обстановка на Балканите през различните етапи и по-специално по време на теснячеството в нашата Партия Димитър Благов и другите партийни ръководители са виждали, че македонският въпрос може да се разреши само на основата на победата на пролетарската революция във всички балкански страни чрез една социалистическа федерация. Тая своя теза, това положение те са наложили на Балканската конференция на братските партии, която е приела съответно решение.

Такава постановка е правилна. Действително при създадената сложна, заплетена обстановка, когато има попълновения на буржоазията в България, Сърбия, Гърция и другите балкански страни за разпокъсване на тоя район, когато има попълновения и на империалистическите сили, очевидно друго решение не е могло да има, друг изход не е могъл да съществува, освен въпросът да получи цялостно разрешение - за равноправие не само на населението на Македония, но и на другите националности, заробени в различните страни. А това може да се осъществи само с победата на социализма и със създаването на една Балканска социалистическа федерация.

Какво беше отношението на левосектантите към македонския въпрос през периода на левосектантския курс в нашата Партия? Левосектантите издигнаха по същество анти-ленински лозунги и дадоха нихилистични, антиленински

оценки по националния въпрос. Те поставиха въпроса за македонски народ и македонска нация, за родопски народ и родопска нация, за добруджанска нация, за тракийска нация и т.н. Това е една съвършено объркана и немарксистическа постановка.

Да вземем например статията на Хр. Кабакчиев в сп. "Комунистически интернационал", писана през 1934 г., под заглавие "Българската комунистическа партия и националният въпрос на Балканите". Там този въпрос се забърква още повече. В тази статия се обосновава въпросът за македонска нация и за обособяването на тая нация в отделна държава.

Какво беше отношението на нашата Партия по македонския въпрос в навечерието и през времето на Втората световна война? Петият разширен пленум на Централния комитет на партията от 1935 година...

ОБАКЦАТ СЕ: Шестият пленум.

ТОДОР ЖИВКОВ: Те са два пленума – пети и шести. Петият пленум изтъква необходимостта от изграждането на единен фронт на македонските трудещи се и техните масови организации под лозунга за правото на самоопределение на македонския народ до отделянето му в свободна и независима Македония.

Шестият пленум през 1936 година поставя въпроса за обединението на всички македонски революционни сили в една революционна организация.

Как се поставя македонският въпрос в декларацията на Отечествения фронт през 1943 година? За да се избегнат каквито и да е нови исторически грешки и за да се даде едно твърдо успокоение на Македония, в декларацията на Отечествения фронт се издига лозунгът: "Македония за македонците". С този лозунг ще се тури край на съперничеството между балканските държави. Никакво видоизменяване на сегашната разпокъсана от враговете Македония, нито пък цялостното ѝ приобщаване към която и да е балканска държава може да реши македонския въпрос. Единственото спасително

решение е създаването на цялостна свободна и независима Македония. Само така тя ще престане да бъде ябълка на раздора и ще се превърне в здрава съединителна брънка между балканските народи".

Това е Декларацията на Отечественния фронт от 1943 година.

На мене не ми е известно какви са били съображенията, когато сме се съгласили ръководството на македонската партия и борбите на македонското население против фашизма през време на Втората световна война да се приравнят с Югославската комунистическа партия. Затова на този въпрос аз няма да се спирам.

ПОЛА ДРАГОЧЕВА: Това е известно. Още през 1940 г., след като нахлуха германците, Димитров даде съответна формулировка. Има документи за това.

ТОДОР ЖИВКОВ: Какво е отношението на Партията към македонския въпрос след Втората световна война? Аз ще припомня тези неща, макар че повечето от другарите ги знаят.

Десетият пленум през 1946 година издигна лозунга да се подготви преминаването на Пиринския край към Македонската народна република. Присъединяването да стане на базата на създен договор между България и Югославия при отчитане волята и общите интереси на самия македонски народ, както и правото на кооптиране българско поданство за желаещите такова жители на Пиринския край. Възвръщане на Западните покрайнини към България. Линия на автономия на Пиринския край.

Това е постановката на Десетия пленум на Централния комитет на Партията от 1946 година.

Каква е постановката на V конгрес на Българската комунистическа партия? Ето какво се казва в отчетния доклад на Георги Димитров:

"Нашата Партия е стояла винаги и днес стои твърдо на позициите, че Македония принадлежи на македонците. Верни на традициите на македонските революционери, заедно с

всички честни македонски патриоти, ние сме непоколебимо убедени, че македонският народ ще осъществи своето национално единство и ще осигури своето бъдеще като свободна и равноплавна нация само в рамките на Федерацията на южните славяни".

Такава е справката.

Какви изводи могат да се направят, другари, във връзка с отношението на нашата Партия през различните периоди по македонския въпрос?

Първо, трябва да подчертаем, че нашата Партия е провеждала последователна интернационалистическа линия по македонския въпрос, като е водила неотстъпна и страстна борба против великобългарския, великосръбския и великогръцкия шовинизъм, против превръщането на Македония в ябълка на раздори между балканските народи. Това минава като червена нишка през всички периоди в отношението на нашата партия по македонския въпрос.

Второ, Партията последователно се е борила за демократическо и революционно решение на македонския въпрос, като го е свързвала с победата на пролетарската революция, с установяването на социалистически строй на Балканите. Очевидно при сложността на обстановката и заплетеността на македонския въпрос Партията е провеждала гъвкава тактика. По тактически съображения тя е издигнала лозунга "Македония за македонците", лозунга за автономия на Македония, но винаги е подчертавала, че това трябва да се осъществи в рамките на Социалистическа балканска федерация.

Обаче, другари, ние сме Централен комитет на Партията и няма да падне авторитетът нито на Георги Димитров, нито на който и да е друг, ако кажем, че Партията допусна и грешки от 30-те години насам, от левосектантския курс до края на Втората световна война и известно време след нея.

Кои са тези грешки?

Първо, по въпроса за националната принадлежност на македонското население. То неоснователно бе квалифицирано като самостоятелна македонска нация. Това имаше голямо политическо значение за практическата работа на Партията. И не случайно ние нямашме ^{голям} успех в това отношение, тъй като нашата Партия не прозря докрай ленински този въпрос. Това ние трябва да го видим.

Неправилно се издигна лозунгът за федерация на южните славяни. Този въпрос не беше актуален. Какво значи да се издигне лозунг за федерация на южните славяни след победата на пролетарската революция в редица страни, когато се създаде световната социалистическа система? Пита се, ние, накъде трябва да вървим - Към Белград или към Москва?

РАДА ТОДОРОВА: Към Москва, то се знае.

ТОДОР ЖИВКОВ: Така че този лозунг беше неправилно издигнат.

Ние, другари, трябва да видим фактите такива, каквито са. С това до известна степен дадохме, а и сега даваме козове да се спекулира по македонския въпрос, независимо от политическата работа на Партията, за връзките и мобилизацията на силите на това население през различните периоди.

Какво е сега нашето отношение по тия въпроси?

Трябва да имаме куража, другари, като марксисти, да видим нещата такива, каквито са, да направим съответни изводи и да изработим марксистко-ленински позиции, които да съответствуват на нашата обща линия в борбата за мир и социализъм.

Първо, ние трябва да признаем, - разбира се, когато се създават условия за това, не сега - създаването на Народна република Македония в рамките на Федеративна народна република Югославия. Тя съществува. Съществува само във Вардарска Македония, но съществува. Да твърдим,

че не съществува и че няма да съществува - такава позиция нито ще бъде издържана марксистически, нито ще бъде правилна политически, нито някой ще ни подкрепи.

Второ, че в рамките на Македонската народна република, във Вардарска Македония се формира македонско национално съзнание. Това съзнание не е изградено, както твърди Георги Димитров на Петия конгрес на Партията, то е в процес, то не е оформено, но се оформява, ражда се и се развива. Това е сложен процес. Ние трябва да видим факторите, които влияят за формирането на националното съзнание на населението във Вардарска Македония.

Кои са тези фактори? Първо, населението на Македония не беше освободено заедно с другото българско население от турско робство, а остана под турско робство и след освобождението на България. Българите и другите националности, които бяха освободени от турско робство, създадоха свои държави, тръгнаха стремително напред по капиталистически път на развитие, а населението на Македония остана във феодална Турция при феодални условия и беше предмет на най-жестоката асимилация, насилия и денационализация.

Аз пак повтарям, тук трябва да се подчертаят и позициите на нашата Партия, които не са били последователни по отношение народността и националността на това население. Те са влияели и не са могли да не влияят по този въпрос.

Друг фактор, който също оказва влияние, това е, че през Втората световна война това население и македонската партия води съвместна борба против фашизма не с нашата партия, а с Югославската комунистическа партия. Те заедно воюваха, заедно се бориха и имаха една обща съдба. Там се разгърна масово въоръжено въстание, масова борба против фашизма заедно с Югославската комунистическа партия, под нейно ръководство. Това е също един важен фактор.

Вардарска Македония се освободи, там се създаде държава със свое правителство. Изгражда се единна социалистическа икономическа база с Федеративна народна република Югославия. Тук трябва да кажем, че играят роля и денационализаторските методи, които югославското ръководство и по-специално македонското ръководство упражнява върху населението.

Ето тези конкретни фактори, сложили се при конкретната историческа обстановка, влияят за формиране на македонското национално съзнание в това население, което ние трябва да видим и да имаме куража да го признаем. Разбира се, това не е завършено, то е процес. Югославските и стопанските ръководители в миналото, а може би и сега, желаят да форсират този процес и затова засилват денационализацията на противобългарска основа.

Следователно, какъв е изводът? Ние следва да признаем публично - аз пак повтарям, когато се договорим с тях, не сега - обективното съществуване на Македонската народна република и формирането на македонско национално съзнание. Ние не желаем да пречим на този процес, напротив, ние желаем да му съдействаме. Не можем обаче да се примирим в никакъв случай това национално съзнание да се формира, да се изгражда на противобългарска, националистическа,шовинистическа основа. Ние трябва да работим да се създадат условия за дружба между народа на Вардарска Македония и нашия народ, а оттам за създаване на предпоставки за задълбочаване на дружбата и сътрудничеството между нашите страни и народи.

Това е по въпроса за Македонската народна република и за формирането на македонско национално съзнание на територията на Вардарска Македония.

За Пиринския край. Населението от Пиринския край е част от българската нация. Никаква македонска националност там няма и не може да има. Там не стана обособяване на македонско национално съзнание, както във Вардарска

Македония, въпреки че ние много съдействахме за това. Както е известно населението на Пиринския край още през 1912 г. беше приобщено към майката-отечество и води борба заедно с целия български народ против капитализма и фашизма, а днес заедно с него строи социализма. И не може да става дума там за някаква македонска националност, за обособена македонска народност.

Следователно това население в никакъв случай не може да се счита за част от македонската нация, която се формира сега във Вардарска Македония, и най-малко може да става дума някога то да се присъедини към тая нация. Така че всичко, което ние вършихме досега - налагане на език, налагане на друга националност, налагане да се пишат македонци и т.н. - това беше насилие върху волята на това население и няма нищо общо с марксизма-ленинизма по националния въпрос.

Следва в бъдеще да се противопоставяме на всякакви аспирации, откъдето и да идват те, и специално от страна на скопските ръководители, това население да се таксува като македонска националност. Това население за нас е такова, каквото е населението например на Бидинския край или каквото е населението на другите райони на страната.

В Пиринския край трябва открито да разясняваме нашата марксистко-ленинска позиция по отношение на това население и да пресичаме всякакви чужди влияния. Необходимо е да се създадат условия за премахване и коригиране на допуснатия натиск да се пишат македонци. Това обаче трябва да се провежда тактично и гъвкаво, тъй като има хора, които са отровени, объркани и няма да приемат тая постановка. А и ние много сме спомогнали за това объркване. Нужно е активно, непрекъснато да утвърждаваме българското национално съзнание в това население. Трябва да се положат специални грижи за още по-бързото развитие на икономиката в този край и особено на промишлеността, да се свързва

още по-тясно тая икономика с икономиката на останалата част на страната.

По отношение подбора и разпределението на кадрите трябва да си прилагат същите принципи и постановки, както за всички други райони на нашата страна, и да се сложи край на делението на българи и македонци. Въобще в нашата страна македонска националност няма нито в Пиринския край, нито някаква друга македонска националност на която е председател др. Христо Чалайджиев./Оживление в залата/.

Ние така поставяме въпроса. Няма защо да упражняваме насилие. Той, който се чувства македонец, нека се пише македонец. Но македонска националност няма нито в Пиринския край, нито в Беломорска Тракия, нито в нашата емиграция в Канада или в САЩ. Само във Вардарска Македония обективно исторически се формира македонска нация.

Няма да бъде правилно, няма да бъде марксистко да се откажем от историята на нашия народ. Какво искат съюзниците ръководители? Да се откажем от половината история на нашия народ? По тяхна Флорида всички са крайни повинисти, като почнем от Братя Миладинови и извършим с Ботев и Раковски, да не говорим за Димитър Благоев и Георги Димитров. Според тях всички са повинисти, защото заявяват, че в Македония се говори български език и че Македония е населена от българи.

Ние не можем да се откажем от нашата история. Трябва да разработваме и средновековната история, и най-новата история на нашия народ. Ако се откажем от това, няма да бъдем никакви интернационалисти, никакви марксисти, а ще бъдем nihilисти, ще бъдем космополитици. Историческата правда трябва да се казва. Трябва да се борим срещу фалшивите твърдения на историята на нашия народ, но не по пътя на разгаряне на споровете, а чрез обективно й излагане. Няма защо сега да спорим с този и с онзи,

обаче в училищата и сред народа ще разясняваме историята на нашия народ. В противен случай ние трябва да се откажем от Паисий, защото Паисий е македонец, от братя Миладинови, от Кирил и Методи, трябва да се откажем от половината история на България. Само цар Самуил можем да им дадем. Би трябвало и бай Тодор Павлов да заличим от нашите редове, защото когато през левосектантския курс на едно събрание са го попитали: "Ти македонец ли си?" той отговорил: " Не, аз съм българин от Македонско".

Но все пак някои другари ще поставят въпроса: каква е перспективата, какъв е изходът от всичко това? Другари, перспективата е в победата на социализма и комунизма на Балканите, в ликвидирането на границите и в постепенното сливане на нациите. Друга перспектива няма и не може да има.

Аз искам да кажа две думи и по следния въпрос. Прочетох някъде в печата, сигурно и други другари са чели, Кардел направи изявления...

МИТКО ГРИГОРОВ: Кардел и Тито.

ТОДОР ЖИВКОВ:... че в новата конституция на Югославия се поставя въпросът да се премахнат нациите, да се говори за една югославска нация. Това е хитрост на Кардел, така да се каже.

От какво по моему е продиктувана тая хитрост? Продиктувана е от това, че националният въпрос в Югославия не е решен на последователна марксистко-ленинска основа. Сега те се натъкват на редица трудности и противоречия. Даже в самата Македония има открита реакция срещу посърбяването на македонския език.

Между впрочем, когато говорим за македонския език, не бива да казваме, че македонският език е български език. Това не е правилно и не е необходимо да се твърди. Но ние трябва да бъдем против посърбяването на македонския език, против отдалечаването му от

българския език, а не да твърдим, че това е български език, още повече, че те направиха и някои нововъведения, някои от които са доста интересни и може да се имат предвид при една правописна реформа у нас. Но това е отделен въпрос.

Те сега се натъкват на големи противоречия и поставят въпроса да се ликвидира националната обособеност на отделните народи. А на практика какво значи това? Това значи пълна хегемения на сърбите и харватите върху цялата територия на Югославия. Както виждате, такава задача не си поставя още и Съветският съюз, където 47 години съществува съветска власт, където се строи комунистическо общество. Ясно е, че това е също един ход на денационализация.

РАДА ТОДОРОВА: В това отношение те имат големи трудности с харватите.

ТОДОР ЖИВКОВ: В заключение трябва да подчертая, другари,, че независимо от идеологическите различия и различията по националния въпрос, които съществуват между нашите две партии, ние не бива да губим главното, перспективата, генералната наша линия – да разширяваме и подобряваме нашите взаимоотношения. А много въпроси ще се решават с течение на времето и с победата на социалистическия обществен строй у нас, в Югославия и на Балканите. Ние трябва да проявяваме повече търпение, да не се подаваме на сантименталности. Как практически ще провеждаме това в разговори с тях и в нашата работа? След днешната дискусия в Централния комитет на партията Политбюро трябва да уточни тези въпроси. Как ще провеждаме тази линия в Пиринския край – по това също допълнително ще се уточним ./Ръкопляскания/.

ПРЕДС. ДИМИТЪР ГАНЕВ; 15 минути почивка.

ГЕОРГИ КАРАСЛАВОВ: Към тях.

ГРУДИ АТАНАСОВ: Обаче не беше дадено гласност на това, че Тито и Ранкович са си направили известна самокритика, че са направили известни признания за някои свои неправилни становища, съдържащи се в програмата на Съюза на югославските комунисти. Не беше дадена гласност, според мен, затова, защото досега в Югославия не е имало случай нито Тито, нито Ранкович, нито някой друг ръководител открито да е осъдил известни положения на тяхната програма, приета на Седмия конгрес. Те са говорили само за грешки, допуснати в практическата работа при изпълнението на тази програма или, както те се изразяват, че се е получила деформация в икономиката, в търговията, в идейното и културно възпитание на хората като извращение на тяхната правилна политика.

Но трябва, другари, да се каже и това, че в последно време те правят известни усилия да ликвидират някои сериозни недъзи, които съществуват в техния обществен живот, и то не само в областта на икономиката, но и в областта на търговията. Взеха доста крути мерки и успяха да преодолеят известни опасни явления и в идеологическата област. В последно време вземат енергични мерки, за да внесат известен ред в идеологическото и културно възпитание на комунистите и безпартийните в Югославия. Почти всички централни комитети на републиките се занимава с тия въпроси въз основа на две речи, които Тито произнесе пред журналистите и пред конгреса на младежите.

За пръв път в техния печат открито се заговори, че в Югославия са се допуснали твърде много вредни западни влияния в идеологическото и културното възпитание на хората. Това го призна и Йордан Веселинов, секретар на

ΓΕОРГИ ΚΑΡΑΣΛΑΒΟΒ: Към тях.

ΓΡУДИ АТАНАСОВ: Обаче не беше дадено гласност на това, че Тито и Ранкович са си направили известна самокритика, че са направили известни признания за някои свои неправилни становища, съдържащи се в програмата на Съюза на югославските комунисти. Не беше дадена гласност, според мен, затова, защото досега в Югославия не е имало случай нито Тито, нито Ранкович, нито някой друг ръководител открито да е осъдил известни положения на тяхната програма, приета на Седмия конгрес. Те са говорили само за грешки, допуснати в практическата работа при изпълнението на тази програма или, както те се изразяват, че се е получила деформация в икономиката, в търговията, в идейното и културно възпитание на хората като извращение на тяхната правилна политика.

Но трябва, другари, да се каже и това, че в последно време те правят известни усилия да ликвидират някои сериозни недъзи, които съществуват в техния обществен живот, и то не само в областта на икономиката, но и в областта на търговията. Взеха доста крути мерки и успяха да преодолеят известни опасни явления и в идеологическата област. В последно време вземат енергични мерки, за да внесат известен ред в идеологическото и културно възпитание на комунистите и безпартийните в Югославия. Почти всички централни комитети на републиките се занимаха с тия въпроси въз основа на две речи, които Тито произнесе пред журналистите и пред конгреса на младежите.

За пръв път в техния печат открито се заговори, че в Югославия са се допуснали твърде много вредни западни влияния в идеологическото и културното възпитание на хората. Това го призна и Йордан Веселинов, секретар на

Най-актуално място в изложението на др. Тодор Живков заема македонският въпрос. Аз не мога да кажа нищо повече, другари, освен да се съглася напълно с така направеното изложение. Ние сме комунисти, ние сме социалистическа страна, която изгражда социализма и ще премине към изграждане на комунизма. Нашата политика, нашата идеология, нашето учение, цялата перспектива за по-нататъшното развитие на социалистическите страни ни задължава действително да вземем по този въпрос правилно, марксистко, интернационалистическо становище.

Аз съм напълно съгласен, че ние не бива повече да дискутираме по македонския въпрос, като спорен въпрос, като въпрос, който ни разделя. Аз мисля, че македонският въпрос трябва да бъде въпрос, който сближава народите на България и Югославия, но на тази принципна основа, която бе изложена тук от др. Тодор Живков.

По всичко изглежда, че на македонските другари - организирани и безпартийни - е казано това, което др. Т. Живков изложи в разговорите по македонския въпрос: че за нас няма спорни гранични въпроси между България и Югославия. Тито се съгласи с това. Те конкретно не се изказаха по въпроса за Пиринския край, но подметнаха за македонците в Гърция. Според мен, с това те косвено искаха да кажат, че и в България има такива. Може би по-нататък, ако се отпаде такъв случай, трябва да се разговаря по този въпрос, за да се разбере как югославската страна гледа на него, тъй като за нас още не е достатъчно ясно как в бъдеще те ще гледат на Пиринския край, на населението в Благоевградски окръг.

Доколкото ние имаме сведения, другари, населението в Македония общо взето посреща със задоволство сближението между България и Югославия и посещението на нашата партйна делегация в Белград. Не зная от

какви чувства са изхождали някои хора там, но преди една седмица на малкото тържество, което било организирано след състезанието между наш и македонски футболен отбор, спонтанно хората започнали да скандират: "Тито-Живков, Тито-Живков". /Оживление в залата/. Аз не искам да правя заключение, но ми се струва, другари, че с това скандиране хората са искали да изразят симпатиите си към България, към нашата партия, към нашето ръководство.

РАДА ТОДОРОВА: Всички по-възрастни македонци много обичат България.

ГРУДИ АТАНАСОВ: Ако ние така разбираме македонския въпрос, както др. Т. Живков го изложи тук, ако искаме македонският въпрос да сближава нашите народи, да не бъде пречка в нашите отношения, аз смятам, че ние ще спечелим повече. Другарят Тодор Живков подчерта, че трябва да се сметем с факта, че Македонската народна република съществува в рамките на федеративна народна република Югославия. Ние не можем да бъдем по-упорити от фактите, това е известно. В Македония действително сега се работи много енергично за формиране на македонско съзнание, на македонски език, на македонска история. Аз съм разговарял и с най-отговорните им хора в Скопие. Питам ги: "Как може да създавате ваша история и език от по-минало време, ако не водите борба с българския народ, с българската история и българския език?" Това е изключено. Където и да се опитат да извлекат нещо от историята, за да оформят своя език, своя история, или свое национално съзнание, те непременно се сблъскват с нашия език, с нашата история, с нашата нация. И действително всичко, което те са писали и говорили по тези въпроси, съдържа извънредно много клевети и нападки против нашата страна, нашия народ и нашата партия.

Но, другари, трябва да се има предвид и това, че в Югославия има сериозни национални затруднения. Те имат многонационална държава. Егоизмът, който е наслонен от миналото, не така лесно ще се изживее. Провеждането от тях политика е - една Югославия, един език, един народ, една култура. Не случайно Тито пред конгреса на младежите или пред журналистите, не си спомням добре, използва такъв факт: едно македонско дете, чиято майка е македонка, а бащата - хърватин или словенец пише писмо и пита Тито: "Какъв съм аз - македонец или хърватин?" Аз не знам доколко има такова писмо, обаче Тито отговаря, че не трябва такива деца и младежи да се задължават да се пишат като деца на отделно малцинство или на отделна нация, а трябва да се пишат югославяни. Действително сега у тях масово се разпространява такова разбиране - хората да се регистрират като граждани на Югославия, като югославяни. Затова допринася и сърбо-хърватският език, който е език на Югославия. Той се изучава навсякъде и все повече започва да абсорбира останалите езици на отделните нации в Югославия.

Др. Живков, на мен ми е трудно да кажа дали тази политика е правилна или не. Те с новата конституция, която в скоро време ще се приеме от тяхната скупщина, ще узаконят доста общи положения. Тито казва: "Ние трябва да извършим интерграция не само в областта на индустрията, а и в областта на културата". Той вече няколко пъти говори официално по тези въпроси. "Не може, казва той, да се изгражда македонска, словенска, хърватска, сръбска и пр. култура, а трябва да се изгражда обща югославска култура. Иначе, продължава той, няма да бъдем истинска социалистическа държава, която изгражда ново социалистическо общество с общи стремежи, с общ културен и индустриален облик". Тези въпроси на

пръв поглед изглеждат правдиви и мене ми се струва, че трябва да се съгласим с такава политика, ако те изхождат от правилните разбирания на нашето учение.

РАДА ТОДОРОВА: Те всъщност нямат югославска култура, тяхната култура е западна.

ГРУДИ АТАНАСОВ: Това е моето мнение, другари, по македонския въпрос. Струва ми се обаче, че е рано още да даваме публичност на нашите нови постановки по македонския въпрос. Трябва да се изчака още. Ние установихме първите контакти, но много накъсо и в доста обща форма. Ако по-нататък нещата се подобрят, ако ние видим, че действително югославското ръководство е твърдо решило да се върне на правилни позиции, на позициите на марксизма-ленинизма, аз смятам, че тогава ще намерим още по-голяма възможност да разговаряме по тези въпроси и да намерим една обща линия, която да се следва и от едните, и от другите.

Другари, накрая искам да изкаже следната мисъл. Ние, както се видя от изложението на др. Живков, отиваме към искрено подобрение на отношенията с Югославия. Това е в интерес на Югославия и на България, в интерес на нашия общ социалистически фронт. Не зная какво мислят другарите от Политбюро, но мене ми се струва, че ще бъде необходимо да се помогне на нашите кадри, на партийния актив, като се информират по тези въпроси, така както нашата партия ги вижда и разбира, за да се получи и съблюдава едно общо, партийно гледище в нашите среди. Аз например смятам, че не е много умно някои другари като среднат наши представители от посолството в Белград, да им задават такива въпроси: "Какво правят онези кучета там, девят ли се още?"

ГЛАС: Не е много любезно това.

ГРУДИ АТАНАСОВ: Не само че не е любезно, но то не допринася за политиката, която провежда нашето ръководство. Аз моля другарите от Политбюро да имат предвид това мое желание и ако може да се направи такава информация.

ПРЕДС. ЕНЧО СТАЙКОВ: Има думата др. Кръстю Тричков.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Другари, съвършено правилни са мерките, които Политбюро предприема за развитие на нашата икономика, и активността, която се проявява в това отношение. Правилна е линията, утвърдена от VIII конгрес за подобряване отношенията с Югославия.

Аз искам да изкажа известни съображения по македонския въпрос. При подобряване отношенията с Югославия, както сега става, винаги изпъква и македонският въпрос. Това е въпросът, по който сме имали и имаме разpravии с Югославия и особено със скопското ръководство. И съвсем правилно, особено за нас, за нашата окръжна партийна организация и за трудовете се в Пиринския край, Политбюро постъпва, като поставя на изясняване на пленума на ЦК македонския въпрос. Още през 1948 г. Георги Димитров обърна внимание на необходимостта от цялостно обсъждане и решение на този важен и действително сложен въпрос, на необходимостта да бъде изяснен той за цялата партия. Нещо повече, ние смятаме, че правилно ще бъде да се разберем по този въпрос не само с ръководството на Съюза на югославските комунисти, но и с ръководството на Гръцката комунистическа партия. В нашата страна живеят доста гръцки политемигранти. И те, а и нашите другари, често ни питат какво е отношението на ГКП по този въпрос. Ето защо ще бъде правилно да се изработи единно гледище и с тях. Аз трябва да заявя на пленума, че македонският въпрос не е актуален в нашия окръг, с него нито комунистите, нито трудовете се занимават. Други въпроси, въпросите на нашето строителство, на нашето икономическо развитие, вълнуват населението. То е единно и сплотено около нашата партия и се труди за изпълнение на задачите, които партията и правителството поставят пред него. Но заедно с това не можем да не отбележим, че напоследък има известен повишен интерес по македонския въпрос. Започнаха да се разпространяват разни слухове, че между Югославия и Съветския съюз е постигнато споразумение за присъединяване на Пиринския край към Югославия, че по този въпрос има преговори между България и Югославия.

В София тези слухове са повече, отколкото при нас.

Т. ЖИВКОВ: Че Югов държал да се запази Пиринският край към България, че Живков ще го предаде на Югославия. Такива слухове има.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Хората искат да знаят какво отношение ще се вземе сега по македонския въпрос, след като огиваме към подобряване на отношенията ни с Югославия. И то е правилно. Затова е необходимо да се внесе яснота по редица въпроси. Това и направи др. Тодор Живков, когато беше при нас за откриването на текстилния комбинат и сега на пленума, за което ние сме благодарни. Ние напълно подкрепяме становището, което др. Живков изрази по македонския въпрос и по положението в Пиринския край.

Кое за нас е важно в случая? Изясняват се някои важни въпроси, по които досега нямаше яснота и единство. Това пречеше на нашата идеологическа работа, защото от време на време се явяваше необходимостта да разясняваме македонския въпрос. Кои са тези въпроси? Изяснява се нашето отношение към Народна република Македония в рамките на ФНРЮ. В случая се подхожда съвсем реално към действително съществуващите факти, — и към миналото, и към настоящето.

По въпроса има ли изградена македонска нация или няма, докъде е стигнало нейното оформяне — може да се спори. Изследване и заключение на нашия марксистко-ленински институт по този въпрос няма. Но да се отрича съществуването на Народна република Македония в рамките на ФНРЮ и това, че там се работи активно за изграждането и издигането на македонско национално съзнание, макар и на антибългарска основа, да се отрича, че те създават свой език, макар и сърбиризиран, е крайно неправилно. Това би означавало да не видим настъпилите изменения след това население, да изпаднем в политическа грешка, в каквато изпада скопското ръководство. Те не искат да видят миналото, историята, да признаят, че са били българи, което е просто непонятно. Безспорна истина е, другари, че една голяма част от младото поколение се чувствуват македонци и са много чувствителни,

силно реагират и ни обвиняват, когато ние се представяме пред тях като българи. Това е истина. Друг е въпросът за възрастното население. В струмишко и Охридско възрастните се чувствуват българи, но младото поколение, което сега расте там, си е запазило формата на македонска нация.

Правилно отношение се взема към Пиринския край и искането той да бъде присъединен към Югославия, да бъде откъснат от Народна република България. Какво е тук положението? Съвършено правилно беше изразено от др. Тодор Живков, че населението от Благоевградски окръг винаги се е чувствувало като част от българската народност. То от незапомнени времена, както Г. Димитров казва, се чувства свързано икономически, политически и културно с българския народ. Не може да има никакво съмнение, нашето население в огромното си болшинство, въпреки работата, която проведохме, има българско национално съзнание, български патриотични чувства. Това е българско патриотично население, въпреки че ние поработихме за неговото помакедончване.

ТОДОР ЖИВКОВ: Денационализация. Трябва на Ботев портрета да се сложи и на негово име да се назоват някои училища.

КРЪСТО ТРИЧКОВ: Населението от Благоевградски окръг и в миналото е било заедно с българския народ, неделима част от него, намирало се е под влиянието на българската прогресивна мисъл и преди всичко на БКП, и сега участва активно в създаването на българската социалистическа нация. То чувства като своя родина НРБ. Цялата наша социалистическа икономика е свързана с България. Никой не е съгласен да се дели от Народна република България и да се присъединява към Югославия. На това, другари и другарки, не са съгласни даже и тия, които се чувствуват македонци. Това е самата истина. Даже ако им се постави въпросът съгласни ли са да се делат от България, те ще отговорят: Дума да не става. Затова и изказването на др. Тодор Живков при откриването на текстилния комбинат в Благоевград, че в Благоевградски окръг живее "патриотично българско население" предизвика интерес, коментари и одобрение от хората, които имат отношение към македонския въпрос.

ТОДОР ЖИВКОВ: Аз нарочно дойдох, имах предвид тези слухове.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Доста другари дойдоха в окръжния комитет да изкажат задоволството си от тази постановка. Получиха се и няколко писма в окръжния комитет. Ето какво ни пише др. Иван Дивизиев от с. Елешница: "Останах много доволен от речта на др. Т. Живков в Благоевград на 29.XII. 1962 г. Др. Живков нарече населението от Благоевградски окръг "патриотично българско население". С това той казва една проста истина, която въпреки че и неграмотните хора във всички села и градове по чувство знаеха, години наред се изопъчаваше, фалшифицираше и в най-добрия случай се премълчаваше". Така, другари и другарки, мисли огромното болшинство.

ГЛАС: Повече от това не може да се каже.

Т. ЖИВКОВ: Теоретик не може така просто и ясно да го каже.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Тук на пленума трябва да кажа, че има и други мнения. Намериха се и такива, които изразиха несъгласие с това, че населението в Благоевградски окръг бе наречено "патриотично българско население." По този повод един писа анонимно писмо до в. "Пиринско дело". "Действително населението е патриотично. Но широко известно е, че в мнозинството си това население е македонско. То това го пишат дори учебниците по география." Това е вярно. /Весело оживление/. "И сега, когато ние говорим на нашите ученици, че това е българско население, учениците казват: добре, другаря учител, ти ли по-добре знаеш или този, който съставя учебниците." И по-нататък той пише: "Според вас излиза, че малкото българи, които живеят в окръга, са патриотични, а македонците са хора от друга категория. Какво пречеше да бъде написано "патриотичното население от Благоевградски окръг. Тогава това щеше да се отнася до цялото население. Поради това авторът на статията трябва да бъде наказан, в редакцията да си вземе бележка. Този вестник трябва да излиза на македонски език ... Асимилацията, за която така много мечтаят някои, няма да я бъде". Това писмо е написано на български. Другари, ние трябва да бъдем внимателни към тези, които се чувствуват македонци.

ТОДОР ЖИВКОВ: Правилно.

КРЕСТЮ ТРИЧКОВ: Защото и ние сме ги учили така да се чувствуват.

ТОДОР ЖИВКОВ: Насилие в никакъв случай.

КРЕСТЮ ТРИЧКОВ: Не бива в никакъв случай да се противопоставят българи на македонци. Българи и македонци - това са две близки понятия, те трябва да се сближават. Сръбската буржоазия навремето в македонците виждаше българи. Главното е не кой какъв се чувствува, а на какви класови позиции стои.

Правилно отношение се взема и към искането Пиринският край да бъде откъснат от Народна република България. До неотдавна при всички случаи другарите от Скопие не пропускаха да поставят пред нас въпроса: "Хайде кога ще решаваме нашите въпроси, кога ще се присъедините към нас". Съвсем открито го поставяха. Ние казваме: "Защо поставяте въпроса за Пиринска Македония, а не поставите въпроса за Егейска Македония." Ние, казват те, сме социалистически страни. След това ще предявим претенции към Егейска Македония."

Да се постави въпросът за откъсването на Благоевградски окръг от България и присъединяването му към Югославия значи да се отива против желанието и против интересите на населението от Пиринския край и НРБ. Това значи да се отива против волята на хората, отново да вършим насилие над тях, каквито вършихме след 9 септември. Няма по-неправилно от такова искане. И с това съвсем не се решава македонският въпрос, затова защото никой, даже македонските революционери, не са се борили Македония да бъде част от Югославия. Никога те не са били с антибългарски настроения.

ТОДОР ЖИВКОВ: И лявото, и дясното крило.

КРЕСТЮ ТРИЧКОВ: И лявото, и дясното крило. Даже аз мога да ви покажа много документи на Иван Михайлов, пристигнали по нелегален начин в България, в които критикува нашата партия, че през 1946-1947 г. извършихме денационализация.

ТОДОР ЖИВКОВ: Аз не се спрях на този въпрос, но трябва да кажа, че през този период, поради нашата непоследователна марксистко-ленинска политика по определяне националността на македонците, ние предадохме знамето на буржоазията и тя го държеше. Това е

факт, трябва да го признаем. Дадохме го на тях да спекулират за антинародни цели.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Правилно, другари, се поставя въпросът за скопския национализъм, за това, че скопското ръководство изгражда македонско национално съзнание и македонска нация на антибългарска основа, че грубо фалшифицират историята, безогледно клеветат до неотдавна клеветяха и хулеха нашата Партия и ни обвиняваха във великобългарски шовинизъм. В това отношение не бива да се правят никакви отстъпки и компромиси. Ние си даваме сметка, че за тях ще бъде много трудно да се откажат от тази линия. Лазар Колишевски има издадени цели томове.

ТОДОР ЖИВКОВ: Той на това живее.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Това, че ние признаваме населението на Благоевградски окръг като българско, ще създаде за тях допълнителни трудности, още повече ще оживеят там българските чувства, които и сега има у по-възрастното поколение. В това няма никакво съмнение. Независимо от всичко това, ние не бива да позволяваме да се фалшифицира историята и да се клевети нашата Партия. Не бива да позволим да се отрича, че до освобождението на България от турско робство, а и по-късно, македонското население, македонските революционери по национално съзнание са се чувствували като част от българския народ. Всички данни в това отношение са безспорно доказателство за това. Така че изясняването на тези въпроси ще улесни нашата работа.

Правилно тук се предложи, че трябва да излезем с документ, в който да се вземе отношение и се даде оценка на нашата Партия по македонския въпрос в миналото и сега. Този документ да не се публикува, а да служи за ръководство в нашата работа. Да се вземе отношение към някои партийни документи по македонския въпрос. Излезли са много книги. Има цяла книга "БКП и македонският въпрос". Ако искате да направите справка кога какви документи са излезли на нашата Партия - има ги там. Разбира се, съвсем извратено тълкуване са дали на

тези документи. Известно е, че в най-близката наша история се допуснаха някои грешки по македонския въпрос не от принципиален, а от тактически характер, които трябва съответно да оценим и изясним, защото при всяко засягане на македонския въпрос хората питат.

За какви грешки става въпрос, другари. Другарят Живков тук каза, X пленум през август 1946 г. реши да се вземе курс на обединение на Пиринския край с Народна република Македония в рамките на СНРЮ. Комунистите в Пиринския край бяха задължени да подготвят условията за това обединение.

Т. ЖИВКОВ: След това ги обвиниха за титовци.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Това решение доведе до цяла поредица от грешки.

Тъй като имаше голяма съпротива от населението, започна се с позволени и непозволени средства да се готви присъединяването му към Югославия. Постави се като практическа задача.

Введен бе като задължителен предмет скопският македонски език във всички училища на Пиринския край.

За преподаватели бяха допуснати около 100 души македонски учители от Скопие. Ние им плащахме да ни учат на македонски език.

Във всички градове бяха открити македонски книжарници с македонски книжари, за да разпространяват книжнина на македонски език.

На сила бяха абонирани обществените организации, служителите и комунистите за в. "Нова Македония".

Театърът се възглави от скопяни и започна да представя пиесите на македонски език. Във в. "Пиринско дело" се оформи страница на македонски език - най-напред една, а след това две.

При преброяването през 1947 г. бе проведена сериозна работа, за да се накарат хората да се пишат македонци. Задачата беше най-малко 60-70% от населението да се запишат македонци, за да има основание да се постави въпросът за

присъединяването на Пиринския край към Югославия. Така станахме македонци. И сега по тефтерите на едно място ни пишат македонци, на друго българи.

След преброяването по всички официални документи и учебници започна да се утвърждава, че в Пиринския край живеят македонци.

ГЕОРГИ КАРАСЛАВОВ: В Болшая советская енциклопедия пише, че само у нас има македонци.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Сега готвят един словарь и в доводите се пише, че в Егейска Македония има толкова македонци...

ГЕОРГИ КАРАСЛАВОВ: В Болшая енциклопедия не се пише, че в Гърция има македонци, само у нас.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Ония, които ни считаха за българи, се обвиняваха във великобългарски шовинизъм. Известно е например, че Георги Чанков писа специална статия в "Работническо дело" през 1947 г., в която категорично осъжда като великобългарски шовинисти ония, които в учебниците таксуваха населението в нашия край за българско. Имайки предвид някои от издадените тогава географски и исторически учебници, в които не се признаваше нашето население за македонско, той писа: "Това са груби прояви на великобългарски шовинизъм, които не могат и не трябва да се търпят в Отечественофронтвска България."

Т. ЖИВКОВ: Той предаде цялата македонска архива. Ако речем да работим, нямаме архива, тя е при тях.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: И Гоце Делчев-им предадоха, и творчеството на Антон Попов отиде в Скопие.

ДИМИТЪР ДИМОВ: Политбюро на нашата Партия направи тази грешка и трябва да ѝ го кажем.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Цяла система от мероприятия се проведе за издигане на македонското национално съзнание. Тази линия продължи и по-късно. На V конгрес се постави въпросът за обединение на Пиринския край с Народна република Македония, но вече в рамките на югославянска федерация, а не в рамките на СФРЮ.

присъединяването на Пиринския край към Югославия. Така станахме македонци. И сега по тефтерите на едно място ни пишат македонци, на друго българи.

След преброяването по всички официални документи и учебници започна да се утвърждава, че в Пиринския край живеят македонци.

ГЕОРГИ КАРАСЛАВОВ: В Болшая советская енциклопедия пише, че само у нас има македонци.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Сега готвят един словарь и в доводите се пише, че в Егейска Македония има толкова македонци...

ГЕОРГИ КАРАСЛАВОВ: В Болшая енциклопедия не се пише, че в Гърция има македонци, само у нас.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Ония, които ни считаха за българи, се обвиняваха във великобългарски шовинизъм. Известно е например, че Георги Чанков писа специална статия в "Работническо дело" през 1947 г., в която категорично осъжда като великобългарски шовинисти ония, които в учебниците такуваха населението в нашия край за българско. Имайки предвид някои от издадените тогава географски и исторически учебници, в които не се признаваше нашето население за македонско, той писа: "Това са груби прояви на великобългарски шовинизъм, които не могат и не трябва да се търпят в Отечественофронтовска България."

Т.ЖИВКОВ: Той предаде цялата македонска архива. Ако речем да работим, нямаме архива, тя е при тях.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: И Гоце Делчев-им предадоха, и творчеството на Антон Попов отиде в Скопие.

ДИМИТЪР ДИМОВ: Политбюро на нашата Партия направи тази грешка и трябва да ѝ го кажем.

КРЪСТЮ ТРИЧКОВ: Цяла система от мероприятия се проведе за издигане на македонското национално съзнание. Тази линия продължи и по-късно. На V конгрес се постави въпросът за обединение на Пиринския край с Народна република Македония, но вече в рамките на южнославянска федерация, а не в рамките на СФРЮ.

като се заговори по Македонския въпрос, хората започнаха да търсят доклада на Петия конгрес, доклада на др. Димитров на XVI пленум - раздела "Южнославянската федерация и македонския въпрос" - и редица други документи, които или са известни, или са публикувани. А документ, който да отмени тези решения, няма. Затова аз смятам, че е свършено правилно да се излезе с документ и се вземе отношение по всички тези въпроси. Аз моля др. Живков да намери повод, да направи още една среща с нашия актив и между другите въпроси да изясни този важен въпрос.

ПРЕДС. БИЧО СТАЙКОВ: Има думата др. Христо Калайджиев.

10. Протокол и материали към него за разговорите
между др.Т.Живков и Кръсте Цървенковски от 19.V.1967 г.
Целият протокол е по македонския въпрос.

Ф. 1, оп. 34, а.е. 55.

ВЪТРЕШЕН ОПИС

на документалните материали в архивна единица №

1. Стенографски запис на разговорите
между др. ТОДОР ЖИВКОВ – първи секретар
на ЦК на БКП и председател на МС, и
др. КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ – председател
на ЦК на Съюза на комунистите в СРМ
и член на Президиума на ЦК на СЮК
– 19 май 1967 год. - 1 стр.

2. Списък на статии, които предстои да
излязат през 1967 год. и следващите
години в Социалистическа република
Македония. - 39 стр.

23 март 1978 год.

СТЕНОГРАФСКИ ЗАПИС

НА РАЗГОВОРИТЕ МЕЖДУ ДР.ТОДОР ЖИВКОВ - ПЪРВИ
СЕКРЕТАР НА ЦК НА БКП И ПРЕДСЕДАТЕЛ НА МИНИ-
СТЕРСКИЯ СЪВЕТ, И ДР.КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ -
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ЦК НА СЪЮЗА НА КОМУНИСТИТЕ В
СОЦИАЛИСТИЧЕСКА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЯ И ЧЛЕН
НА ПРЕЗИДИУМА НА ЦК НА СЮК

19.V.1967 г.

ТОДОР ЖИВКОВ; Др.Цървенковски, позволете ми от името на Централ-
ния комитет на нашата партия, от името на Политбюро и от
свое име да Ви изкажа благодарност, че се отзовахте на
нашата покана и днес сте наш скъп гост, да Ви привет-
ствувам, а чрез Вас и вашата партия, Социалистическа
република Македония и да пожелаая успехи в нашата дружба
и сътрудничество. А нашата дружба и сътрудничество са
дружба и сътрудничество между българския народ и югослав-
ските народи, между СФР Югославия и НР България.

Ние с Вас сме се срещали 3-4 пъти. Но сега имаме
възможност да разговаряме широко по всички въпроси, по
които би се проявило интерес и от Ваша, и от наша страна,
по нашето общо сътрудничество с Югославия, по прякото
сътрудничество между СР Македония и НР България, по някои
въпроси на комунистическото и работническо движение, по
международното положение.

Аз не зная как да започнем. Да дадем думата
на Вас като гост - нашият обичай е такъв.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Първо искам да благодаря на Вас лично, другарю Дивков, и на Централния комитет на БКП за поканата да посетя България.

Приятно ми е, че съм тук и че ще мога да се запозная с вашите успехи, а също и да продължим разговорите, които имахме вече по-рано.

Още веднъж искам да Ви предам поздравите на другаря Тито и на нашия Централен комитет, както и пожеланията за по-нататъшното развитие на нашите взаимни отношения.

Ние с голямо задоволство очакваме Вашето посещение в Югославия. Можем да кажем, че сме много доволни от развитието на отношенията между България и Югославия. Трябва да отбележим, че посещението на др. Велчев също беше много полезно. Много внимателно бяха изслушани вашите становища за международното положение, за нашите взаимни отношения. Другарят Милко Тодорович информира Президиума на Централния комитет, аз четох протоколите. Независимо, че има някои малки различия, могат да се намерят пътища за по-добро развитие на отношенията между нашите страни, между нашите две партии - Съюза на югославските комунисти и Българската комунистическа партия.

Особено сме радостни от това, че вие приехте, че нашето писмо за конференцията в Карлови Вари е конструктивно. Мога да ви кажа, че СЮК реши още повече да разшири и засили връзките с братските партии в Европа

и в света. След съвещанието в Карлови Вари имахме разговори с испанските другари, след това у нас бяха италианските другари. Сега вие ще дойдете. В средата на юни ще дойдат румънските другари. Предстои посещение на една френска делегация на най-високо равнище - начело с Валдек Роше. Наша делегация ще посети Финландия.

Смятаме, че нашата линия, независимо от различията, които може да има, нашите схващания и разбирания за една по-широка борба за сигурност в Европа и мир в света, за по-активни и по-тесни връзки в международното работническо движение са сходни. Навярно вие ще разгледате тези въпроси с другаря Тито, когато дойде вашата делегация.

Нас особено много ни тревожи положението във Виетнам, а също така и военният преврат в Гърция. Условяват се инициативите, които бяха предприети и от вашата партия, и от нашата партия за една общобалканска безопасност. Тревожи ни погромът на демократичните сили в Гърция. Стремим се да им помагаме или най-малкото - да изразим нашата солидарност с тях. Още нямаме подробна информация как е станало всичко, дали кралят е участвувал в преврата, но в края на краищата това не е толкова важно. Важното е, че е извършен военно-фашистки преврат и демократичните сили са ударени и потиснати. Скоро ще имаме заседание на Президиума на Централния комитет, на което ще разгледаме международното положение

и нашата политика в сегашната международна обстановка.

Що се отнася до съвещанието в Карлови Вари, искам да ви кажа следното. Вие сте чели нашето писмо. Ние публикувахме някои извадки от Декларацията, сега мислим да публикуваме в сп. "Социализъм" целия текст на Декларацията и нашето писмо, което е конструктивно. Знаете, че възложихме на чехските другари да доведат до вашето знание нашето писмо.

Що се отнася до положението, ние сме разтревжени от събитията в Близкия Изток, тъй като имаме развити отношения с ОАР, с Египет, на път сме да развием добри отношения и с правителството на Сирия. Смятаме, че тук може да се стигне до някои усложнения, до събития, подобни на събитията във Виетнам. Вие сте по-близо до този район, той е по-близо до Европа, по-близо до Съветския съюз. Както Вие заявихте, от една страна се полагат усилия да се подобрят отношенията в Европа, а от друга страна, реакционните империалистически кръгове се стремят да внесат смут, да не дадат възможност за таква развитие.

Що се отнася до европейската безопасност, ние имаме намерение в края на месец юни да разгледаме в парламента този въпрос и да приемем съответно някаква резолюция или друг документ. По този начин ние поддържаме усилията за сътрудничество, поддържаме всички инициативи по отношение на европейската безопасност, поддържаме

Букурещката декларация, а също и нашето предложение за среща между парламентите.

Що се отнася до вътрешното положение, ние имаме някои трудности, които ^{сега} преодоляваме. Проблем бяха някои шовинистични тенденции относно езика. Ние открито ударихме по тези прояви. Стремим се по мирен начин, така да се каже, да разрешим тези въпроси. Ние сме многонационална общност, и естествено постоянно възникват разни проблеми. Мъдростта на една партия, на едно комунистическо движение е не да се върви сляпо, а да се търсят пътища, начини, по които най-добре ще се разрешават тези въпроси. Вероятно на пленум на ЦК през следващия месец ще разгледаме и тези въпроси.

Ние публикувахме тезиси за реорганизацията на Съюза на югославските комунисти. Вчера те са публикувани във в. "Комунист". Разбира се, тук ще има различни съмнения, а вероятно ще има и недоразумения. Но ако се прегледат добре тезисите, ще се види, че ние следваме марксизма-ленинизма и нашите собствени традиции, стремим се да изградим една организация, която ще има още по-голямо влияние сред широките народни маси. Никой в Югославия не мисли, че трябва да се разпусне или отслабва партията, нейното влияние. Напротив, ние се стремим да намерим пътища, канали, за да може Комунистическата партия у нас да стане още по-влиятелна сред масите.

Ние сме доволни от развитието на двустранните

отношения между България и Югославия. Доколкото ми е известно, подписана е културна спогодба. Предвижда се увеличаване обмена на културни дейци. И по икономическите въпроси, макар че има известен застои, нещо се прави. Позволявам си да кажа, че би било много полезно, ако сега на срещата с др.Тито се намерят пътища за по-голямо коопериране. Трябва да излезем вече от декларациите и да почнем да създаваме общи концерни. За капитализма няма граници, той създава концерни без оглед на границите, независимо че за последните 100 години са водени 3 войни и са напластени много предрасъдъци. А ние досега не сме успели да създадем един общ концерн, който ще стане наистина мощна фирма и ще значи нещо. Струва ми се, че би трябвало да направим нещо, сега е моментът да настояваме. Чехите вече отиват към това. Другарят Новотни е заявил, че трябва да направим по-големи обединения, че трябва да организираме съвместни фирми. База за това в социалистическите страни е създадена.

Сега бих искал да премина накратко на така наречения македонски въпрос. Понеже Вие бяхте много откровен в разговорите в Белград, и аз искам да използвам това си право и да бъда откровен.

ТОДОР ЖИЖОВ: Трябва да разговаряме открито и с доверие.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕВКОЕСКИ: Аз казах и в Белград, и сега ще кажа, че подобряването на отношенията между Югославия и България беше добре прието от македонската общественост и

с надежда, че те ще се развиват. Особено добре бе прието Вашето изявление, че ръководството на БКП и Вие лично стоите на димитровски позиции и признавате историческия факт — създаването на Социалистическа република Македония и формирането на македонска нация. Няма да Ви уверявам, че ние ценим Вашето изказване и тази ваша линия. Това ни дава надежда, че ще се създават по-благоприятни условия за развитие на отношенията между България и Югославия. Ние сме съседни републики, свързва ни борбата в миналото против фанариотите, през турското робство. Бих искал да бъда откровен и по-ясно да говоря, отколкото в Белград. Ние смятаме, че ще бъде от голяма полза — когато отношенията между България и Югославия вече толкова са се развили, а също и контактите между македонски и български държавни и политически функционери — че би било от голяма полза не само за българската общественост, но и за югославската и за световната общественост, ако направите още една крачка напред и заявите публично това.

Що се отнася до нас, ние съществуваме и се развиваме, все повече добиваме чертите на една съвременна нация. Ние намираме поддръжка и разбиране у сръбските комунисти, а и в останалите републики, намираме голяма поддръжка от страна на СФРЮ по отношение на някои наши национални интереси. У нас има равноправие. Постигнахме напредък в областта на културата, изкуството, просветата. През август т.г. ще имаме самостоятелна

Македонска академия на науките. Скоро също така ще отделим македонската църква като самостоятелна.

Ние смятаме, че още повече ще се подобри обстановката, че се премахнат някои подозрения, напластени в миналото, ако вие направите публично изявление, че признавате Македонската република, македонската нация, македонския език. А в нашата общественост все още има подозрения. Не искам да ме разберете погрешно, но такива бяха условията в миналото. Тази година се навършват 20 години от Бледския договор. Ние имаме вече развита интелигенция. До революцията имахме 300-400 души с висше образование. Днес в Македония има 14 000 души с висше образование и няколко десетки хиляди със средно. Всяка година излизат около 1500 дипломирани студенти. Те поставят някои въпроси:

- В България не е преведена нито една книга от съвременната македонска литература. Няма и непреведени книги по книжарниците. Ние разбираме вашите трудности - това е наследство от историята. Никой не се е освободил от национализъм. Има го навсякъде - и в България, и в Югославия, и в Македония, има го по целия свят. Ние водим борба против национализма.

- Вашите архиви са затворени за нашите научни работници, с голямо подозрение се гледат македонски научни работници. Аз моля добре да ме разберете. Някои наши научни работници написаха книги, каквито не би трябвало да пишат. Но това беше в по-ранния период. Дори някои

ТОДОР ЖИВКОВ: Нека се договорим да отворим широко вратите в България за македонска литература и в Македония - за българска.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Трябва да разширим гостуването между Скопие и Благоевград. Ние като отговорни ръководители трябва да направим всичко възможно, за да се изживеят напластените подозрения.

ТОДОР ЖИВКОВ, Правилно. Трябва да отидем към широко сближение.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Искам да поставя още два въпроса:

Първо, ние настояваме да не водим полемика в печата, защото това никому не служи. Не искам да правя анализ, ясно е, че не можем всичко да направим, и у вас има луди, и у нас има луди. Не трябва обаче да допускаме и подкрепяме тези спорове, защото те не водят до нищо. Това, което се явява, е против нашата воля.

Изглежда, че един проблем няма да може така бързо да се реши, ще остане по-дълготраен. Това е проблемът за нашата македонска история. Има много общо. Ваши учени твърдят, че тя е обща, наши - че е самобитна. Вашите учени смятат, че нашата история като самобитна започва от 1941 година. Нашите учени мислят, че тя започва от миналия век. Нека оставим на учените въз основа на документи, на научна работа да докажат това и след 10 години по-лесно ще го решим.

си позволиха да атакуват светли имена от българската история. Но това е вече преминало, свършено, такива работи повече няма да се появят.

Ние с голямо одобрение и симпатии приветствуваме това, което се случи на конгреса по Балканистика. Доволни сме също от начина, по който се празнува официално годишнината на Климент Охридски. Нашият представител също бе приет много добре.

Може би, другарю Живков, не е прието в дипломатически разговори да се говори така, но аз ще бъда откровен: някои ваши учени, като отидат в други социалистически страни, настояват да не се превежда македонска литература. Например на симпозиума в Москва, организиран по случай Октомврийската революция, на един наш учен не дадоха да прочете доклада си, в който е писано по македонския въпрос, поради интервенция на някои български другари.

Стои също така и въпросът за разпространението на печата. Сега се сключи договор по този въпрос.

ТОДОР ЖИВКОВ: Ние сме готови да увеличим разпространението на ваша и наша литература. Този въпрос е ясен.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕВКОВСКИ: Въпросът за разпространението на македонския печат се затяга. А трябва да се разширяват отношенията - да се обменят театрални колективи.

Второ, ще повтoря това, което по-рано засегнах във връзка с македонския въпрос – за македонците в Благоевградски окръг. Ние като ръководство смятаме, че това е ваш вътрешен въпрос, вие ще определяте вашата политика спрямо македонците в България. Искам добре да разберете, че ние не се месим във вашите вътрешни работи. Но ние имаме определено отношение по този въпрос. Имаме решение от 1959 г. за малцинствата у нас. Ние знаем какво е положението в Европа, затова ние не поставяме тоя въпрос като териториални претенции, нито към вас, нито към Гърция. Ние знаем, че една промяна на границите е опасно нещо, може да доведе до война. Повтарям, че това е ваша вътрешна работа и на македонците, които живеят в България. Но можем да ви кажем, че македонската общественост се тревожи от това, че при последното преброяване у вас, при около 180 000, са се регистрирали като македонци само 8000 и от тях съвсем малко са македонци от Благоевградски окръг. В България са извършени 3 преброявания. Първото преброяване е през 1946 год. Тогава е извършена пропаганда в Благоевград всички да се пишат македонци. Второто преброяване е през 1956 година. Именно тогава 180 000 жители са се писали македонци. Сега, при последното преброяване, само 8000 жители са се писали македонци. По наше сведение, аз не мога да докажа, че е така, на македонците е било попречено да изявят своето национално съзнание.

Аз казах, че това е ваш въпрос, но ние не можем да бъдем безразлични. Това е национално чувство. Ние сме малка нация, най-дълго сме били под чуждо робство, последни сме се освободили в Европа. Много сме чувствителни по тези въпроси. Аз нямам намерение да поставям това като въпрос, а само искам да ви кажа как се гледа у нас на това нещо. В нашите кадри, в интелигенцията се създават подозрения, българската политика не е докрай ясна и определена по македонския въпрос.

Вие лично, др. Живков, два пъти сте говорили - единият път с др. Коча Попович, а вторият - с др. Тито - че македонската нация се създава на антибългарска основа. Не искам да влизам в спор доколко това е вярно, защото има нещо вярно. Но мога да каже, че македонската нация се създава и на антисръбска основа. Не трябва от българска страна да се навива това. Не искам да говоря повече по този въпрос. Струва ми се, че сега, когато са отворени границите, когато има тесни контакти, би било добре да се внимава и от българска страна да не се говори това нещо. Напластеното от миналото трябва да се чисти, защото в края на краищата тези проблеми не са кардинални. Ние се борим за една обща цел - построяване на социализма, постигане на траен мир. Постигането на тази цел ще направи по-леко разрешаването на македонския въпрос. Когато работите се стабилизират, тези въпроси по-лесно ще се решават.

Благодаря ви за вниманието. Не зная дали добре ме разбрахте.

ТОДОР ЖИВКОВ: Благодарим за информацията и за въпросите, които поставихте. Вие, за съжаление, ще бъдете малко време в България. Ние Ви каним да дойдете някой път и неофициално за повече време, да се запознаете с България, с отделните наши райони, с борбата на нашия народ, с успехите и трудностите, с всичко, което съпътствува нашето движение напред.

У нас политическата обстановка и сред работническата класа, и сред кооператорите, и сред интелекцицията, аз бих казал, е повече от добра. Сега провеждаме конгрес на културата. Той минава при подем и увереност. Преди този конгрес проведохме конгрес на Отечествения Фронт. Той също мина много добре. Отечественият Фронт е организация, в която членуват индивидуално около 3 700 000 души, или 65% от активното население в страната. Проведохме конгрес и на ТКЗС. Тези конгреси дават представа за общественото и икономическото положение в нашата страна. Разбира се, когато казваме, че работите у нас вървят добре, ние имаме и трудности. Не сме доктриниери да смятаме, че всичко у нас ще върви идеално. Някои трудности са обективни, а други се създават вследствие на неудачни решения, от неумението да насочим силите на народа за решаване на стоящите задачи. Нашето ръководство, Централният комитет, правителството си дават сметка и за успехите, и за трудностите. Сега усилията ни са насочени към по-нататъшно успешно развитие на нашето общество.

Главните усилия на партията и правителството сега са насочени към интензификация на нашата икономика. Поставили сме си задача в непосредствения

срок да модернизираме нашата икономика и в областта на промишлеността, и в областта на селското стопанство, за един период от 10 години да достигнем или да се приближим до напредналите социалистически и капиталистически страни. Даваме си сметка, че това е голяма задача, че ще срещнем много трудности при нейното решаване. Но ние смятаме, че програмата, която сме набелязали и за осъществяването на която сме разработили конкретни мероприятия, е реална. Сили и възможности у нас има и ние сме дълбоко убедени, че тя ще бъде реализирана.

Друга задача, която стои пред нас - това е внедряването на нашата нова система на ръководство на народното стопанство. Ние гледаме на новата система не като система за ръководство само на икономиката. Тя е замислена в далеч по-широк аспект и обхваща както базата, така и надстройката. Сега главните ни усилия са насочени към преустройство на икономиката на основата на новата система на ръководство. Едновременно с това ние подработваме проблема за преустройство на всички сектори на нашето общество -

но развитие. Конгресът, който сега провеждаме, слага начало на преустройството на културния фронт в духа на новата система. Вярно, че ние сега се ограничаваме с Комитета по културата. Но това е начало. След като натрупаме опит, ние ще обхванем целия културен фронт, тъй като културата се твори не само от писателите, художниците и артистите, а тя се твори и от материалното производство, от всички сектори на общественото развитие. Това, което правим на културния фронт, е един експеримент с оглед да натрупаме опит за по-нататъшното преустройство на този изключително важен сектор. Ще изменим също така правната надстройка, законодателството и т.н. Въобще новата система е система, в която са заложени идеите за решително и в известна степен качествено преустройство на цялото държавно, икономическо и обществено развитие. Разбира се, тя сега се формира. Не можем да кажем, че всичко у нас е изяснено, че имаме точна представа как ще стане надолу. Това нещо още не сме постигнали и трудно би могло да се постигне, тъй като в края на краищата самият живот, опитът и практиката ще предскажат някои от формите и насоките на това преустройство. Но ние последователно се стремим да намерим най-подходящите форми и начини за преустройство на нашата икономика, тъй като въпросът е не само в недостатъците, които имаше в миналото в развитието на икономиката и в ръководството на нашето общество. Касае се за един нов етап, в който се намира нашата страна, когато редица законсервности, които съществуваша през първия етап от нашето развитие, вече не съществуват. Условия за тях няма. Създават се нови законсервности. Необходимо е теоритическата мисъл и практиката да се разработват съгласно новия етап. Това са двете главни задачи в нашето вътрешно развитие, с които Централният комитет, партията и правителството се занимават.

Вие знаете, че ние провеждаме активна външна политика и активно работим в международното комунистическо движение. Батс казвам това, аз имам предвид възможностите

на НР България. Ние се стремим да даваме нашия принос в решаването на общите задачи, които стоят пред социалистическите страни и пред партиите в тези страни, на международната терена и в международното комунистическо движение. Вие знаете, че ние полагаме големи грижи и усилия за омиротворчване на Балканите. Смятаме, че ако това се постигне, то ще бъде обща наша заслуга, заслуга преди всичко на социалистическите страни. Трябва да кажем, че за успехите, които завоювахме на Балканите, известна заслуга имат и съответните правителства на Гърция и Турция.

Нас също ни тревожи превратът в Гърция, тъй като това е явно военно-фашистки преврат. И понеже всенните нямат почти никаква обществена опора, могат да отидат на по-нататъшни авантюри. Могат да усложнят още повече обстановката в Гърция, а оттам възможността да усложнят и обстановката на Балканите. Първата стъпка те вече направиха - денонсираха споразумението с Югославия. А те може да денонсират всички споразумения и с вас, и с нас. Ние имаме 12 държавни споразумения с тях. Това ще бъде един удар на Балканите. Възможно е да предприемат такава стъпка. Това, което направиха с вас, е доста тревожно. То показва, че те могат да предприемат по-нататък решителни стъпки в това направление и с България, и с Югославия, и с Румъния. Разбира се, най-зле това би се отразило на България и Югославия, тъй като ние сме съседни на Гърция страни. Но каквото и да правят, колелото назад не могат да върнат. Големи изменения станаха на Балканите. Те взеха широка обществена основа и никакъв военно-фашистки преврат не може задълго да ликвидира тези завоевания на Балканите. Така че ние, от една страна, сме разтревожени, от друга страна, гледаме оптимистично на тенденциите на развитие на Балканския полуостров. Положението на Балканите е трудно, прстиворечиво. Тук се води борба за надмощие: първо, ние, социалистическите страни се борим, второ, борят се американците, западната Германия, а напоследък Франция много решително работи, да не говорим за Англия. Главните империалистически държави през последните години засилиха своята работа на Балканския

полуостров. Всичко това усложнява обстановката. Но при една разумно съгласувана политика ние можем да удържим и да разширим успехите на Балканите. Това е нашето мнение, нашето становище по този въпрос. А сега задачата е да се помага на демократичните сили и да се влияе международно на десните фашистки сили. Дали е участвувал кралят или не, това не е най-важното. Най-важното, както и вие казахте, е това, което стана там. Голямо значение има международният натиск, в това число, разбира се, натискът от държавите на Балканския полуостров. Ние сме убедени, че вътре в Гърция ще се намерят сили и възможности за противодействие. Те ще се организират, защото Комунистическата партия е силна, демократическото движение също е много силно. Там сили ще се намерят, но те бяха изненадани, ударени. Трябва да мине известно време, за да се организират.

Що се касае до европейската безопасност, между нас няма различия. Ние желаем на нашия континент да се създадат условия за мир, за безопасност чрез изолиране на американците и на онези сили, които се борят за друго съотношение на силите в Европа, което крие опасност за нова война. Тук отношението на западногерманските реваншисти има решаващо значение. Ние смятаме, че различия с вас нямаме както по отношение борбата на Балканите, така и в Европа, а също и по отношение борбата за запазване на световен мир.

Но ние имаме различия по някои други въпроси. Вашата позиция за съвещанието в Карлови Вари е известна. Нашата позиция също е известна. Тя беше изложена от др. Белач пред вашето ръководство. Ние и сега стоим на нашата позиция. Смятаме, че правилно се свика съвещанието в Карлови Вари. Ние разговаряхме по този въпрос и с румънските другари. Въпросът за партия център в международното комунистическо движение е изяснен. Не може да има партия център, която ще командува, която ще решава коя партия какво да работи и как да работи. Този въпрос е изяснен. Обаче не може да се пренебрегне историческата роля на КПСС. В международното комунистическо движение винаги е имало партия, която е била

авангард по силата на конкретната револуционна-историческа обстановка. Такъв център примерно по времето на Маркс и Енгелс беше германската работническа класа. Нямаше друга страна, друга партия, друга работническа класа, която да е представлявала такова съединително звено. По времето на Ленин център стана руският пролетариат, Болшевишката партия. Няма сега друга партия, която да носи най-голямата историческа отговорност за съдбините на човечеството освен КПСС. Ние стоим на позицията, че КПСС трябва да изпълнява своята историческа мисия на авангард на международното комунистическо движение. Ние виждаме, че сегашното ръководство на КПСС, на основата на широки консултации с всички партии, които са заинтересовани от даден проблем, предприема инициативи, набелязва мероприятия и т.н. За свикването например на международно съвещание някой трябва да поведе инициатива. Кой, България ли ще я поведе? Не се пада на България да поведе тази инициатива. Разбира се, ако ни възложат, ние ще се заемем с тази работа. Въпросът по същество е кой трябва да поведе тази инициатива, направи ли са условията за такова съвещание или не. Това е главният въпрос. Аз не го казвам, за да поемам някаква защита или да утвърждавам някаква особена мисия на КПСС, а имам предвид, че съветските другари напоследък съвършено предпазливо подхождат по тези въпроси и забавят свикването на международно комунистическо съвещание. Те носят отговорност и утре тях ще съдят, че забавят редица въпроси на международното комунистическо движение. Ние знаем, че в историята на комунистическото движение не е имало случай, когато да са били узрели всички партии за дадено мероприятие. Но международното комунистическо движение е един огромен револуционен организъм. Той има нужда от среди, от обмяна на мнения, от колективно обсъждане. Без това трудно ще може да съществува като интернационално движение на работническата класа. Това е органическа необходимост на обективното развитие на комунистическото движение. Разбира се, всяка партия е в пълното си право да реши да участва или не в дадено мероприятие, и никога няма основание да ругае тази партия. Тази партия не е задължена след това да провъзгласи като своя политика

и тактика това, което е утвърдено от определен комунистически партии. Но комунистическите партии имат нужда и от двустранни срещи, и от регионални срещи, имат нужда и от международни съвещания.

Ние сме обсъждали въпроса в Централния комитет на партията и твърдо стоим на становището, че трябва да се свика международно съвещание на комунистическото движение. Дълбоко съм убеден, че това е просто жизнена необходимост. На нашите срещи ние агитираме за такова съвещание. Разбира се, никакви организационни мерки не сме предприели, но агитираме, страстно разясняваме, че трябва да се свика такова съвещание, че не може десет години, поради това, че китайското ръководство не е съгласно, да не се свика съвещание. Защо, ако такава потребност е навяла у мислителя комунистически партии, да не се свика съвещание. Ние сме за свикване на съвещание, агитираме, убеждаваме за такова съвещание. Разбира се, аз нямам за задача да ви агитирам сега, а само излагам нашите позиции по този въпрос. Тези, които няма да участвуват, нямат основание да ни обвиняват, както и ние нямаме основание да обвиняваме онези, които няма да участвуват. Ние не сме един коминтерн, организиран на принципа на демократическия централизъм, и като се каже нещо - всички да козируваме. Не за това става дума. Става дума за една обективна потребност в международното комунистическо движение: то да формулира на основата на широки колективни консултации главните въпроси, да направи оценка на своята работа и дейност. Ние имаме организиран враг срещу нас. Какво лошо има в това, че европейските комунистически партии, които са убедени от свикването на такова съвещание, са се събрали! Някои не участваха. И вашата партия не участва. Ние знаем вашите съображения, уважаваме ги, уважаваме вашето право да изкажете своите съображения. Това е работа на СЮК и никой не може да ви ругае, да ви анатемосва, както и ние не желаем да бъдем ругани,

анатемосвани. Иначе ще се върнем към старата обстановка.-

Аз напълно споделям това, което казахте за Виетнам. Действително ескалацията там се раширява, Джонсън просто хулиганствува. А ние поврат още не можем да направим. Въпросът е сложен. Ако Китай не стои на такива позиции, ние - имам предвид социалистическите страни и антиимпериалистическия фронт - сме в състояние да наложим политическо решение на въпроса. Ако не се реши политически, може и военно решение да се намери. Обаче сега обстановката е усложнена.

Искам да мина на въпроса за българо-югославските отношения. Ние ще отидем в Югославия с искреното желание, ако щете, с оптимизъм и вяра за сближение, за дружба, за братство. И този път ще се постареем да изразим желанието на нашата партия, на нашия народ да се сближаваме най-тясно с Югославия и да си сътрудничим. Какви други интереси може да имаме, освен това като две съседни социалистически страни да задълбочаваме свсето икономическо, политическо и културно сътрудничество. Даже македонският въпрос, какъвто е тси сега, не може да стои над общите наши интереси. Това би било неразумно. И ние също със задоволство отбелязваме, че в нашите отношения се направи голяма крачка напред. Ние със задоволство отбелязваме, че особено след периода на Коминформбюро и във вашето ръководство, лично у др.Тито, и в нашето ръководство, има желание за това. А това е главното. Това желание се демонстрира и при посещението на др.Тито у нас. Аз съм дълбоко убеден, че то ще се демонстрира и сега при нашето посещение в Югославия. Ние трябва да създадем и в областта на общественото развитие, и между партните обстановка на пълно доверие и откритост. А различия ще има. Не може да се каже, че няма различия, но тези различия са по отделни въпроси. Те не бива да бъдат пречка да укрепваме и разширяваме нашето сътрудничество.

Ще мица, както Вие се изразихте, към така наречения македонски въпрос. Той не е "така наречен", а си е македонски въпрос.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: И аз го казах в кавички.

ТОДОР ЖИВКОВ: Ние сме заявили не един път и сега ще заявя, че ако не признаваме Македонската народна република, трябва да бъдем идеалисти, не реалисти. Ние не сме идеалисти, а марксисти. Исторически факт е, че съществува Македонска социалистическа република в рамките на СФРЮ. Това е факт. Това се приветствува от нашата партия и нашата общественост. Ние се радваме и винаги ще се радваме на успехите на Македонската република. Ние желаем и вярваме, че това е и ваше желание - да се укрепва и изгражда морално-политическото единство в Югославия, сплътеността между югославските народи. Това е нашата сила, това е нашето настояще, това е нашето бъдеще. Ние по тези въпроси не можем да имаме друго мнение.

Аз ще повторя някои работи, по които разговаряхме с Вас в Белград. Вие казвате да излезем с публично заявление. Ние сме готови да излезем с публично заявление, готови сме и с документ да излезем. Ще се подпише др. Тито, и аз ще се подпиша, и Вие да се подпишете. И гдето се казва, ще ликвидираме всичко, което се е напластило, което представлява ръжда. Но, другарю Цървенковски Вие трябва да ни разберете какво можем и какво не можем да направим. Аз изключвам периода на Коминформбюро. Това е един ненормален период. По това е говорено, то е изяснено и у Вас, и у нас. Аз говоря за периода след това. Не можем да се съгласим и на нас е непонятно - искаме добре да ни разберете - защо е необходимо да се формира и да се развива македонско национално съзнание на протибългарска основа. Защо е необходимо това? Кажете ми Вие на мене, другарю Цървенковски, какво аз да кажа на Централния комитет на нашата партия, в който над 50% от

членовете са македонци! Какво да кажа на Съюза на писателите, където от 300 души 100 са македонци! Какво да кажа на тези писатели, които създават българската култура и една трета от които са македонци! Кажете ми какво да ви кажа!

За нас това, което става у Вас, е непонятно, но за съжаление то продължава. Нека да ликвидираме този въпрос. Ето дадох ми един списък на книги, издавани от ваша научно-популярна библиотека. Аз прегледах около 12 издания, а други съм чел по-рано. Това са книги, издавани през 1960, 1963, 1964 г. Там се говори все за "бугари, бугари" за всичко се обвиняват българите. Не може така. Тази библиотека има 30 издания, а към 1970 г. ще бъдат издадени още много заглавия от същите автори. Те пишат срещу нашия народ и срещу нашата партия. Да се надяваме, че тези автори няма да си позволят това повече. Но къде е гаранцията? Кажете ми, другарю Цървенковски, какво да кажа на нашата партия и на нашия народ. Има едно заглавие "Българското робство". Ако на тази основа разглеждаме македонския въпрос, ние трябва да влезем в голям конфликт с цялото наше общество и цялата партия. Ето, това е главният въпрос. Друго абсолютно нищо няма. Защо е необходимо на такава основа да се формира съзнанието на македонското население. Ние сме за формиране и за укрепване на македонска нация на основата на демократични начала - всеки да се пише такъв, какъвто е.

Вие поставяте въпроса за Благоевградски окръг. Какво да кажем за населението у вас с българско съзнание, което до Втората световна война е било няколко стотин хиляди, по турските статистики, а сега казвате, че са трима души.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Не ми е известно за коя статистика става дума. Може би става дума за тази до Балканската война, когато македонският народ е бил и под сръбско, и под гръцко робство и т.н. Ние такова нещо в статистиката не сме декларирали.

ТОДОР ЖИВКОВ: Значи вие отрицате, че там има хора с българско съзнание. Вие сами знаете, че има такива хора. Това до Втората световна война го отчитаха и сръбската, и турската, и други статистики.

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Турската и сръбската статистика може да да са го отчитали преди Балканската война.

ТОДОР ЖИВКОВ: До Втората световна война се отчиташе, а сега такова нещо няма. Какво стана с тези българи? Аз бих задал съдия въпрос, който вие задавате.

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Вие споменахте за историческата тематика. Не ми е ясно какви работи са писани против българите в тези наши публикации.

ТОДОР ЖИВКОВ: От тях сега още ще излязат, и авторите са същите. Не българите са избивали югославския народ, а българските фашисти са го избивали. Нашата работническа класа, нашата партия не са избивали, фашистите са избивали. Процентно фашистите избиха много по-малко хора в Македония, отколкото в самата България. Главорезите избиваха народа. Ние ги свалихме от историческата сцена и ги избихме след нашата победа. Така че трябва марксистическо осветление на този въпрос.

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Аз смятам, другарю Живков, че в последните публикации няма такива моменти, в които да се нападат българите. Ако се касае за публикации, в които се засяга периода на Втората световна война, за окупационния корпус то никъде - нито в публикувани книги, нито в политиката на нашата партия - няма да намерите уеднаквяване на ВМФ с предателите.

ТОДОР ЖИВКОВ: Аз високо ценя вашето желание тези въпроси да намерят едно разумно политическо решение. Но нека да ликвидираме онова, което съществува, за да могат действително да се разчистят пътищата.

По-нататък - по историческото наследство. Аз Ви казах и в Белград, че не може повече да се върви по този път. Не може! Това нещо никой няма да го приеме в България. Паисий, Климент Охридски - това е нашата история.

Вие готвите голям филм за Самуил като създател на Македонската държава. Със същото основание и ние можем да подготвим такъв филм. Защо е необходимо всичко това! Не това е нужно. Нека да оставим хората на науката свободно, обективно да разглеждат историческото минало, историческото наследство. Ние не сме историци, а държавници. У нас има 100 писатели-македонци. Ако им дадем свобода да пишат както те мислят, какво ще стане! Ние не им даваме да пишат. Неясно, разбира се, се промъква тук-там. Тезата на вашите историци е, че българите са асимилатори на македонското население, в това число и нашата партия. Тази теза, независимо че някой път е в омекотена форма, по същество не е изменена. Столетия Македония е била под влияние и на България, и на Гърция, и на Сърбия. Но вие главно с българите се занимавате. Защо се занимавате с този въпрос?

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Вие се връщате към миналото. Няма писани такива работи през последните години. Вих искал да ми посочите някои такива брошури за последните няколко години.

ТОДОР ЖИВКОВ: Аз ще Ви посоча един списък от статии и брошури, издадени през последните две години, за това, че българите са асимилатори.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Тук вие повдигнахте два въпроса. Първият въпрос е, че българите са асимилатори и че на противобългарска основа се създава македонското национално съзнание. Мисля, че няма да можете да посочите факти и данни за последните години в това отношение.

Вторият въпрос е много сложен и много труден. Това е въпросът за историята. Аз казах и в Белград, че що се отнася до историята, вие нямате никакви причини да бъдете недоволни. Има много македонци до Балканската война, които са участвували в борбата заедно с българите. Ние не можем да поддържаме някои македонски екстремности, доколкото има такива, които искат да изопачават вашата история. Има неща по които вероятно не ще можем да се спразумеем и затова нека ги оставим на историята. У вас съществува теза, че македонско национално съзнание има от създаването на

Югославия - от 1945 година. По наши данни, по изследвания на наши учени, ние мислим, че това чувство има своите корени в средата на миналия век. Нашето ръководство не може да каже на нашия народ, че до 1945 г. сме били българи, а след това сме македонци. Това чувство е започнало да се развива в средата на миналия век. Откровено да ви кажа, ние не одобряваме острата борба по време на Коминформбюро, не одобряваме уеднаквяването на българските фашисти с българския народ, с БКП и мислим, че в последните наши публикации таква нещо не може да се намери. Откровено ви казвам, че ние се борим срещу това. Сега ще издадем книга за въстанието в Македония по време на Втората световна война и ще отразим участието на българската войска в него. Тук няма никакви тенденции. Ако започнем сега да спорим какво сме били, как сме се чувствували в миналия век, аз смятам, че този въпрос е тежък и за неговото разрешение трябва много дълго време. Не може да се иска от нас да отречем нашата история. Какво сме били в XVIII век? - не се знае и за вас, и за нас. Ние сме били една аморфна маса. Но то е вече история. Аз не се смятам за специалист. Мисля, че за това е спорът и Вие вероятно имате предвид такива трудове.

ТОДОР ЖИВКОВ: Това са книги, които ще се издават от тази година до 1970 година. Моята мисъл е, че ние знаем концепциите на тези автори и ако те ги засегнат....

КРЪСТЕ ЦЪРВЕВКОВСКИ: Ние в социалистическите страни сме вършили голям натиск върху историците да следват конюнктурната политика. Това не трябва повече да правим. Нека да възложим на историците да изследват данните. Ние настояваме тези работи да не се засилват. Имаше определени наши историци, които отричаха ваши, понеже твърдят, че в Македония нямало македонци. В края на краищата във всяка държава има и по някой националист. Има ги у вас, има ги и у нас. И у вас има автори, които са писали много лоши работи за нас и общо за Югославия. Очевидно е, че и у вас, и у нас има желание да се забрави това време. Това значи

да му турим пепел, както се казва. Ако някъде е уеднаквяван българският народ с българските фашисти, ние ще вземем политически мерки.

За историята мислим малко по друг начин. Ние сме били подхвърляни на асимилация от всички завоеватели. Но ако искате да кажете, че до 1941 година сме били българци, а след това македонци – тук няма да се разберем. Но всеки случай има неща, по които трябва да се помисли. Вие се позовавате на данни от турското робство, аз се позовавам на ваши данни от социалистическа България – след 1945 година. Познавам се на това, което е записано в Бледския договор през 1946 година. Тогава беше друго време, други перспективи. Договорите се за южно славянска федерация, вашата политика даде право на Пиринска македония за културна автономия. Ако не беше Коминформбюро, може би нещата щяха да се развият в друго направление. Но трудно можем да приемем факта, че в 1956 година имаше 180 000 македонци в България, а сега ги няма. В края на краищата това е ваша вътрешна работа, но трябва да се гледа как се приема от нашата общественост. През последните години имахме две съвещания по тези въпроси и разговаряхме с нашия актив. Искам да ви уверя, че ние и нашият актив сме за една реална политика. Смятаме, че тази наша политика започва да се приема от хората, които се занимават с история. И ние имаме трудности, не само вие. Аз всеки път подчертавам това, което вие казахте, че този въпрос е останал от историята. Може би някои работи не трябва да се различават докрай. Аз нямам нищо против да запишете във вашата история и Самуил, и Паясий, но не можем да не запишем в нашата история някои исторически личности.

ТОДОР ЖИВКОВ: Аз смятам, че ние с вас можем да се договорим за следното. Първо, да оставим спорните въпроси, свързани с историческото минало, да се разработват в научни трудове. Нека вашите историци да излагат становища, нека нашите историци да излагат становища, обаче трябва да спрем поставянето им в политически аспект, защото това няма да

съдействува за решаването на тези задачи, които сме си поставили. Ние сме държавници, политици и не можем да не гледаме реално на нещата. А реалният подход ни подсказва, че трябва да оставим историческото минало, а да се заемем с дружбата, със сътрудничеството между нашите страни и народи. Аз имам такава молба: нека с общи усилия да преодолеем това. Не е необходимо в печата, в публичната пропаганда, в популярните ваши и наши издания да засягаме въпросите на историческото минало. Нека историците обективно и спокойно ги обсъдят, а не ние да ги вземаме като оръжие и аргументи в нашата работа и да тровим атмосферата. Много важно е да се разбере това. Нека академиките да пишат в нашите научни списания, нека пишат във ваши списания, могат да се съберат да спорят, но нека да не поставяме тези въпроси пред нашата и пред вашата общественост.

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Аз ви уверявам, че ние не поставяме тези въпроси.

ТОДОР ЖИВКОВ: Всички ваши статии напоследък обясняват, че македонците са асимилирани от българите. Това е тезата. Без аргументи не може да се излиза. Ние работим за дружбата и сътрудничеството. Защо трябва да говорим в България, че сме водили помежду си войни. Това ли е главното, това ли трябва да изкарваме напред? Трябва да изкарваме напред това, което ни обличава, а да оставим учените да изясняват фактите.

Що се касае до Благоевградски окръг, аз и в Белград ви казах, аз бих ви предложил някой път, не сега, да минете инкогнито из целия окръг. Ние, разбира се, ще знаем. Отидете където искате и сами разговаряйте с хората. Навремето в Благоевградски окръг, с решение на Централния комитет, всички бяха задължени да се пишат македонци, в това число и тогавашното партийно ръководство. Ние от гледна точка на нашите отношения вършекме това до 1956-1957 г. даже и по-късно. Това беше наложено по чисто административен път. Сега са създадени условия да се прояви националното съзнание. Ние нямаме интерес непременно всички да се пишат българи, защото у нас има турци, има и други националности. Важното е какво отношение имат към изграждане на

новото общество в България. Искам да ви уверя, че не е имало никакво насилие. Аз предложих в Белград да изпратите група и сами да се убедите, че това е станало съвършено доброволно. Както казах, в писателския съюз има 100 писатели македонци. Те са с българско национално съзнание. Ние не сме подбирали членовете на ЦК по националност - българи и македонци. 50% са македонци. Ние ли сме виновни, че имат българско съзнание. Това е действителността в България. Огромната част, искам добре да ме разберете, смятат, че македонците са българи. А вие искате от мене да им наредя да се чувствуват македонци. Аз им забранявам да пишат в печата за тази работа, но не може на всеки поотделно да се набие в главата. Това е положението. Тогава ние с вас какво трябва да правим? Трябва да се съобразяваме с реалните факти. Това е едно историческо наследство. Нека да не тровим атмосферата, а да укрепваме нашата дружба и да помагаме за нашето движение напред, и в Югославия да има сплотеност и единство, и в България да има сплотеност и единство. За нас, грубо казано, е важно дали тези, които са в Македония, и тези, които са в България, са колхозници - вие разбирате в какъв смисъл. Какво има да се притесняваме. Огромната част от нашата общественост и нашата интелигенция така мислят и това е факт. Аз не мога да им наредя да мислят другояче, защото ще ме снемат. Трябва ли да се съобразяваме с това? Както виждате, ние не изкарваме това на повърхността. В "Работническо дело" и в останалия печат не изкарваме тези неща, не ги поставяме в нашата разяснителна работа. Ние сме наказвали хора, които открито елизат по тези въпроси. У нас има дисциплина и то голяма. Ние също имаме автори, които могат да пишат.

КРЪСТЕ ПЪРВЕВНОВСКИ: 147 статии и брошури са написани по въпросите, по които спорим.

ТОДОР ЖИВКОВ: Бие говорите за македонския език. Македонци и българи добре се разбират. Ето ние сега с вас добре се разбираме.

КРЪСТЕ ПЪРВЕВНОВСКИ: Аз употребявам повече български думи, за да ме разберете.

- ТОДОР ЖИВКОВ: Назватe, че не признаваме македонският език. Ние по радиото предаваме на македонски език, а вие не можете да ни търпите. Ние нищо не бихме желали да предаваме, което може да затрудни вашата работа. Съгласни сме да спрем предаванията по радио София, ако смятате, че това вреди на нашите отношения. Що се отнася до преводната литература ние превеждаме югославска литература. За съжаление в Югославия се превежда малко българска литература. Навярно македонски книги у нас не се превеждат.
- МАРКОВИЧ: В Съюза на писателите има нареждане да не се превежда македонска литература, защото се разбираше.
- КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Мога ли да уточня някои работи. Що се отнася до Пиринска Македония, тук трудно ще се разберам. Аз ви казах, че това е ваша работа, но ние не сме безразлични. Времето ще покаже.
- ТОДОР ЖИВКОВ: Защо не отидете сега из Пиринския край.
- КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Не е въпросът в това. През периода 1946 - 1956 г. 180,000 души заявяват, че са македонци, а сега ги няма.
- ТОДОР ЖИВКОВ: Това население живее в нашата страна. Аз ходих в Гоцеделчевско по времето на култа у нас и ги провокирах по отношение на тяхното национално съзнание. Всички станяха на крака и около 15 минути викаха. Това население има чисто българско съзнание. Това не може да бъде временно. Може ли по административен път да ги заставиш? Не може. Как ще си позволим такова нещо. Недейте се ръководи от това, което е решавал навремето Централният комитет. По какви съображения е решавал ЦК не зная, но това е насилие върху това население. Такива са фактите. Огромната част от населението има българско съзнание. Ако 50% се пишат македонци, това никакви трудности не ни създава.
- Ние сме съгласни да подпишем един документ по тези въпроси.
- КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Вероятно не е нужен документ, а само публично да кажете тези неща.

- ТОДОР ЖИВКОВ: Ние ще го кажем, когато и вие кажете и когато спрете да се занимавате от този аспект с "бугарите", а изхождате от интересите на дружбата и сътрудничеството.
- КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Ние искаме да кажете, че съществува социалистическа република Македония в рамките на СФРЮ.
- ТОДОР ЖИВКОВ: Ние сме го казали. Когато бях в Скопие при присънасяне на госта аз го казах. То е публикувано и във вашия, и в нашия печат. Публично е казано. Ако сега отида в Скопие, пак ще го кажа.
- КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Предвижда се да дойдете.
- ТОДОР ЖИВКОВ: Пак ще го кажа.
- КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Аз разбирам вашите трудности, но мене ми се струва, че ако има по-ясно становище по този въпрос, много съмнения ще отпаднат. Аз само ви казвам какви резултати може да има и какви подсарения могат да отпаднат, а останалото е ваша работа. Ваша работа е какво ще кажете. Това е важно и за вашата, и за нашата общественост.
- По въпроса за Пиринска Македония, ние стоим на нашето становище и тук трудно ще се разберем. Много голямо значение ще има да се отвори границата, хората да се срещат и да се запознаят с вашите и с нашите успехи. А доколкото има българско съзнание в Македония, това е също едно историческо наследство. Ние сега пишем нашата история. Не можем да пишем, че до 1940 година сме били българи, а след 1940 година сме македонци.
- ТОДОР ЖИВКОВ: Какво ще правите - това е ваша работа. Важно е да не се замесва нашият народ и нашата партия в тази история.
- КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Мога да повтора, че тези данни са отпрано. Няма сега такова нещо.
- МАРКОВИЧ: Забележителноста на ваша страна за филма се отнасят до победата и след нея. Аз моля да се организира група от ваши историци да го прегледат. Този филм е за времето на окупацията. Там има български комендант, немски комендант и македонец. Нищо антибългарско няма. Става дума за българската войска, а не за българския народ. Там е по-

казан комендант, който е бил заедно с немците. Правилна е забележката за това, че се говори за българи, а не за български фашисти.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Има значение как ще се каже.

МАРКОВИЧ: Да, има значение.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Някои българи са гледали филма и казват, че има такъв елемент, другарят Маркович твърди, че няма.

ТОДОР ЖИВКОВ: Една група другари, които са били на фестивала, са го гледали. Др. Коцев е организиран в България да го видят наши културни работници. Те казват, че има противобългарски елемент.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: На 11 октомври м.г. аз изнесох голям доклад по случай 25-годишнината от освобождението. Нека вашите хора да го прегледат и да видят каква е нашата политика по отношение на окупацията и т.н. Дори аз изпускам някои работи които съм казвал по-рано - например по въпроса за 1941 год., по въпроса за Коминтерна.

Има работи, които могат да се кажат, но аз ги изпускам

ТОДОР ЖИВКОВ: Вие не признавате Коминтерна, само в този пункт го признавате. Коминтернът утвърди, че трябва да се създаде република в Родопите. Нашето уважение към Коминтерна, но....

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Значи и вие имате критическо отношение... /весело оживление/.

ТОДОР ЖИВКОВ: В някои ваши трудове започнаха да проникват елементи за нашата Тракия. Много далеч ще се отиде. Ако речем да развием тези въпроси, ние ще отровим цялата балканска обстановка, защото българи има в Съветския съюз, има в Румъния, има в Гърция, българи има и в Югославия. Ние сме си поставили задачата да изградим Народна република България в сегашните ѝ граници и нямаме никакви претенции за други народи и други народности.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Вие казвате, че в много страни има българи. Но само в Югославия има признати българи, за разлика от другите страни.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Някои казват, че само една част са признати.

ТОДОР ЖИВКОВ: Ние нямаме абсолютно никакви различия със сърбите, със словенците, с хърватите, с черногорците. Българите се срещат като приятели със сърби, словенци, хървати и черногорци. Ясно, че с Македонија има историческо наследство. Ние разбираме вашите трудности, но и вие трябва да разберете нашите.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Аз нищо ново няма да кажа. Др.Цървенковски апелира да излезем с публично заявление и да признаем, че съществува социалистическа република Македонија. Аз споделим изказаното становище, че ако това направим - а то вече е направено - то не решава въпроса. Ние не отричаме, че съществува Социалистическа република Македонија. Трябва да бъдем дураци, за да отричаме един факт, който съществува. Една от републиките на СФРЮ е Социалистическа република Македонија. Как може да не признаем това.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Значи щом признавате Македонската република, признавате македонската нация и македонският език.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: В края на краищата не можем да отречем, че съществува република Македонија, че се създава език, нация, култура и т.н. Но това е част от въпроса. От това, което вие изложихте, и от това, което др.Живков изложи, се вижда, че има още страни на този въпрос. Ако искаме да излезем от това положение, трябва да поставим въпроса цялостно, така както др.Живков го е излагал няколко пъти. Аз нямам намерение да доказвам, да развивам въпроса, а само накратко ще повторя нашето становище.

Първият въпрос е да се заяви, че съществува република Македонија.

Второ, нека да се договорим да не се фалшифицират повече историческите факти нито от наши историци, нито от ваши историци. Нека оставим този въпрос да се изяснява от научните работници и да се върви напред. Всички спорни въпроси, каквито има, са на миналото. Все сам казахте, че те са много сложни, преплетени. Получава се така, че трябва да делим Самуил. Защо да не изясним въпроса? Той не може да бъде и македонски цар, и български цар. Ако е съществувала македонска държава, той е македонски цар, но ако не е

съществувала македонска държава, тогава той е български цар. Следователно, ако се договорим да не смесваме тези въпроси с политиката, а да работим по основната задача в нашия живот - изграждане на новото общество - тогава ще решим въпросите един след друг. Има бесспорни въпроси, но има и спорни. Нека по научен път да осветлим тези факти и да се договорим твърдо да не се допуска фалшифициране на историята. Вярно е, че ще има рецидиви, но ако имаме договореност, няма нищо страшно, винаги ще можем да вземем мерки.

Трето, вие повдигате въпроса за това има ли в България македонци или не. Ние ви обяснихме, готови сме отново да обясним, че у нас насилствено са карани хората да се пишат македонци. Ако вземете "Пиринско дело" - орган на Окръжния комитет на партията в Благоевград - ще видите, че преди последното преброяване е публикувана статия, в която се казва всеки да се пише какъвто се чувства. Аз ви уверявам, че никога в нашето ръководство, откакто аз участвувам активно в политическия живот и в ръководството на партията, не сме се договаряли да се фалшифицират фактите, да се извършват насилия, за да можем да излезем и да кажем, че в България няма македонци. Няма такова нещо. Вие не можете да установите такова нещо и никой друг не може да го установи. Ние сме се старали да се считаме в нашата работа с действителността като марксиста, т.е. да даваме право на всеки да се пише така, както се чувства. Ако има такива факти, дайте ги и ние ще накажем виновните.

ТОДОР ЖИВКОВ: Преди преброяването ние викахме в Политбюро бързото на окръжния комитет на партията и го предупредихме най-строго да се гарантират условия всеки свободно да прояви своята национална принадлежност.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Това е нашето становище по този въпрос. И ние този въпрос, другарю Цървенковски, го свързваме с нашето разбиране по така наречения македонски въпрос. Нашата история не дава факти, че в миналото е съществувала македонска нация, македонска нация, македонска държава. Условието и предпоставките за създаване на македонска нация се създават след освобождението. След създаването на Югославия всички

обективно съдействуваше за създаване на македонска нация. Може би има елементи от средата на XIX век. И това може да се уточни. Никой не може да фалшифицира историята. На нас не подобава като комунисти да казваме на черното бяло. Историята не може да се фалшифицира. Ако ние я фалшифицираме, утре ще дойдат хора, които ще осветлят фактите и ние ще се срамуваме. Така че ако въпроса за националността на населението от Благоевградски окръг го свързвате с историята, не за вас говори историята.

Какво е нужно по-нататък да се направи, за да може въпросът да се постави цялостно? Нужно е да се даде право на хората, които живеят на територията на Социалистическа република Македония, да се пише кой както иска. Не става дума да се обявят всички за българи, а само онези, които се чувствуват такива. Може ли да се твърди, че сега в Социалистическа република Македония няма българи! Това не е вярно. Има. И тогава въпросът се ликвидира. Нека се развие и процъфтява Социалистическа република Македония с население македонци, българи, албанци, куцовласи. Нищо страшно няма. В България има турци, известен брой македонци има. Важното е да се обединим около главното - да изградим новото общество, да издигнем на по-висок етап нашите отношения, стига сме келизали с декларации.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Вие задълбочихте различията др. Велчев. Вие не можете да приведете нито един пример и да докажете, че в Социалистическа република Македония сме упражнили влияние върху хората да се пишат македонци. Вие живеете в големи илюзии, ако се държите за данните от времето на Стамболов.

Др. Живков, аз Ви предлагам да отидете, където искате, и да видите дали има българи в Социалистическа република Македония. Вие защитавате тезата, че македонската нация се формира след революцията, след Втората световна война. Ако вие така мислите, трудно ще се разберам.

Що се отнася до Самуил и до средните векове, по мое мнение, това не е проблем нито за нашата политика, нито за нацията. Някои мислят, че нацията започва от 9-10 век. Аз като марксист зная кога започва да се формира нацията - с формирането на капитализма. За мене това не е спорно.

Аз пак повтарям, има много допирни точки, но ако в името на добрите отношения искате да се откажем от Мисирков, то трудно ще се разберем. Ако поддържате тезата, че само македонските историци фалшифицират историята, а вашите са истинни, също няма да се разберем.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Такова нещо не сме казали.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: И ние имаме друг подход към началото на нацията. Аз съм съгласен с вас, че трябва да се възложи на ученията спокойно, въз основа на данните да уточнят фактите. Вярно, че в "Пиринско дело" имаше статия, в която се споменават всички националности, но за македонци няма нито дума.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Другарю Цървенковски, за какво става дума? Има ли, няма ли това в "Пиринско дело" - не мога да кажа, но ние с Вас трябва да изработим една обща позиция, както др. Живков предлага - една обща принципна позиция по този въпрос и по-нататък в практиката да я провеждаме и осъществяваме. Какво лошо има в това, ако се договорим и излезем пред обществеността, че се дава право на всички в Пиринска Македония и в Социалистическа република Македония да се пишат както се чувствуват. Второ, да възложим на историците да изяснят въпроса от кога започва формирането на македонско национално съзнание.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Нека да открием границата, за да могат историците да се събират.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Такава постановка, за която говорим, означава, че ние ще признаем за главен този въпрос. Главен^е въпросът за изграждане на социалистическото общество и да вървим напред. Ако не го направим, ще дойдат други да го направят, а на нас ще се запише един минус.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: За изграждането на нацията това не е незначителен факт.

БОРИС ВЕЛЧЕВ: Той не е без значение, но не е най-важното. Не бива отношенията между България и Югославия да се тровят от такъв наречения македонски въпрос. Ако се връщаме към това, няма да можем да излезем от това положение, защото вие стоите на вашето становище и ние стоим на нашето становище. Тъй като сме марксисти, нека да излезем от това положение.

ТОДОР ЖИВКОВ: Ние с Вас трябва да изхождаме от сегашния етап, от сегашното положение, защото, ако се позоваваме на някои исторически факти в близкото и по-далечно минало, то много неща ще бъдат спорни. Вие споменахте за позицията на Георги Димитров. Аз трябва да Ви кажа, че Георги Димитров има писмо до Централния комитет по македонския въпрос, което ние досега не сме показвали никъде, и в Политбюро не сме го показвали. Не би било в интерес сега за нашите отношения да го отпечатаме. Що се касае до Мисирков, той е един особен, противоречив случай. Той и едно е писал, и друго е писал, и едно е говорил, и друго е говорил. Затова аз пак повтарям. Нека това, което е до днес, да го оставим на историките спокойно да го обсъдят, а ние да демонстрираме нашето единство и сплотеност и да вървим напред. Какво е необходимо за това? Аз смятам, че тук ще бъдем единни - необходимо е да оставим въпросите, които представляват различия, на вашата и на нашата наука. Нека да ги обсъждат в списания в други печатни органи, да насърчаваме учените да се срещат. Това да не излиза на повърхността, да не занимаваме сега светската общественост с него, тъй като не е в интерес на вашата сплотеност, на вашия народ и на Македонската социалистическа република. Защо е необходимо постоянно да се говори, че има някакви различия между нашия Централен комитет и вашия Централен комитет, между нашите учени и вашите учени. Това затруднява вас. То може да затрудни българо-югославските отношения. Нека да елиминираме сега това, за да укрепваме здрави братски връзки, връзки на доверие между нашите партии, между нашите страни. Нека и след нас да оставим нещо да се обсъжда. Защо всичко трябва да обсъдим сега и защо всичко, което се е натрупало, ние да разглеждаме. Ние сме марксисти, утре ще бъдем едно. Ние сме дружески народи и трябва да се съобразяваме с обстановката, а тя е трудна. Нека да вземем това като историческо наследство и да оставим тези въпроси. Това ще бъде процес. Важното е, че сега съществува Македонска република. Радостен ми сме, че тя се развива успешно, че върви по социалистически път. И там са труженици на социализма, и у нас са труженици на социализма.

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Вие във Вашата история пишете от кога има българска нация, каква е била тя. Вие не можете да ни кажете да не пишем в нашата история за нашата нация.

ТОДОР ЖИВКОВ: Аз говоря в политиката да не поставяме тези въпроси.

Аз пак се връщам към първия въпрос. За нас главното е всичко това да не става на противобългарска основа. Българите сега са труженици на социализма. Против българите говорят и гърците, но там има буржоазно правителство, а ние сме социалистически страни. Оставете "българите". Наистина българският народ е воювал, но кой е бил причина за войните - кой е стъпил начело? - българската буржоазия, българските капиталисти. А сега е начело Комунистическата партия, работническата класа. Нека нашите народи да дружат. Аз съм за широка дружба с югославските народи и с народа в Македонската република. Народите няма да спорят кой е македонец, кой е българин. Ние с вас се занимаваме с това. Хората с тези въпроси не се занимават. Някои хора у вас и у нас чепчат известни въпроси.

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Аз съм съгласен с Вас това да не влиза в политиката, да не бъде в ущърб на нашите отношения. След няколко години тези работи ще улегнат.

ТОДОР ЖИВКОВ: Ние от ябълка на раздора ще станем звено за обединение и сътрудничество с югославските народи.

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Аз оставам Вие да решите как публично ще се произнесете. Това ще бъде много полезно.

ТОДОР ЖИВКОВ: За това ние трябва да подпишем документ, да бъдем наясно, да установим един принцип.

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Аз съм съгласен.

ТОДОР ЖИВКОВ: Главен въпрос за нас в по-нататъшното изграждане, формиране на македонска нация, на македонската държава в рамките на СФРЮ е това да не става на противобългарска основа. Щом е на тази основа, ние нищо няма да направим, никакво заявление не можем да направим. Как ще го направим, как ще обясним това у нас?

КРЪСТЕ ПЪРВЕНКОВСКИ: Ако е факт, че има Македонска република, значи има и нация и ние като комунисти трябва да признаем това.

ТОДОР ШИВКОВ: При условие, че не става на противобългарска основа. Аз Ви моля да прочетете последните трудове и статии и да видите какво се говори. Говори се, че българите са асимилатори. А това е противобългарска теза.

МАРКОВИЧ: Българската буржоазия е асимилатор.

ТОДОР ШИВКОВ: Вие щом казвате, че македонска народност има от средните векове, а след това е прераснала в македонска нация, тогава българската буржоазия не е асимилирала нищо. Може би опити са правили, но те са били неуспешни. Ние стговорност за българската буржоазия не носим, както и вие за вашата.

Ние ще се срецваме още с вас и стъпка по стъпка ще вървим напред. Не желаем да затрудняваме с нищо вашата работа. Вие разбирате, че това трябва да стане по един нормален път и начин, за да може да преодоляваме противсречията, а не да ги изостряме. Трябва да държим сметка за обстановката и у вас, и у нас, да държим сметка, че сега сме 1967 година, че много вода изтече, много работи станаха. Трябва да убеждаваме хората. А за да може правилно да ги убеждаваме, трябва да държим сметка за сложилата се обстановка.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Предлагам да се даде съобщение в пресата за нашата среща и за разговорите. Да се спомене, че е разговорно и по македонския въпрос. Нека и българската общественост, и македонската общественост да привикват че се говори по този въпрос.

ТОДОР ШИВКОВ: Ще дадем съобщение.

КРЪСТЕ ЦЪРВЕНКОВСКИ: Благодаря.

ТОДОР ШИВКОВ: Благодарим и ние. Разговорът беше откровен. Това е първата наша стъпка и гаранция, че ние ще намерим решение на всички въпроси.

Стенограф:

/М.Далекова/

